

64222

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AGK 131 NUMARADA KAYITLI RİSÂLE-İ MÜSİKİDEKİ
MAKALELER

SANATTA YETERLİLİK TEZİ

ÖĞR.GÖR. NİLGÜN DOĞRUSÖZ

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 22.10. 1997

Tezin Savunulduğu Tarih : 05.11.1997

Tez Danışmanı: Doç. Yalçın TURA

Diğer Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Nevzad ATLIĞ

Prof. Dr. Selahattin İÇLİ

Prof. Dr. Kemal ERASLAN

Yrd.Doç.Dr.Yavuz DALOĞLU

KASIM 1997

Ö N S Ö Z

Müzik Tarihi içerisinde müzik kuramını anlatan ve "edvâr" adı verilen kuram kitaplarının çok önemli bir yeri vardır. Bu kitaplar yazıldığı dönemin kuramı hakkında bizim önemli bilgilere ulaşmamızı sağlamaktadır.

Türk Müziğinde bugün kullanılan nazariyat sisteminin pek çok aksaklığı olduğu bilinmektedir. Özellikle edvar üzerinde çalışmak istememin sebebi, geçmişten günümüze gerek içerik gerekse biçim açısından değişiklik gösteren kuram kitaplarını incelemektir. Ve böylece gelenekte ve günümüzdeki kuram arasındaki farkları ortaya koyarak bir çok aksaklığa ışık tutabileceği düşüncesidir. Bu düşünceden hareketle edvar konusu üzerinde çalışma isteğim ve danışmanımın önerisiyle Milli Kütüphanede bulunan bugüne kadar Kırşehirli edvârı olarak bilinen el yazması üzerinde çalışmaya karar verdik. İçerisinde bir el yazması ile karşılaşmayı beklerken dört ayrı yazmanın bulunması hayli ilginçti. Biz farklı yüzyıllara ait dört makaleyi inceledik ve çıkan sonuçları sıraladık. Bunu yaparken bir çok edvar kitabını da inceleyerek verilerimizi desteklemeye çalıştık. Bu çalışmanın günümüz kuramındaki bir çok meseleyi aydınlatacağı düşüncesindeyiz.

Tezimin seçiminden sonuçlanma aşamasına kadar bana yol gösteren, engin bilgilerini benden esirgemeyen danışmanım Sayın Doç. Yalçın Tura'ya öncelikle teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Çalışmamın günümüz Türkçesine çevrilmesinde yoğun çalışmaları arasında kıymetli vaktini bana ayıran Sayın Prof. Dr. Kemal Eraslan'a, kontrol ve düzeltmelerimde katkıda bulunan kıymetli müzkolog Yrd. Doç.Dr. Yavuz Daloğlu'na, dostum ve meslektaşım Dr. Hakan Cevher'e, yazım konusundaki yardımlarından dolayı Sayın Nermin Tülümen'e, maddi ve manevi olarak desteklerini gördüğüm eniştem Sayın Enis Hergül ve bugün bu çalışmalarımı yapmamda gerekli zemini hazırlayan ve yaşamım boyunca yanımda olan sevgili dostum ve ablam Sayın Ayşe Hergül'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	iv
KULLANILAN TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	
a) Eserin tanıtımı	1
b) Nüshaları	2
c) İçeriği	3
d) Eserin Yazarı	4
e) Tezde üstünde durulan hususlar	5
I. BÖLÜM Metinlerin Çeviriyazımı	
1.1 131/1 numaralı makalenin çeviriyazısı	7
1.2 131/2 numaralı makalenin çeviriyazısı	43
1.3 131/3 numaralı makalenin çeviriyazısı	77
1.4 131/4 numaralı makalenin çeviriyazısı	93
II. BÖLÜM Metinlerin İçeriği	
2.1 131/1 numaralı makalenin içeriği	103
2.2 131/2 numaralı makalenin içeriği	118
2.3 131/3 numaralı makalenin içeriği	129
2.4 131/4 numaralı makalenin içeriği	130
III. BÖLÜM Kritik	
3.1 Müzik nazariyatı edvâr geleneği.	136
3.2 Kırşehirli edvarının müzik nazariyatına getirdikleri	144
3.3 Kırşehirli ve çağdaşları döneminde müzik nazariyatı....	150
3.4 131/2 numaralı makale ve Kantemir edvârı	160
3.5 Der Beyân-ı Kavâid-i Nağme-i Perde-i Tanbûrdaki özellikler	167
3.6 .Devr-i Felek, Yevm-i Sa'ât-i Zemaniyye'deki özellikler	174
SONUÇLAR	178
KAYNAKLAR	187
EKLER	190
ÖZGEÇMİŞ	297

KISALTMALAR

a.e	: aynı eser
a.g.e	: adı geçen eser
bkz.	: bakınız
s.	: Sayfa
v.	: Varak
[]	: Metinde bulunmayan tarafımızdan yapılan ekleri ifade eder.
(?)	: Metinde okunamayan yerleri ifade eder.

KULLANILAN TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

أ	a, e	ذ	z	غ	g	ء	d
آ	ā, a	ر	r	ف	f		
ب	b	ز	z	ق	q		
پ	p	ژ	z	ك	k		
ت	t	س	s	نك	ng		
ث	ṯ	ش	ṣ	ل	l		
ج	c	ص	ṣ	م	m		
چ	ç	ض	z, d	ن	n		
ح	h	ط	t	و	v, ū, ü		
خ	ḫ	ظ	z	ه	h, a, e		
د	d	ع	c	ی	y		

Ö Z E T

"Ağk 131 numarada kayıtlı risâle-i musikideki makaleler" konulu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamızın giriş bölümünde eserin tanıtımı yapılmış, tez çalışmasında üzerinde durulan hususlar belirtilmiştir.

Birinci bölümde Risâle-i Musikinin çeviriyazısı yapılmış, bu sırada eksik yazılımlar tarafımızdan giderilmeye çalışılmıştır.

Risale-i Musikinin içerisinde dört makale bulunmaktadır. Bu makalelerden ilk makale başlıksızdır ancak eser incelendiğinde, Kırşehirli Yusuf'a ait olduğu sanılan kuram kitabı olduğu anlaşılmaktadır. İkinci makale, Kantemiroğlu edvârının bir bölümünün özeti niteliğindedir. Ayrıca metinde derkenar şeklinde notlar bulunmaktadır. Üçüncü makale Der Beyân-ı Kavâid-i Nağme-i Perde-i Tanbûr başlığı altında yazılmıştır. Dördüncü makale ise birinci ve ikinci makâlede yer alan bazı bilgilere eklenen bir kaç bilgi ile Devr Feleğe Yevm-i Saat-i Zemâniye başlığını taşımaktadır. Bu eserlerin kimin tarafından derlendiği bilinmemektedir.

İkinci bölümde, eserin daha iyi anlaşılmasını sağlamak açısından, içeriği maddeler halinde özetlenmiştir.

Üçüncü bölümde ise, metinlerin kritiği yer almaktadır. Farklı yüzyıllara ait olduğunu düşündüğümüz dört makale, dönemlerindeki eserlerle karşılaştırılmış ve makalelerimizin özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Edvar geleneği geçmişten günümüze irdelenmiş, bu yapılırken biçim ve içeriklerindeki değişiklikler gözönüne alınmıştır. Bugün nazariyatta karşılaştığımız aksaklıklar, incelediğimiz makaleler ışığında aydınlatılmaya çalışılmıştır.

S U M M A R Y

In this research, the articles in "Risāle-i Musīkī (no: 131, Ankara Library) have been studied as a contemporary work of art in the Turkish Art Music Program of Fine Art Department at Institute of Social Sciences, Istanbul Technical University.

This study consists of three major chapters.

In the introduction, the content of the study has been described.

In the first chapter, the transcription and translation of the "Risāle-i Musīkī" has been given.

In the second part, to provide simplicity the content of the study was given as a list.

The third part involves the criticisms of these four articles. These articles, which belong to different centuries, were compared with other "Edvar" (theoretical books) of their contemporaries to show different aspects of these articles.

The tradition of "edvār" has been examined from the past until today, and also the changes taking place have been shown.

Problems we face in the theory of Turkish Art Music have been tried to be solved in the light of articles we have studied.

Our aim in choosing this subject was that we wanted to show the changes occurring both in the content and form of these books.

"Risāle-i Musīkī", which is an anonymous book, can be found in National Library, in Ankara.

On the stamp, it reads the following:

Ankara General Library; the Ministry of Education Library registration: 131, 781/94.35, 1923.

Below the stamp on the cover, the following information is observed:

Name of the book: Risāle-i Musīkī

Writer: Şehri Kırşehir el Mevlevi Yusuf İbn Nizām al-Din İbn ü Yusuf Rūmī
24/03/1947.

Inside the cover the following is seen in Arabic: 1041/91 T2/5, which is the old registration number.

Also seen in the upper right corner is the notice written in lead pencil: The book: Şehri Kırşehir el-Mevlevī.

The translator is not known.

On the back cover of the book we see the stamp again, as the one on the front.

In addition, on this page, there are different stamps that belong to three different people:

1st stamp: [1] 231 Hazret-i Bende-i Mevlānā Nāyi Ali Dede.

2nd stamp: Nāyi Hasib

3rd stamp: Esrar-ı Mevlevi.

The dimensions of the book is 222x142 mm. The type of the writing is "tālīk". The book is written in Turkish, but on the first three pages of the second article, there are some sentences written in Arabic. The cover leather is purplish brown.

Following the 112th page of the book, there are some blank pages as well. The book was mainly written in black ink but in some parts blue and red ink was used.

Each page generally contains 23 lines.

The title on the front cover gives the impression that this book was written by only one person" Şehri Kırşehir Yusuf bin Nizameddin"

Since they did not examine the original book properly, some writers dealing with the bibliography say that this book has been written by Kırşehirli Yusuf.

In this book there are four articles and the content of each is as follows:

First article consists of 37 pages. This article is without a title and we named it as Article 131/1. This article is about the theory of music and written by Kırşehirli Yusuf. He wrote this article in Persian.

To enable everyone to understand his book, the author translated this article into Turkish. This article includes the classification and description of makam, usuls, tunings of the instruments and the relationship among physiology, makam and stars.

The second article, 131/2, begins as a classical "edvār" but in fact it is the summary of only the mode parts of the book. Kitāb-ı İlmü'l Musīkī, Alā Vechi'l Hurufāt which is known as Kantemiroğlu Edvārı.

The author also added some side-notes, which are written on the sides of the pages, which, in our opinion, reflect some new mode names of the era. This article is also without a title and consists of 37 pages.

The article, 131/3, consists of 17 pages. The title of this article is Der Beyān-ı Nagme-i Kava'id-i Nagme-i Perde'-i Tanbūr.

On the right column of the first page, there is a picture of "Tanbur", which indicates the names of the freds.

The writer of this article is not known. But in his description of the mode Hūzzām the writer mentions Acems. This gives us the impression that it was written in the second half of the 17th century. The article, making use of the instrument of Tambur, gives us information about modes.

The article 131/4 consists of 10 pages. Its name is Devr-i Felek Yevm-i Sa'at-i Zemaniyye under this heading. There are descriptions about the relationship between modes, horoscopes, "agāze" and "şu'beler" and it gives us information about what modes should be performed at different hours of the day. In addition to the information which you can also find in the articles 131/1 and 131/2, information about the relation-ship of stars, names, and times are also given in the article 131/4.

We know very little about the owners of the three stamps; Nayi Ali Dede, Nayi Hasip, Esrar-ı Mevlevi.

There is no information about the writer of this book, Risāle-i Musīkī. However, there is the stamp of Nayi Ali Dede on the Kantemiroğlu Edvar, which is in the library of Institute of Türkiyat, Istanbul, and since the second article is a summary by Kantemiroğlu, this makes us think that it is most likely that this book was written by Nayi Ali Dede.

Since the second article is the summary of the modes section written by Kantemiroğlu Edvar, it reminds us of Mustafa Kevseri, who published the Kevseri Collection, and Nayi Ali is the same person.

The fact that there is not much information about the writers led us to studying directly Risāle-i Musīki.

Taking into consideration the side notes, we tried to determine in which century the book (Risāle-i Musīki) was written.

Keeping in mind this information and studying the edvars before and after the 17th century, we came to the conclusion that this book was written in the second half of the 17th or the beginning of the 18th century. On the other hand, the mentioning of Acem in the third article and the sections copied from Kantemiroğlu supports our conclusions.

Some conclusions:

So far we have talked about the changes in the form and contents of the old theory books. According to the tradition of Edvar that started with Safiyüddin in the 13th century, first the pitches, classifications of modes (mode, agaze, şube ve terkip) and then rhythms were the most important parts. After the 17th century there were some changes in this tradition. Explanations dealing with the "pitch system" and rhythm have lost their importance. However, the pitches and melodic progression have gained importance.

In the old theory books which were written between the 13th century and the 17th century, we see a classification of 12 makams, 6 to 7 agazes, 4 şubes and terkîbs . After the 17th century, this classification changed also; and different classifications took place. Especially explanation about makams and terkîbs became important in theoretical books. The number of makam and terkip can be more or less in the 18th and 19th centuries, and only mode explanation is important without dealing with classification.

The variations in the centuries are listed below as a chart The chart is formed according to the music books used in this thesis.

	Century	Makam	Avāze	Şu'be	Terkîb
Urmiyeli Safiyüddin	13	12	6	-	-
Anonim	15	12	6	24	-
Kırşehirli Yusuf	15	12	7	4	56
Abdulâhoğlu Hızır	15	12	6	4	194
Ladikli Mehmet	15	12	7	4	30
Seydî	16	12	7	4	59
Kantemiroğlu Dimitri	17	27	-	-	22
Kemânî Hızır	18	12	7	4	46
Nâsır Abdü'l'bâkî	18	14	-	-	136
Risale-i Musiki (131/3)	18	51	-	-	-
Hâşim Bey	19	92	-	-	-

In an octav there are 18 pitches and 17 intervals. This system was first mentioned by Safiyüddin in the 13th century. We can infer that it also exists in the 18th century by studying the 131/3 article.

The Safiyyüddin classification of 12 makams begin with "Uşşāk". From the time of Kırşehirli in 15th century "Rast mode" is the first commonly accepted. Most of the theory books begin with Rast, and Rast was the first of all Melody Collections. According to scholars, Rast is based on complete freds. These pitches are Rast, Dügāh, Segāh, Çargāh, Neva, Hüseyini, Evç, Gerdaniyye. Therefore, Seydi's Edvar the Rast makam is said to be the main mode .

In conclusion according to the articles the result of Arel theory does not match with earlier theories. According to the theory of Arel, the main makam is "Çargah". The main pitches are the voices mainly three categories simple, compound and transposition (şedd). The sound system is formed as 25 pitches and 24 intervals. Instead of the explanation of the melodical progression, it explains the mode as the form of tetracord and pentacord. There are difference between the traditional and present theories.

GİRİŞ

a) Eserin Tanıtımı

Yazarı bilinmeyen Risale-i Mūsiki adlı eser Ankara'da Milli Kütüphanede bulunmaktadır. Eser daha önceleri Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesinde idi.¹

Eserin üzerindeki mührde 1923 Milli Eğitim Bakanlığı Ankara Genel Kitaplık , Kütüphane kayıt numarası 131, tasnif numarası ise 781 / 94.35 yazısı okunmaktadır. Mührün altında daktilo ile " Eser: Risāle-i Mūsiki, Müellif: Şehrī Kırşehirī el-Mevlevī, Yūsuf İbn Nizām al-Din ibn Yūsuf Rūmī, 24 / III / 1947" yazmaktadır. İç kapakta ise sol üst köşede Arap rakamlarıyla 1041 / 91 T 2/5 yazılıdır. Bu rakamların, kütüphanenin demirbaş defterinden eski kayıt numarası olduğu anlaşılmaktadır. Yine iç kapakta sağ üst köşede kurşun kalemle, "Risāle-i Musiki, Eser : Şehrī Kırşehirī el-Mevlevī, Mütercim: Nā-ma'lūm " yazılmıştır. Arka sayfada baştaki mühür tekrar karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca yine bu sayfada alt alta üç mühür bulunmaktadır. İlk mühür [1] 231 Hazret-i Bende-i Mevlāna Nāyī Ali Dede, ikincisi Nāyī Hasib ve üçüncüsü ise Esrār-ı Mevlevī 'ye aittir.

Kitabın boyutları 222x142 bm'dir. Yazı türü tālikdir. Eser Türkçe kaleme alınmıştır. Ancak ikinci makālenin ilk üç sayfasında Arapça cümlelere de rastlanabilmektedir. Kahverengi-bordo karışımı deri cilt, ön ve arkada iki sıra açık ve koyu zencirek bulunmaktadır. Ser-levhā tezhibli surh cedvel 157x77 bm. metin alanı bulunan 56 yaprak vardır.

¹ Bkz. Yavuz Daloğlu, Yazarı Bilinmeyen Bir Musiki Risālesinde Anılan Perdeler ve Makāmlar, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir, 1993, s.5.

Yazılar siyah mürekkebli kalemle yazılmış, ancak başlık niteliği taşıyan ya da önemli görülen yerler kırmızı mürekkebli kalemle (daireler içinde) yazılmıştır. Bazı yerlerde (Birinci makâlenin altıncı sayfasında agâzelerin altındaki rakamlar) mavi mürekkepli kalemle de kullandığı görülmektedir. Her sayfa giriş ve bölüm sonları hariç 23 satır halinde yazılmıştır.

b) Nüshaları

Eserin kapağında Şehri Kırşehirî Yusuf bin Nizameddin yazısı risalenin tümünün Kırşehirli tarafından yazıldığı izlenimini doğurmaktadır. Bibliyografya ile ilgili çalışması olan kimi yazarımız risâleyi görüp incelemedikleri için sözkonusu risâleyi hep Kırşehirli Yusuf'un edvârı olarak belirtmişlerdir. Oysa bu risâle farklı dönemlere ait makâlelerden oluşmaktadır. Sözelimi, değerli öğreticilerimden Sayın Onur Akdoğu Türk Müziği Bibliyografya'sı² adlı çalışmasında eserin bibliyografyasını şöyle belirtmektedir. "Edvâr, Yazarı: Yusuf b. Nizâmeddin Kırşehrî (15.yy), milli kütüphane, no. 131" Edvâr kelimesi ve Kırşehirli'nin adının geçtiği satırlara birer dip not yazarak bu eserin hem Kavâid-i Nagme-i Tanbûr adıyla hem de Kırşehirli Yusûf adıyla anıldığını belirtmektedir. Oysa Kırşehirli Yusuf'a ait olan makâle birincisidir. Tam adı, Der Beyân-ı Kavâ'id-i Nagme-i Perde'-i Tanbûr olan eser ise risâlenin üçüncü makâlesidir. Eserin nüshaları ile ilgili bilgiye de yer verilmemiştir. Yine kıymetli müzikolog Yılmaz Öztuna'da "Yusuf Bin Nizameddin Kırşehirî (Ankara Genel Kütüp., no. 131)" olarak bibliyografyayı belirtmiş ve diğer makalelerden söz etmemiştir.³

Risâle-i musikinin birinci makâlesini oluşturan Kırşehirli edvârı ile ilgili, Mustafa Yeşil Musiki Mecmuasında yayınlanan bir bibliyografya denemesinde bir nüshasının Rauf Yekta Bey'in kütüphânesinde olduğundan söz etmiştir.⁴ Bu nüshanın, risâledeki nüshayla aynı mı yoksa Kırşehirli'nin Farsça yazdığı nüshası mı olduğu belirtilmemiştir.

Cem Behar'ın Zaman, Mekan, Müzik kitabının Kaynakça bölümünde eser için şu bibliyografya verilmiştir.⁵ "YUSUF BİN NİZAMEDDİN Edvâr, Paris, Bibliotheque Nationale, Şark Yazmaları, /Supp.Turc 1424] (diğer nüshası: Ankara,

² Onur, Akdoğu, Türk Müziği Bibliyografyası(9.y-1928), Ege Üniv. Basım Evi, İzmir, 1989, s.17

³ Yılmaz Öztuna, Türk Musikisi Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1990, c.2, s.501.

⁴ Mustafa Yeşil, Musiki Mecmuası, "Türk Musikisi İçin Bir Bibliyografya Denemesi", Hüsnitabat matbaa, Yıl: 18, Sayı.22, İstanbul, Eylül 1966, s. 169.

⁵ Cem Behâr, Zaman, Mekân, Müzik, Afa Yayıncılık, İstanbul, 1992, s.168.

İl Halk Kütüphanesi, / G.K. 131/1)". 131/1 şeklinde ilk makaleyi belirtmesi, üzerinde çalıştığımız nüshadan sözettiği anlamına gelmektedir. Bu nüshayı inceleme imkanımız olmamıştır.

İkinci ve üçüncü makâlenin hakkında başka nüshalara rastlanmamıştır.

Dördüncü makale ise 131/1 ve 131/2 numaralı makâlelerinden alıntı ve bir iki sayfa ekden oluşmaktadır.

c) İçeriği

Risâle-i Musiki adlı el yazmasının içerisinde dört makâle bulunmaktadır. İlk makâle 37 sayfadır. Bu makâle başlıksızdır ve tarafımızdan 131/ 1 numaralı makâle şeklinde adlandırılmıştır. Bu makâle Kırşehirli Nizâmoğlu Yusûf'a ait bir müzik kuramı kitabıdır. Kırşehirli Yusûf bu edvarı Farsça yazmıştır. Risâle-i Musiki'yi kaleme alan yazar bu eseri daha anlaşılır bir hale gelmesi için Türkçe'ye çevirmiştir. Makâlede, makâm tasnifi ve anlatımları, usuller, çalgı düzenleri, insan fizyonemisi ile makâm ve yıldız ilişkileri üzerinde durulmaktadır.

131/2 numaralı makâle olarak adlandırdığımız ikinci makâle klasik edvâr girişi gibi başlamakla birlikte (Dua, musiki ilminin tarifi, eski nazariyat tasnifi , makâmlar, yıldızlar arasındaki ilişkiler, günün saatlerine ve insan fizyonemisine göre kullanılan makâmlar ve özellikleri ve Musiki ilminin şerif ilm olması ve deve hikâyesi) Kantemiroğlu Edvârı olarak da bilinen Kitâb-ı ilmi'l mûsikî 'alâ vechi'l hurûfât adlı, Kantemiroğlu Dimitri (1673-1727) tarafından yazılan kitabın yalnızca makâmlar ile ilgili bölümünden özetlenmiş izlenimi uyandırmaktadır. Yazmada, yazar tarafından o dönemin tahminen 17. yüzyılın ikinci yarısına ya da 18. yüzyılın başına ait olduğunu düşündüğümüz yeni bazı makâm isim ve anlatımlarına da yer verilmektedir. Makâle başlıksızdır ve 37 sayfadan oluşmaktadır.

131/ 3 numaralı makâle 17 sayfadan oluşmaktadır. Makalenin tam başlığı: Der Beyân-ı Kavâ'id-i Nagme-i Perde'-i Tanbûr'dur. Makalenin ilk sayfasında sağ sütunda üzerinde perde adlarının yazılı olduğu bir tanbur resmi bulunmaktadır. Yazarını bilemediğimiz bu makâlede Hüzzâm makamını tanımlarken Acemler'den söz edilmesi makalenin en erken 17.yüzyılın ikinci yarısında yazıldığını bize

belgelemektedir. Eser tanbur çalgısından yararlanarak makâmlar hakkında bilgiler vermektedir.⁶

131/ 4 numaralı makale 10 sayfadan oluşmaktadır. Devr-i felek, yevm-i sa'ati zamanıye başlığı altında isimler, yıldızlar, burçlar, makâmlar, âgâze ve şu'beler arasındaki ilişkiler hangi vakitte hangi makâmın uygun olacağı gibi bilgiler bulunmaktadır. Ancak bu makâlenin isim, felek ve zaman ilişkisi dışında diğer işlediği konular 131/ 1 numaralı , bir kısmı ise 131/ 2 numaralı makaleden olup makalenin içerisinde yer almaktadır. Kısaca yeni bir makaleden ziyade 1. ve 2. makaledeki bilgilerden derlenmiş bir makale görüntüsü vermektedir.

d) Eserin Yazarı

Risâle-i Musiki üzerinde bulunan Nâyi Ali Dede, Nâyi Hasip ve Esrâr-ı Mevlevî'ye ait olan üç mühür sahibi hakkında oldukça az bilgi bulunmaktadır. Ve bunun yanı sıra Mevlevî olup bu isimde başka şahıslar bulunduğu için biyografileri hakkında kısa da olsa bilgi verebilmek için zorlanılmıştır.

"Nâyi Ali (-1820?) Türk saz bestekârı. 1807'de bir mevlevihânenin neyzenbaşısı olduğu tesbît edilmiştir."⁷

Nâyi Ali'nin Kantemir Edvârî'nin üzerinde de mührü vardır. İkinci makalenin Kantemir Edvarî'nin makâm bölümünün özeti olması bize Kantemir'in edvarına nota ekleyerek tekrar yazan Kevseri Mecmuası'nın yazarı Mustafa Kevseri'yi akla getirmektedir. Nâyi Ali'nin Mustafa Kevseri olma olasılığı üzerinde düşünülebilir. "Mustafa Kevseri Efendi [Nâyi Ali] (-1770?) Türk bestekârı ve musiki bilgini. Kevseri mecmuasının tek nüshasının Rauf Yekta kütüphanesinde olduğu bilinmektedir."⁸ Bugün bu eserin, torunu Yavuz Yektay'da olduğu düşünülmektedir.

Öncelikle Nâyî Hasip (-1887)⁹ mührü bize Erzurumlu Hasip Dedeyi düşündürmektedir. O da mevlevî bestekarıdır. Esrâr Mevlevî ise (1748-1796)

⁶ Yavuz Daloğlu, a.g.e., s.16

⁷ Yılmaz Öztuna, a.g.e., c.1, s.46.

⁸ a.g.e., c.2, s. 81.

⁹ a.g.e., c.1, s.335.

yılında İstanbul'da doğmuştur. Şeyh Galib'in azîz dostu va sadık dervişidir. Asıl adı Mehmed'dir. Kabri, Galata Mevlevîhânesindedir.¹⁰

Bir Hasip Dede daha vardır. Biyografisine şöyle bir göz atıldığında ilginç bir sonuçla karşılaşmaktayız. Nesib Dede [Mehmed](-1869). Mevlevî bestekâridir ve Hasip Dede (Konya 1799- Konya, 11.1.1871) onun ağabeyidi. Şair, ressam ve hattattı. Edirneli Mustafa Nakşi Dede'den resim ve ney öğrenmişti. 1817'de babasının yerine Konya dergâhı aşçıbaşı, sonra neyzenbaşı oldu. Mevlâna kabristanında gömülüdür. Yerine oğlu Mehmed Esrâr Dede (ölm. 1894) Konya Dergâhının aşçıbaşı ve neyzenbaşı oldu ve ölümüne kadar 23 yıl bu görevi sürdürdü. Mezârı babasının yanındadır. Mühür sahiplerinin, biyografilerini verdiğimiz bu Hasip ve Esrar Dede'nin aynı kişiler olabileceği düşünülebilir.

Risâle-i Musiki'nin kimin tarafından yazıldığı bilinmemektedir. Ancak İstanbul Kütüphanesi Türkiyat Enstitüsünde bulunan Kantemiroğlu yazmasının üzerinde de Nâyi Ali Dede'nin mührünün bulunması ayrıca risâlemizin ikinci makâlesinin Kantemiroğlu edvârı özeti oluşu gibi etkenler gözönüne alındığında yazarın, Nâyi Ali Dede olma olasılığını yükseltmektedir.

e) Tezde üstünde durulan önemli hususlar

Musiki risalesinde bulunan dört ayrı makale bilinmeyen bir kişi tarafından bir araya getirilmiştir. Üzerinde bulunan vakıf mühürlerinden yola çıkarak az önce bazı saptamalarda bulunulmuştur. Biyografi konusunda fazla bir bilgiye ulaşılamaması bizi doğrudan eser üzerinde çalışılmaya yöneltmiştir.

Eser üzerindeki çalışmamızın I. bölümünde eserin çeviriyazısı bulunmaktadır.

Bunun daha anlaşılır bir hale gelmesi için II. bölümde hiçbir detay ya da kritik'e girmeden içeriğine yer verilmiştir.

III. bölümde ise kritik bölümü bulunmaktadır. Başlangıç olarak Kırşehirli'den önceki edvar geleneği, makalelerimizin özellikleri ve Türk müziği nazariyatına getirdikleri üzerinde durulmuştur.

¹⁰ N. Sâmi Banarlı.. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, c.2, s.789.

Sonuçta, Türk Müziği kuramındaki biçim ve içerik değişimleri, makam yapısı, makam betimlemeleri, ses sistemi , ana makam, perde adları gibi meseleler üzerinde durulmuştur. Bu yapılırken günümüzde kullanılan kuramın aksaklıkları belirtilerek, gün ışığına çıkarılmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM Metinlerin Çeviriyazımı

1.1. Birinci makalenin çeviriyazımı

- 1 -

Bismillāhirrahmānirrahīm

Hamd-ı bî-kıyās ve şenā-i bā-esās ol hālîk-ı cinn ü nās(?) / ve rezzāk-ı cemî' ecnās pādîşāh-ı bende-nüvāz Hāzretine olsun ki / bir kaṭre-i nāṭıka ve zerre-i muḥabbet ve kemāl-i kudret birle ana rahmından nādîr / meçile(?) tertîb idüp cān virdi. Bedāyi'-i şun'ın ve 'acāyib-i / kudretin zuhūra getirmek için nice gönüller şayd idici hūb / şüretler mişāl söz ve etten(?) 'adem 'āleminde vücūd 'ālemine / getürdi. Ve Benî ādemi sā'ir maḥlūkāt üzerine mükerrem ve mufadḍal / kılmak-ıçün 'aql-ı şaḥîḥ ve nuṭḡ-ı faşîḥ ve kalb-i selīm ve ṭab'-ı / müstaḳīm ve laṭîf āvāz birle maḥşüş kıldı. Ve hezārān / tuḥfe-i taḥiyyāt ve vuşla-i şalavāt ol seyyid-i sa'ādāt / ve mefḥar-ı mevcūdāt ve maṭla'-ı sa'ādāt ve menba'-ı vefā mecma'-ı şafā / ya'nî Hāzret-i Muḥammed Muştafā ş.a.s üzerine nişār ve ibşār olsun. /

Bundan şofıra bilgilkim Yūsuf-i / Rümî el-ma'rūf bi-şehri be-Ḳırşehirî el-Mevlevî rahmettu'llāh, ba'zı / 'azîzler andan iltimās itmişler ki işbu şekl ve muḡlaḡ ibāretten/

- 2 -

bir kelecik ve rüşen 'ibārete getüresin, tā ki müfîd ola ve muḡtaşar ola, / dimişler.

Ol merḥūm daḡı tettebbu' itmiş, geçmiş üstādlaruñ / edvārından bir muḡ-taşar edvār yine fārisî lisānınca bünyād eylemiş, / tā ki oḡuyana ve işidene fā'ide, [ire] bir daḡı ol üstādları du'ā ile / yād ideler.

Ammā bu 'aşrda daḡı ba'zı aşḡāb geldiler, / bu du'ācıdan istid'ā itdiler ki bu kitāb Türkî lisānınca terceme olna, tā ki / fā'idesi 'ämme ve ḡaşşa berāber ola. Ve bu dā'iyi daḡı du'ādan yād / itmeyüp ehl-i hünerden teveḡḡu' oldur ki teşrîf-i muṭāla'a buyuralar. /

Eger hâlel var ise, ıslâh ideler, i'tirâz itmeyeler, tâ zıkr-i cemîl / ve ecr-i cezîl bulalar.

Pes bilgil kim rivâyet eyler zahîr Fârâbî rahmetu'llâhi / 'aleyhi ki mebd-e-i bedâyi' ve maşnû'-ı şanâyi' Tañrı tebârek ve te'âlâ, / çünki eflâk ü encümi yaratdı, emr itdi harekete geldiler. Anlaruñ hareketinden / âvâzlar zâhir oldı. Ve ol âvâzlar egânî okudılar ve 'ilm-i mûsikî / andan peydâh oldı. Ve bu 'ilmüñ iştikâkı ol egânî-i rûhâ-/nîdendir.

Pes bu 'ilm rûhânîdür. Ve hükemâ bu 'ilmi riyâzât-ile / keşf [itmişdür].¹¹ Ve Şafiyüddin Abdu'l-mü'min cemî'-i 'ulümuñ nihâ/yetine irmişdür. Ve bu 'ilm-i Mûsikîde dañı şâhib-i kemâl idi. / Ve bu 'ilmi ol ihyâ eyledi ve bu fende bunca taşnîfler eyledi, / dañı edvâr bünyâd andan oldı. Üç yüze yakın nevbet-i müretteb / düzmüşdi. Hiçbir üstâd andan çok taşnîf düzmemişdi. / Ve ol üç yüz neveti dañı elliye zâhir olmuşdur. Ve on iki / burcdan oniki maqâm taşnîf eyledi. Ve yedi yıldızdan / yedi âvâz oldı. Ve doquz felekden doquz dürlü darb uşulı /

- 3 -

peydâh eyledi. Ve her maqâmuñ aşlını âvâzedden fark eyledi. Gördi ki / dört nev'dür. Bu dört nev' dört 'anâşıra muqâbil eyledi ki âteş / ve havâ ve mâ ve hâkdür. Ve her birine bir dürlü isim kodı.

Bu tañkîk / dañı oldur kim ezel-i ezâlda ol âgâze-i rûhânî[yi] cânlar işidüp / dururlardı. Anuñla üns tutup tururlardı. Şimdi nâgâh bir hoş / âgâze işidenler, yâ çeng yâ 'üd yâ nây veyâ dañı ğayrıdan / işideler.

Cânlar ol evvel ezel-i ezâlda işitdügi âgâze ki / aña egânî-i rûhânî dirler. Yâ dâver eger cünbişe ve harekete gelür, niçün? / Anuñ için ki cânlaruñ ol âvâze ile ezelden sâbıkası ünslük / vardı, ammâ ba'zı ervâh ol âvâzeyi işitmemiş idi. Şimdi / bunda işitseler, inkâr eylerler.

Eger anda işitm[iş]¹² olalar idi, bunda dañı / zevk ve şevk ve cünbiş ve harekete gelürler idi, ve hoş-/ vaqt olalar idi. Şöyle ki Şafiyü'd-dîn 'Abdü'lmü'min zamanında / Bağdâd şehrinde 'ulemâ-i Bağdâd bu 'ilmi nefy itmek murâd itdiler, / harâmdur didiler. Şafiyü'd-dîn 'Abdü'l-mü'min bunu işitdi, halîfenüñ / katına vardı,

¹¹ Metinde "olmuştur" yazılmıştır

¹² Metinde "işitme" yazılmıştır.

eyitti: " Hālīfe-i rūy-i zemīn-i zamān bir kezden bu 'ilm-i / men' itmek münāsib degül, zīrā bu 'ilmi men' pādīşāhlara göre / münāsib degül, hele bir kez tecrībe eylediñiz de andan şoñra men' idiñiz "/ deyicek hālīfe eyitti:

" Nice sınyalum? " Buyurun bir deveyi kırk gün / susuz koyalar, kırk günden şoñra bir legene şu koyalar öñüne getürelər. / Ben dañı güyendelige bünyād ura[r] iken, eger deve şuyı koyup / āvāzeye meşğül olursa, bilesiz ki bu 'ilm şerīfdür ve bundan / ziyāde yokdur. Eger āvāzeyi diñlemeyüp şuya meşğül olursa, /

- 4 -

bilesiz ki şerīf degüldür ve ziyān dañı vardur.

Bu sözi maşlahat / görüp hālīfe buyurdı ki bir deveye şu vermediler dañı kırk günden / şoñra meydān ārāste idüp cemī'-i 'ulemā ve fuzelā-yı ekābir / ve 'ayān-ı ümerā ve fuqarā hāş-ı 'ilm, cümle cem' oldılar. Hālīfe hıżmetine / geldiler, tā göreler ki Şeyh Şafiyü'd-dīn deveyle ne eyler?

Hālīfe buyurdı / deveyi getürdiler. Dañı ayağın bağladılar. Ve bir gümüş legeni şu ile / doldurdılar. Ol kırk günden beri şusuz olan devenüñ ayağı / bağın alup bağdılar, gördüler ki deve dañı segirdi segirdi / şuya varup içeyim dirken bu yañadan şeyh "kırk yā Cemīl !" / deyüp bir nevbet-i müretteb Zīrgüle maķāmında āvāzeye bünyād eyledi. /

Deve gördi ki bir hoş āvāz kulağına girdi, gözlerin şeyhden / yaña diküp dañı gözlerinden yaş revāne eyledi. Bir def'a ve bir / def'a dañı hele üç kerre tamām devenüñ ağızı şuya yetişdükdē / şeyh āgāze eyleyüp deve şuyı içmekden fāriğ olup şeyhe / karşı gözlerin dañı yaşlar akıttı. Pes cümle hālāyık anı görüp / hāş u 'ām bildiler ki bu 'ilm şerīf 'ilmdür, nefy eylemekden ferāğat eylediler. / Andan şoñra hoş-h^w ānlar ve güyendeler ve nāzük nev-hız / şāhib-i ṭabī'at yigitler ve oğlanlar bu 'ilme heves idüp / öğrenmege şurū' itdiler. Ve bu 'ilm-i müsikīnünñ aħvālı / çoķdur. Eger aña meşğül olursa, der-söz[dürr-i söz?] uzar, maķşüd ırak / düşer, hem kitāb ṭavīl olur. Yazana ve okuyana melālet getürür. / Pes muḥtaşar kıldı ki 'arıflere bu kadar işāret yeter. Va'llāhu a'lem bi's-şavāb ve ileyhi yerce'u ve'l-me'āb.

Ammā bundan şoñra bilgil kim, /

- 5 -

ol üstâdlar ki bu 'ilm-i hikmetden ve 'ilm-i sîmiyâdan ve / 'ilm-i nücûmdan ve 'ilm-i tıbdan çıkarmışlardır, on iki burûc ve yedi yıldızı ve / dört 'anâsırı ve gice ve gündüz ki yigirmi dört sâ'atdur, / terkîb eylediler.

Şöyle ki oğlanun aşlı 'anâsır-ı erba'adan / olduğın, ya'nî âteşden ve şudan ve yelden ve toprağdan. Ancılayın / dağı bu maqâmâtun dördendür. Ve dört şu'bedendür. Evvel Yegâh ve Dügâh, / Segâh bir dağı Çärgâhdur.

Bilgil kim bu kitâbın ismi Edvâr'dur. / Ve her kişi ki bu edvârı okudu, dağı bilüp 'amele getürmedi, / bu kitâbuñ ismin bildi ve bilmedi. Ve bu 'ilm hevâyî 'ilmdür. Bunuñla / 'amel eylemek gerek.

'Amel anuñla olur ki bir kâmil üstâd hizmetine vara/sın. Şöyle ki kendüsi 'ilm-i müsikî[yi] tamâm okumış, bilmiş, üstâdına / yetişmiş ola, saña dağı ta'lîm eyleyüp üstâd eylemege kâdir / ola. Sen dağı okuyıp üstâd olasın. Her çeşmeî zâyende [?]ve / devlet pâyendedür. Ehl-i hüner mansıbından düşerse, devletden düşmez. Mecmû' halâyık aña hünerinden ötüri / 'izzet eylerler, el üstinde / dutarlar. Başlarına tâc iditirler. Zîrâ ki devlet tâcını ehl-i hünerün / başlarına Allâhu Te'âlâ urmuşdur.

Andan soñra bilgil ki zahîr / Fârâbî nevvara'llâhu kabrehu eydür: Aşl on iki maqâm ve yedi âgâze ve / dört şu'bedür, kalanı terkîblerdür. Ve her üstâd ki geldi, / kuvvetleri yetdügince iki maqâm veyâ iki şu'be birbirine terkîb / eylediler, bir ad kodılar bir terkîb oldu. Hemân aşlı on ikidür, / ve yedidür ve dördür, girü kalanı terkîblerdür. Nitekim aşagıda geliserdür. /

İmdi geldük on iki maqâma ki vardur. Evvel Râst,

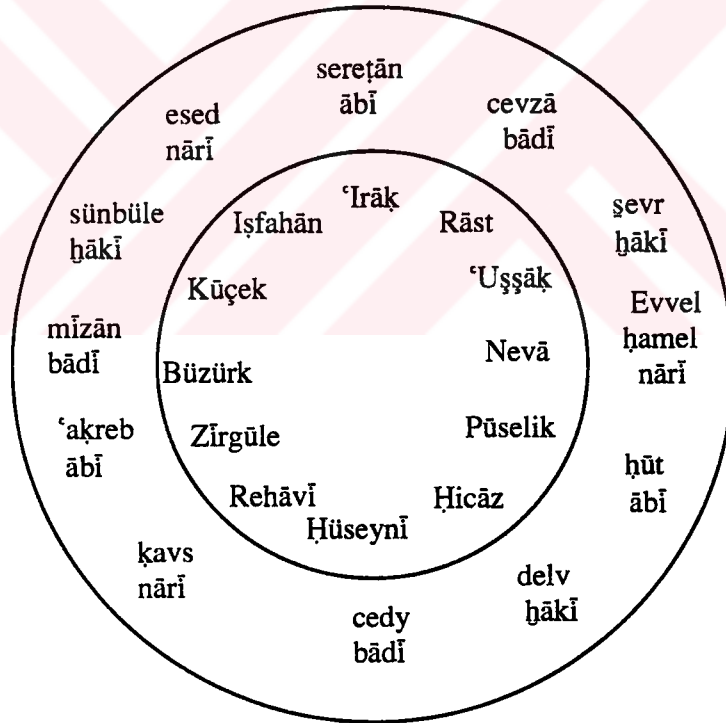
- 6 -

ikinci 'Irâk, üçüncü 'İşfahân, dördüncü Zîr-efkend-i / Kûçekdür, beşinci Büzürkdür, altıncı Zîrgüledür, / yedinci Rehâvîdür, sekizinci Hüseyñîdür, / dokuzuncu Hicâzdur, onuncu / Püselikdür, on birinci / Nevâdur, on ikinci / 'Uşşâkdur.

/ Bundan soñra bilgil kim âgâze kanķısıdur. Evvel / Geveşt, ikinci Nevruz, 3. Selmek, 4. / Şehnâz, 5. Mâye, 6. Gerdâniyye, yedinci / 7. Hîşâr. /

Ve şu'beler: Evvel Yegâh, Dügâh, Segâh, Çärgâhdur.

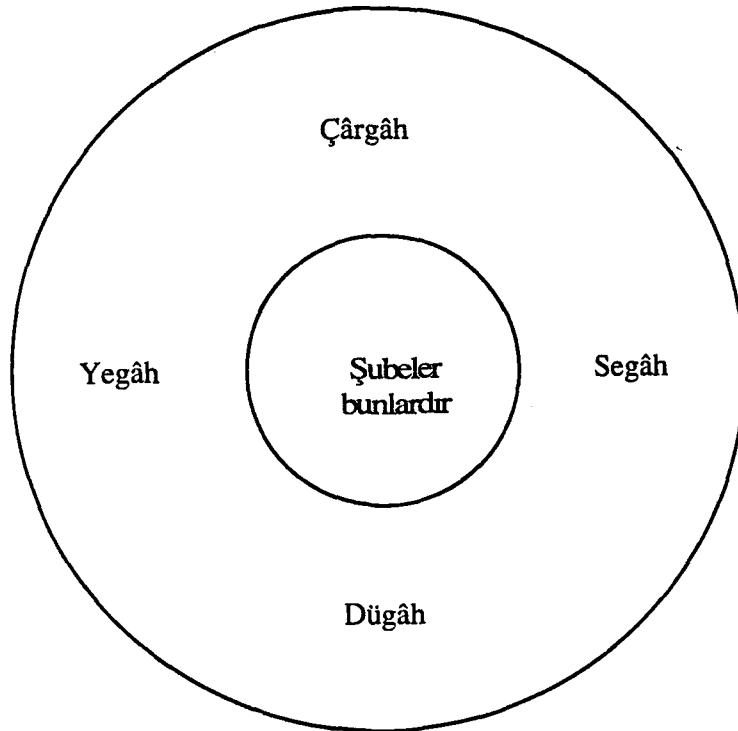
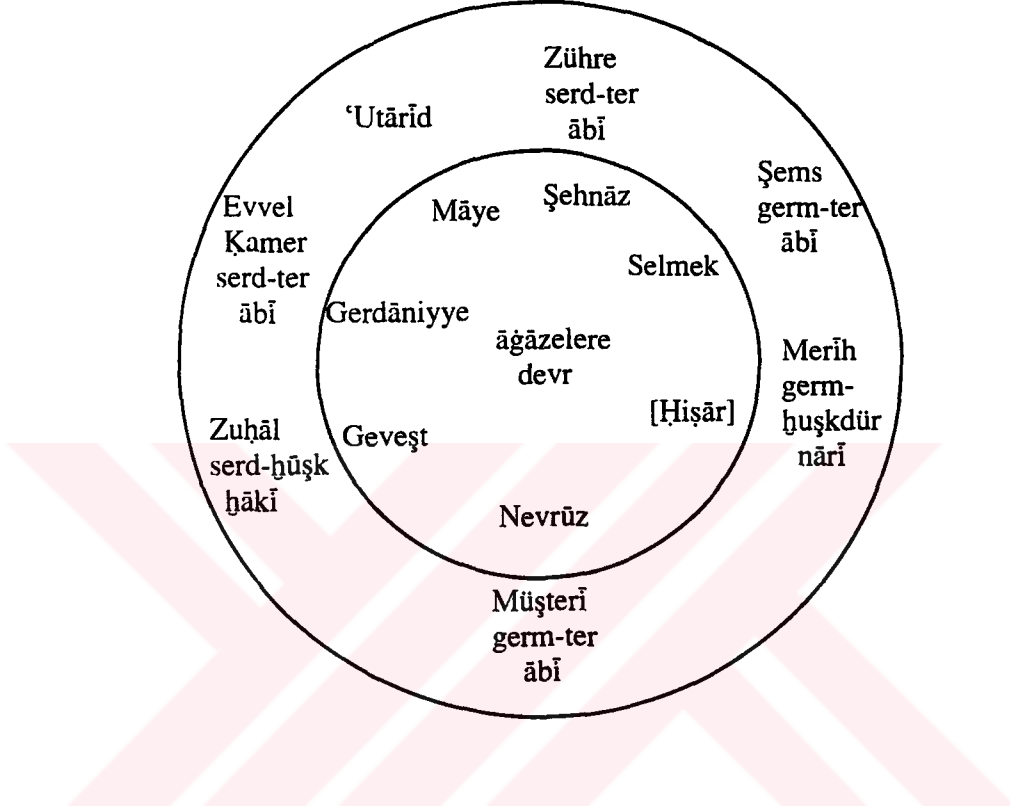
Geldük bu söz ki / eger bu 'ilm hikmete ve hey'ete ve nücûma ¹³ ve tıbba ta'allukı olmayadı, on iki burüca, / yedi yıldıza ve dört 'anâşır ve yigirmi dört s'ate terkîb itmeyelerdi. Evveli / dört 'ilm ta'allukı oldığı-çün on iki maqâm, yedi âgâze, / dört şu'be ve yigirmi dört sâ'at aña terkîb itdiler. Andan gerü gayrılara geldük, terkîb, / on iki maqâm, on iki burc bu dâyiredür.

¹³ Metinde yazım bu şekilde değildir. Ancak anlam bakımından nücüm şeklinde okunmuştur.

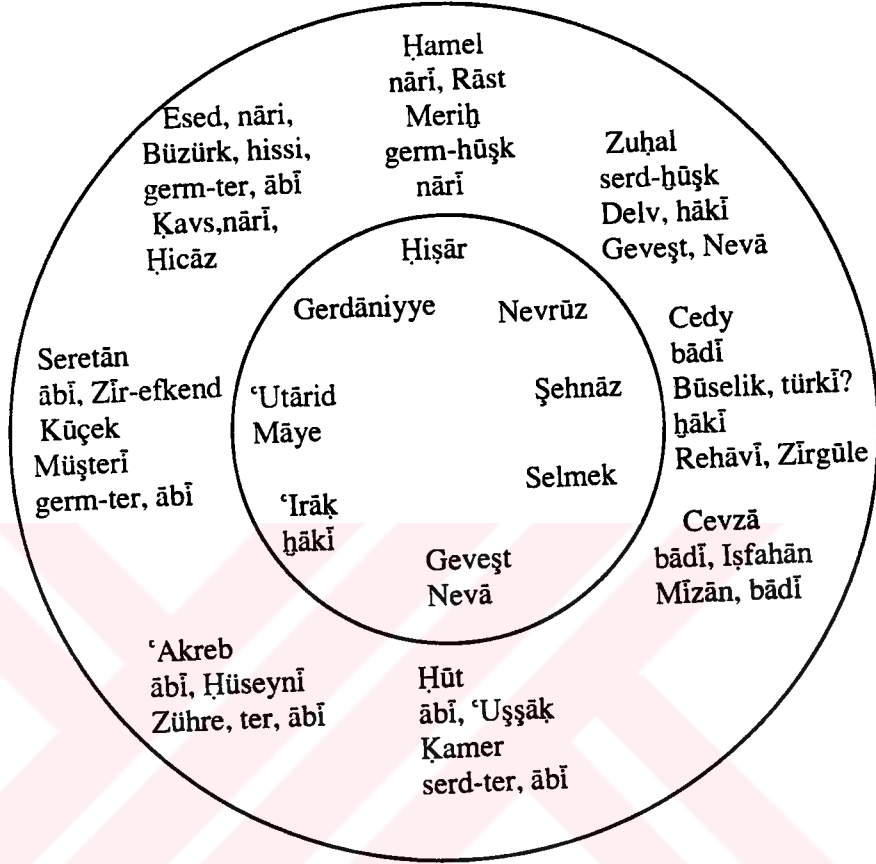
- 7 -

İmdi yedi āgāzenüñ tedkīb yedi yıldızadır bu dā'iredür.

- 8 -

Geldük her maqâmüñ tabî'atına ise âgâzenüñ hemân tabî'atı oldur.

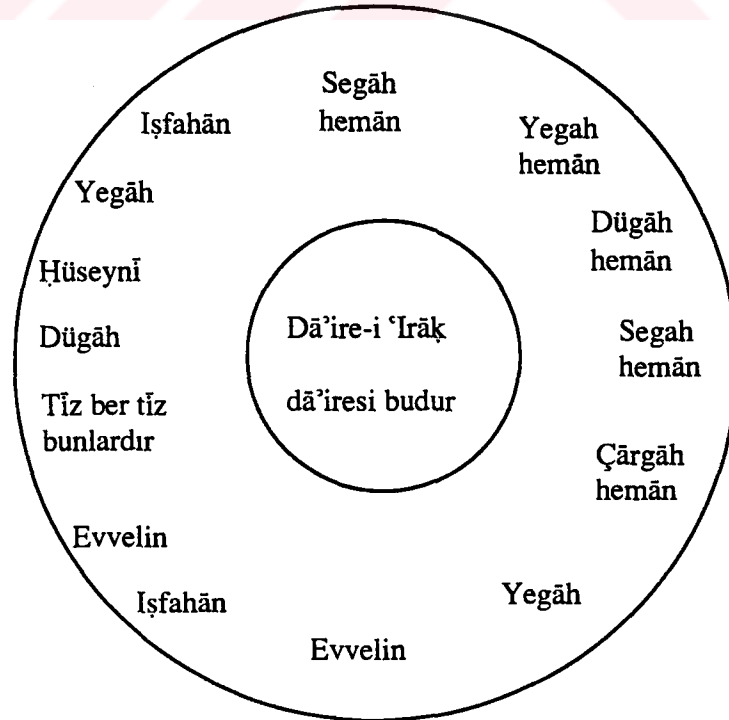
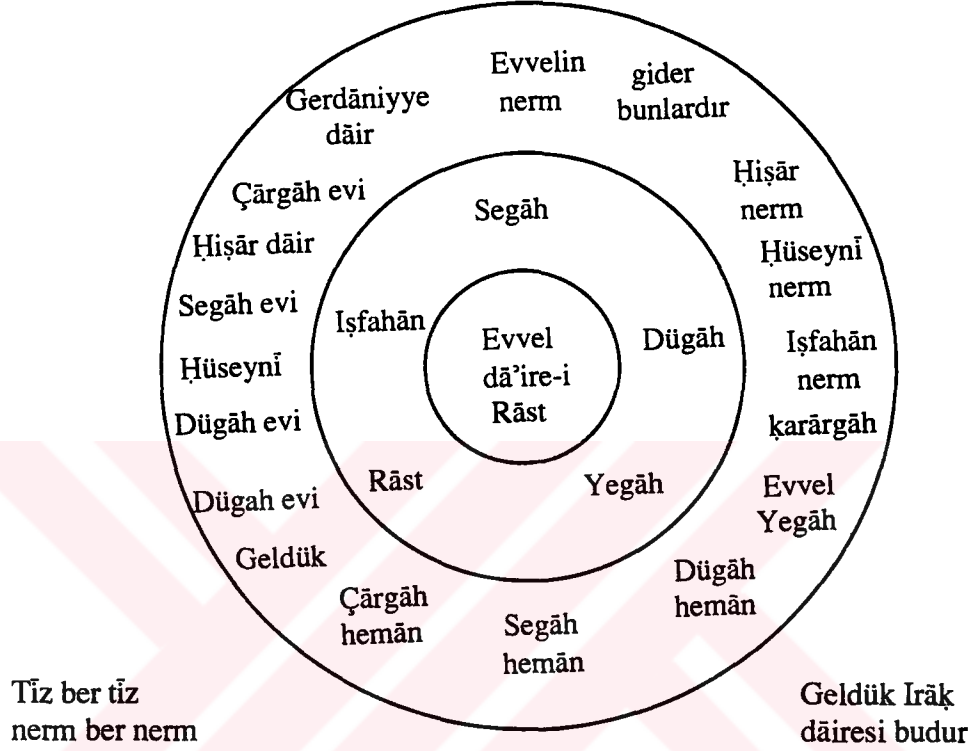

Her makâmdan ne âgâze
toğar bu dâ'ire anı
beyân ider.

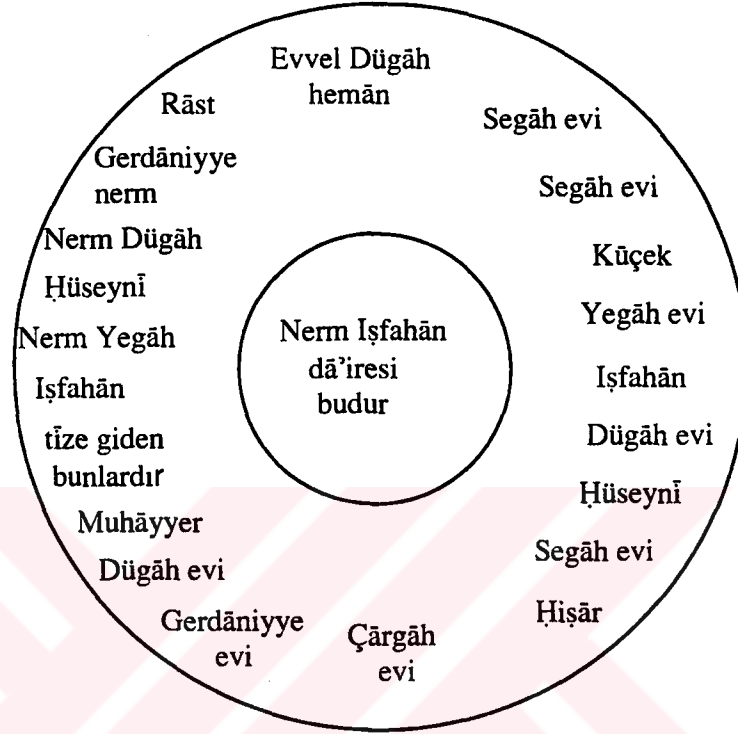
- 9 -

Geldük maqâmlar şerhine ki her maqâmın aşlı nedür tîz ber tîz, nerm ber nerm bu dâ'ire anı beyân eyler.

- 10 -

Geldük İřfahān da'iresi budur. Tīz ber tīz, nerm ber nerm.

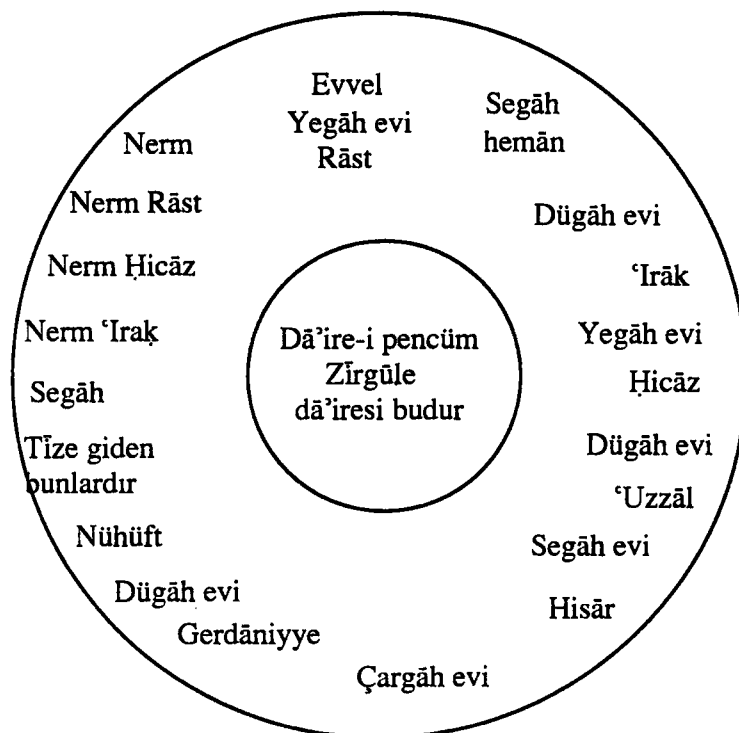
- 11 -

Geldük Zîr-efkend maqâmınıñ da'iresi budur. Tîz ber tîz, nerm ber nerm.

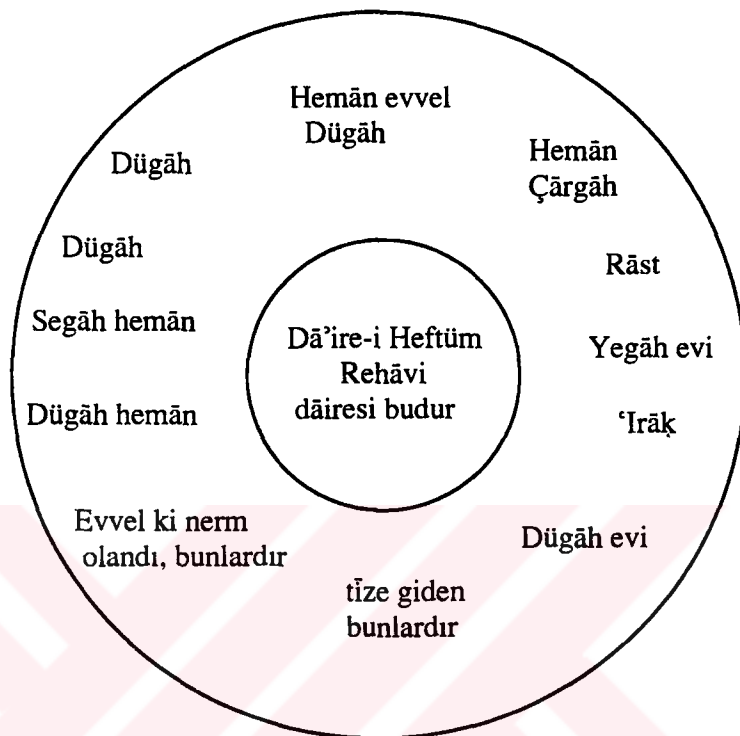
Tîz ber tîz
nerm ber nerm

Geldük Zengüle maqâmınıñ
da'iresi budur.

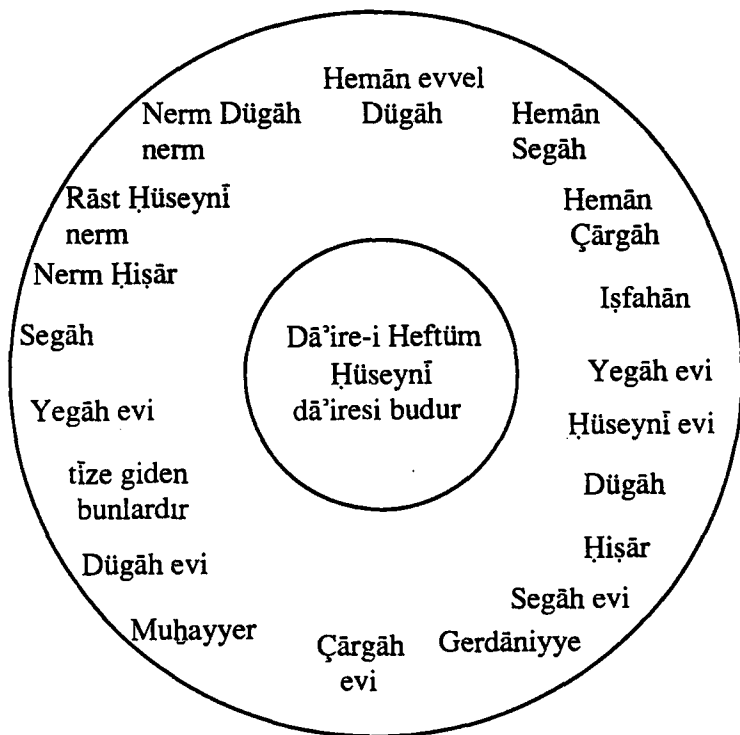
- 12 -

Geldük Rehāvī maḳāmınıñ da'iresi budur. Tîz ber tîz, nerm ber nerm.

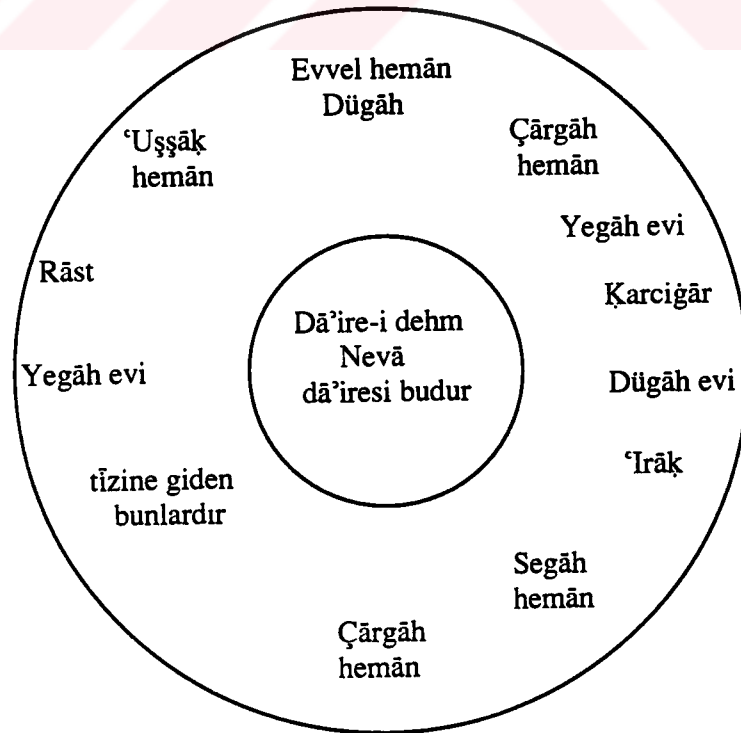
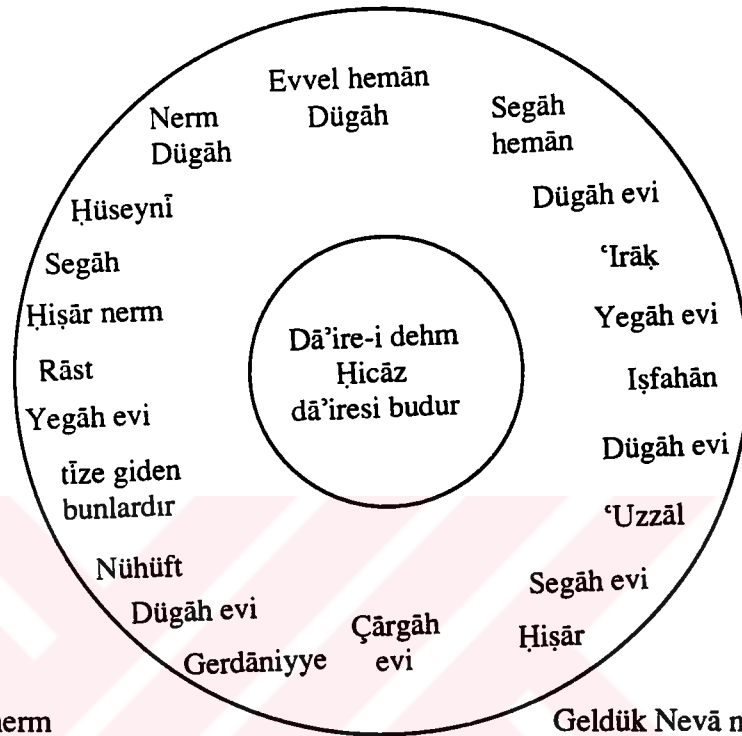
Budur, tîzine tîz
nerm ber nerm

Geldük Hüseynî maḳâmının
da'iresi

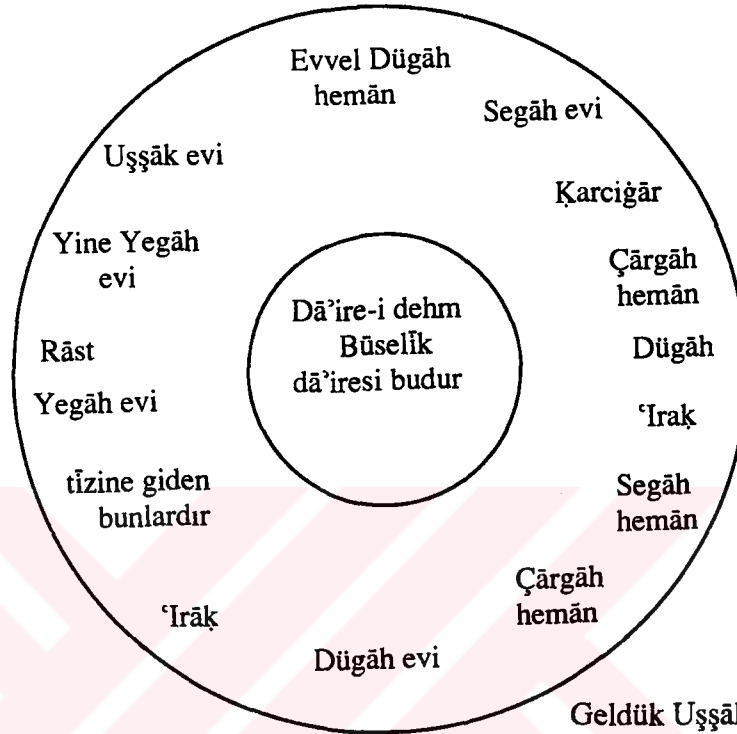
- 13 -

Geldük Hicâz maqâmınıñ dâ'iresi budur. Tîz ber tîz, nerm ber nerm.

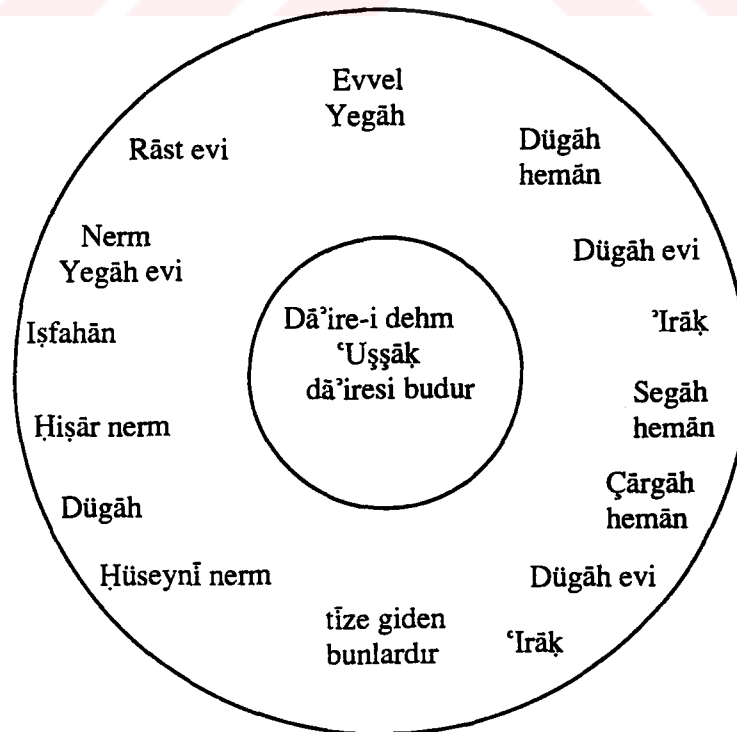
- 14 -

Geldük Büselik maqâmınıñ dâ'iresi budur. Tîz ber tîz, nerm ber nerm.

[tîz ber tîz
nerm ber nerm]

Geldük Uşşâk maqâmınıñ
dâ'iresi budur.

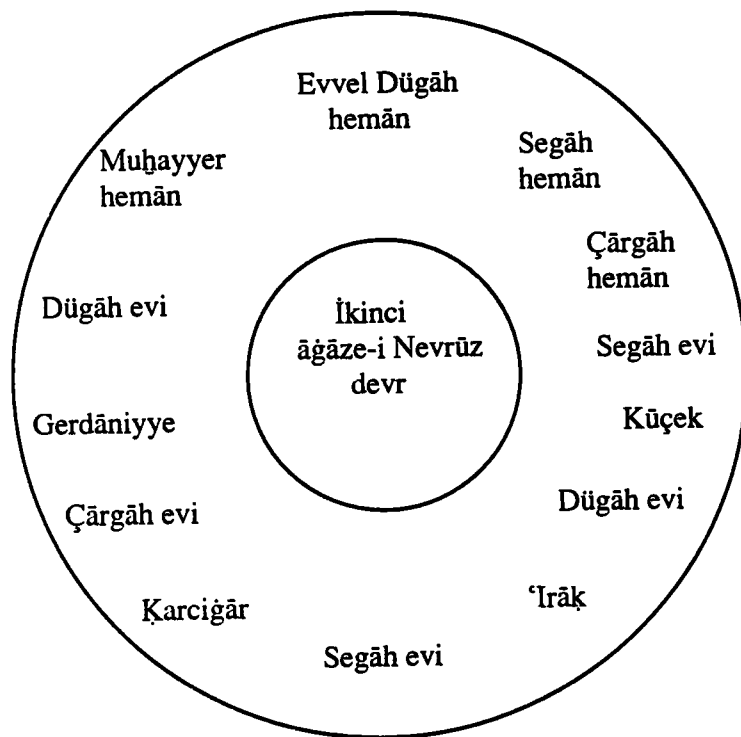
- 15 -

Geldük ağâzeler şerhine Geveşt dâ'iresi budur.

Tîz ber tîz nerm [ber]
nerm

Geldük Nevrüz ağâzesinin
dâ'iresi budur.

- 16 -

Geldük Şehnâz âgâzesinin dâ'iresidir. Tîz ber tîz, nerm ber nerm.

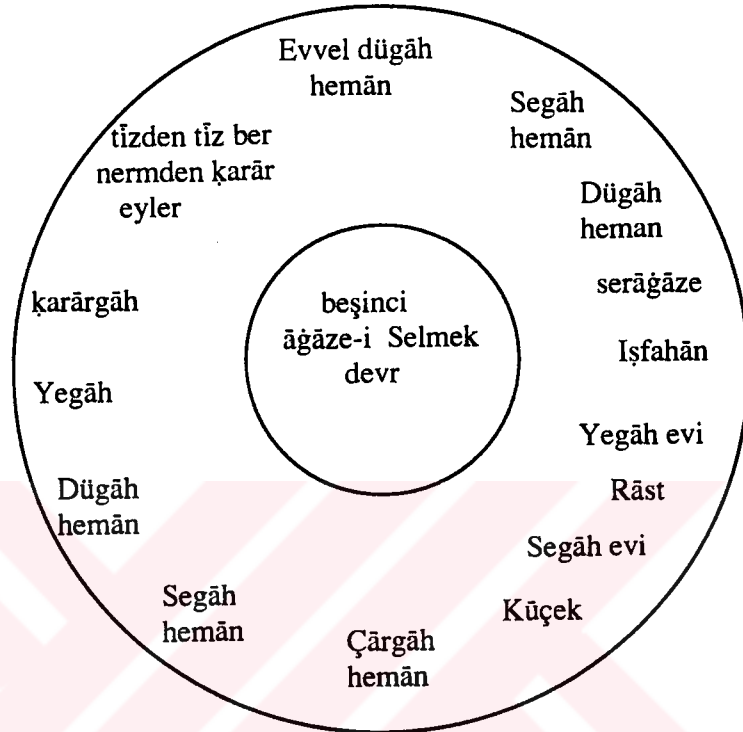
Tîz ber tîz,
nerm ber nerm

Geldük Mâye âgâzesinin
dâ'iresidir.

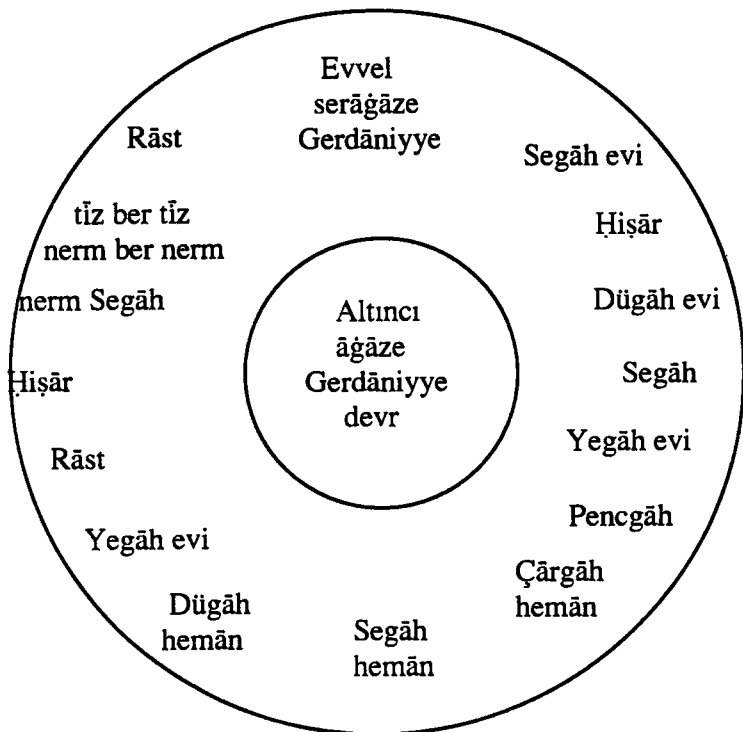
- 17 -

Geldük Selmek ağazesinin dâ'iresi budur. Tîz ber tîz, nerm ber nerm.

Tîz ber tîz,
nerm ber nerm

Geldük Gerdāniyye ağāzesinin
dâ'iresi budur.

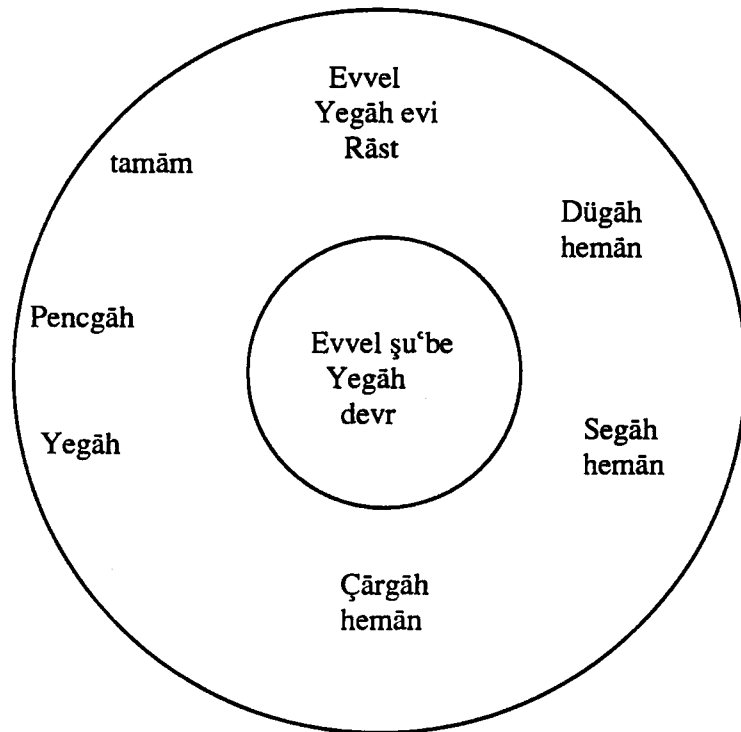

- 18 -

Geldük Hişâr âgâzesinin dâ'iresi budur. Tîz ber tîz, nerm ber nerm.

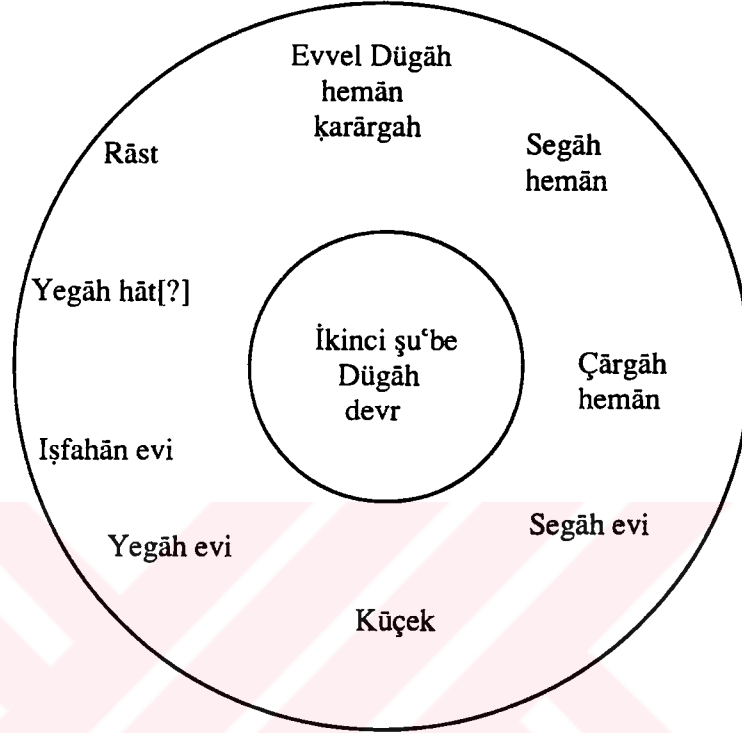

Geldük dört anâşırın
dâ'iresi bu dağı
berâberdir.

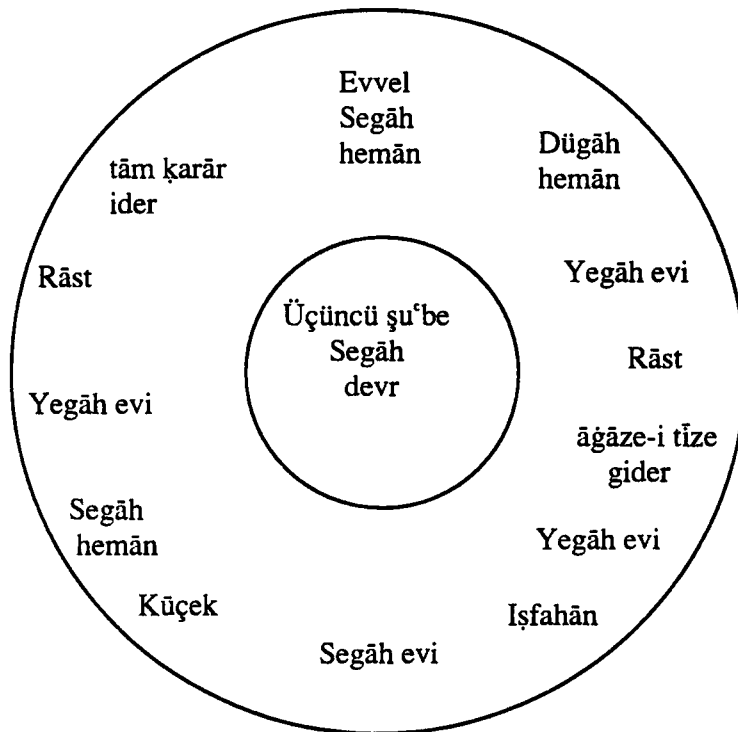
- 19 -

Geldük Dügâh merkezinin dâ'iresi budur. Tîz ber tîz, nerm ber nerm.

Tîz ber tîz,
nerm ber nerm

Geldük Segâh merkezinin
dâ'iresi budur.

- 20 -

Geldük Çārgāh merkezinin dā'iresi budur. Tîz ber tîz, nerm ber nerm.

/ Geldük bir bāb dağı kim terkībler beyānındadır. / Beste-nigār, Nikrîz, Pençgāh, Beste-İşfahān, / Dil-keş-ħaverān ¹⁴, Zîr-keşide, °Aşîrān, İşfahānek ¹⁵, /° Uzzāl, Nihāvend, Hümāyün, Baħr-i nāzük, / Hişārek, Türkî Hicāz, Hicāz-ı Muħālif, Rāħatü'l-ervāħ, / Nevā-°Aşîrān, Zāvîl, Müberķa°, Zenzeme, / Nevrüz-ı Rümî ¹⁶, Terķîb-Nevrüz, Zîr-efkend-i / Büzürk, Sāz-kār ¹⁷, Nihāvend-i Rümî, Nişābürek, / Vech-i Hüseynî, Ķarciğār, Rüy-i °İrāk, Müste°ār, / Nigār, Gerdāniyye-Nigār, Gerdāniyye-Büselik ¹⁸, / Muħayyer, Sipih, Hüseynî-°Acem, Hicāz-ı /

¹⁴ s. 21'de Dilkeş adı altında anlatılıyor.

¹⁵ s.21'de Beste İsfahan ve Dilkeş arasında anlatılmıştır.

¹⁶ s.22'de anlatılmamış ve atlanmıştır.

¹⁷ s. 22'de atlanmış ve Nihavend-i Rümî anlatılmıştır.

¹⁸ s.33 terkīb olan bu makām sırasında anlatılmayıp, Nigārinek'den sonra anlatılmaktadır.

- 21 -

Büzürk, Muḥālif, Hişār-Evc, Nühüft, / Nigārīnek ¹⁹, ‘Acem, Zīr-keşīde ²⁰, Rāst-māye, / Uşşāk ²¹, Segāh-māye, Terkīb-i Sabā, Nevruz-ı ‘Acem, Çārgāh-ı ‘Acem, / ‘Uzzāl-ı ‘Acem, ‘Acem-Rāst, Sebz ender Sebz, Āgāze-i Zenbūr. /

Geldük bir daḥı bāb terkīblerin aşlın bildürür.

Beste-nigār / oldur kim Gerdāniyye āgāze ide, Çārgāh yüzinden Segāh karar ide. /

Nikrīz oldur kim Hiçāz āgāze ide, ine Rāst onda karar ide. /

Pençgāh oldur kim İşfahān āgāze ide ine Rāst onda / karar ide.

Beste-İşfahān oldur kim İşfahān āgāze ide, / tamām Segāh onda karar ide.

İşfahānek oldur kim / āgāze ide ²², ine ‘Acem onda karar ide.

Dil-keş oldur kim / Hüseyinī āgāze ide, ine ‘Acem onda karar ide.

Zīr-keşīde / oldur kim Hüseyinī āgāze ide, ine Rehāvī onda karar ide. /

‘Aşīrān oldur kim Hüseyinī āgāze ²³ ide, ine Rāst / karar ide.

‘Uzzāl oldur kim ‘Uzzāl āgāze ide, ‘Acem onda / karar ide.

Nihāvend oldur kim Hiçāz göstere yukarudan ine, / yine Hiçāz onda karar ide.

Hümāyün oldur kim tamām Zīrgüle göstere, / ine Rehāvī onda karar ide.

Baḥr-i nāzūk oldur kim Hiçāz yüzinden / Segāh göstere, ine Dügāh onda karar ide.

¹⁹ s.22’de Nigārīnek Gerdāniyye-nigār ile Būselīk arasında anlatılmaktadır.

²⁰ s. 23’de Terkīb-i Sabā ile Nevruz-ı Acem arasında anlatılmıştır.

²¹ s. 23’ de adı Uşşāk-māye olarak geçmektedir. Ardından Irāk-māye anlatıldığı halde listede atlanmış olduğu görülmektedir.

²² Ne āgāze ettiği yazılmamıştır.

²³ oldur kim yanlışlıkla iki kez yazılmıştır.

Hişārek / oldur kim Hüseynī altından bir perde Segāh göstere, İşfahān yüzinden Segāh karar ide.

Türkī Hicāz oldur kim Hişār göstere, / ‘Uzzāl yüzinden ine yine Hicāz karar ide.

Hicāz-ı muhālīf oldur kim / Hicāz göstere, ine tamām Karcigār karar ide.

Rāhatü’l-ervāh oldur kim /

- 22 -

Hicāz göstere, ine ‘Irāk onda karar ide.

Nev[a] ‘Āşirān oldur kim / Nevā āgāze ide, ine Karcigār karar ide.

Zāvīl oldur kim / Segāh āgāze ide, Dügāh onda karar ide.

Müberka‘ oldur kim / Çārgāh āgāze ide, ine Segāh onda karar ide.

Terkīb-i Zemzeme / oldur kim Nevrüz āgāze [ide], ine Rehāvī onda karar ide.

Terkīb-i / Nevrüz oldur kim Kūçek āgāze ide, Dügāh göstere ve ine / Kūçek karar ide.

Zīr-efkend-i Büzürk [oldur kim] Büzürk yüzinden Segāh / onda āgāze Māye göstere, Karcigār göstere, Rāst karar ide. /

Nihāvend-i Rūmī oldur kim Hicāz āgāze ide, ine Kūçek onda / karar ide.

Nişābürek oldur kim Çārgāh ide Hüseynīden / Māye göstere, Rāst karar ide.

Vech-i Hüseynī oldur kim / Hüseynī onda Karcigār āgāze ide, Pençgāh yüzinden / Dügāh karar ide.

Karcigār oldur kim Nevā yüzinden Çārgāh / göstere ine, Dügāh onda karar ide.

Rüy-i ‘Irāk oldur kim / ‘Irāk altından Segāh ide, ine tamām ‘Irāk karar ide.

Müste'ār / oldur kim Büzürk yüzinden 'Uzzāl göstere, tamām daḥı ine Segāh / karar ide.

Nigār oldur kim Gerdāniyye āgāze ide, Çārgāh ondan / ine Māye karar ide.

Gerdāniyye Nigār oldur kim Gerdāniyye ide, / ine Çārgāh onda karar ide.

Nigārinek oldur kim Çārgāh / āgāze ide, ine Reḥāvi onda karar ide. Gerdāniyye Būselik, / Gerdāniyye āgāze ide, Pūselik yüzinden Rāst karar ide. /

Muḥayyer oldur kim tīz Dügāh āgāze ide, Ḥüseynī yüzinden Dügāh / karar ide.

Sipihr oldur kim Muḥayyer āgāze ide, Ḥiṣār yüzinden /

- 23 -

Ḳūçek karar ide.

Ḥüseynī 'Acem oldur kim Ḥüseynī āgāze ide tamām / ine 'Acem onda karar ide.

Ḥicaz-ı Büzürk oldur kim tīzden Ḥicāz / göstere, ine Büzürk onda karar ide.

Muḥālīf oldur kim tīzden / Segāh göstere, 'Uzzāl yüzinden Ḥicāz karar ide.

Ḥiṣār-Evc / oldur kim Ḥiṣār tamām göstere, ine Büzürk onda karar ide. /

Nuḥūft [oldur kim] Tīz Dügāh perdesinden şuru' idüp Dügāh gibi göstere / ve 'Uzzāl yüzinden Ḥicāz karar ide.

Rāst-Māye oldur kim Rāst / tamām göstere, ine Māye karar ide.

'Irāk-Māye oldur kim 'Irāk'a / tamām göstere, ine yine Māye karar ide.

'Uşşāk-Māye oldur kim 'Uşşāk / göstere, ine yine Māye karar ide.

Segāh-Māye oldur kim Segāh / göstere, ine yine Māye karar ide.

Terkīb-i Şabā oldur kim Nevrüz / ide, Segāh onda karar ide.

‘Acem-Zîr-keşîde oldur kim Çârgâh-1 / ‘Acem âgâze ide, Rehâvi yüzinden Dügâh karar ide.

Nevrüz-1 ‘Acem / oldur kim Nevrüz-1 Rûmî göstere, ‘Irâk yüzinden Dügâh karar ide. /

Segâh-1 ‘Acem oldur kim Segâh âgâze ide, ‘Irâk yüzinden Dügâh / karar ide.

Çârgâh-1 ‘Acem oldur kim Çârgâh göstere, ‘Irâk yüzinden / Dügâh karar ide.

Dügâh-1 ‘Acem oldur kim Dügâh göstere, ‘Irâk / yüzinden Dügâh karar ide.

Hiçâz-1 ‘Acem oldur kim Hiçâz âgâze ide, / ‘Irâk yüzinden yine Dügâh karar ide.

‘Uzzâl ‘Acem [oldur kim]‘Uzzâl / âgâze ide, Hiçâz yüzünden ine, ‘Irâk yüzünden Dügâh karar ide. /

‘Acem-i Râst oldur kim Dügâh ondan ‘Irâk göstere ve Dügâh / karar ide.

Sebz ender sebz oldur kim Çârgâh-1 Büzürk, Hiçâz-1 Büzürk, Hiçâz Mâye, / Pençgâh, Rehâvi, Nühüft, ‘Uzzâl cem’ ola, Sebz ender sebz deyü ism

- 24 -

tesmiye diyeler, likin vardı. Muhammed Lâlâ bu sekiz maqâmı cem’ itdi. / Bunları bir terkîb iyledi. Ve ismine Sebz ender sebz dendi. Sen dağı / dilersen gerek terkîbleri ve bu âgâzeleri bilüp ve bu ‘ilmün / haberdârı olasin ve bir üstâda hizmet eylegil kim tâ ki sen dağı / üstâd olasin, tâ tabî’atun nâzük ola. Bundan şofra ta’aqqul ide-/sinki kendün dağı fehm [ü] idrâk idesin. İki perde, iki âgâze / ve iki şu’beyi birbirine cem’ idüp bâkî kalan perdeye fulân âgâzeye / ve fulân şu’beye deyü ism tesmiye idesin, tâ üstâdlar ‘inde / maqbûl olasin, va’llâhu a’lem bi’s-şavâb.

Bu bâb darb kaçdur, anı / beyân ider. Bilgil ki darb iki baırdur: Birine Sağıl ve birine / Haffif dirler. Ve bu iki darbuñ iki nev’ aşı vardır. Ve bu darb-1 / sağılden kaç dürlü darb zâhir olur beyân idelüm.

Đarb-ı / şakîle tâbi' olan đarblar uş bu đarblardur. Evvel verşân²⁴ ikinci / Revân, 3. Türkî, 4. Semâ'î, 5. Fâhte, 6. Ser-endâzî, 7. sehâr, çâr / đarb, 8. Hezec, 9. Evsat, 10. Çifte đarb.

Geldük đarb-ı hafîfe / tâbi' olan bunlardır: Evvel Remel, (2) Remel-i kaçîr(3), Çahâr-đarb(4), / Se-đarb(5), Râh-ı Kürd, Muhammes(7), Remel-, Sengîn Đarb, / Đarbeyn(9).

Geldük đarbeyn şerhine; İmdi bilgil kim bu đarbeyn didükleri / iki đarbdur: Birisi şakîl, birisi hafîf. Bir Devr-i şakîlden / ve bir Devr-i hafîfden ikisin bir yere cem' iylediler, adın Đarbeyn / didiler.

Geldük bir dağı Çâr-đarb-ı hafîfe. Bu dağı hemân đarbeyn, / bir Devr-i Çâr-đarbeyn ve bir Devr-i hafîfden ikisiñ bir yere cem' / eylediler, bir pâre taşnîf itdiler, adını Đarbeyn kodılar. Geldük

- 25 -

Çâr-đarb -ı şakîl : Bu dağı nîm đarbeyndür. Bir devr-i şakîlden / ve bir hafîfden ikisinüñ bir birin cem' eylediler. Bir pâre taşnîf / itdiler, adını đarbeyn didiler. El-intihâsı şakîl ve hafîfdür. /

Ammâ bundan soñra geldük nağarât hisâbına kim nağarât ne nesne / şöyle ki şu'arânuñ şif'inde kısm-ı 'ilm-i 'arüzdür. Mefâ'ilün / fe'ilâtün üstine gerekdür. Güyendeye dağı đarb-ı uşul kısm-ı / nağarât üstine gerekdür.

Geldük đarb-ı şakîl : yigirmi dört / naçarâtdur, ya'nî yigirmi dört hurûfdur. Şöyle ki dört kerre / tekrâr idesin ki tenen ten ten yigirmi dört harf tamâmdur. /

Geldük dâ'ire-i hafîfe : On altı nağarâtdan tenen tenen ten diye / onaltı harf tamâm olur.

Geldük dâ'ire-yi Remel-i tavîl : On / sekiz naçarâtdur, Çün ten ten tenen tenen ten ten ten diye on / sekiz tamâm olur.

²⁴ Vere'ân yazılımı hatalıdır. Usûlün adı verşân olabilir. Alta yazılan rakamlarda da bir karışıklık mevcuttur.

Geldük Remel-i kaşır : On dört / harfdür, Çün ten ten ten tenen tenen ten diyesin on dört / tamâm olur.

Geldük Çahâr-đarb : İki devirdür: Biri Haffif, / biri Remel-i kaşır ki iki kerret tenen tenen ten ve bir kerret / ten ten ten tenen tenen diyesin, tamâm olur.

Geldük dâ'ire-i / Muhammes-i tavîl ve hem iki devirdür: Biri Şakîl, biri / Fâhte Çâr-đarbdur. Dört kerre ten ten ten [ten] diyesin, / ve bir kerre ten tenen tenen diyesin, on dört harf olur. / Fâhte Çâr-đarbdur ve yigirmi dört harf Đarb-ı Şakîldür. / Otuz sekiz harf tamâm olur.

Geldük Verşân on iki / naķarâtdur. Bir kerre tene ten tene ten tene ten diyesin on /

- 26-

iki [harf] tamâm olur.

Geldük Türki đarba : On harfdür, çün bir kerre / ten tenen tenen ten diyesin on harf tamâm olur.

Geldük / Fahte đarb on dört harfdur, çün bir kerre ten tene ten / tenen tenen ten diyesin on dört harf olur.

Bâb-ı / dâ'ire-i şakîl, bir baħrdur. Dâ'ire-i şakîl Dâ'ire-i Haffifde bir baħrdur. / Dâ'ire-i Şakîlün Nişfi var. Rub'ı var, nişfi Remel rub'ı Hezec'dür. /

Geldük dâ'ire-i haffifün rub'ı var. Nişfi Muhammes-i kaşirdür, rub'ı / Hezec-i kaşirdür.

Bilgil ki her üstâdlar ki geldiler, cihânda yâdigâr / kıodular, gösterdiler. Senüñçün zahmetler çekdiler. Her bir kişi kendü halı / miķdârınca aķlı ve ferâseti irdigünce bu fende dürişdiler ve / bu fende terkîbler ve maķâmlar bünyâd eylediler. Ve fâ'ideler buyurdılar, gitdiler / Ve ben za'if naħîf, hem daħı ol üstâdlardan işitdügümden / ve öğrendügümden ğayrı şikeste beste kuvvetim yetdükçe miķdâr-ı / dem ü yardım tâ sebk için ğeñez ola. Bu fakîr ü haķîri, du'â ile yâd idesin. /

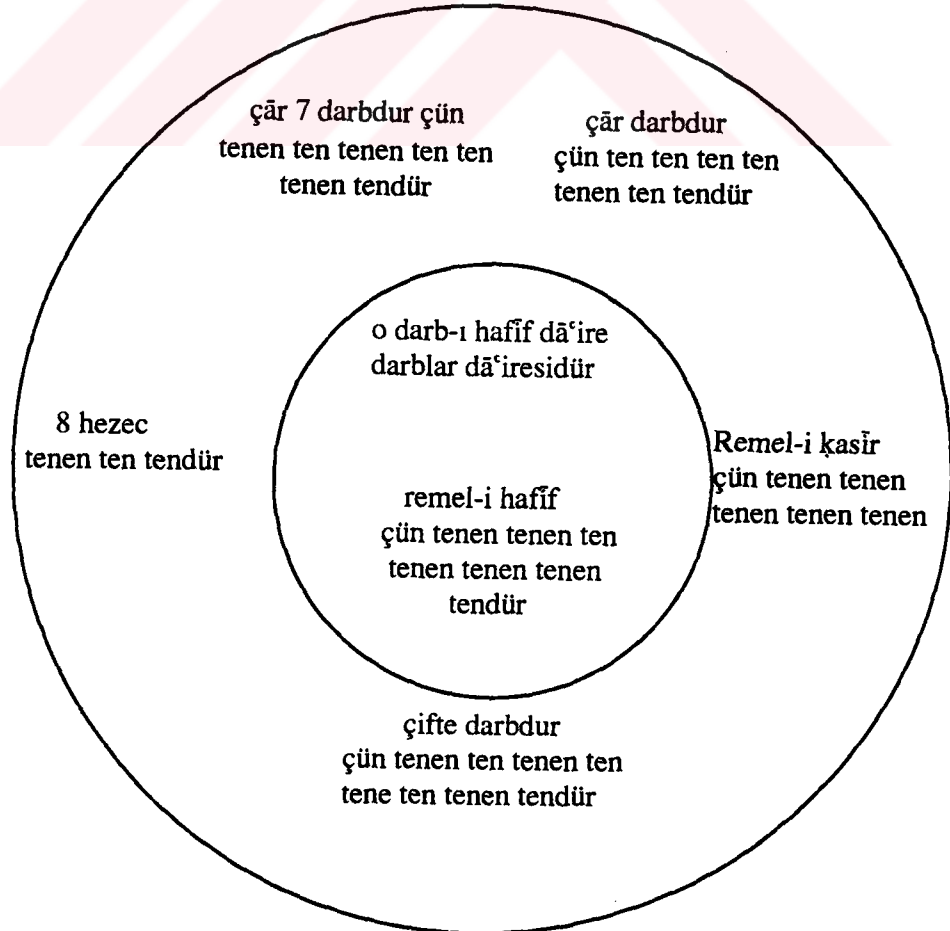
Geldük bir dağı bir nice üstâdlar rivâyet eylerler ki aşl-ı çarb / ikidür: Biri Şaķil, biri hafıfdür. Şaķil ve Hafıf oldur ki / beyân eyledük. Bir niçe üstâdlar eydürler ki aşl-ı çarb altıdur. / Biri Revân'dur, biri Türkî, biri Semâ'î, biri Fâhte biri Remel-i / better, biri Remel-i Sengîn bunlardur. Dağı beyân eyledük ki kaç / naçarâtdur, birbirine beñzemez, ammâ birbirine / yaķındur.

Evvel dâ'ire-i Şaķıldür / beyân olunur.

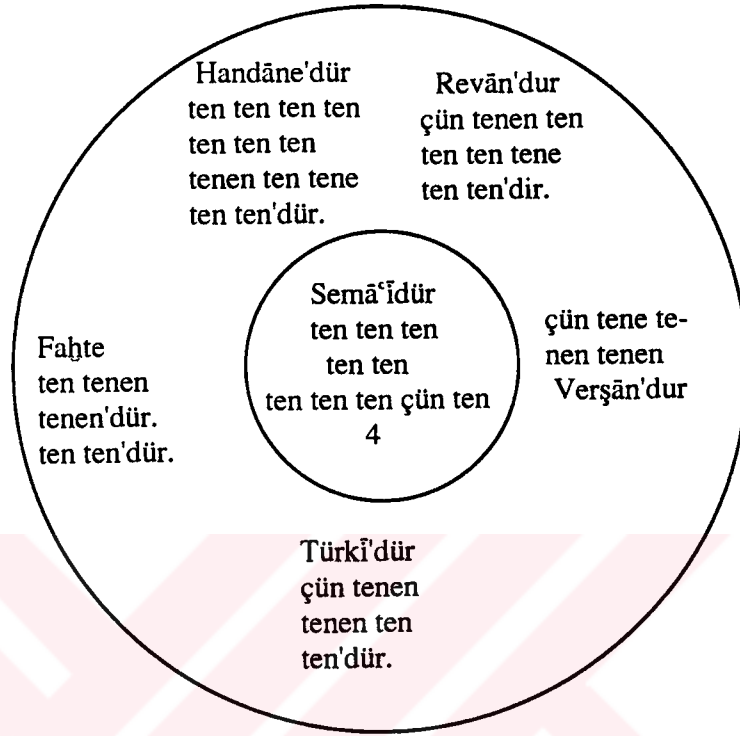

- 27 -

Beyân darblar dâiresidir.

- 28 -

Bilgil ki revâhib ile Şâhib-i Darbeyn Hişârdan ve şâhib-i / çâr-đarb Muhammed-i Rabbânî ve üstâd Kemâl-i Tebrîzî ki şâhib-i / Revân-zed şeşdür. Ve Şeyh Şafiiyyü'd-dîn 'Abdu'l-mü'min ve Ebü / 'Alî-i Sînâ ve zahîr-i Farâbî ve dağı üstâdlar rivâyet eyler ki / aşl on ikidür ve altı âğâzedür, dört Şu'bedür / ve ıalanı terkîblerdür. Nitekim yukaruda beyân eyledük.

Bâb-ı dîger: / Geldük bir bâb dağı anı beyân eyler ki, đarb nedür, usûl nedür, / zamân nedür? Bilgil kim uşûl aşluñ cem'îdür. Uşûl bir kâ'ide / dür ki anun aşlı yokdur. Hemân Allâhu zü'l-celâl'dan celle şânuhu / ğâzetlerinden bir bađ-şâyişdür. Kime ki dilerse virür. Darb oldur ki / iki zamân arasında vâkı' olan zamân oldur kim iki darb / arasında vâkı' ola. Pes uşûl ol nesne degüldür ki

- 29 -

kimse anı göre veya ögrene, nitekim Hâk te'alâ bir kimsene hûb şüret / veyâ âgâze-i hoş virür, ammâ uşûl olmasa, şafâsı olmaz. / Pes uşûl dahı hidâyetdür. Hikâyet bu ki münâsîp hikâyet / eyler ki Ebû 'Alî-i Sinâ dâyim eydürdi kim âlemde hiçbir 'ilm varmıdır ki / ben anı bilmezem? Çün Şafıyyü'd-dîn 'Abdu'l-mü'min bunu işitdi./ Bağdâd şehrinde altı şâgirdi var idi, kendü terbiyet / eylemişdi ve bu 'ilm-i müsikîni hûb öğretmişdi, gönderdi bunları / Mısr şehrine. Vardı, eyitdi: "varuñ Ebû 'Alî-i Sinâ'ya, bu 'ilmi / tâ ki işde görüñ ki nedür? ve göre ki 'ilm niçedür." Ve'l-hâşıl / şâgirdler çün Mısr'a geldiler, Ebû 'Alî-i Sinâ'yı buldılar, dest-büs / eylediler, oturdular. Hâkku'l-ğudüm bir nevbet-i müretteb başladılar, / eyitdiler. Ebû 'Alî-i Sinâ hayrân kaldı. Bunlaruñ haberin vaşfın işitmiş / idi, velî bunları görmemişdi. Hemân nevbete âhır oldu. Bu fenni / gâyet begendi ve bunları hoş gördi ve eyitdi: "Hûb, latîf / ve nâzûk 'ilm" didi. Gâyet hoş-vaqt oldu. Vardı bu 'ilme ki / meşgûl oldu. Çok zamân ve haylî rûzgâr sa'y eyledi, tâ cümle / maqâmātuñ aşlın ve fer'in bildi, her birinüñ naqarâtın ve dâ'iresin / ve merkezin añladı. Diler ki bu fende nesne taşnîf eylese, velî darb ve / usûl zabt itmedi. Çok taleb eyledi ve dürişdi, müyesser olmadı, / 'aciz kaldı. Pes imdi öyle olsa, usûl dahı hidâyet imiş. / Bu hikâyet dahı bunda tamâm oldu.

Geldük bir kısım dahı oldur ki / "nevbete, niçün nevbet didiler ve niçe ideler ki nevbet ola?" anı beyân / idüp taqrîr kılalum. Bilgil kim nevbet-i müretteb oldur kim evvelkini bünyâd /

- 30 -

eyleye, bir maqâm göstere, andan soñra bir pîşrev ide, andan sonra Husrevânî / ide.

Husrevânî oldur kim yine maqâm göstere, andan soñra bir pîşrev yine ide. / Eger Şakîl, eger Hafîf iki devr naqş-ı naqarât göstere, andan soñra bir qavl ide, / andan soñra bir gâzel ide, andan soñra bir pâre [?] ide, evvel terâne ola, / andan soñra bir qavl dahı andan furû-dâşt ide. Çün bu kâ'ideye ri'âyet / eyleye, nevbet tamâm olmuş olur.

Geldük bir dahı bilgil ki üstâdlar / üç isim bünyâd eylediler. Evvel qabl, ikinci ma', üçüncü ba'd / Qabl oldur kim eger bir kişi güyendelik itmek dilese, evvel darbın / ura, andan soñra şî'r şavtın ide.

Geldük ma' oldur ki darbın, şî'rûñ / şavtın bile ide.

Geldük ba'd oldur ki şavtuñ şî'rin ide, andan / darbın ura.

İmdi bunlar rumûzlardur kim bu rumûzlaruñ altında künûzlar / vardur. Bu rumûz, bu künûzlar bu 'ilmde gizlüdür. Bu 'ilmde kavî üstâd / gerekdür ki bu işâretleri fehm eyleye; bu dağı tamâm oldı.

Geldük bir bâb / dağı oldur kim on iki maqâm ve yedi âgâze ve dört şu'be ve giri / kalan terkîbleri gice ve gündüz yigirmi dört sâ'atdur, Terkîb eylediler ki / ne maqâm ve ne terkîb ve ne sâ'atde ideler ki muvâfık düşe. Dağı / maqâm ne dürlü tâ'ife için ve ne dürlü kişi için ideler kim / tabî'atuña hoş gele ?

Pes bilgil kim gice ve gündüz yigirmi dört / sâ'atdur ve yigirmi dört sâ'at on iki bahş eylerler. Ve bu / on iki dağı üç bahş eylediler. Ve bu dört bahş / dört tabî'ate nisbet eylediler. Şabâh vaqtından kuşluk vaqtına / degin, kuşlukdan ikindü vaqtına degin, ikindüden yatsu vaqtına / degin, yatsudan tâ şabâha degin, herbirinden bir tabî'ata nisbet eylediler.

- 31 -

Ve tabî'atlar dağı herbiri tağallufdur. Ve herbiri bir dürlüdür. Şabâhdan / kuşluğa degin serdterdür. Kuşlukdan tâ ikindü vaqtına degin / germ huşkdur. İkindüden yatsu vaqtına degin germ terdür. Yatsu / vaqtından tâ şabâha degin serd huşkdur. Bu dağı tamâm oldı.

Geldük / imdi bu yigirmi dört sâ'atde ne maqâm ideler kim hoş gele / ve muvâfık ola? Şabâh vaqtından tâ kuşluğa degin serd terdür. / Bu vaqtda evvel ol maqâmları ideler kim serd terdür. Bu maqâmlar / ol vaqtda münâsibdür. Şöyle kim: 'Uşşâk, Hüseyñî, / Küçek, Nevrüz, Dil-keşhevârân, Nişâbürek, Hişâr, / Rekb, Rekb-i Nevrüz, Muhayyer, Hüseyñî-'Acem, Çârgâh- 'Acem, / Sipih, 'Uşşâk-Mâye, Nevâ-'Aşîrân, Nevrüz-i Rümî. /

Kuşlukdan tâ ikindü vaqtına degin germ huşkdur. Bu vaqtda / neler münâsibdür. Te'sîri çok ola: 'İrâk, Zîrgüle, Nevâ, / Geveşt, Segâh, Zâvîl, Rüy-i 'İrâk, Hişâr-Mâye, / Müste'âr, Nihâvend, Segah-Mâye, Hümâyün, 'İrâk-Mâye, / Müberka', Şâzkâr, Mu'tedil, Segâh- 'Acem, 'İrâk-'Acem. /

İkindüden yatsu vaktına degin germ terdür. Bu vakte münāsib / olan maqāmlar : İsfahān, Rehāvī, Püselik, Vech-i / Hüseynī, Qarciğār, Beste-İşfehān, Zīr-keşide, / Niğār, Zemzeme, Gerdāniyye.

Yatsu vaktından tā şabāha degin / serd-huşkdur. Ol maqāmlar ki tabī'at germ huşkdur, bu vakte / onlar münāsibdir: Rāst, Büzürk, Hicāz, Şehnāz, Selmek, Beste-niğār, Nikrīz, Gerdāniyye, Niğār-‘Aşīrān, Pençgāh, /

- 32 -

Rāst-Māye, ‘Uzzāl, ‘Uzzāl-‘Acem, Hicāz-ı Muḥālif, Rāhatü'l-ervāh , / Muḥālifek, Hicāz-ı ‘Acem, Nühüft, Nihāvend, Baḥr-i Nāzük, Hicāz-ı Büzürk, / Bu daḥı tamām oldı.

Geldük bir bāb daḥı budur ki bilgil kim qara yağız / ne maqāmda ideler ki tabī'atına hoş gele ve daḥı buğday / eñlü ne maqāmda ideler ki hoş gele tabī'atına ve şaruşın / adama ne maqāmda ideler ki tabī'atına hoş gele. Ve ol ki şarudur ve ne / qaradur, anıñ çün ne maqāmda ideler ki taī'atına hoş gele. /

İmdi ol kişi ki qara yağızdur. Anuñ tabī'atı germ-huşkdur. Aña ‘Irāq / maqāmınuñ tabī'lerin ideler. Şöyle ki buğday eñlüdür, germterdür, / aña İsfahān maqāmınuñ tabī'lerüñ ideler. Şöyle ki şaruşındur / anuñ tabī'atı serd huşkdur, aña Rāst maqāmınuñ tabī'lerin / ideler. Şöyle ki ne şarudur ve ne qaradur, anuñ tabī'atı serd-terdür, aña Kūçek maqāmınuñ tabī'lerin ideler. Bu bāb daḥı tamām / oldı.

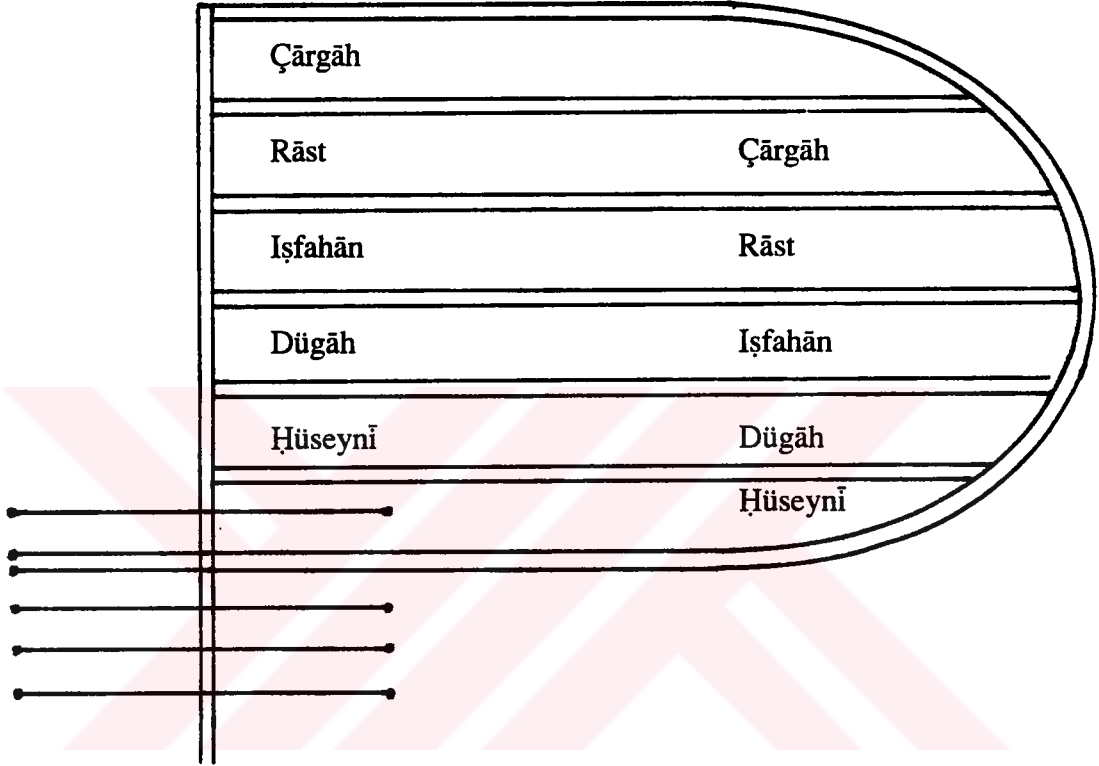
Geldük imdi bir kişi kim maqām-şinās ola, daḥı / sāz çalmaq dileye, ceng gibi, yā ‘ūd gibi, yā nāy gibi, yā şeştār / gibi daḥı gayrısı gibi, üstād daḥı olmasa niçe ide kim ol sāzı / ögrene, çala üstād ola.

Bir kişi ‘ūd çalmaq murād eylese, anuñ / tariḫı budur ki ol ‘ūd peydā eyleye ve ol ‘üduñ beş çift / kıllı vardur, Beş beş āhengi çekilmek gerekdür.²⁵ Şol kıllı kim beşincidür, / anı Çārgāh kıllımağ gerekdür. Andan yukarusın Rāst māqāmına / çekilmek gerekdür. Ve dördünci Dügāh nermine çekilmek gerekdür. Beşinci Hüseynī / çekilmek gerekdür. Az-zamanla qalanuñ daḥı bir üstād irişince, eger / üstād irişmese, iş bu raḥm ki ide ‘ūd ve aña üstād yeter.

²⁵ Üçüncü perde yazılmamıştır. Ancak şekilde görüleceği üzere üçüncü perde İsfahān'dır.

- 33 -

Eger saklı var ise, 'aql añia yār iderse, 'ūd tamām oldı.

Bāb : Geldük bir bāb dağı eger dilersen ki çeng ögrenesin, / tizden sekizinci kılı şay, toközuncı Rāst maqāmına / çek, sekizinci Dügāh'[a] çek, yedinci Segāh'a çek, altıncı / Çārgāha çek, beşinci Pençgāh'a, dördüncü Hüseynī maqāmına, / üçüncü Hişār'a, ikinci Gerdāniyye'ye, birinci Muğayyer'edür.

Muğayyer oldur ki / Dügāhuñ tizidür.

Andan dön Gerdāniyyeden aşığı qalanuñ / buña göre bunlara muqābildür.

Gerdāniyyenüñ nermi Rāstdur. / Hişaruñ nermi Rāstuñ altında dağı kıldur²⁶. Dağı altında / kııl Hüseyñi nermidür²⁷. Dağı altındaki Pencgāh nermidür²⁸. Dağı / altındaki Çārgāh nermidür. Dağı altındaki Segāh nermidür. Dağı / altındaki Dügāh nermidür. Çün aşağı sekizinciye gelesin / devr tamām olur.

Dağı aşağısın buña kıyās it. Eger ekrām [ām]²⁹ / iseñ bu tarīkiyle çenge dağı öğrenesin, tā şu ki diger gerçi / bir üstāda irişesin. Eger üstād bulamaz iseñ, bunuñ

- 34 -

üzerine onı kıla. Aklıñ var ise çengi dağı öğrenesin.

Kıışsa-i çeng dağı tamām oldı.

Rāst nerm Gerdaniyye	
Rāst nerm Gerdāniyye	
Dügāh nerm Muḥayyer	Dügāh nerm Muḥayyer
Segāh nerm Hiçāz	Segāh nerm Hiçāz
Çārgāh nerm	
Pençgāh nerm	Çārgāh nerm
Hüseyñi nerm	Pençgāh nerm
Hişār nerm	Hüseyñi nerm
Rāst nerm	Hişār nerm
Dügāh	Rāst
Segāh	Dügāh
Çārgāh	Segāh
Pençgāh	Çārgāh
Hüseyñi	Hüseyñi
Hişār	Gerdāniyye
Gerdāniyye	
Muḥayyer	Muḥayyer

26 Kastedilen perde Irāk perdesidir. Buradan Hişār perdesinin de Evç perdesine karşılık geldiğini anlaşılmaktadır.

27 Hüseyñi nermi Aşırān perdesidir.

28 Pençgāh Nevā perdesine karşılık gelmektedir.

29 ām-: cāhil anlamına gelmektedir. Ancak bu kelime hatalı yazılmış olabilir.

Geldük bir bâb dağı nây öğrenmek biyânındadır. Eger dilersen ki nây / çalmak öğrenesin, dağı üstâd ele girmese, var nây al, yukarudan / aşğa değin yedi perdedür. Yedinci perde hemân Râst evidür. / Ve ikinci perdeyi açasın Dügâh olur. Üçüncü perdeyi açasın Segâh / olur. Bir perde dağı açasın Çârgâh olur. Bir perde dağı açasın / Pençgâh olur. Bir perde dağı yukarudan açasın Hüseynî olur. / Eger dilersen ki Hişâr'a ine, Gerdâniyye'yi Muhayyer eylesin, Segâh andan şağır idesin, Hişâr olur. Eger Çârgâh andan şağır idesin, Gerdâniyye olur. Eger İşfahân andan şağır idesin, Muhayyer olur. Bu dağı bir aşldur. Bu aşldan haylî mağâm ve âgâze

- 35 -

ve terkîb ve şu'be hâşıl olur. Bu tarîk üzere ki eytdük. / Eger bir zamân âdemî eylesin, tâ bir üstâda erişesin. Eger üstâd / bilmez iseñ, bu didüklerimizi ri'âyet idesin ki saña üstâd / yeter.

Geldük, bir bâb dağı eger dilersen ki çengde, yâ kânûn, yâ muğnîde / dürlü dürlü mağâmât düzesin.

Evvel Râst mađâmuñ tamâm / müretteb düzmeğ gerekdür. Çünkü Râstda düzdük. Bunca / mağâmât ma'lûm olur. Çün Râst, 'Irâk, Dügâh, / Segâh, Çârgâh, Pençgâh, Selmek, Nevruz-i Rûmî, Hüseynî, / Hişâr, Hişârek, Gerdâniyye, Muhayyer peydâ olur. Ba'zısı / giriftlü, ba'zısı giriftsiz. Çârgâh, Pençgâh, Selmek, / Hişâr, Hişârek giriftle olur. Kalanı giriftsiz Râst / dâ'iresi dağı tamâm oldu.

Eger dilersen ki bir mağâm dağı / düzesin, Çârgâh'a yarım perde çekesin, hemân Hicâz olur. / Hicâz perdesinde dağı bunca mağâm zâhir olur. Çün Hicâz, / 'Uzzâl, Nühüft, Türkî, Hicâz, Bağr-i Nâzük, Râhatü'l-ervâğ, Nikrîz / Hicâz dağı tamâm oldu.

Eger dilersen ki Hicâz Zîrgüle düzesin, / yarım perde Râst'a çekesin, yarım perde Hişâr onı dağı nerm / ide hemân Zîrgüle olur ve Zîrgüleden dağı Nühüft, Türkî Hicâz, 'Uzzâl, Hicâz, Nevruz, Rekb peydâ olur. Dağı Zîrgüle / oldu tamâm.

Eger dilersen ki bir mağâm dağı düzesin. Yine tamâm Râst düzesin, Hişâr evin Hüseynî evine berâber / nerm eyleye. Ve / Hüseynî evin dağı yarım perde eyle

hemân 'Acem olur. 'Acem perdesinden / dağı Hüseynî- 'Acem, Çârgâh-'Acem, 'Acem-Segâh, 'Acem-Dügâh, 'Acem, /

- 36 -

Râst, 'Irâk-'Acem, Hicâz-'Acem, 'Uzzâl-'Acem peydâ olur. Ba'zısı / giriftlü , ba'zısı giriftsiz olan giriftle olur. Hicâz 'Uzzâl / gibi kalanı giriftsiz olan giriftle olur. Hicâz -'Uzzâl gibi, kalanı / giriftsiz 'Acem, dağı tamâm.

Eger dâlesen ki bir maqâm dağı düzesin 'Acem / perdesinden 'Acem evi dururken Çârgâh yarım perde çekesin, / Râst'a dağı yarım perde çekesin, hemân Büzürk olur. Büzürk / perdesin dağı Şehnâz, Kûçek, Rekb-i Nevrüz, Hicâz-ı Büzürk, / 'Irâk, Muğâlîfek, Evc peydâ olur. Ba'zısı giriftlü, ba'zısı / Giriftsiz, Büzürk dağı tamâm oldı.

Eger dâlersen ki bir maqâm dağı / düzesin, 'Irâk perdesin, 'Irâk perdesine düz ve Râst / maqâmuñ dağı hemân evvelden 'Acem perdesin ne tarikle ki düzdüñ, / hemân 'Irâk dağı oldur. Çünkü, 'Irâk düzdük, 'Acem'de ne kadar / maqâm peydâ olur ise 'Irâk'da dağı ol kadar olur.

Eger / dâlersen ki bir maqâm dağı düzesin 'Irâk vezni tururken Pencgâh / yarım perde nerm it ki Nevrüz olur. Asl-ı Nevrüz budur. Bu dağı / tamâm oldı.

Eger dâlersen ki bir maqâm dağı düzesin Pencgâh ki / aşâğı indürmişdük Pencgâh'a âhenge yine çek 'Irâk olur. / Yine dön Hîşâr evinüñ nerminüñ yarım perde aşâğı indürsen, / Nevâ olur. Bu Nevâdan dağı 'Uşşâk ve Mâye toğar. Eger dâlersen ki / Nevâyı bir maqâma dağı düzesin, yarım perde Segâhdan Püselik olur. / Bundan dağı Nevâ ve 'Aşîrân toğar. 'Uşşâk dağı / Karcigâr dağı Mâye toğar. Bu dağı tamâm oldı.

Eger dâlersen ki / İsfahân düzesin, toğuz kıata tamâm şaya, onuncı perdeyi /

- 37 -

Râst âhengine düzesin, doğuzuncı Dügâh, sekizinci Segâh, / yedinci Çârgâh, altıncı Nevrüz, beşinci İsfahân, dördüncü / Hüseynî'ye, üçüncü Hîşâr, ikinci Gerdâniyye evvelin Muğayyer düzesin, / hemân müretteb, İsfahân olur.

Çünkü İsfahân düzdük. Bu / düzende Beste-İsfahân, Geveşt, Selmek, Hîşârek, İsfahâneki, / toğar.

Eger dilersen ki bir maqâma dağı düzesin Pençgâhı yarım perde dağı / Nevruzâ çek, Hîşâr olur. Zîr-efkend, Kûçek olur. Bundan dağı / Nevruz Rekb ma'lûm olur. Zîr-efkend dağı Kûçek tamâm / oldu.

Eger dilersen ki Rehâvîye düzesin, tamâm Râst'a yine düzesin / ve Râst perdesinüñ yarım perdesini yarım perde tîz çeke / sin. Ve Çârgâh üzre çok nerm eylesin. Hemân Rehâvî olur. / Ve bir tarîķile dağı olur kim çünkü maqâm-ı Râst tamâm müretteb / düzesin, yarım perde Hüseynî perdesin nerme düzesin. Perde-i / Hîşâr dağı bir perde-i Hüseynîye berâber ki düzesin, perde-i Rehâvî olur. / Çârgâhı aza çok nerm düz yarım perde çekesin, hemân aşl / Rehâvî olur. Bu perde oldur kim Nigârînek ma'lûm olur. Andan / Zîr-keş ma'lûm olur. Dağı Rehâvî tamâm oldu. Bu maqâmuñ ki / düzesin, bilesin girü kılan müşekkel terkîbleri dağı bilesin. Bu dağı / bu düzende İsfahân, Büzürk, Hîşâr, bu Evci toğar Râst olur. Düzenler dağı tamâm oldu. Dağı edvâr bunda / oldu tamâm, va'llâhu a'lem bi's-şavâb ve ileyhi yerce'ul ve'l-me'âb, temmetü'l-ħurûf.

1. 2. 131 / 2 numaralı makaleninin çeviriyazımı *

- 1 -

[Başlıksızdır]

Ḥamd-i bī-pāyān ol sübhān u deyyān ki lisān-ı ‘andelībān-ı hoş-elhān / meshan Eşhedü enlā ilāhe illalāh Ol vācibü'l vücūd Ḥazret-i Dāvūd mesneden / re'yy maḳāma Maḥmūd üzre olsun ki uşul ve furū'- ı maḳāmāt şerāyi' / ve bedāyi' 'ekvānı ol nağme-i sāz (?) ve kefā billāhi şehiden Muḥammed Resūlu'llāh velvelesiyle Nevā-perdāz / buyurmuşlar. Ḥuşūşen bezm- ārā-yı hidāyet olan āl u aşḫāb-ı sa'ādet-nümāyı / üzre olsun ki keştigān-ı vādī-i 'iştān kār-nāme-i a'mālları naḳş-ı / sadr u ḥayāl eşvāt-ı (?) bī-şu'ūr olması için vücūd-ı / bih-büdların aşḫābı ke'n-nücüm buyurmuşlardır ki ammā ba'd iş bu / ḡamda füsehā-yı 'Arāb ve 'Acem'de Şafī'yyü'd-dīn Abdü'l-mü'min ve Naşīrü'd-dīn-i / Fārābī ve Kemāleddīn-i Tūsī ve Şeyḫ Şihābu'd-dīn ve Şeyḫ Ebu 'Alī / Sinā Celāle'd-dīn-i Ḥārezmī ālā-devleti ve dīni 'Ālī Şāh Abdü'l-Azīz / Kirmānī, Şems-i İsfahāni, Celāle'd-dīn-i Şüşterī, Muḥammed Lālā-i Mısrī, / Ḥāce Abdü'l-ḳādīr-i Meraḡī olup ve bu 'ilm-i müsikīniñ / ibtidā vāzı'ı Ḥakīm Fişāḡüreş'dür ki 'ilm-i ḥikmette Ḥazret-i Süleymān

- 2 -

'aley's-selām tilmīzlerin ögüp bi-emr-i te'ālā 'ālem-i mişālde üç gice ale'l-mevālī / bir şahş-ı nūrānī peydā olup, ḥiṭāb ider ki Yā Fişāḡüreş avret kum vezheb / ilā sahilü'l baḥr ü hasile 'ilmen ḡarīben. Ya'nī ḳalḳ ve 'azīmet eyle kenār-ı bahra ki / bir 'ilm-i ḡarīb ḥāşıl ve te'līf eyleyesin. Pes üç şabāḥ ol / baḥr kenārına vardı. Bir kimesne bulamadı, illā anı gördi ki bir bölük timūr/çiler uşul-i münāsibe üzre çekikç ururlar. Bunlarıñ ḍarb-ı temāsından / tefekkūrāt-ı keşīr ḥāşıl idip evine 'avdet eyledükde bi-emr-i Ḥak te'ālā ol / gice şabāḥa degin bu 'ilmüñ ḳavā'id ve uşulün te'līf idüp andan / soñra ḳuvvet-i riyāzet ile bir mertebeye irdi ki dā'imā ḥālet-i zevḳinden / bu kelām şādır oldı ki inni esme' u naḡāmāt-ı şirīn min harekāt / ilā eflāk. Ya'nī ben eflākden lezīz nağmeler işitdim ve andan soñra / ḥükemā bu 'ilme raḡbet idüp ihtirā'at-ı keşīre ve neḡāmāt-ı laṭife ilḥāk / itdiler.

-- (*)yada (**) bulunan işaretler makālede ki der kenar notları göstermektedir. Ve bulunduğu sayfanın bitimine yazılmıştır.

Pes imdi bu fenn-i rühāniyyeyi te'lifden garazları ol / idi ki ervāh nüfüsünü 'ālem-i kudse me'nūs kıla. Mücerred lehv ü darb / murād eylemeyeler, zīrā nüfüs-ı zekīye neġāmāt-ı laṭife istimā'ından baş ḥāşıl olur / Ba'dezān muşāhibet nüfüsü 'āliye ve mükāleme 'ālem-i 'ulviyyeyi / tezekkür ve tefekkür idüp ve zevk-ı rühānī ḥāşıl eyleyeler. Ol sebebdendir / ki maḥāll-i istimā'-ı neġāmātta nefis kendü ḳālībını ḥarekete getürür ve semā' itdürür. / Lakin bedenün tefettüti sebebiyle 'ālem-i 'ulviyyeye 'urüca ḳādir olmaz. İmdi / taḥkīḳ bu vāḳı'adur ki rüḥa 'ālem-i mā'nā semtine ol zevk-ı rühānī / vāsıtasıyla iştiyāk-ı talāk bervechile ġālib olur ki bedenden / mufāreḳat idüp niçe dem menḥ olur ve bu aḥvāl-i mü'zī ḥakīm-i zü'fünün Eflātün buyururlar ki men semī al neġāmāt.

- 3 -

Ya'nī şol kimesne kim neġāmāt-ı laṭife ve elḥān-ı nefise işide edā-yı kāmile/siyle ki murād leṭāfet ve taşarrufāt-ı naġmedür, ol kimesneye teklif olur. / Ya'nī dem bihüde olup meslūbu'l-'aḳl olur. Belki ifrātu's-silāḥdan / kuvvet olur. Bu fen için 'ilm-i müsikī dinilüp müsikīye nisbet olunmuşdur. / Ve daḥı vech-i münāsebet oldur ki luġat-ı Yunān'da müsī neġāmāt dimekdür / ḳi mevzūn ve laṭif dimekdür. Pes 'ālem-i laṭif neġāmāt-ı müstelizün / keyfiyyetini ve te'lifin bildirür. Anuñ-içün 'ilm-i müsikī dirler. Ḥuşusen bu 'ilm-i şerife / sā'ir fünündan mergüb ve halk-ı 'āleme māḥbüb olması bu vechile enseb ve / lāyıḳdur ki taḥmīn şavtu fi'l- Ḳur'an ki emr-i Resül mülk-i mübarekesidür. Pes / halk bu cihetden muḥtāclardur, zīrā bu 'ilmden ġayrı 'ilm taḥsīn-i şavtı muḳayyed / degüldür. İmdi bu 'ilmün şāhibi beġāyet zekiyyü't-ṭab' ve pāk-zihn olup / ve müstefid-i 'ulüm-ı felekiyye ve fünün-ı ḥikemiyye olmak gerekdür. Zīrā bu 'ilm-i şerif / menāzil-i eflāk ve kevākib-i seb'a-i seyyāre-i tāb-nāk ve ṭebāyi'-i 'anāşır ki bād, āb, / āteş ve ḥākdür, münāsebet-i küllī olmak ḥayşiyetinden fi'l-cümle derecāt-ı / zāmāniyye ve muḳteziyāne-i āsmāniye üzre tertib ve te'lif olunmuşdur. Ḥattā / mü'ellif-i edvār raḥimehum daḥı kitāblarında öyle taḥkīḳ iderler ki maḳāmatuñ aşlı / dört ve yedi ve onikidür.

İmdi mezkür dört, çār şu'belerdür ki, çār / anāşıruñ muḳābilidür. Ḥāke bi't-ṭab' ta'alluḳ nām ü intisābı vardur. Mezbür / yedi daḥı heft āġazedür ki seb'a-i seyyārenün muḳābili olup bi'l-ḥāşşa / ta'alluḳ nāmı vardur. Merḳūm on ikiye daḥı edvārda maḳām dirler ki / edvārda burc-ı eflāke maḳāmlar vaz' olunup her ḥalda münāsebet-i zātiye / ve zemāniyesi olmaġla aña ta'alluḳı vardur ve mensūbdur. Ve esāmiyelerdür ki / 'ala resmi'l-merātib taḥrīr olunur. Çār aşlı ki çār şu'be diyü tesmiye ider.

- 4 -

bunlardır: Yegâh, Dügâh, Segâh, Çârgâh, Heft âgâzeler bunlardur: / Gevâşt, Şehnâz, Selmek, Mâye, Nevrüz, Gerdâniyye, Hişârdur. / Edvârda on iki maķâm ki zikr olunur, bunlardır: Râst, 'Irâķ, / Işfahân, Kûçek, Büzürg, Zîrgüle, Rehâvî, Hüseynî, / Hicâz, Büselik, Nevâ, 'Uşşâķdur. İmdi, çâr şu'benin / çâr anâşırda te'alukı bu vechiledir ki beyân olunur. Yegâh hâkî, Dügâh / âbî, Segâh bâdî, Çârgâh nâridür. Heft âgâzenin seba'-i seyyâreye / te'allukı bu resmdür ki beyân olunur. Gevâşt Zühâle, Şehnâz Müşteriye, / Selmek Merih'e, Mâye Şems'e, Nevrüz Zühreye, Gerdâniyye 'Utâride, Hişâr / Kamere mensübdur.

Ve edvârda maķâmuñ hod on iki burca nisbeti vardır. / Bu vechile ki terķim olunur. Râst hamel'e, 'Irâķ sevr'e, Işfahân cevzâya, / Kûçek seretân'a, Büzürg esed'e, Zîrgüle sünbüleye, Rehâvî mizân'a, / Hüseynî aķreb'e, Hicâz kavş'a, Büselik cedîye, Nevâ devlve, 'Uşşâķ / hût burcunadür. Ve bunlara ğâyet te'allukı vardır. Huşûşen hükemâ-i işrâķiyye / iştilâhında 'Irâķ'a şiddet-i lezzet, Işfahân'a şiddet-i hût, Kûçek'e / şiddet-i hüzn, Büzürg'e şiddet-i havf, Zîrgüle'ye şiddet-i nevm, Rehâvî'ye şiddet-i bukâ, Hüseynî'ye şiddet-i hüsn, Hicâz'a şiddet-i tevâzu', / Büselik'e şiddet-i kuvvet, Nevâ'ya şiddet-i şecâ'at, 'Uşşâķ'a şiddet-i zihk dirler. / Ammâ Râst'ı bir hâķim tertîb eylemişlerdir ki mesbûķü'z-zikr olan elhânın / isti'mâ'nuñ te'sîrât-ı nâmesi hakkında evķât-ı maħşûşa beyân iylemişler/dür ki ol vaķıtta bî-câ'iz olur. Ez-cümle şubh-ı kâzib vaķtında Rehâvî, / şubh-ı sâdık vaķtında Hüseynî, dahve-i kübrâda Büselik dahve-i şuĝrâda / Râst ve nısf-ı nehârda Zîrgüle ve beyn-e şelâvateynde Hicâz, vaķt-i 'aşrda /

- 5 -

'Irâķ vaķt-i ğurûbda Işfahân, vaķt-i maĝribde Nevâ, vaķt-i 'aşâda Büzürg, / vaķt-i nevmde Zîrefkend isti'mâl olunur. Pes bu mecmû'ı ber-muktezâ-yı / te'sîrât âgâze-i müte'eşşîr olıcaķ evķât-ı maħşûşa dahı havâş-ı tabâyi'e dâhıldür, / deyü feylesofân-ı mütekaddimîn vaķt ve zamânında mübâşeret olunmaķ lâyıķ ve / evfâķ görmeleriyle gice ve gündüzüñ yigirmi dört sâ'atini on iki taşarruf /hükmiyle dört baħş eylemişlerdür ki ol dört baħş çâr tabî'at / hükmi bilhaşşa maħşûşlardur. Meselâ şubh vaķtıdan kuşluk vaķtına / dek tabî'at serd ü terdür, münâsib olan tabî'atı germ ü (huşk) / olan maķâmât bu maħalda isti'mâl ve istima' oluna ki birbirine muvâfiķdur. / 'Ale't-terķîb zikr olunur. Kûçek, Hüseynî, 'Uşşâķ, Nevrüz, Nişâbürek, / Hişâr, Muħayyer, 'Acem-âşîrân, kuşluĝdan ikindüye varınca germ ü

hüşkdür / Şol maqâmlardur ki serd ü terdür, bu maḥale münāsibdür ki zıkr olunur. ‘Irāk / ve Zîrgüle, Nevā, Segāh, Hişār, Nihāvend, Segāh-ı ‘Acem, ‘Irāk-ı ‘Acem, ikindüden / yaṭsuya dek germ ü terdür. Şol maqâmlardır ki serd ü hüşkdur. anıñla ‘amel / oluna ki zıkr olunur. İşfahān, Rehāvi, Būselik, Māye, Beste-Nigār, / Gerdāniyye, Necüd Hüseynī yatsudan şabāḥa dek ṭabī‘atı serd ü hüşkdür / Şol maqâmlar ki ṭabī‘atı germ ü terdür. Vaḳta münāsib olan oldur ki / anuñla ‘amel müstaḥsendür ki zıkr olunur. Rāst, Şehnāz, Selmek, / Beste-Nigār, Gerdāniyye, ‘Aşīrān, Pencgāh, ‘Uzzāl, Hiçāz, Nihāvend. / İmdi, bu cümle mezkūr olan isti‘mālāt-ı negāmāt ber-mücib-i te’şīrāt / kâ‘inātı hükm ü ṭabāyi‘ üzre olması ile olan ḥilḳat nāsın daḥı / ṭabāyi‘e nisbet-i külliyesi emr ü muḳarrerdür.

Öyle olıcak. Ber-ḳavl-i ḥükemā-i / ṭabī‘yyün siyāh-çerde olan kimsenüñ ṭabī‘atı germ ü hüşkdur. /

- 6 -

‘Irāk maqāmınuñ tevābi‘lerin āgāze ideler ki aḥvālī ‘ale’l-esāmī bālāda / zıkr ve terḳīm olunmuşdur, mürācā‘at oluna. Ve şol ³⁰ kimesneler ki buğday / eñlüdür, serd ü hüşkdür. Aña Rāst maqāmuñ tevābi‘lerin āgāze ide/ler ki taḥrīr olunmuşdur. Ve şol kimesneler ki ḳumral ola, anlaruñ ṭabī‘atı / serd ü terdür, aña Kūçek maqāmınuñ tevābi‘lerin āgāze ideler ki / zıkrı mürür itmişdür. El-ḥālet bize bu tafşilüñ ve ne daḳıḳatıña mezkūr / hükm-i ilāhiyyeyi ‘ayān ve beyāndur. Ṭālīb-i ‘ulüm ‘acibe ve rāğīb-ı fūnūn-ı / ğarībe olan ihvān-ı şafā ve ḥalabān-ı vefā āgāh olup bu ‘ālem-i kevnıyyede / ḥikmet-i Ḥaḳdan ḥālī ve ḳudret-i fā‘il-i muṭlaḳdan ārī bir şey / olmadıḳını her lāḥza melāḥaza ve herḥālda müşāhade idüp te’āmüli zevḳ-i / şuverī ve mānevī idüp mazḥār-ı sa‘ādet dārın ola.

beyt /

fā‘il-i muṭlaḳdan özge nesne yokdur, arada
gersen idrāk itmezseñ bil ki sendendür ḳuşūr. /

Pes bu ‘ulümdan ba‘zı mertebe mesmū‘ oluna zevḳ-i ruḥānī ḥāşıl / olu[r]. Sebeb nedür beyān imdi, rüh-ı insānī ‘ālem-i beḳāda bu āgāzeleri / sem‘ itmiş idi. Şimdiki ḥālda daḥı bir ḥüb āgāze kim işitse, rühı / insānī zevḳ u sürür-ı vecd ḥāşıl ider. Elān bezmince kimesneler bu dār-ı / fenāda ol āgāzeleri istimā‘ iderler, şol kimesneler ḥüb

³⁰ Şol kelimesinden sonra ki hecesi gelmektedir. Bu hece anlamı bozmakta olduğundan metne yazılmamıştır.

âgâze işitdiğinde / zevk u sürür hâşıl iderler. Onların şîfât-ı rûhâniyyeleri gâlibdür. / Ve şol kimesneleriñ hûb âgâzededen hazzı yokdur. Onların kesâfet-i nefsleri / gâlibdür. İmdi, hûsn ü şavt-ı haqîkat üzre istimâ' olursa 'ağıllar çâk / olup gönüller nâlân u hayrân olurdu. Nitekim Abdu'l-mü'mîn Şüfi / zamânında Bağdâd 'ulemâsı halkı 'ilm-i müsiķiden men' iderler idi. / Pes 'Abdü'l-mü'mîn bir gün halîfe huzûrına varup du'â itdüğü bu 'ilmi /

- 7 -

bu 'ilm-i müsiķi şerîf 'ilmdür. Halkı niçün men' idersin. Eger i'timâdınız yok ise, / emr edüñ bir deve getirsünler ve kırk gün ol deveyi aç koyup mahbûs / olunsun, ba'de devenüñ öñüne su koyalım ve âgâze idelüm. Ol deve / şuyı terk idüp âgâzeyi diñlemeğe meşgûl olursa, bile siz ki bu 'ilm / şerîf 'ilmdür. Eger aşla vücûd virmeyüp şuya meşgûl olursa, ma'lûm / olur ki 'abesdür didi.

Pes halîfe emr eyledi. Bir deveyi kırk gün aç ve susuz / mahbûs eylediler. Ba'de 'ulema-i Bağdâd huzûr-ı halîfeye cem' oldılar. Ve deveyi çıça/rup şuyı gösterdüler. Hemân deve-i miskîn zimâmın kopardup biñ / cân ile hücüm eyledi. Ol demde şeyh âgâze eyledi. Deve-i bî-çâre fâriğ olup / diñlemeğe meşgûl olup tâ şeyhîn muķâbelesine gelüp gözlerinden yaşlar / saçdı. Üç defâ şeyh âgâze eyledi. Üçünde dağı deve şudan fâriğ / olup diñledi. Ol meclisde bulunan 'ulemânın cümlesi hayrân oldılar. / Ve nice 'azîm tevķir idüp 'arz-ı taleb eylediler. Ba'de halkı terģib idüp nice / kimseler ta'lîmine meşgûl oldılar. Ve nice üstâd peydâ oldu. Ammâ bu 'ilm, üstâd / yaķın olmadıkça ve üstâdından görölmedikçe kemâliyle bilinmek emr-i muħaldür.

Pes bu 'ilm-i / şerîfi beş fende huşûle getürdiler. 'İlm-i hikmet, 'ilm-i hey'et, 'ilm-i nücüm, 'ilm-i hendeseden / bünyâd kılındı. On iki burca ve yedi kevkebe ve dört 'anâsıra ve leyl ü nehârın / yigirmi dört sâ'atine münâsib istihrâc olunmuşdur.

İmdi, Naşîru'd-dîn yuķaru / yanında on iki maķâm, yedi âgâze, dört şu'be bunlar aşıldur, bâķileri/ terkîbâtdur ve ferdür didi. Her üstâd kim geldi, kuvveti yettükce yâdigâr kodı. / Meşelâ, iki âgâzeyi cem' iyledi. Aña bir isim kodı. Bunuñ gibilere terkîp dinülür. / Aşağıda on iki maķâm, yedi âgâze, dört şu'be 'ala'l-infirâd zıkr / olunmuşdur, nazâr oluna. İmdi terkîbât ve maķâmâtı üstâtdan istihrâc /

- 8 -

idüp aqallı ūstād ile olduğı hinde bile on senede fark idebölür. Ne maqām / olduğın ve beste dağı ider ise bu cem[°] olunan terkibāta nazār idüp yaptığı / besteye bir ism tesmiye ide. Maqām mıdır ? Şu[°]be midir? Dağı bir yere cem[°] olmuştur. / Dağıka, dağıkā fark eyleye.

Evvelā tam perdelerin nerm perdelerde olan maqāmlar, / şāniyen sekizinci tiz perdelerüñ maqāmları, rābi[°]an tizden nerme varınca nīm perde-/ lerüñ maqāmları, hāmisen mürekkeb maqāmlar sādışen mevcüdü[°]l ism, ma[°]dübu[°]l-/ cism maqāmlar şābi[°]an maqām nāmı ile isti[°]māl olunan terkibāt.

İmdi /tarīķ-i mezkūr üzre evvel [°]adedi esmālarını beyān, ba[°]de teşrihlerini [°]ayān / idelim.

Nermden tam perdelerin maqāmları yedi maqām, yedi maqām zıkr olunanlardır: / [°]Irāk, Rāst, Dügāh, Segāh, Çārgāh, Nevā, Hüseynī.

Tizde tam perde/ler üçtür: Evc, Gerdāniyye, Muğayyer.

Nermden tize varınca nīm perdelerin maqāmları / dördtür: Kürdī. Şabā, Bāyātī, [°]Acem.

Tizden nerme varınca nīm perdelerin / maqāmları beşdür: Şehnāz, Hışār, [°]Uzzāl, Būselik, Zīrgüle.

Mürekkeb / maqāmlar altıdır: ³¹ Sünbüle, Māhūr, Pencgāh, Nīkrīz, Nişābūr.

Şüretā / maqāmları ikidir: Beste-nigār, Zīrefkend. Mevcüdü[°]l-ism ma[°]düm[°]l cism / maqām birdir: Rehāvī.

Maqām nāmı ile gālaṭ-ı meşhūriyyet üzre müsta[°]mel / olan* ve makam nāmı ile isti[°]māl olunan terkibler yigirmidir: İşfahān, Büzürk, Hicāz, Gevāşt, Selmek, / Māye, [°]Acem[°]aşīrān, Būselīk-[°]aşīrān, Hūzzām, Nihāvend, Nühüft, / Horāsānī Hüseynī,

³¹ Mürekkeb makamların altı olduğunu belirtip beş makam saymaktadır. Altı ifadesi yanlış yazılmıştır

Hüzî-Büselîk, Râhatü'l-ervâh, Rû-yi 'Irâk, / Muḥâlîf-i 'Irâk, Sultânî-'Irâk * Sultânî-'Irâk kavli kadîmde 'Irâk karar ider. Lâkin Kantemiroğlu bir güne âgâze çıkarup Dügâh karar itdi. Mârûza olundukda cevâb vermeyüp üstâdlara ihsân sukût itirdi , 'Arazbâr, Baba Tâhir³².

Bu terkîbâtan / ma'dâ dahı vâfir terkîb vardır ki gerek esmâsını ve gerek şerhini kavli-i kadîm / üzre edvâr-ı müsîkîde beyân olunur. İmdi maḳâmât teşrîhine geelim. Maḳâmât-ı perde-i tam.

Teşrîh-i maḳâmât-ı 'Irâk: Maḳam-ı 'Irâk tam ve nerm perdelerüñ /

- 9 -

maḳâmılarındanur ki Yegâh perdesinden üçüncü perdedür. Maḳâm-ı mezbûruñ kendü / perdesini kuṭb idüp Yegâh perdesinden âgâze ve hareket iderse, tam / perdeler ile 'Aşîrân'a çıkup kendü perdesinde kendüyi beyân ider ve yine / tâ'rîf-i mezkûr üzre Dügâhdan âgâze ve hareket iderse Râsttan inüp / 'Irâk perdesinde karar ider.

Hükm-ü 'Irâk: Perde-i merkümeden tîze çıkmak murâd / iderse, tam perdeler ile Tîz Hüseyñi'ye dek çıkmak hükmi vardır. Ve yine ol / yoldan 'avdet idüp kendü perdesinde karar kırup, 'Irâk maḳâmına / tâbi' zikr olunan terkîbler: Sultânî-'Irâk maḳâmına Muḥâlîf-i 'Irâk, Râhatü'l-ervâh, / Rû-yi 'Irâk.

İsti'mâl olunan Zîrkeşheverân , Beste- İsfahân, / Müsîkâr.

Âgâh ol ki terkîbâta nihâyet yoğdur. Anıñçün buyurmışlar. Zîrâ hükm-i 'ilm-i müsîkî ile sâ'ir maḳâmıların cümle terkîbâtını bir maḳâma tâbi' itdürmek/ mümkündür. Likin ol şart ile ki gerek 'ubürda, gerek hurücdâ gerek 'avdetde / bi'z-zât olan maḳâma bürüdet ve maḳâmât kanğı perdelerde tarîki ne ile / olur, lâzım olan perde isbât olunur. Şimdi lâzım olan oldur ki / teşrîh-i maḳâmâtdan her bir maḳâm kanğı perdelerde olur. Ve kaç qarârgâh perdesi / vardır? Ve bir maḳâmuñ kaç qarârgâhı vardır? Ve terkîbler kanğı maḳâmlara menşübdur, öyle teşrîh-i 'ilm-i tıbb şeklinde bedenüñ üzerinde olan deriyi / teclîd şeklinde idüp ba'de lehmini kemiklerinden ifrâz eyleye, öyle ki derinüñ / altında olan lahm ve kemik altında olan ve kemik eṭrafında olan sıfırlar ve tamar[lar] cümle sa'ir a'zâ'imi beden ve her

³² 20 terkîb olruğu belirtilip 19 tane sayılmıştır.

a'zānuñ ibtidāsı nereden ve nihāyeti nereye dekdür, beyān ider. İmdi bu meşrūh üzere 'amel olunursa, / kifāyet idecek kadar k̄anūnı ta'rīf ve beyān eyledük.

Teşrīf-i maḳām-ı / Rāst: Rāst maḳāmınuñ perdesi kendü perdesinden āgāze idüp /

- 10 -

nermden tīze ve tīzden nerme varsa, üç perde ile kendüyi beyān idüp / hükm-i Rāst: kendü perdesinden [tīz]Hüseynīye dek varur. Dönüp yine kendü perde/sinde karar iyer.

Sāzkār oldur ki Rāst perdesiyle hareket idüp Dügāh ve / Segāh gösterüp ba'de Segāh ile nīm Büselik beynindeki nīm perdeyi / gösterüp ve mezkürdan Nevā ve Hüseynī gösterüp ve dönüp Nevā ve nīm-i / mezkürdan Segāh ve Dügāh ve Rāst ve Gevāşt ve 'Aşīrān gösterüp / Yegāh perdesinden gerü 'avdet idüp Segāh ve Dügāh daḫı Rāst / karar ider.

Mürekkab maḳāmlar: Māhūr, Pencgāh, Nīkrīz, Terkīb-i ³³ Nihāvend, Büzürk, / Selmek. Terkīb-i gayr-i müsta'mel: Sāzkār, Zekī Çāne ³⁴, Bayātī-Ḥisār. Mevcüdü 'l-/ism ve ma'dümū'-l cism: Rehāvi.

Mezkür dürlü reviş ile kendüyi beyān / ider. Bu haḳīr (virmege) āgāze-i Dügāh deyü i'tibār ittikleri sırf 'Uşşāk / olduğına kavī delīl ile işbāt iyledim. Ol daḫı Dügāh 'Uşşāk olmaduḫına / delī göstereün. Dügāh nedür? İbrāz itsün. Lākin bu ma'küle imtihāndan / geçüp Dügāh perdesinüñ ve maḳāmınuñ haḳḳında bildüğimizi beyān idelim. /

Hükm-i Dügāh: Dügāh perdesi vāsi' ve şāhib-i meydān bir perdedür. Kendü maḳāmına / 'acāyīb terkībleri müḳī' ve tābi' ider. Ve nice maḳāmlaruñ qarārgāḫı olur Ve / Dügāhta karar iden maḳāmlar: Sünbüle, Şehnāz, 'Acem, Ḥisār, Bayātī, / 'Uzzāl, Şabā, Büselik, Kürdī, Zīrgüle. Terkībātdan Dügāh'ta karar iden / İşfahān, Ḥicāz, Māye, Vech-i Hüseynī, 'Arazbār, Baba Tāhīr, Zīrefkend, Nevrüz-I Rümī, / Sipīhr, Terkīb, Nihāvend-i Rümī, Ḥicāz-ı Muḫalīf, Çārgāh-ı 'Acem, Avzī ³⁵, Gül-'izār ve / bunlardan ma'dā nice terkībler vardur ki edvār-ı kadīmde beyān olunur.

³³ Eksik yazılım söz konusudur. Bu şekilde Nihāvend terkibi gibi bir anlama sebep olmaktadır. Burada büyük olasılıkla terkib-i müstamel demek istemektedir.

³⁴ Yanlış yazılmıştır. Bu makam Türk-i Hicāz olabilir.

³⁵ Makamın adı Hüzi olabilir.

Geldük / Dügâh ki Dügâh âgâzesi müstakilen bir âgâzedür. Ve atı çok maamlar ve Şu'beler / aa tâbi'lerdür. 'UŐŕâ gibi hareket ve ekŐer ârgâh ile gezinür. Ba'zen Zîrgüle /

* Beste HîŐâr oldur ki Râst perdesiyle hareket idüp Nihâvend içinden 'Uzzâl ve Nevâ'ya dūŐüp daı Hūseynî perdesünden Mâhūr ve nîm- Gerdâniyye'den 'avdet yine bu tertîb ile Nihâvend içinden Râst perdesinde arâr ider.

- 11 -

nîmine urayup 'UŐŕâ yüzünden Hūseynî âgâzesini icrâ ve yine Hūseynî yüzünden 'UŐŕâ Dügâh arâr ider.

Su'âl olunursa, ma'lûm ola ki / Yegâh perdesinden Nevâ perdesine gelince sekiz perde sayılır. Likin Yegâh perdesi / perdelerden hâric 'AŐîrân perdesinden Hūseynî perdesine gelince sekiz perde / 'add olunur.

İmdi, bu tam perdelerüñ arârı Dügâh perdesidir. arârı olmayan / perdelerüñ bi'z-zarûre arâr ider.

Ve sâhib-i arârda da olan bunlardır: 'Irâ, / Râst, Dügâh, Segâh, ârgâh.

Ve nîm perdelerüñ mürekkeblerinden yalnız NiŐâbūr / maamı arâr Őahîbidür ki Būselikte arâr ider ve Hūzzâm terkîbi 'Uzzâl perdesinde / arâr ider, mâ-bâisi maâmlardan birisine tâbi' olunmayan Dügâh'da arâr ider. Eger tam ve nâ-tamâm perdelerüñ maâmlarıa niün maŐŐŕ arâr maalleri yokdur / denürse Nevâ perdesine gelince perdelerüñ arâr maalleri vardur denür. İtmâm-ı nerm / sekîz perdelerde hâŐıl olur. Nevâ perdesinden yukaru ve Tîz Hūseynî'ye / varınca tîz perdelerdir, ol ecilden ol perdelerden ne maâm icrâ olunursa, / Dügâh perdesinde arâr ider. Likin Evc maamı kendü nerm perdesi / Őahîb-i arâr maalli olduı hasebiyle yine nerm perdesi olan 'Irâ arârına / varur ve Gerdâniyye perdesi bu üslûba balu degildür? Gerdâniyye geri tîz perdeler/dendür, likin andan peydâ olunan Râst perdesinüñ arârına varmayıp / Dügâhta arâr ider ve bunun böyle arârınıñ sebebi budur. Eger Râst'a inse, ol zamân Râsttan fark olunmaz idi ve Gerdâniyye olmayup sırf / tîz perdelerüñ hareketiyle Râst icrâ olunur ve Evc maamına diat ile nazar / olursa, tîz perdelerden hareketle bi'z-zât 'Irâ maamı icrâ olunur. Nîm perde/lerde olan maâmlaruñ hâli böyledür. Zîrâ mürekkeb

mağamatdan olmayan / Dügâh perdesi qarârgâhına varur ve Dügâ[h] perdesi müsikînüñ veznidir. /

* Kavî-i kadîmde olmayan bunlardan ma'dâ Şems-i İsfahân Celâleddîn-i Rûmî'nin edvârında olan negâmâtlar Beste-i Hîşâr ve Hümâyûn ve Sûz-idil ve Mâverâün nehr ve nağme-i kabil ve karabağı ve Hicâzkâr ve Nigârek ve Râhâtfezâ ve Sebz-i Hîşâr ve Suzînâk ve bu na...melerdür ve paziyân-ı Sabâ nâmiyle bir na...me dahı vardır ve tağı Bayâtî bir na;me dahı vardır.

** Nağme-i Hüzâm

Hüzâm nağmesi kavî-i kadîmde 'Uzzâl karar ider. Lâkin sonradan Çârgâh ve Segâh zam idüp Segâh perdesünde karar virdiler. Hüzâm-ı Rûmî dirler.

- 12 -

bu kadar Dügâh mağâmında biyân kifâyet ider.

Teşrih-i Mağâm-ı Segâh: Segâh / mağâmı tam perde mağâmıdır. Kendü perdesinden tîzden nerme varınca / üç perde ile kendüyi beyân eyler. Kendü perdesinden tîz Hüseyñî perde/sine dek çıkar ve Yegâh iner. Bu mağâmıñ iki kararını vardır. Biri kendü / perdesinde karar iderse, Segâh icrâ olunur.

Yok eger Dügâh perdesinde / kalırsa Mâye terkibi olur. Segâh mağâmına tâbi olanlardan şüretâ / mağâm-ı Beste-nigâr ve Geveşt terkibidir.

Teşrih-i Mağâm-ı Çârgâh: Çâr/gâh tam perdeleriñ mağâmıdır; Kendü perdesinden hareket idüp gerek / nermden tîze ve gerek tîzden nerme varınca Çârgâh perdesinde karar ider.

Mağâm-ı / merkûm tam perdeler mağâmıdır. Ve sâ'ir mağâmıñ hükmiyle cümle perdeleri / seyr idebilir. Likin bi'z-zât katı tengdür. Ve terkibâtdan gâyet müzâyekası / vardır. Bu mağâmıñ katı az nesne te'lîf olunmuştur. Bu mağâm bir gayrı mağâmıñ / kararına damğa kabûl itmez. Bu mağâma terkibden tâ'bi olmuş değildir. /

Teşrih-i Mağâm-ı Nevâ: Nevâ, bir 'azîz, ulu mağâmıdır. Yegâh perdesinden / sekizinci perdedür. Dügâh perdesini qarârgâh idüp andan ve hareket / eyledükden soñra Segâh, Çârgâh perdeleriyle çıkup Nevâ perdesinde kendüyi / beyân ider. Ve tîz perdeler tarafından Evc kendüyi 'ıyân ider.

Maḳām-ı / mezbūruñ üç qararı vardır. Biri Dügāh ki Nevā'nın asma qararı vardır. İkinci / kendü perdesi, üçüncü 'Aşîrān perdesi, bu zamānenüñ üstādları / Nühüft budur dirlir. Ve-likin benim kıyāsım Nevā-'Aşîrān didükleri terkîbdür. /

Zıkr olunduğı üzre Dügāh perdesinden hareket ve Nevā perdesiyle kendüyi / beyāndan soñra tîz Hüseynî'ye dek çıkar. Dügāhdan iner ve tam perdeleriyle / gelüp Dügāh perdesinde qarar eyler. Bu maḳāma tâbi' olan terkîbler bunlardır: /

* Der maḳam-ı Müste'ār didükleri Mûsikār nāmesidir. Segāhdan hareket idüp 'Uzzāl ve Nevā ve 'Acem perdeleriyle inüp yine ol yoldan 'avdet idüp Segāh qarar ider.

- 13 -

'Arazbār, Baba Tahîr , Nevā-'Aşîrān, Nevā-'Uşşāḳ, Sultānî-Nevā zıkr olunan / terkîbler Dügāh maḳāmına tâ'bilerdür. Sultānî-Nevā āgāzeleriyle gezinüp / yine Nevā perdesinde qarar ider. Bā'zıları yigirmidört dürlü Nevā olur dirlir. / Ancak bu terkîbler Nevā ile ünsiyet itmekle ve Dügāhda qarar itmeleriyle Nevā kıyas / iderler.

Maḳām-ı Hüseynî: Tam perdelerde bir büyük maḳāmdur. Cümle maḳāmāt ve terkîbāt / aña tâbi olabılırler. Dügāh perdesinden āgāze ve hareket idüp Segāh ve / Çārgāh ve Nevā perdeleriyle çıkup kendü perdesinde kendüyi icrā ider. / Ve yine tam perdeler ile inüp Dügāhda qarar ider.

Yegāh perdesinden Tîz Hüseynî'ye / dek hükmi var. Cümle maḳāmāt ve terkîbātları kendüye tâbi' ider. 'Aşîrān / perdesinüñ sekizincisi olmağla 'Aşîrān perdesi üryān ve nālān olur. 'Aşîrān perdesi şahib-i maḳām olamadığından buña tâbidir. Zîrā anın altında Yegāh perdesinden gayrı perde yoḳdur. Yegāh perdesi degme / hāl ile perde nāmıyla tesmiye olunmaz. 'Aşîrān perdesi sahib-i maḳām / olmaduğı ecluden cümle kuvvetini Hüseynî perdesine teslîm ider. 'Aşîrān perdesinden / ma'dā iki terkîbler daḳı vardır ki anlar daḳı bi'z-zāt icrā olunmaz Ya'nî 'Acem ile bend / olursa, 'Acem-'Aşîrān, Büselik ile bend olursa Büselîk-'Aşîrān / olur. Netîce birkaç terkîbün qararı olabılır, yoḳsa kendü maḳām şahibi / olmaḳ muḫaldur. Eger bir hoş nazār olursa nîm perdelerüñ maḳāmları cümle Hüseynî'den / zuhūr iderler. Zîrā her bir nîm perdeyi kaldırup ve tam perdeyi yerine va'z / iderseñ, cümle Hüseynî maḳāmı olur, Bāyātî'den gayrı, zîrā Bāyātî'den nîm / perdeyi kaldırup tam perde konsun, Nevā maḳāmı icrā olunur.

Ḥorāsānī Ḥüseynī ve / Kūçek, Vech-i Ḥüseynī, Necd-i Ḥüseynī bunlar Ḥüseynī maḳāmına tābī'lerdür. Ḥüseynī / bir vāsī' maḳāmdur. Teşrīḥ-i maḳāmātdur. Der perdeyi tīz bundan akdem maḳāmātda /

- 14 -

zıkr olunduğı üzre tam ve tīz perdelerden üç maḳām peydā olur. Evc, / ve Gerdāniyye, Muḥayyer. Bunların teşrīḥini beyān idelim:

Teşrīḥ-i Maḳām-ı Evc: Evc / perdesi 'Irāk perdesinüñ tīzidür. Maḳām-ı merḳüm tīz perdeden āgāze / idüp tam perdeler ile gerek nermden tīze ve tīzden nerme varsa perde-yi / Evc ile kendüni beyān ider ve tam perdeler ile aşığı inüp nerminden / sekizinci perdesi olan 'Irāk perdesine varup ḳarār ider. Eger kendü / Evc perdesinde ḳarār ḳılsa, ol zaman şırf Tīz 'Irāk olup Evc maḳāmı / icrā olmaz idi.

Maḳām-ı merḳüm Ḥüseynī perdesini iḥrāc idüp 'Acem perde-/siyle ḫareket eylemege ruḫşatı vardır. Cümle terkībātını 'Acem perdesi içinde / icrāya ḳarār olabilir. Benim bildüğüm Evc maḳāmınıñ nağme-i maḫşūsası ile / 'Irāk maḳāmından tefrīḳ olunur.

Evc maḳāmında Ḥüseynī perdesinüñ / yerine 'Acem ve Çārgāḫ yerine 'Uzzāl vaz' ider isek ve Ḥicāz yüzinden / ḫareket idüp, 'Irāk perdesinde ḳarār ider ise Raḫatü'l-ervāḫ terkībi / icrā olunur.

Rāḫāt-efzā terkībi budur ki Ḥüseynī ve 'Acem ve Gerdāniyye gösterüp bā' de 'Acem nīmi ile inüp bā'[dehū] Çārgāḫ'dan Rāst'a inüp ve birden / 'Irāk'da ḳarār ider.

Teşrīḥ-i Maḳām-ı Gerdāniyye: Tīz Rāst perdesine / varsa tīz perdeler ile Rāst maḳāmı icrā olunurdu ve Gerdāniyye Rāstdan / hīç fark olunmazdı. Ānıñ için Gerdāniyye'den āgāze idüp tam perdeler ile Evc / ve Ḥüseynī, Nevā, Çārgāḫ, Segāḫ perdelerine Dügāḫ perdesinde ḳarār ider. Gerdāniyye / maḳāmından 'Arāzbār ve Baba Ṭāḫir terkīblerini fark itmek müşḳüldür, likin erbābı / beyninde ma'lūmdur ki 'Arāzbār terkībi Bayātī maḳāmına menşūb ve Baba Ṭāḫir, / Gerdāniyye'ye yakındur. Añların teşrīflerini taḫrīr eyledikde zıkr olunur. Bu maḳāmuñ /

- 15 -

hiç hükmi olmayup sâ'ir makâmlara ve doğru hâl doğunmaz. Anuñ için taşnîf / olunmuş nesne yokdur.

Teşrih-i Makâm-ı Muhayyer: Perde-i Muhayyer Tîz Dügâh perdesidür. / Hareket-i âgâzesi Hüseynî'den şurû' ve tîz[e] çıkup üç perdeyle kendüyi / gösterür. Likin tamâm icrâ idemez. Ol ecluden tam perdeyle inüp Dügâh'da karar ider.

Kendü perdesinden Tîz Hüseynî'ye dek çıkar ve 'Aşîrân'a iner / ve yine 'avdet idüp Dügâh'ta karar ider. Makâm-ı mezbûr gerçi ulu makâmdır, / likin bakılırsa, şedd yüzinden Nevâ makâmıdır; zîrâ Dügâhtan âgâze ve / hareket olunup Nevâya gelinse ve andan 'avdet ve 'Aşîrânda karar olunsa, / şâfi Nevâ olur. Dâ'imâ hareketi Hüseynî perdesinden şurû' idüp ikincisi / tîz perdelerden sonra Hüseynî perdesine gelüp Hüseynîyi gösterdikden sonra / ve hemân birden Çârgâh perdesine düşer, biraz Şabâyı oğşayup Dügâh'da / karar ider.

Muhayyer-Büselik, şekli iktisal ve tarîk-i infisâli bu nokta-i nazarludur ki / Tîz Çârgâh'dan âgâze idüp Hüseynî'ye dek inüp ve Hüseynî'den / Muhayyer perdesin gösterüp ba'de yine Hüseynî ve Nevâ ve Çârgâh ve Nîm Büselik'i / gösterüp Dügâh'da karar ider. Nağme-i mezkûrûñ, ziyâde teğannî, muğannî bihi bahtü'l şavt / irâs idüp sâmi'ine vesîle-i dahk olduğı dahı mesmû'dur.

Teşrih-i / Makâmât-ı Nısf Perde: Bundan zıkr olunduğı üzre nîm perdelerüñ makâmları / dört³⁶ dürlü olur: Evvelâ nermden tîze varınca ve şâniyen tîzden nerme varınca şâlisen, / mürekkeb makâmlar; İmdi nermden tîze varınca peydâ olunan makâmlar: Kürdî, / Şabâ, Bayâtî, 'Acem.

Teşrih-i makâm-ı Kürdî: Makâm-ı merkûm, Dügâh perdesinüñ / üstinde olan nîm perdeler ki Nihâvend perdesinden hâşıl olur. Gerek / tîzden nerme, gerek nermden tîze vara üç perdeyle kendüyi beyân ider. Dügâh / perdesinde karar ider. Makâm-ı mezbûr Râst'tan hareket ve âgâze idüp /

³⁶ Metinde üç dürlü yazmaktadır , ancak dört olmalıdır Çünkü metinde dört perde sayılmaktadır.

- 16 -

Dügāh, Nihāvend ve Çārgāh, Nevā ve Hüseynī perdesiyle tiz çıkup andan ‘Acem perdesine / basup Gerdāniyye’ye varur; andan cümle perdeleri ‘Acem yüzinden gezüp, yine ol yoldan / Rāst perdesine iner. Ba’de, dönüp Dügāh karar ider. Kürdī maqāmının / kararı sā’ir maqāmların kararıña beñzemez. Gerçi Dügāhda karar ider, lakin Nihāvend perdesini / öyle ditredür ki Nihāvend perdesi güya Dügāh ile bir olur. Bu maqāmın iki kararı / vardır: Biri Dügāh bi’z-zāt Kürdī maqāmıdu; ve biri Rāst perdesidür / ve öyle perde perde karar kılduğda Nihāvend terkibi icrā olunur.

Āgāze-i qabl-i: Hüseynī āgāzesini icrā idüp dağı ‘Uzzāl āgāzesinde gezinüp dağı ‘Acem idüp, / Kürdī āgāzesiyle Dügāh karar ider.

Şehnāz-Kürdī tesmiye olunan Şehnāz / ‘Acem diyārında ismine Süz-idil dirler.

Muḥayyer-Kürdī dağı vardır. Muḥayyer yüzinden / hareket idüp, ‘Acem ile gelüp, Kürdī karar ider. Kürdī āgāzesi için / halkın beyninde mu’āraza vardır: Kimi Hüseynī ile ve kimi ‘Acem ile gezinü[r]; Lakin Kürdī / āgāzesi ‘Acem’e mensübdür ki eger Hüseynī āgāzesiyle hareket iderse, ‘Acem perdesini / oḥşayarak hareket itmege muḥtācdür. Eger ki Hüseynī ile çok gezerse, leḫāfet / olmaz.

Teşriḫ-i Maqām-ı Şabā: Şabā maqāmı bir şirīn ve laḫif maqāmdur. Şabā / perdesine Çārgāh ile Nevā’nuñ arasında olan nīm perdedür. Hareket-i āgāzesi / Dügāhdur. [Dügāh’dan] şurū’ idüp ve Segāh ve Çārgāh’a çıkup anda biraz meks idüp, / Şabā perdesini oḥşayarak tizden nerme gelse, üç perde ile kendüsini / beyan ider. Dügāhda karar eyler. Zikr olunduğı üzre Dügāh perdesinden hareket / ve Segāh ve Çārgāh perdesine çıkup kendü perdesine basup lakin meks / eylemeyüp ve Nevā perdesini oḥşayup Hüseynī perdesine çıkar. Andan tam perde/leriyle Tiz Hüseynī’ye dek çıkar. Andan yine ol yoldan ‘avdet idüp ve Hüseynī / perdesinden yine Nevā perdesine şıçrayup kendü perdesinde basup tam perde /

- 17 -

ler ile Dügāh perdesinde karar eyler. Maqām-ı mezbūr, ‘Acem perdesiyle dağı hareket iylemege / ruḫṣatı vardır. Lakin terkībün iktizāsına göre kendüye tābi’ olanlar yalañız / kararı sebebiyle İşfahān didükleri terkibdür; zirā İşfahān’ın hareketi

/ ağāzesi ‘Uzzāl perdesiyle mubāşeret ider. Nigār Zırkeşīde, Zemzeme, Hümāyūn / terkībleridir. [Bunlarda] Edvār-ı kadīm kavli üzre.

Teşrih-i Maķām-ı Bayatī: Bayatī perdesi / Nevā'yla Hüseynī mā-beyninde olan nīm perdeye dirler. Hareket-i Bayatī Dügāh perdesinden / şurū' idüp andan Segāh ve Çārgāh ve Nevā perdeleri yüzinden çıkup Nevā / üzre bir cüz'ī meks idüp perdesini titredür. Andan dağı tīze çıkup iktizā / ider ise, tam perdeler ile Tīz Bayatī'ye dek ve Tīz Hüseynī'ye dek çıkar. Tīzden / nerme varduķda yine ol yoldan Hüseynī perdesini aşup kendü perdesini / oğşayarak Nevā perdesin gösterüp, kendüyi beyān ider. Andan Yegāh'a / inüp ‘avdet idüp Dügāh perdesinde ķarār ider.

Maķām-ı mezbūr, ‘Acem ile / dađı hareket ider, likin ol ma'ķüle hareketden ‘Arāzbār terkībi zühür ider. /

Teşrih-i Maķām-ı ‘Acem: Bir acāyib maķāmdur. Evc ile Hüseynī arasında olan perde/dür. Hareket ağāzesi Dügāhdan şurū' idüp ve tam perdeler ile Hüseynīye / çıkup dağı gerü kendü perdesinden kendüyi tamām beyān ider. Dağı kendü perde/sinden Gerdāniyye perdesine gider. Dağı Tīz Hüseynī'ye çıkar. Yine ol yoldan / ‘avdet idüp Dügāh ķarārına gelür ve Dügāh'dan dağı aşāđı inmek murād / iderse, Yegāh perdesine inüp andan tīze çıkup tam perdeler ile Dügāh perdesinde / ķarār ider.

Maķām-ı mezbūruñ üç ķarārı vardır: Evvelen, Dügāh perdesi bi'z-zāt / ‘Acem maķāmıdır. Şāniyen kendü ‘Acem perdesiyle aşma ķarār ider ve yine şāfi ‘Acem / maķāmı icrā olunır. Şālişen ‘Acem-‘Aşīrān perdesine anda ‘Acem [Aşīrān] didükleri terkīb / icrā olunur, zirā ‘Acem-‘Aşīrān tīz perdelerdendir. Cümle ‘Acem perdeleriyle hareket idüp /

- 18 -

ve ‘Acem-‘Aşīrān perdesinde ķarār itmeğle şırf ‘Acem'den fark olunur.

Tīzden nerme / varınca nīm perdelerdir Şehnāz, Hişār, ‘Uzzāl, Büselik, Zīrgüle. Bunlardan ma'dā / Sünbüle, Māhūr gerçi nīm perdelerden zühür ider, likin bu maķāmlar bi'z-zāt maķām / olamazlar. Vesā'ir maķāmlardan terkīb olunan maķāmlar hesābına maħsüb olurlar. /

Teşrih-i Maqâm-ı Şehnâz : Hareketi Muhayyer perdesinden şurû' idüp, dağı Şehnâz / perdesine gelüp Şehnâz'dan Evc'e düşüp Hüseyinî ve Nevâ perdesine gelür. / 'Uzzâl perdesine basup 'Uzzâl'dan Segâh'a düşüp dağı gelür. Dügâh perdesinde / karar ider. Dağı Dügâh perdesinden aşağı varmak murâd eylerse, Zîrgüle perde/siyle, dilerse Râst perdesiyle Yegâh perdesine dek iner ve yine 'avdet / idüp Dügâh kararına gelür. Ma'lûm ola ki kavlı-i edvâr mücibince Muhayyer'den hareket / idüp ve nerme varınca Şehnâz perdesiyle âgâze ider, likin nermden tîze / varınca tamâm perdeleriyle ya'nî Gerdâniyye perdesiyle hareket Dügâh'da karar ider./

Şehnâz-Büselik Hareket-i âgâzesi Muhayyer perdesinden şurû' idüp dağı Şehnâz perdesine gelüp Şehnâzdan Gerdâniyye perdesini aşup Evc'e düşer Dağı Hüseyinî / Hüseyinîden 'Acem perdesine basup yine Hüseyinî, Nevâ, Çârgâh, Büselik / nîminden Dügâh'da karar ider.

Teşrih-i Maqâm-ı Hişâr : Hişâr perdesi, Hüseyinî ile / Nevâ'nun arasındaki nîm perdedür Dügâh perdesinden hareketi âgâze idüp Çârgâh ve / Hişâr, Hüseyinî perdesiyle kendüyi beyân ider. Ve yine ol yoldan 'avdet [idüp]/ Dügâh'da karar olur. Kendü perdesinden tîz perdeler ile hareket eyledükde Şehnâz / ile ünsiyeti vardır. Degme hâl ile Şehnâz, Hişârdan fark olunmaz. Tîzden nerme / inse, Muhayyer'den Şehnâz perdesine basup dağı Evc'e Evc'den Hüseyinî'ye Hüseyinî'den / kendü perdesine başup, Çârgâh perdesine düşer, dağı tam perdeler ile Dügâh kararına / gelür. Bu maqâm gâyet teng maqâmdur, katı az terkîbe mâlikdür, ve kendü de az nesne /

- 19 -

taşnîf olunmuşdur. Yalnız ve semâ'î ve besteler katı azdur. Ve anlarıñ dağı hareket-i âgâzeleri / ve nağmeleri birbirinden degme hâl ile fark olunmaz.

Teşrih-i Maqâm-ı 'Uzzâl: /'Uzzâl perdesi Nevâ ile Çârgâh'ın arasındaki nîm perdeye dirler. Hareket-i âgâzesi / Dügâh perdesinden şurû' idüp Segâh çıkar. Dağı kendü perdesine başup ba'de Nevâ ve / Evc'e çıkup Evc'den dilerse Gerdâniyye perdesiyle Tîz 'Uzzâl ve Tîz Hüseyinîye / çıkar. Yine ol yoldan 'avdet Dügâh perdesinde karar ider. Dağı Dügâhdan aşağı / varmak murad eylerse, Zîrgüle perdesiyle, dilerse Râst perdesiyle, nerm 'Uzzâl'a dek / iner ve yine ol yoldan 'avdet Dügâh perdesinde karar ider.

Māverāü'n nehr oldur ki / Dügāh gösterür 'Uzzāl āgāze idüp Nevā ve Hüseynī'yi seyr iderek 'Uzzāl qalup / yine Dügāh gösterüp Nihāvend içinden Şabā'yı oḡşayarak Rāst'ta doka/nup Dügāh qarār ider.

Ve buña tābī' Hicāz didükleri terkībdür. İbtidāī āgāzesiyle / İsfahān daḡı buña tābī' ve mensūbdur. Ve Şehnāz maqāmı tizde şedd yüzinden Zīrgüle / ve nermin yine şedd yüzünden 'Uzzāl maqāmına qarar ider.

Ve yine buña tābī' Nevruzdur. İbtidāī / hareketiyle Hicāz ve Nevruz-ı Rümī, Hūzzām, Zemzeme qararı sebebiyle Nihāvend-i Kebīr ibtidā / āgāzesi sebebiyle: Baḡr-i Nāzūk ve ibtidā hareketi [sebebiyle] Hicāz-ı Muḡālīf ve ibtidā āgāzesi / sebebiyle Mūsikār.

Teşriḡ-i Maqām-ı Büselik : Büselik, Çārgāh ile Segāh / arasında olan nīm perdedir. Hareket-i āgāzesi Dügāhdır. Daḡı şurū' idüp / kendü perdesine başdıḡdan şoñra Çārgāh perdesinde kendüyi beyān ider ve kendü / perdesinden tam perdeler ile Tīz Hüseynī perdesine dek şırf Hüseynī gibi hareket / ve yine ol yoldan 'avdet idüp ve kendü perdesinden Dügāhda qarār ider. / Eger aşıḡı varmaḡ dilerse, Hüseynī şeklinde, Yegāh perdesine dek iner ve yine / 'avdet idüp Dügāh qarārına gelür. Maqām-ı mezbūruñ iki qararı vardır: Biri / Dügāh, biri Segāh perde-i mezkürda qarār kılduḡda Büselik 'Aşīrān olur. Teşriḡ-i /

- 20 -

Maqām-ı Zīrgüle Perdesi Dügāh perdesinüñ altında ve Rāst'ın üstinde olan / nīm perdedür. Hareket-i āgāzesi Dügāh'dan şurū' idüp ve kendü perdesine başup / daḡı Nerm 'Uzzāl'a dek iner. Ve yine ol yoldan 'avdet idüp Dügāh'da qarār eyler. Bu maqāmuñ terkībāta ḡükmi yoḡdur, zīrā kendü perdesinden tīze çıḡsa, cümle terkībleri / 'Uzzāl'a tābī' olur. Netice Zīrgüle şedd yüzünden 'Uzzāl maqāmıdır. Ve sekizinci perde / ḡisābı üzre, Nerm Şehnāzdur. Ol ecluden maqām-ı mezbürda qatı az nesne taşnīf / olunmuşdur.

Teşriḡ-i Maqām-ı rekb ³⁷: Zıkr olunduḡı üzre mürekkeb maqāmlar beşdür. Sünbüle, / Māḡūr, Pencgāh, Nīkrīz, Nişābūr. Bu maqāmlarıñ bi'z-zāt hareketleri ve āgāzeleri

³⁷ Metinde bu kelime "rekb" olarak geçmektedir. Rekb bir makām adıdır. Fakat metnin devamından anlaşılacağı üzere burada hatalı bir yazım söz konusudur. Kelime mürekkeb olmalıdır.

ve ne / kararları vardır; lakin, bir maqâm ile hareket idüp sâ'ir maqâm ile karar iderler / ve ba'zısı aradan bir iki maqâm perdelerüñ terkiblerini qarışdurup bir kaç / maqâmuñ bir kaç terkibden bir mürekkebe maqâm peydâ iderler; öyle ki, ne hareket / eylediği ve ne karar eylediği maqâmı bi'z-zât icrâ ider.

Teşrih-i Maqâm-ı Sünbüle : / Sünbüle maqâmı perde şahibidür. Muhayyer ile Tiz Segâh'ın arasında olan nîm perdedür. / Maqâm-ı merküm üç nîm ve üç maqâmdan terkib olunur. İbtidâ olan nîm / kendünüñ perdesidür. İkinci 'Acem perdesidür. Üçüncü Şabâ perdesidür. Maqâm-ı / evvel Muhayyerdür. Şânî 'Acem'dür.. Maqâm-ı Şâlîs, Şabâ maqâmıdır. Hareketi Muhayyer perdesinden / şurû' [idüp], tiz perdeler ile Tiz Hüseyñî perdesine dek çıkup ândan 'avdet / idüp, dilerse, kendü perdesiyle, dilerse [tiz] Segâh perdesiyle Gerdâniyye perdesine / gelüp Kûçek terkibi yüzinden, birden Çârgâh perdesine sıçrar, andan Şabâ'yı / oğşayup yine Çârgâh perdesine varur. Dağı Segâhdan Dügâh perdesinde / karar ider.

Nazar kıl ibtidâsı Muhayyer ibtidâsı Muhayyer ortası Acem arası Şabâ makâmıdır. Belki ³⁸/ Sünbüle'den bülend âvâze yoğdur. Şâh Manşür perdesiyle degme hânende okuyamaz. /

Teşrih-i Maqâm-ı Sipihr:: Sipihr oldur ki Muhayyer âgâze idüp Şehnâz ve 'Acem ile /

- 21 -

Hüseyñiye gelüp Nevâ ve Çârgâh ve Segâhdan Dügâhda karar ider.

Teşrih-i / Maqâm-ı Mâhür : Mâhür maqâmı Gerdâniyye ile Evcüñ arasında olan nîm perde/den hâşıl olur. Nîmlerin, biri kendü perdesi ve biri Bûselik perdesidür. Ve / iki maqâmdan mürekkebe olur. Dağı Bûselik ile Râstdur.

Hareket âgâzesi Tiz / Râstdır ki Gerdâniyye perdesidür. Perde-i merkümdan şurû' hareket idüp etvâr ile / Nevâ ve Çârgâh ve Bûselik perdesine geldükden sonra Bûselik yüzinden Dügâh gelüp / Dügâhdan Râst perdesinde karar eyler. Lakin, nermden tize varup ve Hüseyñî perdesine / geldükde bir miğdar 'Acem âgâzesi göstermege ruşatı vardır; ancak, çok meş / itmeyüp dağı yine 'avdet idüp,

³⁸ Hatalı yazılmıştır. Bilgilki olarak yazılmalıdır.

Büselik perdesiyle Râst perdesine / gidüp Râst'dan aşağı inmek murâd iderse dilerse Rehâvî eyler dilerse, / 'Irâk ile hareket idüp yine ol yoldan 'avdet ve perde-yi Râst'a karar ider. / Vel-hâsıl nîm perdesiyle Büselik ve Râst maqâmılarından mürekkebe olmuş / bir maqâmdur.

Nağme-i Zâbil terkibi oldur ki Râst mâ-ğable olan Gerdâniyye'den / âğâze ve hareket dahı Evc ile Hüseynî beynindeki nîm ile Hüseynî ve Nevâ perdesin beyân / idüp Nevâ'dan Nîkrîz üslûbı üzre Râst'a karar ide. Nevâdan Râst'a dönerken / fi'l cümle Hicâz yerine Çârgâhda olur.

Mâhür-'Aşîrân oldur ki bi-'ayni şırf / Mâhür gibidür. Likin Dügâh vardukda Büselik münâsebetiyle Râst'ı ve 'Irâk'ı beyân / edâ-yı üslûb ile birden 'Aşîrânda 'ıyân ide. Muhayyer'in ve Evc'ün 'Aşîrânları / âsân olmagla tafşîl olunmadı.

Teşrih-i Pencgâh : Mürekkebe maqâmdur. Ve iki dürlüdür. / Biri kavlı-i 'atîk ve biri kavlı-i cedîd üzredür. Kavlı-i 'atîk Nevâ ile Râst maqâmını / bir idüp maqâm-ı Pencgâh icrâ olunur, dirler idi. Ve bir kaç pîşrevât vech-i / meşrûh üzre taşnîf olunmuş ol cümle pîşrevât, kavlı-i cedîd üzre / okunabilür. 'Alel-huşûş maşşûş kavlı-i 'atîk üzre Pencgâh maqâmı Râst maqâmından fark /

- 22 -

olunmaz. İmdi, kavlı-i cedîd üzre Pencgâh [maqâmınıñ] teşrihini görelüm.

Maqâm-ı merkûm üç / nîm perdeden haşıl olur. Nîm perdeleri: 'Acem, 'Uzzâl, Büselik perdeleridür. Tam olan [perde] / Râst perdesidür. Ve iki maqâmdan mürekkebe olur. Yâ'nî Nişâbûr'dan / ve Râst'dan.

Hareketi perdesinden şurû' idüp, bir hoşca Râst nağmesin[i] / gösterür. Andan, Dügâh perdesine gelüp ve Segah'dan Büselik perdesine basar. / Büselik perdesinden, Çârgâh'dan Nişâbûr yüzinden sıçrayup, 'Uzzâl perde/sine gelür; andan, Nevâ ve Hüseynî perdelerine çıkup, dilerse 'Acem perdesiyle Evc / perdesiyle Gerdâniyye perdesine çıkar. Andan dahı tîze çıkmak murâd iderse, Râst / maqâmı üzre tîzlerde hareket ider ve yine ol yoldan 'avdet ve Nişâbûr / yüzinden Büselik ve 'Uzzâl perdeleriyle Dügâh[a] gelür; andan Râst perdesinde / karar ider. Râst'dan aşağı inmek murâd iderse, Râst hükmiyle Yegâh perde/sine dek iner yine ol yoldan dönüp Râst'da karar eyler.

Teşrih-i maqām-ı Nīkrīz:: / Nīkrīz maqāmı mücerreddür. İki maqāmdan mürekkeb olur. Yâ'nî 'Uzzâl ve Râst'dan. Hareketi [âgâzesini] / Râst perdesinden Dügâh ve Segâh çıkup andan soñra 'Uzzâl yüzinden Çârgâh / aşup 'Uzzâl'a çıka, 'Uzzâldan Nevâ ve Hüseynîye varup, Hüseyniden dilerse, 'Acem ile / ve Mâhûr ile tam perdelerle Râst yüzünden tizde hareket ider. Ve yine ol yoldan / dönüp yine 'Uzzâl ile varup Râst'da karar eyler.

Râstdan aşağı inmek / murâd iderse, maşşûş Rehâvî ile girer; lakin terkîbüñ iktizâsı olursa, / tam perde ile Râst yüzünden hareketi mâni' degıldür. Heman karar Râst perdesiledür: /

Teşrih-i Nişâbûr: Mürekkeb maqāmdur. Üç nīm perdeden peydâ olur. Yâ'nî 'Acem ve 'Uzzâl / ve Büselik perdelerinden ve kararı hîç bir maqāma beñzemedigünden zıkr olunan / maqāmlar ile bir vecihle ünsiyet itmez.

Hareketi Büselik perdesinden girüp / ve Çârgâhı aşup 'Uzzâl perdesüne gider; andan Nevâ ve Hüseynîye çıkup

- 23 -

'Acem'e gelüp 'Acem'den tize varsa Sünbüle'den hareket ve yine anunla 'avdet idüp / Büselik perdesinde karar ider. Cümle maqāmlardan nīm perdede karar eyleyen gayrı / maqām yokdur. Pencgâh'dan tefriğ olunur. Râst'a varsa, şırf Pencgâh olur. / Bunuñ âgâzesi Nevâ'dan ve gerek kendü perdesinden hareket ve tamâm 'Acem / âgâzesini icrâ ve yine Nevâ'ya gelüp kendü perdesinde karar eyler. Nişâbürek / âgâzesi Nişâbûr gibi hareket [idüp] dahı Büselik içinden gelüp Dügâh karar ider. /

Teşrih-i Şüretâ Maqām : Bir maqāmuñ nağmesini gayrı maqāmuñ perdeleriyle icrâ ve beyân / ider. Bu nev'i maqām-ı fağd ikidir: Beste-nigâr, Zîrefkend. Ve Beste-nigâr, / Hişâr şüretinde ve Zîr-efkend, Sünbüle olup Büselik şüretine girer. /

Teşrih-i Beste-nigâr : Şüretâ maqām-ı merkûm, Hişâr maqāmınuñ Dügâh kararını / Segâh [kararına] tebdîl ve Hişâr [perdesini] Nevâ perdesine tebdîl ve hareketi Gerdâniyyeden girüp / nerme inüp tam perdelerle gerü gelüp Segâh'da karar ider.

Bu zamânenüñ müsikî / erbâbı bunun icrâsı için çok mücâdele iderler, zîrâ, bâ'zıları âgâzesini / Çârgâh ile girüp 'Irâk'da karar ider demek isterler; lakin, bu şedd yoludur.

/ Hâşılı, gerek Segâh, gerek 'Irâk maḥsûs karar ider. Likin saz perdesine / bakılduḡca okunan fark olunmaz. Anınçun bu ma'ḡule maḡam naḡmeler sâza sipâriş / olunur.

Teşriḡ-i maḡam-ı Zîrefkend : Zîrefkend iki dürlüdür. Teşriḡ olunur: / Zîrâ, ba'zısı, Muḡayyer'den ḡopar ve 'Aşîrân karar ider; ba'zısı, Tîz Hüseynî perdesinden / Dügâhda karar ider.

Muḡayyer'den hareket âḡâze eyledükde perdeler ile / aşâḡı inüp Çârgâh perdesine gelür. Daḡı Bûselik perdesinden birden, / Râst perdesine düşer; daḡı [Irâk perdesiyle] 'Aşîrân perdesiyle karar ider. Bu hareket / üzre Bûselik'[üñ] 'Aşîrân'dan farkı budur ki, Bûselik'den birden Râst'a / sıçrayup Dügâh perdesine ugramayup Tîz Hüseynî'den âḡâze eylediḡi sebebden

- 24 -

Sünbüle'den Gerdâniyye'ye inüp 'Acem perdesine basup daḡı perdeler ile Hüseynî, / Nevâ, Çârgâh, Segâh inüp Dügâh'da karar ider. Buña nazar ile 'Acem perdesi / şedd yüzinden Pûselik perdesi olup Bûselik naḡmesi icrâ olunur. / Dügâh, 'Aşîrân kıyâfetine girer; anı nefesden ḡüş iden Bûselik 'Aşîrân mı, / yoksa 'Acem ile Dügâh mı? karar olunur.

Bizim bildüḡümüz şahîḡ Zîr-efkend, 'Aşîrân / karar ider. Zîrâ bu vechile hareket Bûselik 'Aşîrân şübhesinden çıkar. / 'Acem ile olan hareket ise Sünbüle maḡamının şübhesinden ḡurtulmaz. Gerçi , sâzda / şedd yüzinden taḡyîr idüp, Bûselik naḡmesini icrâ iderler. Bizim murâdımız / Zîr-efkend şüretâ maḡam olduğunu ifâdedür.

Teşriḡ-i Rehâvî : Maḡam-ı merküm / daḡı âḡâzesi Râst perdesinden girüp tam perdeler ile Râst şeklinde / hareket idüp ve Râst'ta karar ider. Teşriḡ üzre Râst'dan farkı yokdur. /

Likin, zamâne müsiḡî-şinasları Rehâvî'yi Efrenc tâ'ifesi tarzına taḡlîd / eylese, rüşen naḡmesinden fark olunur. Ve hareket revîşi Râst'dan / âḡâze-i Yegâh perdesini birden açup ḡapayup ve Zîrgüle'yi pekçe ditretmek / iḡtizâ ider. Daḡı Nevâ'ya gelüp Nevâ'dan birden Gerdâniyye perdesine çıkup, ḡâh / Gerdâniyye, ḡâh Nevâ perdesine basup açup kapamaḡla Gerdâniyye'de biraz meks / ider. Andan yine ol

hareket ile Tîz Nevâ'ya kadar çıkar. Ve yine ol yoldan 'avdet / ve Râst kararına varur.

Edvâr-ı kadîmde Rehâvî maqâmının şerhi gayrı / yüzden olur. Ol dağı iki dürlü icrâ olur. İsmi var cismi yok / bir maqâm oldığı ismi var hareketi sebebiyle, cismi yok ki maşşûş perdesi / yok, hemân tarz-ı efrenc taqlîdi olmağla Râst maqâmıdır. Bundan sonra / şedd yüzünden olan maqâmları teşrih idelim. Edvâr-ı kadîm / üzre şedd yolları dört bulunur. Bunlar edvâr-ı kadîm üzre beyân olunur. /

- 25 -

Şimdi bizim bildüğümüz şedd nedir ve ne yüzden hâşıl olur, beyân eyleyelim. / Ma'lûm olsun ki şedd, didüğümüz, maşşûş maqâm degildir; lakin maqâmâtda / zikr olunduğı üzre, bir maqâm üzerinde taşnîf olunan nesnedür ve dördüncü / perdede , gerek tîz veya nermi ile icrâ olunur ve bu şedd yolu ancak sâza maşşûşdur. / İvânende nefesinden fark olunmaz. Bildüğünüz nermelerde 'Aşîrân ile Dügâh, / 'Irâk ile Segâh, Râst ile Çârgâh, Dügâh ile Hüseynî. Gör ki Nevâ gerçi / Dügâh perdesinin âhengi olmağ üzre dördüncüsüdür, lakin, Dügâh'ın şeddi / olmadığından beşinci, ki Hüseynîdür. Zira Yegâh sâz âhenginde olmadığı / eçlden Dügâh karar mağallidir. Dağı perde-yi Dügâh'dan Yegâh beş perde sayılır. / Şedd yolları ise dâyim dördüncü olması lâzım gelmekle, Nevâ gibi Yegâh aradan / çıkar ve şedd yolu Hüseynî'ye maşşûş olur.

Bundan ma'dâ, tîzlerin şeddi / üç olur:

Evc ile Segâh, Gerdâniyye ile Çârgâh, Muğayyer ile Nevâ.

Buña göre, nîm / perdelerde kıyâs olmalıdır; zîrâ, maqâm şahiibi olan perdelerine dördüncü / olan nîm perdeye şedd yolu budur, dirler. Dağı Nihâvend ile 'Acem, Şaba ile Şehnâz ve / perde-i nermden tîze varınca, 'Uzzâl ile Şehnâz, tîzden nerme gelince. (?) Buña göre, yine / 'Acem ile Büselik, 'Uzzâl ile Zîrgüle kıyas oluna.

Vech-i meşrûh üzre, / 'Irâk maqâmında olan peşrevi Segâh maqâmında Râst maqâmında / olanı, Çârgâh maqâmında; 'Acem olan, Büselik'de Şehnâz'da olan / 'Uzzâl'da; 'Uzzâl'da olan Zîrgüle'de. Ma'lûm olsun ki bu taqrîri üstâd olan / çalabilir. Bu mağüle şedd yollarını 'Acem sâzendesi gâyet fa'ale getirürler. Dağı / Rûm sâzendesi az olur ki bu yolları işitmiş ola, işitmek ile fa'ale / gelmez.

İmdi bunlardan ma'dā bir şedd yolu dağı var ki bu zamānuñ sāzendelerinden / su'āl eyledüğümde, cevāb virmeyüp bir ad koyamadılar. 'Acem[Aşīrān] perdesin Yegah idüp, /

- 26 -

Rāst perdesin 'Aşīrān ve Dügāh Nihāvend [perdesi] Rāst, Çārgāh [perdesi] Nevā [perdesi]Segāh, Bayātī [perdesi] / Çārgāh ve 'Acem'i Nevā, Gerdāniyye perdesi Hüseynī, Muḥayyer'i Evc, Sünbüle'yi Gerdāniyye, Tīz Çārgāh/ Muḥayyer olur. Ve bu terkībe göre nīm perdeler dağı tayin olunup ve vech-i meşrūh üzre / her maqām böyle bir maqām üzre icrā idebilürse, ağreb ğarīb olur. / Likin taḥrīr zıkr eyledüğünüz şedd yolunu bir bilüp icrāsına kudreti olan / üstāddan görmege muhtācdur. İşitmege fi'ile çıkmaz, ve icrā idemez.

Teşrīh-i / terkībāt bāb-ı şālīşde terkībātuñ 'adedi yigirmi olduğı zıkr olunmuşdur, / ammā müsikīnūñ terkībleri için nihāyet yoğdur; likin bir kaçı taḥammüllüce olmağla / maqām nāmı ile meşhūr olmuşdur. Ba'zı terkībūñ üzerinde ḥvānendelerin / tecāvüzlīgiyle beste, nağş taşnīf olunmuş deyü maqām ismini virmişler; gerçi / her terkīb bir maqāma tabī' olduğı inkār olunmaz.

Esmā-yı terkīb : İşfahān, / Büzürk, Hicāz, Gevāşt, Selmek, Māye, 'Acem 'Aşīrān, Būselik 'Aşīrān, Hūzzām, / Rāḥātü'l-ervāḥ, Rüy-i 'Irāk, Muḥalīf-i 'Irāk, Sulṭānī-'Irāk, 'Arāzbār, Baba Ṭāhīr, /

Teşrīh-i İşfahan : 'Uzzāl gibi āğāze idüp ve Hüseynī perdesine basup dağı / 'avdet idüp, Hüseynī, Nevā, 'Uzzāl perdesine geldükden soñra, 'Uzzāl yāhūd Hicāz / yüzinden Çārgāh perdesini aşup, Segāh gelüp dağı tīze çıkup Çārgāh perde/sine ve Şabā perdesine basup, Şabā nağmesin bir ḥoşça idüp ve Şaba yüzinden, / gelüp Dügāh qarār ider.

Teşrīh-i Büzürk : Bu terkībūñ şerḥi için şübhe vardur; / likin, cümle sāzende ve ḥvānende beyinlerinde şahīḥ olan[budur]: Būselik yüzinden ḥareket / ve āğāze idüp, Dügāh, Rāst, 'Irāk, 'Aşīrān'e inüp dağı 'avdet idüp, Rehāvī / yüzinden Rāst perdesinde qarār ider.

Teşrīh-i Hicāz : Hicāz terkībī Nevā perdesinden / 'Uzzāl yüzünden ḥareket ile Nevā ile 'Uzzāl fark ettirüp ve yine 'Uzzāl gibi Dügāh / qarār ider.

Teşrih-i Gevâst Bu terkîbin şahîhi Evc'den âgâze ve hareket idüp

- 27 -

dağı Hüseynî ve Nevâya gelüp 'Uzzâl yüzünden Segâh dağı Nihâvend perdesinden Râst / perdesine gelüp ve yine ol yoldan ve dönüp Segâh'da karar ider.

Teşrih-i Selmek : / Râst terkîblerindedir. Nevâ'dan âgâze ve hareket idüp Râst yüzünden Râst / perdesinde karar eyler ve tîze çıkdukdâ Uzzâl ve Mâhür perdesiyle gezinüp yine ol / yoldan 'avdet dağı gelüp, Râst perdesinde karar ider.

Teşrih-i Mâye : Râst / perdesinden hareket idüp Dügâh perdesinden Nihâvend perdesiyle Segâh düşer; / dağı Segâhdan tîze çıkdukdâ Segâh yüzünden hareket iderse yine ol yoldan 'avdet [idüp] / Dügâhdâ karar ider.

Teşrih-i 'Acem 'Aşîrân : 'Acem, [Acem] 'Aşîrân maqâmınıñ terkîbidür ki, gerek nerm / ve gerek tîz perdelerde 'Acem gibi âgâze idüp nerm 'Acemde karar ider.³⁹

Teşrih-i Hüzzâm⁴⁰ : Hüzzâm / sırf Hicâz gibi hareket idüp Hüseynî perdesinden 'Acem ve yine Hüseynî perdesine gelüp / dağı Nevâ'ya inüp Nevâ'dan 'Uzzâl perdesinde karar ider. Ma'lûm olsun ki nîm perdede / bundan gayrı karar iden yoktur.

Teşrih-i Nihâvend : Nihâvend, gerek nermde, gerek tîzde / Kürdî yüzünden hareket idüp likin, Dügâh / perdesinde karar itmeyüp Râst perdesinde karar ider.

Teşrih-i Nühüft : Ehl-i müsikî beyninde Nühüft için çok / mu'arraza vardur, zirâ edvâr-ı kadîmde Muhayyerden hareket idüp, İsfahân yüzünden / inüp Hicâz gibi Dügâh karar ider. Ammâ Receb, Buhûrî-zâde hânendelerüñ kavli / üzre, Nevâ'dan hareket idüp dağı 'Aşîrânda karar ider. Neyze[n] 'Ali Hâce, Tanbûrî / Mehmed Çelebi kavli üzre, Nevâdan hareket ve Rehâvî yüzünden Râst'ı gösterüp dağı / 'Aşîrânda karar ider. Tanbûrî Koca Angeli ve Tanbûrî Çelebi kavli üzre, Nevâdan / hareket ve Büselîk perdesiyle Dügâh varup dağı 'Aşîrân karar ider. Biz[e] cümleden / şahîh [olmak üzere] 'Alî Hâce kavli gezinüp sa'y iderim, zirâ, Buhürî oğlunuñ kavli, Nevâ 'Aşîrân / dedükleridür. Angeli kavli Büselîk 'Aşîrândan farkı

³⁹ Karar perdesinin "Acem Aşîrân olması gerekmektedir.

⁴⁰ Büselik 'Aşîrân bu sırada anlatılmıydı. Fakat anlatılmayıp, atlanmıştır.

yoğdur. ‘Alī Hâce kavli mu‘teberdür, / zîrâ Rehâvî hareketiyle ‘Aşîrân karar eyledik, sâ‘ir terkîbât şübhesinden çıkar. /

* Nağme, i Hicâzkâr oldur ki Segâh hareketi idüp Çârgâh ve Hîşâr ile Hüseynîye çıkup dağı Sünbüle ile Tîz Segâh ve Kürdiye ‘avdet idüp, Gerdâniyye Evc, Hüseynî ve Hîşâr ve Çârgâh ve Segâh karar ider.

** Nühüft nağmesini Nevâ ‘Aşîrân deyü Kantemiroğlu da‘vâ idüp, lâkin Nühüft başka Nevâ ‘Aşîrân başkadır. Ve Buhürçü-zâde kâ‘il olmayıp mu‘ârâza idüp Nevâ‘Aşîrân olmak meşhûrdur. Likin bu kavli üzere yapılan Pişrev için Nevâ ‘Aşîrân itlâk olunup ve Kantemir oğluna itmek iktizâ eyledi.

- 28 -

Teşrih-i Horâsânî Hüseynî : Bu terkîb iki dürlü olur, likin, şahîh budur ki, Hüseynî'den / âgâze ve hareket idüp Râst'a dek inüp yine ‘avdet idüp İsfahân yüzinden / Çârgâh'[a] çıkar ve dönüp Dügâhda karar ider.

Teşrih-i Avzî-Büselik ⁴¹ : / Hüseynî perdesinden hareket idüp, ibtidâ, Hüseynî makâmınıñ âgâzesin / gösterip bâ‘de Büselik ile inüp, ‘Aşîrânda karar ider.

Teşrih-i / Râhâtü'l-ervâh : Evc'den hareket idüp Hicâz yüzünden ‘Uzzâl ile aşağı / inüp Râstda biraz meks idüp Dügâh ve Segâh perdesine çıkar ve Segâh, / Dügâh perdesine ‘azimet idüp birden ‘Irâk perdesine gelüp karar ider.

Teşrih-i Muhalîf-i / ‘Irâk Tamâm Şabâ makâmınıñ hareketini icrâ idüp soñra gelüp / ‘Irâk'da karar ider.

Teşrih-i Rû-yi ‘Irâk : Rû-yi ‘Irâk, Segâhdan hareket tîz ve nerm / ile Segâh makâmın gösterüp dağı soñra gelüp ‘Irâkda karar ider.

Teşrih-i Sultân-i ‘Irâk: Sultân-i ‘Irâk, İsfahân yüzünden hareket ile ‘Irâk perdesine inüp ve yine tam perdeler ile çıkup Dügâhda karar ider.

Teşrih-i Baba Tâhîr : Muhayyerden / hareket ve Muhayyer nağmesin gösterüp bâ‘de Bâyatî yüzünden Nevâya gelüp Neva / üzerinde biraz meks ve tamâm Bâyatî makâmını gösterüp dağı Segâh⁴² ve Çârgâh / dağı Dügâhda karar ider.

⁴¹ Hüzî olmalıdır.

⁴² Segâh ve Çârgâh'ın yerleri değışmeli, çünkü karâra gidilmektedir.

Teşrih-i Arâzbâr : Hareket-i âgâzesi Gerdâniyye perdesinden şurû'/ idüp ve Gerdâniyye yüzünden aşağı inüp 'Acem ve Bayatîyi oğşayarak Segâhda / bir miktar meks idüp Dügâh ve Râst inüp ve yine 'avdet idüp Bayatî / şeklinde, Dügâhda karar ider.

Teşrih olunan terkîblerün üzerinde kiminde beste / taşnîf olunmuş nesne bulurlar; likin, bunlardan ma'dâ dağı nice terkîbler vardır; / ancak üzerinde bir nesne taşnîf olunmadığınıñ sebebi budur ki : gâyet teng olur. Cüz'î hareket eyleseler fi'l-hâl gayrı maqâmıñ perdesine girer: Kûçek, / Müberka', Karcigâr, Hümâyün, Nevâ- 'Aşîrân, Beste-İşfahân gibi zikr olunan/

- 29 -

terkîblerden, Kûçek, Müberka', Karcigâr, edvâr-ı kadîmde olmadığı eçlden burda / teşrihlerini zikr beyân iderüz, dağı sâ'irlerinüñ şerhî, edvâr-ı kadîm üzre / mağallinde beyân olunur.

Teşrih-i Kûçek : Gerdâniyye'den hareket idüp Evc / ve Hüseynî'ye iner. Dağı Nevâyı aşup Çârgâh perdesine düşer. Ve Çârgâh'dan, / Şabâ yüzünden. Dügâh kararına gelüp, Netice-i kelâm, Kûçek oldur ki, Hüseynî / perdesinden Çârgâh perde[sine] düşer. Ba'de Şabâ yüzünden Dügâh'da karar ider. /

Teşrih-i Müberka' : Bu zamanda olan Müberka' oldur ki, Dügâh perdesinden hareket / ve Zirgüle perdesinden Râst'ı aşup, 'Irâk perdesine gelüp dağı 'Aşîrân / ve Yegâh ba'de nerm Çârgâh perdesine inüp yine ol yoldan dönüp, Dügâhda / karar ider.

Teşrih-i Karcigâr : Gerdâniyye'den hareket ve Evc'e aşup 'Acem'e varur. / Dağı Hüseynîyi aşup Bayatî perdesine basup, Bayatî'den Nevâ ve Çârgâh'a / inüp, yine Nevâ'ya gelüp karar virür.

Likin, bu mağâlde zikr olunan terkîb gerek / hânende ve sâzende mâbeyninde çok nizâ' ve şübhe vardır fî-zemânına, her / biriniñ kıyâsına uymaz. Kadîmiden olan edvâr birbirine beñzer.⁴³ Biz, iktidârımız / üzre edvârları yoğlayup teşrihlerini cem' idüp şerh iyledik bâkûisi / edvâr-ı kadîm şerhinde beyân olunur.

⁴³ benzemez denilmesi cümlelerin anlamına daha uygun gelmektedir.

Hüsn ü ünsiyet ve zıdd-ı 'arbede mûsikî / bâb-ı sâbi. Maķâmât ve terkîbât teşrîhini mümkün olduğu mertebe beyan ve izhâr / eyledük. Hâlâ lâzım olunan gerek perde ve gerek maķâmların dağı terkîblerün mâ-beyninde / olan hüsn ünsiyet ve zıddiyet gibi öyle ki, taķsîm nağmesi olunmaķ murad / olunduķda tâ'rîf-i mezkûr üzere hareket olunup mücevher nağmelerin ihrâcı / murâd olursa kavâ'id-i mûsikî üzere, şîrîn edâ ve laţîf olmaķ üzere / kuvvete sâmi'aya nüfûz bula.

'Umûm / üzere hüsn ürfeti ünsiyet-i maķâmât oldur ki dağı perdeler ve maķâmlar ve terkîbler ile imtizâc idüp mâbeynlerinde /

- 30 -

zıdd[ü] ihtilâfât göstermeye.

Tâ'rîf mezkûr üzere hüsn (ü) ünsiyet-i evvel::sekizinci / olan perdelerde zuhûr ider, zîrâ, anların mâ-beyninde muvâfaķat vardur; öyle ki, / her âheng olup, güyâ bir biriñe su'âl ve cevâbdur. Yegâh ile Nevâ, 'Aşîrân ile / Tîz Hüseynî ⁴⁴, 'Irâķ ile Evc, Râst ile Hüseyni ⁴⁵, Râst ile Gerdâniyye, Dügâh / ile Muḥayyer, Segah ile Tîz Hüseynî.⁴⁶

Ve buña göre, nîm perdeler dağı kıyâs oluna : 'Acem 'Aşîrân, / 'Acem ile Rehâvî ile Mâhûr, Zîrgûle ile Şehnâz, Kürdî ile Sünbûle, Bûselîk / ile Tîz Bûselik, 'Uzzâl ile [tîz] 'Uzzâl, Bayâtî ve Tîz Bayâtî ile hüsn(ü) ünsiyet ider. /

Şânî : Dördüncü perdeler ile olur. Buñdan aķdem, ķavlimiz üzere, şedd yol olduğı / zikr olunmuşdur.

'Aşîrân ile Dügâh, 'Irâķ ile Segâh, Râst ile Segâh ve Çârgâh. ⁴⁷/

Bunlardan soñra Dügâh beşinci perde add olunur. Dügâh ile Hüseynî, Segâh ile Evc, / Çârgâh ile Gerdâniyye, Nevâ ile Muḥayyer.

⁴⁴ Hüseynî'nin başında tîz kelimesi bulunmamalıdır.

⁴⁵ Râst ile Hüseynî hatayla yazılmıştır. Çünkü Rast'ın oktavı Hüseyni değildir.

⁴⁶ Segâh ile Tîz Segâh olmalıdır.

⁴⁷ Segâh fazla yazılmıştır.

Dağı buña göre nīm perdeler kıyās olunur : ‘Acem ‘Aşīrān / ile Kürdī, Reḥāvī ile Būselīk, ‘Uzzāl ile Zīrgūle, Ḥiṣār ile Nihāvend, / ‘Acem ile Kürdī, Māhūr ile Būselīk, Şehnāz ile ‘Uzzāl, Sūnbūle ile Bayātī. /

Şālīs : Cümle tam perdelerden zuhūr ider. Kaçan o Rāst'a vardı, çıqıp iner / ve nīm perdeleri qarıştırmaz. Şöyle ki cümle perdeleriün hareketi şadāsından bir tertīb, / tertīb oluna.

Ḥüsn ü ünsiyet-i rābī : Ba‘zı nīm perde ve ba‘zı tam perdelerden ḥāşıl / olup, öyle ki bir tam perde aşup ve bir nīm perdeye başdukdan soñra bir tam perde / aşup, ilerü olan perdeye varmalıdır; ya‘nī Nevā ve ‘Uzzāl perdesine vardukdan / soñra Çārgāh perdesini aşup, Segāh perdesine varır.

Ḥüsn ü ünsiyet-i Hamīs : / Cümle kār ve naqş ve pīşrev ve semā‘ī bulunur; Cümlesi bu maqāmuñ üzerinde taşnīf / olunmuşdur, ve egerçi terkīb muğāyir olursa maqāmuñ hükmiyle bī-qarāra geldükleri / sebebiyle cümlesi imtizāc idüp, ḥuşūmet itmez.

‘Umūm üzre zıdd-ı arbede oldur ki, / perdelerde terkībler ve maqāmlar imtizāc itmeyüp mābeynlerinde zıdd-ı ihtilāfāt gösterür. /

Ta‘rīf-i mezkūr üzre zıdd-ı ‘arbeye iden maqāmāt birkaç dürlü olur.

Zıdd-ı ‘arbeye-i / evvel : Cümle perdelerde olur. Kaçan, sāzende, gerek sāhib-i āvāz ahengden lāzım gelen / āgāze yāhūd qarār idüp ḥudūd-ı nağme-i terkībden ve şüruṭ-ı nezāket geçer yā qalır. /

Zıdd-ı ‘arbeye-i Sānī : kaçan sāzende terkībün iktizāsınca hareket ider, likin sāz perde/lerde, geregi maḥalline vaz‘ olmamış ma‘şūm nefesi gibi aḥengsiz ve ḥalāvetsiz olur. / Bir kaç sāz bir yere gelüp kaide üzre çekilmese aḥengsiz olup ‘arbeye ider. /

Ḥüsn ü ünsiyet zıddı ‘arbeye-i perdeyi iptidā bilmek gerekdür ki, ilm mezkūr taqşīm / didükleri nağmeye lāzımdır; zīrā ḥwānende, ve sāzende kuvvet-i ‘ilmini, [taqşīm] nağmesinde / izhār ider. Taqşīm ‘ilm-i müsīkī, dībāce-i ‘ilm-i kelām'a beñzer. Anuñ

çün erbâb-ı müsikî / eger kâdir olursa, bir maqâmuñ içinde cümle nağmeleri vaz^f ider, likin ol şartla ki / bir maqâmdan bir maqâma duhûlı ve hurûcî ile burûdet-i ‘arbede göstermeye, zıdd / olanları muvâfıq ide ba‘zısı tam perde ba‘zısı nîm perde ile ünsiyet ider. /

‘Aşîrân, cümle nîm perdeler ile ünsiyet [ider] faqât Hîşâr ile zıdd olur.

‘İrâk, altında / olan nîm perde ile, Nihâvend ile Şabâ ile ‘Uzzâl ile ‘Acem ve Şehnâz ile ünsiyet / ider. Rehâvî ile Zîrgüle, Bayatî ile Hîşâr ve Mâhûr ile burûdet ider. /

Râst, Rehâvî ile Büselik ile Nihâvend ile ‘Uzzâl ile, ‘Acem ile, Mâhûr / ile Sünbüle ile ünsiyet. Zîrgüle ile, Şaba ve Bayatî ile Hîşâr ve Şehnâz / ile ‘arbede ider.

Segâh,⁴⁸ Nihâvend ile Rehâvî ve Şabâ ile ve ‘Uzzâl ve Bayatî / ile ve ‘Acem ve Şehnâz ile ve Sünbüle ile ünsiyet ider. ‘Acem-‘Aşîrân ile / Zîrgüle ve Büselik ile Hîşâr ve Mâhûr ile burûdet ider.

Çârgâh / perdesi, Büselik ile Nihâvend ve ‘Acem ‘Aşîrân ile Rehâvî ile Şaba ile / Hîşâr ve ‘Acem ile Mâhûr ve Sünbüle ile ünsiyeti var; Zîrgüle, ‘Uzzâl ve Şehnâz / ile burûdet ider.

Dügâh , cümle nîm perdeler anınla ünsiyet ider.

Nevâ , ‘Uzzâl ve Nihâvend /

- 32 -

ile Rehâvî ve ‘Acem-‘Aşîrân ve Bayatî ile Mâhûr ve Sünbüle ile ünsiyet ider. Şabâ[ile], / Büselik ile Zîrgüle ve Hîşâr ile burûdet ider.

Hüseynî , ‘Uzzâl ve Büselik ile / Nihâvend ve Şabâ ile ‘Acem ‘Aşîrân ve Şehnâz ile ülfeti vardır. Bayatî ile / Zîrgüle ile Rehâvî ile Mâhûr ile ‘arbede ider.

⁴⁸ Perde sırası gözönünde bulundurulursa Dügâh Segâh'tan önce yer almalıydı.

Bunlardan ma'dā tīz perdelerde olup / herbirini kendi nerm perdesi olana tābī' olup nerm perde de angısı / nīm perde ile ünsiyet yāhūd 'arbede üzre ise tīzde daı ünsiyet yāhūd / 'arbede ider:

'Irā , Kendü perdesine avāle olunur. Maāmuñ ve perdenüñ ükm ü abī'ati / birdir. Rāst: kezālik. Dügāh: kezālik, Segāh: kezālik, ārgāh:kezālik, Nevā: kezālik., üseynī: / kezālik, Evc: kezālik, Gerdāniyye: kezālik, Muayyer kezālik.

Yegāh:⁴⁹ kezālik nīm perdeler ba'zı / tam perdelerle ünsiyet ider. Ve ba'zı nīm ve tam perdelerle bürüdet ve 'arbede ider. /

Rāst, Segāh ile Būselik, iār ile Evc, Māhūr ile bürüdet ile 'arbede ider. / sā'ir perdeler ile ünsiyeti vardır.

Nihāvend, Kürdī tābī' olmala maāmuñ abī'atındadır. Likin, / Rāst arārına varduı sebebiyle Rāst ile ziyāde ürfet(?) ider. /

aba maāmı, Būselik ile Nevā ve Bayatī ile Evc ve Māhūr ile bürüdet ider. /

Bayatī maāmı Būselik ile 'Uzzāl ve iār ile Māhūr, ehnāz ile 'arbede ve bürüdet / idüp sā'irler ile ünsiyet ider.

'Acem maāmı, iār ile Evc ile Māhūr ile / bürüdet idüp, sā'irler ile imtizāc ider.

ehnāz, Sünbüle ile, Gerdāniyye ile / Māhūr ile bir bürüdet idüp sā'ireleri ile urufāt ider.

'Uzzāl, iār ile Bayatī / ārgāh ile Būselik ile abā ile bürüdet ve sā'irleri ile ünsiyet ider. / Yegāh evvelini 'Uzzāl ile geri ārgāh ve abā'dan gāyet teneffür ider, likin, yalnız / icrā-yı terkīb-i Ifahān evvelde 'Uzzāl ile iner ve ārgāh ve abā'ya ıup / bürüdeti cüzī' ve ünsiyeti tayir olur

Būselik, Segāh ile 'Uzzāl ile iār ve / ehnāz ile 'arbede ve sā'irleri ile ünsiyet ider.

⁴⁹ Agāh ol ki, nīm derken yanlış okuma sonucu Yegāh Kezālik olarak yazılmıştır.

Büselik-‘Aşîrân, Büselik /

- 33 -

maķâmına tâbî‘ olmağla añâ göre hareket ider.

Zîrgüle, Râst ile Çârgâh ile / Hîşâr ile burüd[et] ider. Sâ'irler ile ‘Uzzâl yüzünden urûfât iderim.

Mürekkeb maķâm /

Sünbüle, Şehnâz ile Mâhür ile Hîşâr ve ‘Uzzâl ile Büselik ile ‘adâvet ve sâ'î/leri ile ünsiyyet ider.

Mâhür, Şehnâz ile Evc ile Hîşâr ile ‘Uzzâl ve Segâh / ile bürüdet idüp sâ'irleri ile ünsiyyet ider.

Pencgâh, Şehnâz ile Mâhür / ve Bayatî ile Evc, Hîşâr ile Çârgâh, Şaba ile dağhı Segâh ile bürüdet ider. Sâ'ir/leri ile ünsiyyet ider.

Nîkrîz, Hîşâr ile Çârgâh ile Büselik ile ‘arbede idüp / sâ'irleriyle Râst ve ‘Uzzâl / şeklinde ünsiyyet ider.

Nişâbür maķâmı Pencgâh şeklinde Şehnâz, Bayatî, Mâhür ile Evc ve Hîşâr ile Çârgâh ile Şaba ile / Segâh ile bürüdet ider. Sâ'irleriyle ünsiyyet ider.

Şüretâ maķâm

Beste-nigâr / ‘Acem ve Hîşâr ile ‘Uzzâl, Büselik ile, Nihavend ile Râst, Rehâvî, ‘Irâk ile / ‘Aşîrân ve ‘Acem ‘Aşîrân ile ve Mâhür ile bürüdet ve sâ'irleriyle ünsiyyet ider. /

Zîr-efkend eger Büselik ile ‘Aşîrân karar idüp ve Büselik-‘Aşîrân / şüretine girerse añâ tâbî‘ olup, anuñla ünsiyyet ve yâhüd bürüdet eyledüğü perde/ler ile bu dağhı yâ ünsiyyet yâhüd ‘arbede ider. Eger Sünbüle, şüretine girüp, ‘Acem perde/siyle Dügâh karar iderse, Sünbüle'ye tâbî‘ olup anuñ ile ünsiyyet ve bürüdet / ide bu dağhı añâ ünsiyyet ve bürüdet ider.

Rehāvī , cümle tam perdeler ile ünsiyet / ve cümle nīm perdeler ile ‘arbede [ider].

Ve buña göre ahvāl-i terkībāt kıyās olmalıdır. / Yā‘nī, her terkīb, kaᅅı perdelerden zuhūr iderse, ol perdelerde anlaruñ maᅅāmına / tābī‘ olup, anlaruñ hūkmi üzere hareket ider.

Fenn-i mūsikīde üstād-ı kāmīl olanlar / maᅅāmāt beyninde olan ‘adāvete bürüdeti, imtizāc ve muvāfaᅅāt itdürür; Öyle ki, / zencīr gibi bir birine bend ider. Şurūt -ı mezbūr üzere küll-i külliyāt ve külliyātı fahte / ve kārlarda, kār-ı nāᅅıᅅ didükleri nesnelere taᅅnīf olunmuştur. Vech-i mezkūr üzere, /

- 34 -

üstād olan taᅅsīm naᅅmesinde, şīrīn giriş ile bir maᅅāmı temel idüp, / üzerinde cümle maᅅāmları icrā ider. İbtidā ne maᅅām ile duᅅül ittiyse ve yine / anuñ ile karar ider, ve ne maᅅām şurūt itdiyse, anuñ ile ‘avdet ider.

Bu māᅅüle / taᅅsīmüñ her maᅅāmında icrāsı müşkil görünür ve ‘amel getürmek ᅅaylı zahmetli / işdür ve kıyāsım bu cins taᅅsīm-i küllī itmek her adamuñ kār-ı ma‘rifeti degildir, / nādīr bulunur. Likin ᅅaᅅīr iᅅtidārımıza göre bir maᅅāmuñ fi‘ilini getürülmesine sa‘y / idüp taᅅrīr idelüm.

Der maᅅām-ı ᅅüseynī naᅅme-i taᅅsīm-i küllī külliyāt.

Evvelā Düᅅāh/dan hareket Çārgāha ve Nevāya çıkup ᅅüseynīde ᅅüseynī maᅅāmuñı gösterüp / daᅅı yine ᅅüseynī revīşī ile gerek nerm, gerek tīzde biraz hareketden soñra, gelüp / Düᅅāh‘da bir karar virür.

Yine Düᅅāh‘dan Segāh ve Çārgāh çıkup, Nevāda Nevāyı / beyān ider. Ve tīz perdeler daᅅı varup Sünbüle perdesiyle maᅅām-ı Sünbüle girüp / perde-i mezbürdan aᅅaᅅı inüp ‘Acem perdesiyle ‘Acem maᅅāmını icrādan soñra ‘Acemden, / ᅅüseynī‘den Nevā‘yı aᅅup Çārgāh düşer. Ve Şabā perdesiyle Şabā [maᅅāmını], Düᅅāh / karar ile edā ider.

Andan [tamām] soñra ‘Uzzāl maᅅāmına girüp ve nerm perdeler ile tamām ‘Uzzāl‘ı / ve ᅅicāz‘ı gösterdükden soñra tīz perde ile çıkup, Şehnāz ile Şehnāz‘ı beyān / ider.

Ve Hüseynî'de bir asma karar ider. Ba'de, Hişâr perdesiyle Hişâr' edâ yine / gelüp Bûselik maqâmını icrâ tekrâr Hüseynî'den dönüb, Bûselik içinde / tam perdeler ile aşağı inüp, 'Aşîrânda Bûselik-'Aşîrânı icrâ ider. Andan / perdelerle tîze çıkup 'Acem'e gelüp ve Çârgâh ile aşağı inüp, 'Acem-'Aşîrânda / 'Acem-'Aşîrân'ı beyan ider. Dahı yine Dügâh ile Hüseynî yüzünden tîze çıkar ve biraz / 'Acem ohşayarak yine aşağı düşer ve Çârgâh perdesinden Segâh'ı aşup / Nihâvend ile Dügâh karar ider. Kürdî maqâmı icrâ olur. Dügâh'dan yine ol / perdelerin hareketiyle mükerrer eyledükden soñra Râst'a karar ider. Nihâvent icrâ ider./

- 35 -

Andan, Gerdâniyye âgâze idüp ve tam perdelerle Râst perdesine gelüp, tamâm Râst / icrâ olur. Ve yine Gerdâniyye'den tutup Mâhûr ile aşağı inüp ve Bûselik / içinden Râst perdesine karar verirse, Maqâm-ı Mâhûr zâhir olur; / Ve Gerdâniyye'yi tutup, 'Acem ohşayarak Dügâh'a dek inerse tîz⁵⁰ Arazbâr / maqâmı icrâ olur. Ve yine ol perdelerle Muhayyer'e dek çıkup ve Muhayyer'den tam perde/ler ile Nevâ'ya çıkup ve Nevâ'dan Bayatî yüzünden Dügâh perdesine varur. Baba Tâhîr / maqâmı icrâ olur. Ba'dehu Râst perdesinden şurû' idüp Dügâh ve Segâh / ve Çârgâh çıkup ve yine 'avdet idüp Dügâh karar ider. Maqâm-ı 'Uşşâk icrâ / olur. Dügâh perdesinden tam perdeler ile Nevâ'ya çıkup Nevâ'dan Bayatî perdesine / başup, andan tîze varduğda 'Acem perdesiyle hareket ve yine ol yoldan Dügâh / kararına 'avdet iderse, Bayatî icrâ olunur. Ba'dehü Muhayyerdan âgâze ve Sünbüle / perdesiyle şedd yüzünden bir Bayatî gösterüp dahı gelüp Evc perdesine bir asma / karar ider. Ve yine ol yoldan dönüp Evc maqâmın gösterüp dahı tam perdeler ile / 'Irâk perdesine gelüp 'Irâk maqâmın icra ider Yine Evc perdesinden Tîz / Çârgâh'ı bir hoşça gösterüp tam perdeler ile Hüseynî perdesine dek aşağı dönüp, / Hüseynî'den Nevâ'ya Nevâ'dan Çârgâh maqâmı beyân olur. Ba'de yine Muhayyer hareketi / ile âgâze ve Tîz Hüseynî perdesine dek çıkduğdan soñra aşağı iner. Evc perdesinde / meks idüp ve şedd yüzünden bir Segâh gösterüp dahı 'Uzzâl ile Segâh / perdesine gelüp, Nihâvend ile Râst'a çıkup ba'de yine ol yoldan 'avdet / idüp Gevâst maqâmı icrâ olunur. Terkîb-i merkûme bir dahı mükerrer olunup / ve 'Irâk'da karar eyledikde Râhatü'l-ervâh olur. Ba'de Nevâ'dan 'Uzzâl perdesinden / âgâze olunup

⁵⁰ "tîz" kelimesi fazla yazılmıştır.

Dügâh perdesine gelüp dağı Şabâ yüzinden Çârgâh'a çıkup / Dügâh kararına 'avdet idüp İsfahân icrâ olur. 'Irâk'dan Çârgâh'a /

- 36 -

varınca tam perdeler ile hareket olunub dağı 'avdet idüp ve Kürdî nîmini / icrâ idüp tamâm Dügâh ve Râst, 'Irâk perdesinde karar ider. Muhalîf-i 'Irâk / olur. İsfahân gibi Hüseyinî ve Evc perdelerinden gine İsfahân yüzünden Dügâh / varınca tam perdeler ile hareket dağı Râst, 'Irâk ve 'Aşîrân, Yegâh ve andan 'avdet / idüp 'Irâk perdesine karar iderse Sultânî-'Irâk olur. Dağı 'Irâk gibi / görünüp amma velkin perdeleri anlamağa âgâze ile anlaşılmaz. Likin Miskî İbrâhim Ağa / "Hâleti dildâra 'arz it vaqt-i hicrân olmadan" bestesini meşk bunu bilür ki / nağmesi 'Irâk olur. Ba'de Evc perdesinden âgâze ve tam perdeler ile Segâh / perdesinde karar idüp Beste-nigâr icrâ olunur. Dağı Râst perdesinden âgâze / ve Rehâvî perdesiyle Yegâh perdesine inüp, Yegâhdan Nevâ'ya çıkup dağı tam perde / ile Râst kararına gelüp Rehâvî maqâmı icrâ olunur. Ba'de, Nevâ perdesinden / 'Uzzâl perdesiyle âgâze idüp ve Büselik perdesinde karar idüp Nişâbûr / icrâ olunur. Ve yine Nişâbûr mükerrer olup ve Râst'a inüp Pencgâh icrâ olunur. / Râst'dan tam perdeler ile Segâh, Çârgâh, Nevâya çıkup, dağı, 'Uzzâl perdesiyle / Dügâh 'avdet idüp, Dügâhda Zîrgüle perdesiyle 'Irâk'a varup yine Zîrgüle perdesiyle / Dügâh kararına gelüp Zîrgüle maqâmı icrâ olunur. Ba'de birden 'Acem âgâze olunup / Hüseyinî ve Nevâ ile inüp 'Uzzâl perdesinde karar olunup [Hüzzâm] Dügâh kararına / gelüp Hicâz icrâ olunur. Ba'de Râst perdesinden hareket ve tam perdeler ile / Muhayyer'e dek çıkup ve bir miqdâr Muhayyer hareketi ile nağme olunup yine Hüseyinîden / 'avdet ve andan birden Nevâ'yı aşup Çârgâh perdesine düşmeğe Küçek / icrâ olunur. Andan Dügâh varup Küçek tekrâr Hüseyinî nağmesi icrâ olunur. / Ve Dügâh kararına gelüp, taqsîm tamâm olunur. Likin taqsîm nağmesine ne kâ'ideye / bend olur. Ancak üstadın kuvveti 'ilminle teslim olup sâzende veyâhüd /

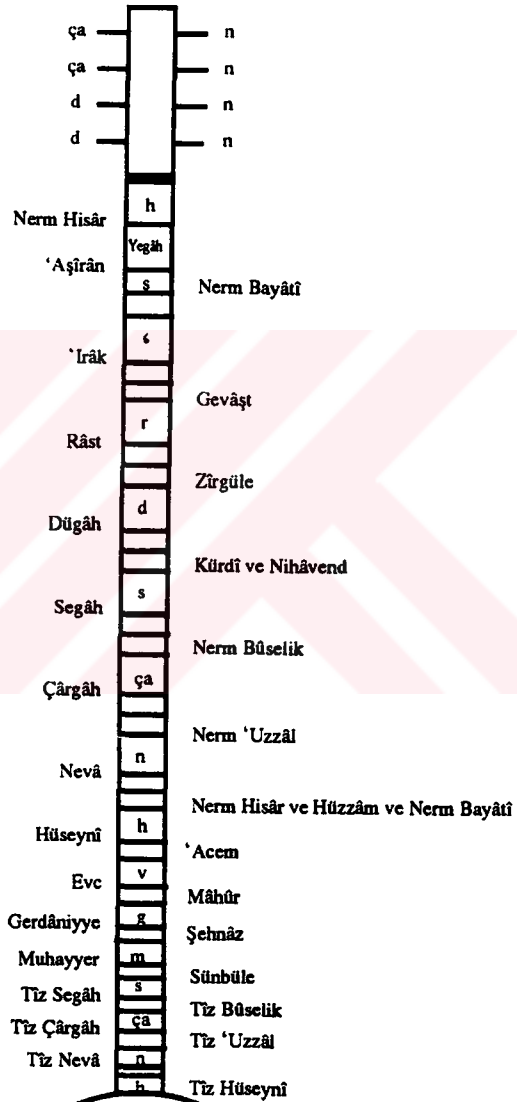
- 37 -

hânenendenün irâdetine teslim olunur. Murâd eylediği vech üzre / maqâmı ve terkîbi qarışdurup laţîf ve lezîz nağmeler icrâ ider. / Netîce-i kelâm her ne şekli üzre iderse hareket itmeğe ruşsatı vardır. / Likin ol şartla ki ve hânenende ol şartla ki duhûlunda göstermeyüp, / şîrîn edâ ile girüp ve hâlâveti ile / hurûc ide ibtidâ âgâze eylediği maqâmuñ / hükmine gelüp orda bir karar virür. Soñra / vasi' kadar tahrîr / üzre taqsîm-i / külliyât icrâda ves'selâm / 'ale't-tamâm.

1. 3. 131 / 3 nolu makâlenin çeviriyazımı

- 1 -

Der beyân-ı kavâid-i nağme-i perde-i tanbur

Ma'lûm olsun ki perde-yi evvel şol perdedir ki Nerm Hîşâr dirler.

Şu resm üzre / icrâ olur ki Nevâ tellerin açıkken bir mızrâp urup ve perde-i mezbûre basup ve / perde-yi mezbûrdan 'Irâk perdesine çıkup, bir darb ile Râst perdesine gelüp / Dügâh perdesiniñ altındaki nîm perdeye Kürdî dirler ve Nihâvend maqâmı icrâ olan/ perdeden iki perde yukaru olan perde ki Çârgâh perdesidür. Dağı Nevâ ve Bayatî perde/sinden şurû' ve bu ta'rîf üzre hareket ve girüye 'avdet eyleyüp ve mezbûr / perdeye gelüp vech-i tahrîr üzre Yegâh gibi kalınur ise Sebz ender-sebz Hîşâr olur. /

Ma'lûm olsun ki ikinci perde şol perdedür ki 'Aşîrân maqâmı zâhir olan perdedür ki / yedinci perde resm üzre Nevâ perdesi olup ve bir nîm perdeye uğramadan tam perdeler ile / yedinci perde-yi mezbûrdan Nevâ maqâmı zâhir olup ve Nevâ perdesinden şurû' / idüp Çârgâh perdesiniñ üstinde nîm perdedür ki aşağıdan yukaru toğrı / çıkar ise Şabâ maqâmı icrâ olur. Dağı yukarudan aşağı inmek murâd olunursa / Büselik icrâ olur.

Ve Nevânun üstindeki perdeyi nîm-i mezbûra 'Uzzâl perdesi / dirler. Mezbûr Büselk ve 'Uzzâl perdesiyle edâ-yı nağme idüp ve Nevâ perdesinden / câdd ile Hüseynî perdesine basup, Evc perdesine çıkup Gerdâniyye ve Muhayyer / perdesine kadar çıkup ve Sünbüle perdesinden Tîz Nevâya kadar çıkup ve bu yol /

- 2 -

ile 'avdet idüp Nevâ perdesine gelüp ve Nevâ'dan Çârgâh ve Segâh, Dügâh, / Râst, 'Irâk ve 'Aşîrân perdesini açup kapamagla karar iderse Nevâ-'Aşîrân / zâhir olur.

Yok eger bu tavr üzre gezinüp Nevâ perdesinde kalur ise şırf / Nevâ icrâ olur.

İkinci perde şol perdedür ki Nerm Bayatî perdesidir. Üçüncü perde / 'Irâk perdesidür. Ve 'Irâk maqâmı şol perdeden zâhir olur ki, tam ve câdd / yol deyü ta'bîr olan kavâ'id üzre beşinci perde şol perdedür ki, Çârgâh maqâmı / icrâ olan perdedür.

Likin Çârgâh maqâmı gibi gezinüp beşinci perde ki 'Irâk olur. / Resmi budur ki Çârgâh perdesiyle Dügâh'dan Segâh ile şurû' idüp dağı dilerse / mezbûr 'Irâkdan hareket Râst, Dügâh, Segâh ve Çârgâh ile nağme idüp dilerse / câdde ile dağı dilerse

Sabā perdesiyle perde-yi mezbūr budur ki, Çārgāh ile Nevā arasında / nīm perdedür. Ve nīm-i mezbūrdan Nevā perdesin aşup Hüseynī perdesine başup / ve Hüseynī perdesinin üstindeki nīm perde şol perdedür ki 'Acem maqāmı zāhir / olan perdedür. Dağı mezbūra başup, üstindeki perde Evc perdesidür. Dağı Evc / aşup perde-yi mezbūrun üstindeki nīm perde Māhūr perdesidür. Ve bu mezbūru / dağı aşup üstindeki perde Gerdāniyye perdesidür ki, Rāst perdesi muqābilidir. / Zikr olunan Gerdāniyye perdesine düşüp ve üstinde nīm perde Şehnāz perdesidür. / Ve mezbūr nīmin üstindeki perde Muḥayyer ismi tesmiyye olunan perdedür ki, Dügāh perdesinüñ / aynı olan perdedür. Dağı Gerdāniyye, Muḥayyer perdesüne başup, yine zikr olunan perdelerden / Sabā ve Çārgāh perdesüne gelüp altındaki perde Segāh bunun altındaki perde / Dügāh ve bu mezbūrun altındaki Rāst perdesünden altındaki 'Irāq perdesidür. / Ta'rif-i zikr üzre hoş nağme ile mezbūr perde-yi 'Irāq'da qarār iderse / 'Irāq maqāmı zāhir olur. Dilerse Sabā perdesine uğramayup cümle tam / perdeler ile dağı maqām-ı 'Irāq beyān olunur.

İmdi geldük Rāst maqāmı peydā

- 3 -

olan perde 'Irāq perdesinin üstindeki perde ki tam olan perdeden / iki perde geçüp üçüncü olan perdedür ki Rāst perdesi dinilür. /

Ma'lūm olsun ki perde-yi Rāstdan şurū' idüp Dügāh, bā'dehū / Segāh perdesinüñ üstinde Çārgāh perdesünden dağı Nevā perdesüne / çıkup ve Nevā'dan Hüseynī, Evc, Gerdāniyye perdesüne geldikde bir hoşça / edā eyleyüp, zīrā Gerdāniyye perdesi Rāst perdesinüñ aynı olup / birbiriyle muqābele iderler. Zīrā / fenni müsikide Tīz Rāst olur. Bu perdenin fenni maḥallinde ta'bīr olunur. İmdi perde-yi Gerdāniyye ile Muḥayyer dağı dilerse / Tīz Segāh ve Tīz Çārgāh ve Tīz Nevā ile gerüye 'avdet idüp, çıkdığı / perdeler ile ve gine perde-yi Rāst'da qarār iderse maqāmı mezbūr icrā / olunur.

Dağı kendüye letāfet virmesi için Dügāh perdesine āheng / olan telleri Rāst perdesüne āheng olunur ise maqām-ı merķūme / hüsn ü letāfet virür.

Dağı maqām-ı 'Irāq dağı icrā olundukda bu vechile / āheng olur. Ammā gāyet diḳkat itmeli ve münāsebetle āhenglere doḳunmalıdır. /

İmdi gelelim perde-yi Dügâh dağı ‘Aşîrân ile ‘Irâk‘ın mâ-beynindeki perdeyi nîmler/ ve ‘Irâk perdesiyle Râst perdesinüñ beynindeki nîmlerin mağalli münâsebeti / üzere zikr olunur. Ve dağı buna kıyâs Râst ile Dügâh beyninde, Dügâh ile / Segâh beyninde mevcûd olan nîmler dağı tahrîr-i beyân olunur.

İmdi geldük / Dügâh perdesinden zuhûr iden mağâmları beyân idelim.

Ma‘lûm olsun ki / [Dügâh Mağâmı] perde-yi Dügâh ile hareket idüp Segâh, Çârgâh ve Sabâ perdesiyle / icrâyı nağme idüp gerü ‘avdet Dügâh perdesine gelüp Zîrgüle perdesiyle / tekrâr şurû‘ idüp dilerse Zîrgüle perdesinden perde-i ‘Irâk‘ı gösterüp / bâ‘de Zîrgüle, Dügâh ve Segâh ve Çârgâh ile nağme idüp lezzet bulması /

- 4 -

içün dağı Şabâ perdesiyle girü ‘avdet ve ta‘rîfi üzere Dügâh ve / Zîrgüle ile karar ider.

İmdi mağâm-ı merkûm leğâfet bulması için / evvelâ perde-yi Nevâ ve Nevâ ile Çârgâh beyninde olan nîmlerin biri budur ki / muğaddem Şabâ didük, şimdi ‘Uzzâl olup ve Nevâ ile hareket idüp / Hüseynî, Evc ve Gerdâniyye perdesiyle nağme idüp ve girü Hüseynî perdesiyle / ‘Acem perdesini gösterüp ve yine Nevâya inüp Nevâ'dan dilerse tam perdeler ile / Dügâh iner. Ammâ dağı nağme itmege muhtâc olursa tam perdeler ile Muğayyer'den Tîz / Nevâ'ya kadar çıkup bu üslûp üzere Hüseynî perdesüne geldükde ‘Acem / dağı Gerdâniyye gösterüp ve Hüseynî'den dilerse Şabâ perdesine inüp / ta‘rîf-i mezkûr üzere Zîrgüle perdesiyle perde-yi Dügâh'da karar ider. /

İmdi bu bâbda Muğayyer i‘tibâr olunan perde Dügâh perdesinin aynı ve âksidür. / Gerdâniyye ta‘bîr olunan perde Râst muğâbilidür. Evc, ‘Irâk perdesinin / tîzidir ve Hüseynî perdesi ‘Aşîrân ile muğâbildür. Buña kıyâs sâ‘ir / tam ve nîmlerin mağalli geldükde zikr olunur. Ve bu kıyâs üzere Dügâh mağâmı / icrâ ve edâ olundu.

İmdi dağı mağâm-ı Nihâvend kangı perdelerden zuhûr / ider beyân idelüm. Evvellâ hareket-i âğâzesi Râst perdesiyle şurû‘ idüp / dağı Dügâh ve üstindeki nîm perdeden Çârgâh ve Nevâ ve Nevâ'dan Hüseynî ve / ‘Acem ve Gerdâniyye perdesiyle Muğayyer'de meks ider gibi edâ ve nağme idüp ve bu resm / üzere ‘avdet idüp Râst perdesinde karar ider. Dağı dilerse / ta‘rîf üzere Muğayyer perdesine çıkduğda, Muğayyer perdesinin üstindeki nîm / perde şol perdedür ki ismine Sünbüle dirler. Ve bu

nîmden Tîz Segâhı aşup / ve Tîz Çârgâh, dağı Tîz Nevâ ve bu perdenin üstinde nîm perde ile girü 'avdet / ve ta'rif-i üslûp üzre yine perde-yi Râstda karar ider. Dağı dilerse /

- 5 -

perde-yi Râst ile şurû' idüp ta'rif üzre Nevâ ve yine girü 'avdet idüp / Nevâ, Çârgâh ve nîm-i mezbûr ile perde-yi Çârgâh ve mezbûr Şabâ icrâ olunan / perdeler ile Şabâ nağmesi gibi. Ammâ, kıyâfeti sûreti âhir-i nağme ile yine Râst perde-/sinde karar ider. Şâniyen Nevâ ile hareket idüp perde-yi Râst'a gelüp / 'Irâk ile 'Aşîrân beynindeki nîm perde ki nerm 'Acem olup dağı nerm "'Acem ile / 'Aşîrân gösterüp dağı Yegâh idüp bâ'dehû Nevâ perdesiyle girüye / şurû'-ı 'avdet idüp perde-yi Râstda karar ider. Ma'lûm olsunki / evvel Nevâ ile hareketi sebebiyle Nihâvend maqâmı icrâ oldu.

İkinci terkîp / bu ki, tîzlere varınca gerek nerm ve gerek tîz perdelerine Nihâvend'e maşşûş olan / perdeler ile hareketi sebebiyle Nihâvend-i Kebîr oldu.

Tekrar yine Râst ile şurû' / dilerse Nevâyâ inüp girü 'avdetinde Dügâh'dan mezbûr nîm ile Çârgâh / ve Şabâ gibi hareket ve edâ idüp Şabâ ve Çârgâh içinde kalınur gibi nağme / idüp ve yine Nevâyla hareket ve Râst perdesinde karar ider. Nihâvend-i / Rûmî olur.

Ve Nevâ ile hareket idüp 'Aşîrân perdesine göre Nihâvend / üslûbuyla 'Aşîrândan Yegâh gösterüp bâ'dehû yine Nevâyla şurû' idüp / perdehâ-yı merkûmda karar iderse Nihâvend-i Sagîr olur. İmdi bu maqâm / bunda oldu tam.

İmdi, maqâm-ı Kürdî şol / perdeden zuhûr iderki / Dügâh ile Segâh perdesinin mâ-beyninde ki evvelâ nîm perdenin biriyle kendüni / beyân ider.

İbtidâ'-i hareketi Dügâh gösterüp ba'de Nevâ ve Hüseyinî dağı / 'Acem ve Gerdâniyye dağı Muhayyer perdesinden girü 'avdet idüp Nevâ ve Çârgâh perde / sinden kendüni beyân iden mezbûr nîme gelüp ve Dügâh perdesinde / karar iderse 'Acem-Kürdî zâhir olur.

Dağı dilerse Nevâ ve Hüseyinî ile / hareket idüp Necd-i Hüseyinî gibi 'Acem / lezzetti virüp ve yine Gerdâniyye ve Muhayyer'den /

- 6 -

dağı Sünbüle perdesiyle hareket idüp ba'dehü Tîz Çârgâh ve Tîz Nevâ ile girü / 'avdet idüp nîm-i mezbûr ile Muḥayyer gösterüp ta'rîf-i mezkûr üzre / Gerdâniyye ve 'Acem, Ḥüseynî, Nevâ, Çârgâh dağı perde-yi Segâh haşf olunup / nîm-i merķûmdan Dügâh ve bir mızrâp kadar Râst gösterüp yine Dügâh/ perdesüne basmadan mezbûr-ı nîme sıçrayup ba'dehü Dügâh perdesinde karar / iderse maķâm-ı Kürdî icrâ olunur.

Veyâhûd bu tavr üzre Dügâh / perdesine gelüp ve Râst gösterüp dağı Râst perdesinden 'Irâķ / perdesiyle 'Aşîrân perdesinin beyninde olan nîm-i mezbûrâ inüp 'Aşîrân perdesinde Yegâh üslûbî ile karar iderse Kürdî -'Aşîrân /

ve bu nîm-i mezbûr Ḥüseynî ile Evc beynindeki mevcûd olan 'Acem perdesinüñ / aķsidir ki Nerm 'Acem [=Acem-'Aşîrân] diyeler. Dağı bu nîmden ğayrı üzerinde bir nîm dağı vardır. Aña dağı Nerm Bayatî ta'bîr olunur. İmdi, maķâm-ı merķûma maḥşûş olan / nîm-i mezbûrdan katı vâfir nağme ve şu'beler zuhûr ve bu nîm-i mezbûra muķâbil / olan Sünbüle perdesidür. Ve Muḥayyer perdesi Dügâh perdesüne muķâbildür. / Dağı sâ'ir perdelerin dağı aķsleri maḥalliyle beyân olunur.

İmdi maķâm-ı / Segâh şol perdeden zuhûr ider ki, Dügâh perdesiyle Çârgâh / perdesinüñ mâ-beynindeki olan tam perdedür.

İmdi maķâm-ı merķûm / icrâsına şurû' olundukda Dügâh perdesine âheng olan saru / telleri 'Irâķ perdesine ve Çârgâh perdesine âheng olan telleri / Segâh perdesine âheng olunursa maķâm-ı mezbûra ğâyet lez-zet virmesi / içindir.

Ḥareketi, evvelâ Segâh ile şurû' idüp Çârgâh ve Nevâ ile / 'avdet idüp Segâh perdesine iner. Bâ'dehü Evc perdesiyle hareket / idüp Gerdâniyye, Muḥayyer dağı 'avdet idüp Segâh perdesüne inüp /

- 7 -

eger diler ise Dügâh ve Râst perdesinden 'Irâķ perdesinde cüz'î / meks idüp ve yine perde-yi Segâh çıkar ve bu resm üzre Segâh maķâmın / icrâ itmiş olur.

İmdi, dağı nağme itmege muhtac olursa, perde-yi mezbûrun / aynı olan Tîz Segâh ile [şu]rû' idüp ve Tîz Nevâ'ya kadar çıkup ve yine / tahrîr ve ta'bîr olunan perdeler ile Nevâ'ya indükde kendüye maşşûş olan / perde-yi Segâh'da karar ider.

Ve bu maqâma tâbî' olan şu'benin biri Hûzzâm / ve biri Müste'âr'dır.

Ve bu Hûzzâma Hûzzâm-ı Rûmi diyeler ki, Segâh ile hareket idüp / Nevâ perdesüne geldikde maqâm-ı mezbûri icrâ iden şol perdedür ki Hüseynî / ile Nevâ beynindeki olan nîmlerin yeridir. Hattâ Hüseynî perdesine yakın olan / perdeden zühûr ider. Dağı Nevâ ile nîm-i mezbûrdan Evc perdesine çıkup badehû / Evc ile Gerdâniye beynindeki nîm perde şol perdedür ki Mâhûr maqâmı tulû' ider. / Ve bu nîm-i mezbûrdan Muhayyer ve Sünbüle perdesiyle hoşça nağmeler idüp ve yine bu perdeler / ile Nevâya inüp Segâh tavrı gibi hareketi ile Segâh perdesinde karar ider. / Dağı dilerse Segâh perdesinin aynı olan Tîz Segâh perdesiyle hareket / idüp tîzde olan tam perdelerki Tîz Çârgâh Tîz Nevâ'dan girü 'avdet / idüp Tîz Segâh inüp ta'rîf olunan Sünbüle perdesünden Gerdâniyye / dağı Mâhur icrâ olunan nîm perdeden Evc ve Hüseynî perdesini haşf idüp / kendüye maşşûş olan nîm perdeki ismine Şurî dirler ve bu nîmden Nevâ / ve Çârgâh dağı Segâh perdesünde karar ider.

Velikin kendüye lez-zet virmek / için Dügâh ile Segâh beyninde olan nîm-i mezbûrdan Râst ve 'Irâk / perdesinden dilerse bu resm üzre dilerse tam perdeler ile gelüp Segâh / perdesinde karârsa [itse] maqâm-ı Hûzzâm edâ olunur.

İmdi maqâm-ı Müste'âr dağı / buña kıyâs üzre Segâh'ın altında nîm perde ile Segâhdan Nevâyla Çârgâh /

- 8 -

mâ-beynindeki olan nîm-i mezbûrun ismine 'Uzzâl dinür ve bu nîm ile katı vâfir / terkîp zühûr ider. Dağı mezbûr nîmden Segâh ile bu nîme çıkup ba'dehû Nevâ / ve Hüseynî, Evc girü 'avdet ve nîm-i mezbûr ile Segâh perdesinde karar iderse / maqâm-ı Müste'âr zâhir olur.

Likin kendüye hüsn-i letâfet virmek için / evvelen 'Acem perdesi, şâniyen Evc, şâlisen Şehnâz perdesine çıkar. Perde-yi mezbûr / budur ki, Muhayyer ile Gerdâniyye beynindeki nîme dirler ve bu perdeler ile hoşça nağmeler / idüp 'avdetinde 'Acem perdesinde Nevâ ve 'Uzzâl, Segâh dağı kendüye lez-zet viren

nīm-i mezbūrdan Rāst ve ‘Irāk perdesinden sıçrayup nīm-i mezbūr / ile Segāh perdesinde karar iderse Müste‘ār icrā olur.

İmdi bu terkîplere / nisbetle Hüzẓām şol nağmedür ki hareketi evveli ‘Uzzāl ve Nevā, Hüseynī ve ‘Acem / lez-zetiyle gelür, ‘Uzzāl perdesinde karar ider. Ve tekrārında Evc, Gerdāniyye, Muḥayyer ve girü / ‘avdetinde tam perdeler ki Evc’e geldükde Hüseynī ve Nevā ile ‘Uzzāl perdesinde / karar ider ve bu terkîp üzere ‘Acemler’in bir peşrevi daḥı vardır.

İmdi, maḳām-ı / Çārgāh şol perdedür ki, hisāb-ı perde üzere on altıncı nīm perdeden / zuhūr ider. Ve altındaki nīm perde on beşinci olup nağmeyi Nişābūr / ve Nişābürek daḥı zuhüre gelür, likin maḳām-ı Şabā bu perdesüz zuhūra / gelüp lez-zet bulamaz.

Evvelen [Sabā Maḳāmı] Dügāh perdesinden yek mızrap hareket idüp / Segāh ve Şabā perdesine çıkar. Bu perde tā‘bīrātında Çārgāh dinür. Sahīh / tam perdeye Şabā ve nīm-i mezbüre Çārgāh ismi tesmiyye ider. Üstād olanlar / ve nīmnden Hüseynī ve ‘Acem daḥı Evc perdesi haşf olunup Rāst perdesinin / aḳsi olan perde-yi Gerdāniyye ve Muḥayyer perdesinden girü ‘avdet idüp Hüseynī / perdesinden nīm-i mezbūra inüp daḥı tam perdeler ile Dügāh perdesinde karar ider. Likin daḥı nağme itmege muhtāc olunursa Dügāh perdesine muḳābil olan /

- 9 -

Muḥayyer perdesüne çıkup yāḥūd dilerse Şabā perdesinin aḳsi olan / tiz perde ki tam perde olmaḳ üzere Muḥayyer bir ve Tiz Segāh iki, perde-yi merḳūm / üçüncü olup dilerse bundan yukarı olan Tiz Nevā dilerse ikisi / beyninde olan nīm-i merḳūm Tiz Çārgāh olup ta‘rīfī mezkūr üzere Muḥayyer / ve Gerdāniyye ve ‘Acem ile Hüseynī perdesinden Çārgāh i‘tibār olunan perdeye / ba‘de Şabā ve Segāh ve Dügāh perdesinde karar ider. Ammā dilerse bu sûretle / hareket idüp Rāst ve ‘Irāk perdesünde karar itmeyüp gelüp Dügāh / karar ider.

Yāḥūd cümle bu etvār üzere hareket idüp Dügāh geldükde / üstindeki olan nīmīne, Zīrgüle perdesiyle nağme idüp tekrār Dügāh / ve Kürdī icrā olan nīm-i mezbūrdan Şabā perdesini gösterüp ve nīm-i / mezbūr ile Dügāh inüp ba‘de Nevā üstindeki

nīm-i mezbūr 'Uzzāl olup / ve bu nīmden Segāh ve Dügāh ile Rāst perdesiyle Kürdī gibi qalursa / Şabā-Zemzeme icrā olunur.

İmdi, Segāh ile Çārgāh beyninde ki olan / nīm-i mezbūr budur ki, Nevā ve Şabā dağ ı nīm-i mezbūr ile Dügāh inerse Büselik olur. / Ve Rāst üstindeki nīm perde 'Irāk ile ikisi beyninde mevcūd olan nīme / Gevāşt perdesi ta'bīr olunup;

ma'an Rāst perdesiyle şurū' idüp / Dügāh, Segāh dağı Büselik tulū' iden nīm bu maḥāle Sāzkār'a münteş / olup nīm-i mezbürdan Nevā ve Hüseynī gösterüp girü 'avdet ve zıkr / olunan Gevāşt perdesinden 'Aşīrān ve Yegāh ile yine Gevāşt / perdesiyle Rāst hükmüyle karar ider. Ve kendüye tābif' olan Gerdāniyye ve / Gevāşt perdesine muqābil olan Māhur perdesinden Hüseynī, Nevā / ile yine Hüseynī, Māhūr, Gerdāniyye, Muḥayyer ve Tīz Segāh dağı Tīz Nevā'ya çıkup ba'dehū / 'avdet ve Muḥayyer geldükde Tīz Segāh ile nerm perdedeki nīmiñ aynı olan

- 10 -

nīm perde burada Tīz Sāzkār oldu. Ve bu nīm-i mezbūr ile hareket idüp Tīz Nevā / nağme iderek girü gelüp Gerdāniyyeden dilerse Māhūr perdesiyle, yāhūd tam / perdeler ile Nevā perdesinden kendüyi beyān iden nīm-i mezbürdan Segāh ve / Dügāh ve Rāst ile Gevāşt ve bu nīm ile 'Aşīrān ve Yegāh ile dönüp / nīm-i mezbūr ile Rāst perdesinde karar iderse Sāzkār maqāmı icrā / olunur.

İmdi maqām-ı Nevā bir 'azīz ve āsi maqām olup hattā, tanbūrda / cümlelerin ortası olup kürre-i 'arzda bir ta'bīr var ki: "Hatt-ı üstüvā" / dinüldügi gibi bu sāzında maḥ allı vāşıtı bu perdedür.

İmdi, hareket-i evveli / budur ki, Büselik ve 'Uzzāl ile şurū' idüp Nevā, Hüseynī, Evc, / Gerdāniyye ve Muḥayyer'den 'avdet ve Nevā'ya geldükde perde-yi / 'Uzzāl ile nağme idüp 'Uzzāl ile Büselik zuhūr iden perdede karar ider gibi meks iderse / nağme-yi Nişābūr olur.

Ve bu tavır üzere hareket idüp Büselik perdesünden / Dügāh perdesinde karar iderse maqām-ı Nişābürek icrā olur.

Ve yine / Nevā gösterüp tam perdeler ile Muḥayyer daḥı Tīz Nevā'ya varınca seyr idüp ve bu / ta'rif üzere Nevā perdesine gelür, dilerse Çārgāh, Segāh ve Dügāh / daḥı, Rāst gösterüp ve yine Nevā perdesinde karar iderse Sūltān-ī / Nevā icrā olunur.

Daḥı bu tavr üzere 'Aşīrān perdesine inüp karar / iderse Nevā-'aşīrān olur.

Ve buña kıyās nerm Ḥiṣār perdesinde / [karar] iden maḳām-ı 'Arabān daḥı Nevā ile hareket ve Muḥayyer'den, Sünbüle perdesinden / Tīz Nevā ve girü 'avdet Nevā ile Çārgāh perdesinden Kürdī tulū' / iden nīm ile Dügāh ve Rāst, 'Irāq perdesinden perde-yi merḳūmda / Yegāh tavrıyla karar iderse maḳām-ı 'Arabān zāhir olur.

Maḳām perde-yi / Ḥüseynī bir garip perdedir ki maḥalliyle Dügāh i'tibār olunur. Ve hattā çok

- 11 -

neḡāmāt icrā ve zāhir olur.

Ḥareket-i evveli Dügāh perdesinden şurū' hareket / idüp Şabā ve Nevā perdesünden Ḥüseynī perdesine çıkdıkda tekrār / Nevā perdesiyle çār mızrāp naḡme idüp Evc, Gerdāniyye ve Muḥayyer perdesinden / 'avdet idüp tam perdeler ile Dügāh perdesinden karar itdikde / Ḥüseynī maḳāmı olduğu ma'lūm olur.

İmdi, Muḥayyer ve Gerdāniyye ile yine / şurū', girü kendü perdesine geldükde Şabā perdesine inüp bir miḳdār / meks idüp ve yine Nevā ile perde-yi mezkūrı gösterüp ve 'Acem perdesiyle / naḡme itdikde tekrar Tīz Nevā ile hareket ve Ḥüseynī perdesine indikde tam / perdeler ile Şabā perdesinde cüz'ī Çārgāh gibi naḡme iderek Dügāh perdesine / indikde eger 'Irāq perdesinde karar iderse Zīrkeş-Ḥāverān didikleri / naḡme zāhir olur.

Daḥı 'Irāq perdesine Dügāh perdesinde karar iderse / Ḥüseynī maḳāmı icrā olur. Daḥı bundan soñra hareketi Ḥüseynī gibi, likin / naḡme itdikde 'Acem lez-zeti ve Çārgāh āḡāzesi ider gibi Dügāh perdesinde / karar iderse Necd-i Ḥüseynī zāhir olur. Ve bu perde-i mezküre katı çok / naḡme mensubdur.

Daḥı cümle hareketi Ḥüseynī ile ve hareket-i Muḥayyer ve Tīz Nevā ile toḡru / tām perdeler ile 'Aşīrān perdesinde karar iderse Ḥüseynī-'aşīrān / icrā olur.

Ve cümle hareketi evveli ta'rif olunan Büselik perdesiyle / şurû' tahrîri Hüseynî ile dağı Tîz Nevâ ve Tîz Büselik perdesünden 'avdet / ve Hüseynî tavrı ile Nerm Büselik perdesünden Dügâh perdesüne inüp / ve tam perdeler ile 'Aşîrân perdesine indikde Yegâh ile 'Aşîrân karar / virirse Büselik-'Aşîrân icrâ olunur.

Mağâm-ı Hicâz şol resm / üzre zâhir olur:

Dügâh perdesinden hareket idüp ve muqaddem zıkr / olunan perde-yi 'Uzzâl ve Nevâ ile şurû' Hüseynî, Evc ve Gerdâniyye ile 'avdet /

- 12 -

idüp Nevâ ve 'Uzzâl perdesinden Segâh dağı Dügâh ile Zîrgüle ile şîve / idüp dağı 'Irâk ve 'Aşîrân gösterirse Müberka' nağmesi olur.

Ve yine gelüp / Zîrgüle ile Dügâh karar iderse Hicâz olur.

Dağı dilerse Muhayyer ile hareket / ve altındaki nîm-i merkûm Zîrgüle perdesine muqabildür ki, bu mağalde hareketi sebebiyle / Şehnâz olur.

İmdi, Muhayyer ve bu nîmle şurû' olundukda Evc ve Hüseynî / dağı Nevâ ile 'Uzzâl ve Segâh ve perde-yi Dügâh ile karar virdikde mağâm-ı / Hicâz edâ olunur.

İmdi, mağâm-ı İsfahân şol tavr ile beyân / olur ki perde-yi Dügâh bir darb ile Nevâ, bâ'dehû Çârgâh icrâ olan nîm / ve 'Uzzâl perdesiyle çâr mızrâp âgâze idüp Nevâ ve Hüseynî, 'Acem / perdesiyle cüz'î nağme idüp bâ'dehû Hüseynî, Nevâ dağı tam perdeler ile Dügâh / inerken Şabâ lez-zeti virerek Dügâh'da karar ider. Şâniyen Hicâz gibi Nevâya / çıkup Hüseynî, Evc, Gerdâniyye ve cüz'î Muhayyer ile 'avdet idüp Nevâya / geldükde 'Uzzâl ile mezkûr nîmde meks ider. Ve gine hareketi Evc ile Gerdâniyye / ve Muhayyer dilerse Tîz Nevâyla girü 'avdet ve Hüseynî perdesüyle 'Acem, Gerdâniyye ve Muhayyer ile / 'avdet ider.

Bu nağme burada Nihâvend gibi olup ve letâfet virdiği / münâsip olmasıyla tahrîr olunup ve yine Nevâ ve mezkûr perdelerin tahrîri / üzre Dügâh perdesinde karar ider.

Maḳām-ı Evc bu resm üzere olur ki / kendü perdesiyle şurûf hareket idüp, Gerdâniyye, Evc, Hüseynî ve gine Evc / gösterüp cüz'î ikâmet ve yine Hüseynî ve kendü perdesüyle Tîz Nevâ'dan / girü 'avdet ve Nevâ perdesinden tam perde ile toḡrı 'Irâḳ perdesine / iner ki, kendütün aynı ve nermidür. Elbetde bu perdede ḳarâr ider

ki ma'lûm / ola daḡı, bu ta'bîr üzere evvelen 'Uzzâl perdesiyle şurûf olunup Nevâdan / Hüseynî, Evc, Gerdâniyye ve Muḡayyer ile 'avdet ve Hicâz gibi Dügâh gelüp ba'de Şabâ/

- 13 -

ref'tarı gibi 'Irâḳ perdesinde ḳarâr iderse Râḡatü'l-ervâh icrâ / olunur.

Ve cümle Segâh nağmeler ile gezinüp ve yine 'Irâḳ'da ḳarâr iderse Ruy-i / 'Irâḳ icrâ olur.

Daḡı Nevâ ile hareket ide ve Evc nağmeleriyle nağme idüp Dügâh / ḳarâr iderse Muḡalîf-i 'Irâḳ olur.

Ve cümle İşfahân gibi nağme idüp / Dügâh perdesünden 'Aşîrâni seyr idüp ve tām perdeler ile 'avdet ve Dügâh / perdesinde ḳarâr iderse Sultân-î 'Irâḳ maḳâmı daḡı icrâ olunur.

İmdi, / der şu'be-yi nağme-yi Hîşâr. Maḳâm-ı Hîşâr, Hüseynî perdesinüñ altında olan / nîmdir ki muḳaddem Hüzẓâm maḳâmının nişfında Şürî diyü ism tesmiyye / olunan nîmdir ki bu maḳâmda şu'be-yi merḳûm bu nîmden zühür idüp şöyle/ hareket ider ki, dilerse Dügâh perdesinden hareket idüp birden Hüseynî / perdesüne çıḳdıḳda nîm-i mezkûr ile nağme idüp ba'dehü Evc, Gerdâniyye, Muḡayyer / daḡı dilerse tîz perdeler ile Tîz Nevâ perdesin daḡı gösterüp ba'dehü yine / Muḡayyer perdesine geldükde Sünbüle dinilen nîm-i gösterüp ve tam perdeler ile 'avdet / idüp Hüseynî perdesinde meḳkûr perde-yi nîm ile nağme idüp ve birden / Çârgâh inüp Segâh ve Dügâh perdesünde ḳarâr ider, likin daḡı nağme itmek isterse / Dügâh perdesiyle hareket yalnız Büselik perdesiyle âḡâze iderek mezkûr / nîme çıḳup ba'dehü Hüseynî, Evc, Gerdâniyye ve Muḡayyer perdesinden dilerse Şehnâz / gibi Evc'e geldükde 'Acem perdesiyle nağme idüp ve câdd ile gine Muḡayyer'den 'avdet /

Tîz Bûselik ve Tîz Nevâ'dan, Hüseynî perdesine geldükde mezkûr nîmden yine / Çârgâh indükde üslubu üzre Dügâh perdesünde karar ider.

Maqâm-ı 'Acem: İmdi maqâm-ı 'Acem'in hareketi evvelen Dügâh perdesiyle şurû' idüp dahı Nevâ ve Hüseynî , 'Acem ile Gerdâniyye dilerse Muḥayyer dahı gösterüp ve 'Acem perdesinde / meks idüp ve girü 'avdet murâd itdikde Muḥayyer ile hareket idüp Gerdâniyye /

- 14 -

'Acem, Hüseynî, Nevâ, Çârgâh, Segâh dahı Dügâh perdesine indükde Râst / perdesin ve Dügâh perdesünde [karar] ider.

Velikin bir kavlı dahı budur ki ta'rîf-i mezkûr / hareket ve gine 'Acem ve Hüseynî, Nevâ ve Çârgâh perdesünden Kürdî ve Nihâvend, / zâhir olan nîm perdeye indükde, Dügâh ve Râst gösterüp yine Dügâh / perdesinde karar iderse 'Acem-Kürdî olur.

Dahı dilerse Dügâh, Râst, / 'Irâk'ı aşup ve nerm 'Acem perdesiyle 'Aşîrân perdesinde karar iderse 'Acem-'Aşîrân dahı zâhir olur.

İmdi, perde-yi Evc, 'Irâk perdesinin muqâbili / olup maqâm-ı mezkûr icrâ olundukda elbette kendüye tâbi perde-yi merqûmde / karar itmesi, kendüyi beyân itmesi için ve hareketi evvelâ 'Acem perdesiyle / Mâhûr zâhir olan perdenin beyninde olan tam perde Evc olup şurû'-ı / âgâzesi bu perdeden zuhûre getirüp Gerdâniyye ve Muḥayyer gösterüp girü 'avdet / ve tam perdeler ile kendü perdesünden Hüseynî ve Nevâ'dan gine perde-yi Evc'e / çıkup ve gine Evc perdesiyle şurû' idüp ve tam perdeler ki Gerdâniyye, Muḥayyer'den / 'avdet, Nevâ, Çârgâh, Segâh, Dügâh, Râst ve 'Irâk perdesinde karar / ider. Dahı dilerse yine Evc'le hareket ve Tîz Nevâ'ya kadar çıkup ve yine bu üslup / üzre inüp 'Irâk perdesinde karârda maqâm-ı Evc zâhir olur.

İmdi / maqâm-ı Mâhur icrâ olan perde şol perdedir ki, Evc perdesiyle Gerdâniyye / perdesiniñ beyninde ki mevcûd olan nîm perdeden zuhûre gelür.

İmdi, / hareket-i evvelâ nîm-i mezkûrdan şurû' idüp Gerdâniyye, Muḥayyer'den girü 'avdet / idüp nîm-i merqûmundan Hüseynî dahı Nevâ ve Çârgâh dahı ta'rîfi geçen Bûselik / perdesünden Dügâh ve Râst perdesinde karar ider.

Likin maḳām-ı merḳūma / letāfet virmek için gine bu perdeler ile hareket idüp kendüye maḳşüş / olan nīm-i mezkūra geldikde cüz'ī meks idüp Tiz Çārgāh perdesünden /

- 15 -

āgāze idüp Gerdāniyye perdesüne geldükde nīm-i mezbürdan ta'rif üzere / inüp Rāst perdesünde ḳarār iderse maḳām-ı Māhur icrā olunur /

Daḳı dilerse cümle hareketi bu ṭavr üzere olup Dügāh perdesinde ḳarār iderse / Māhur- Būselik icrā olunur.

Maḳām-ı Gerdāniyye cümle tam perdelerden zuhüre / gelüp hareketi Rāst perdesinüñ muḳābili olan perdeye bu maḳāmda / Gerdāniyye i'tibār olunup perde-yi mezkürdan Muḳayyer gösterüp Gerdāniye, Evc, / Hüseynī, Nevā, Çārgāh, Segāh daḳı Dügāh perdesinde ḳarār ider. Eger dilerse / Tiz Çārgāh ve Tiz Nevā ile tekrār şurū' idüp ve gine bu üslup üzere / hareket idüp Dügāh perdesinde ḳarār ider.

Maḳām-ı 'Arāzbār, Segāh daḳı / Çārgāh, Nevā, Hüseynī, 'Acem ve bu perdelerden birer mızrāp ile 'Acem perdesinden / Gerdāniyye perdesünde hoşça nağmeler idüp çıkdığı gibi inüp Dügāh perdesinde / ḳarār ider. Daḳı dilerse Muḳayyer ile āgāze idüp ve Tiz Nevā'ya çıkdıkda girü / 'avdet idüp Muḳayyer, Gerdāniye ve 'Acem ile Hüseynī perdesinden gine bu üslup / üzere, gine Dügāh perdesinde ḳarār iderse 'Arāzbār olur.

Maḳām-ı Muḳayyer: / Şol resm üzere olunurki perde-yi Muḳayyer, Dügāh perdesinin aḳsi / olup ve hareketi āgāze eyledükde Tiz Çārgāh perdesinden şurū'-ı āgāze / idüp Muḳayyer, Gerdāniye, Evc ve Hüseynī perdesinde cüz'ī meks idüp / soñra perde-yi Çārgāh indükde Segāh ve Dügāh perdesünde ḳarār ider. /

Ve bu maḳāma mensüp olan maḳāmuñ biri daḳı budur ki, Muḳayyer perdesiyle Sünbüle perdesiyle hareket idüp Çārgāh perdesine indikde, Būselik perdesinden / Dügāh perdesüne inüp Būselik ṭavrı gibi ḳarār iderse Muḳayyer-Būselik / icrā olur:

Daḳı dilerse gine Muḳayyer perdesiyle şurū' idüp ve altındaki / nīm perde Şehnāz olup ve nīm mezkürdan Evc ve Hüseynī, Nevā'dan Hicāz /

- 16 -

gibi şurū' olunup ve 'Uzzāl perdesinden Segāh ve Dügāh perdesinde karar / iderse Şehnāz maqāmı zāhir olunur.

Dağı dilerse perde-yi Muḥayyer itdükde / ta'rifi Tiz Büselik perdesiyle hareket idüp ba'dehü Muḥayyer dağı nım-i mezkür-/dan gine Evc ve Hüseyinî , Nevā, Çārgāh dağı Büselik perdesünden Dügāh / perdesinde karar iderse Şehnāz-Büselik icrā olunur.

Dağı fil cümle / hareketi Şehnāz olup Nevā perdesüne geldükde, Çārgāh perdesinden / Kürdî maqāmı zāhir olan nım-i mezkürdan perde-yi Dügāh ile karar / iderse Şehnāz-Kürdî icrā olunur.

Dağı Muḥayyer perdesinden yukarı / olan gerek tam perdeler ve nım perdelerin nerminde nım ve tām perdelerin aynı olup Dügāh / perdesine muqābil olan Muḥayyer perdesidir. Kürdî perdesine muqābil olan Sünbüle perdesidür. Nerm Segāh perdesinin / aynı olan Tiz Segāh perdesidür. Ve Tiz Segāh perdesinin üstindeki / olan nım perdeye Tiz Sāzkār perdesidür. Ve Tiz Çārgāh perdesinin / ve Tiz Segāh perdesinin arasındaki olan nım Segāh gösterüp / ve nım-i mezbür ile nağme iderse Tiz Segāh yüzünden olduğundan Tiz Sāzkār / olması gibi Tiz Çārgāh ile şurū' idüp ba'dehü mezbür nım ile girü 'avdetinde Tiz Büselik icrā olunur. Dağı Tiz Nevā perdesinin altında/ki ve Tiz Çārgāh perdesinün üstindeki nım-i mezbür Çārgāh ile hareket / idüp ve nım-i mezkürü gösterüp nağme idüp Muḥayyer perdesüne irerse / Tiz Çārgāh ve Tiz Şabā maqāmı zāhir olur. Dağı Tiz Nevādan şurū' hareket / idüp ba'de Çārgāh olan perde ki bu maqāmda 'Uzzāl perdesi / olup dağı Nevā perdesünden ve bu nım perdeden Çārgāh perdesine haş / idüp ve Tiz Segāh perdesüne inüp ve Muḥayyer perdesine Muḥayyer perdesine inerse Tiz Hicāz /

- 17 -

olur.

Dağı nerminden Hicāz maqāmını icrā idüp ve Rāst perdesine / indükde tekrār Dügāh ve Segāh ve Çārgāh perdesiyle nağme iderek / ve yine perde-yi Rāst'a karar iderse Nıkriz maqāmı zāhir olduğu gibi, / tiz perdelerde dağı böyle hareket idüp Gerdāniye perdesünde karar iderse, / ta'rif olunan maqāmların cümlesi tiz perdelerin gerek

nerminde / ve gerek nīm perdelerde icrā olunur. Likin Őu tarīkle olur ki, / Hūseynī
perdesini Dūgāh perdesine kāim idüp / ‘ilmiyle hareket ve icrāsına sā’y kudreti
vārise cümle maķāmat ve terkībāt / icrā olunur

Dağı tanbūr / sa‘īr sāze / kıyās / degildir.

1. 4. 131 / 4 numaralı makalenin çeviriyazımı

- 1 -

Devr felege, yevm-i sā'ati zemāniye

Şürete diğ er beher kimseniñ ismine maķām-ı mezbürdan birini tatbik idesin, gerek vaķte ve gerek zamāna ve gerek mü'essir olması-içün ta'dād olunan burc ve maķāmāt ta'rif-i mezkür üzre icra idüp vaķt oluna, hattā Muştafa ismine maķām-ı Rāst mü'essir olup 'amel oluna.

Leyle-i Penşenbe	Leyle-i Cum'a	Leyle-i Cum'a ertesi	Leyle-i Pazār	Leyle-i Pazār ertesi	Leyle-i Salı	Leyle-i Çahārşanba	
Yevm	Yevm	Yevm	Yevm	Yevm	Yevm	Yevm [Sa'at] ⁵¹	
Pazār	Pazār ertesi	Salı	Çahār-şenbe	Penc-şenbe	Cum'a	Cum'a-ertesi	
Şems	Ķamer	Merih	'Utārid	Müşteri	Zühre	Zuhāl	1
[Zühre]	Zuhāl	Şems	Ķamer	Merih	'Utārid	Müşteri	2
'Utārid	Müşteri	Zühre	Zuhāl	Şems	Ķamer	Merih	3
Ķamer	Merih	'Utārid	[Zühre] ⁵²	[Müşteri]	Zuhāl	Şems	4
Zuhāl	Şems	Ķamer	Merih	'Utārid	Müşteri	[Zühre] ⁵³	5
Müşteri	Müşteri	Zühre	Zuhāl	Şems	[Merih]	'Utārid	6
Merih	'Utārid	Müşteri	Zühre	Zuhāl	Şems	Ķamer	7
Şems	Ķamer	Merih	'Utārid	Müşteri	Zühre	Zuhāl	8
Zühre	Zuhāl	Şems	Ķamer	Merih	'Utārid	Müşteri	9
'Utārid	Müşteri	Zühre	Zuhāl	Şems	Ķamer	Merih	10
Ķamer	Merih	'Utārid	Müşteri	Zühre	Zuhāl	Şems	11
Zuhāl	Şems	Ķamer	Merih	'Utārid	Müşteri	Zühre	12

⁵¹ Eserde hatalı olarak "yevm" yazılmıştır. Oysa burada saat kastedilmektedir.

⁵² Eserde Zühre ve Müşteri birbirinin yerine yazılmıştır.

⁵³ Eserde hatalı olarak Kamer yazılmıştır.

- 2 -

İmdi ma'lûm olsun ki beher yevm devr-i felekde hareketi sebebiyle her birinde hükmi üzre hangi icrâ olunmalı. Evvelâ yevm pazar günü ol sâ'atde şems bulunmağla hükmüne nazâr olup ve icrâsına sa'y eyleyüp vaqt oluña.

Şems	Ƙamer	Zuhal	Müşteri	Merih	Zühre	'Utârîd
Dügâh	Râst	Mâhûr	Ĥüseynî	Yegâh	'Aşîrân	'Irâķ
Nihâvend	Kürdî	Penggâh	Gerdâniyye	Rehâvî	Nihâvend-i kebîr	Nühüft
Nühüft	Sâzkâr	Evc	'Acem	Hüzî	Büselîk	Raĥâtü'l-ervâĥ
Ârâzbâr	Nikrîz		Muĥayyer	Arabân	Şabâ	Beste-İşfahân
'Uşşâķ			Sünbüle	Nevâ	Nişâbür	Rüy-i 'Irâķ
Tâhir			Şehnâz	Ĥicâz		Muĥalif-i 'Irâķ
				Bayatî		Beste-nigâr
				İşfahân		Şabâ
						Raĥâtü'l-ervâĥ
						Hüzzâm-Rümî
						Zîrķeş-hâverân
						Ĥişârek
						Vech-i -ârâzbâr
						Dilķeş
						Musiķar
						Ĥicâzķâr
						Segâh
						Gevâşt

- 3 -

İmdi bu terkîblerin her bir ismin altındaki olan rakam şol işârettir ki maķâmât altında dağı vardır. İcrâ-yı mûsikî olunduķda her ķanđı isme nazâr idersen rakamına i'tibâr idüp ol rakķamuñ maķâmâtı dağı bulup fi'ile getürmeli, ĥattâ o ism şâhib-gam-nâķ ise ferâĥ-nâķ olup şâd ĥürrem ve şefâ-yâb olur. Terķib bunlardır:

Ahmed	Mehmed Emin	Osman	Mustafa	Mehmed Sadık	Mehmed Celâl	İsmâil	Ömer
5	3	2	3	10	11	7	10
Mehmed	Halîl	İbrâhim	İshâķ	Sâlîh	Eyyüb	Süleymân	Mehmed
4	10	7	2	8	7	11	8
Hamdi	Hasan	Selim	Hüseyin	Râşit	'Arîf	Tâhîr	'Abdî
2	10	8	8	11	5	8	2
'Abdü'l- bâķî	Yahyâ	Osmân hâlî	Velî	Şükrü	Lütfü	'Abdü'l- mecîd	Mehmed 'Arîf
4	5	(?)	10	9	7	2	10
Hâfid	Atâ	Sâ'id	Bekîr	Mahmüd	Yüsûf	Feyzî	Sadık
10	10	(?)	6	2	?	8	2
Herâit	Numân	Ceyb	Yâķub	Necîd	HâşimAlî	Kerîm	Veyis
3	7	8	8	8	(?)	4	4
	Râcî	Şemsettin	Nürî	Şaķîr	'İsâ	Müsa	
	8	8	2	4	6	8	
			Refîĥ	'Azîz	Rıza	Latîf	
			(?)	10	5	8	
			Hayri	Mehmed			
			(?)	'Alî			
				10			
			Aķıl	Cemîl			
			6	1			

- 4 -

İmdi bu terkîbler dağı ma'lûm oluna ki gerek isimler ve gerek ma'kâmâtlar hesab olunup herbir isme ve her bir ma'kâmâta bir raqam vaz' idüp herbiri kangı sâ'atde icrâ olunmaq içinve ism şahipleri şād olup, şafâ-yâb ola, tecrübe olunmuşdur.

Dügâh	Segâh	Râst	Nihâvend	Hüzzâm	Mâhûr	Bayatî	Hiçâz
5	1	1	11	5	11	3	8
Arâzbâr	Evc	Kürdî-hâlî	Şabâ	Işfahân	Hüseynî	Nevâ	Hişâr
9	10		9	7	6	7	11
'Acem	Gerdâniyye	Muhâyyer	'Irâk	'Aşîrân	Büselîk	Şehnâz	Müste'âr
1	5	6	1	9	10	2	2
Sâzkâr	Tâhîr	'Uşşâk	Nühüft	Nişâbûr	Nevâ-'Aşîrân	Nikrîz	Sultân-i 'Irâk
9	10	1	5	8	10	11	2
	Hüseynî 'Aşîrân	Büselîk	Râhâtü'l-ervâh	Hüzî	'Irâk	Hişârek	
	5	5	9	7	11	7	
		Bestenigâr	Pencgâh	Zırkeş-hâverân	Yegâh hâlî		
		1	9	11	(?)		
		Işfahân	Rüy-i 'Irâk				
		1	4				
		Râhât-efzâ	Müşikâr				
		11	1				

- 5 -

İmdi geldük yedi dedigimiz āgāzelerin terkīb ve terkībleri ve kevākibe te'alluķı olan ve yedi yıldız ile ülfeti ve ünsiyyeti maķāmāt ve terkībāt bunlardır. Ma'lūm ola.

Evvel Kamer	Zuhāl Serd ü	Müşterī	Merīh Germ
[serd ü]ter ābī	Hūşkdür ĥākī	Germ ter ābī	ter ⁵⁴ ābdır
Anā Gerdāniye	[Gevāşt] ⁵⁵	Nevrüz	Selmek

Şems Germ ter, ābī
Şehnāz

Zühre Serd ü
ter ābī⁵⁶
Māye

‘Utārīd
(?)⁵⁷

On iki perdeye mensūb olan maķāmlar ve burclar bunlardır.

Seretān	Cevzā	Sevr	Hamel
Abīdür	Bādī	Hākī	Nārī
İşfahān	‘Irāķ	Rāst	‘Uşşāķ
Hūt	Delv	Cedy	Қavs
Abī	Ĥākī	Bādī	Nārī
Nevā	Būselīk	Ĥicāz	Hūseynī

‘Akreb
Abī
Rehāvī

Mizān
Nārī⁵⁸
Zīrgüle

Sünbüle
Ĥākī
Büzürk

Esed
Bādī⁵⁹
Kūçek

54 Metinde "Hūşkdür" şeklinde fazla bir yazılım mevcuttur.

55 Metinde "ana Rāst" olarak okunmaktadır. Yanlış yazılmıştır. Gevāşt şeklinde yazılmalıdır

56 "ve ter" heceleri metinde hata yapılarak yinelenmiştir.

57 Hisār olabilir.

58 131/1-s.6'da Bādī olarak belirtilmektedir.

59 131/1-s.6'da Nārī olarak belirtilmektedir.

- 6 -

İmdi bu maqāmlar şabāhdan kuşluğa kadar bunlar icrā edilir.

‘Uşşāk	Hüseynī	Kücek	Nevrüz	Dilkeşhāverān
Hişār	Rekb	Nevüz Rekb	Muḥayyer	Hüseynī-‘Acem
	Çārgāh‘Acem	Sipihr	‘Uşşāk Māye	
	Nevā ‘Aşīrān	Nevrüz Rūmī		

İmdi geldük terkīb icrā āhur kuşlukdan ikindi vaqtına dek germ bu tertīb icrā olmalı. Ma‘lūm ola.

‘Irāq	Zīrgüle	Nevā	Gevāşt	Segāh	Zāvili
Rūyi‘Irāq	Hişār	Segāhmāye	Müste‘ār	Nihāvend	Hümāyūn
	‘Irāq -	Māye	Müberqa	Sāzkār	
		Mutedil	Segāh	‘Acem	
					‘Irāq ‘Acem

- 7 -

İmdi yaşsu vaştına şadar icrā olınacaş mařmāt ve terkībāt bunlardır.

İřfahān Rehāvī Būselīk Vech-i Hūseynī Ķarcigār

Beste İřfahān Zırkeşide Bestenigār Zemzeme

Gerdāniye

Pūselik

Necd-i Hūseynī

İmdi yařsu vařtından tā řabāħa deġin serd ü hūřkdur. Bu vařıtta icrā olıncak mařmāt ve terkībāt bunlardır, ma'lūm ola.

Rāst Būzürk Hicāz řehnāz Selmek Bestenigār Nıkrız

Gerdāniyye Nıgār 'Ařırān Pencgāh Rāstmāye 'Uzzāl

'Uzzāl 'Acem Hicāz muhālīf Rāhātü'l ervāh Nühüft

Nihāvend Bahr-i Nāzik Hicāz

Būzürk

Bu daħı oldı tam oldı.

- 8 -

Heft āgāzenin şu'be seb'a-i seyyāreye ta'āluku bu resm üzredür ki beyān olunur.

Gevāşt	Şehnāz	Māye	Nevrüz
Zuhāle	Müşteriye	Şemse	Zühreye
	Gerdāniye	Hişār	(?) ⁶⁰
	Utārīde	Çamere	

Ve on iki burca ta'alluku olan ve ünsiyyeti olanlar bu vechile terkīm olunur.

Rāst	Şevre	Cevzāye	Sereṭāne	Esede	Sünbüleye
Ḥamele	'Irāk	İşfahā[n]	Kūçek	Büzürk	Zırgüle
	Akrebe	Çavse	Cedīye	Delveye	
	Ḥüseynī	Hicāz	Büselik	Nevā	
		Ḥūta			
		'Uşşāk		(?) ⁶¹	

imdi bu terkībātların ve maḳāmātların tābi herbiri bir burca mensüb olup ḥükmiyle icrā olursa gāyet mü'eşşerdür.

⁶⁰ Seimek-Merih olmalı, çünkü geriye kalan gezegen ve agaze bunlardır.

⁶¹ Mizān -Rehāvi olmalı, çünkü geriye kalan burç ve makam bunlardır.

- 9 -

İmdi dağı her bir kevākib ve burcların ta'allufı ve tabi'atları kavā'id-i üslüb üzre icrā idüp her birinüñ eṭvārı hükmi budur.

'Irāq	İşfahān	Küçek	Büzürk	Zırgüle
Şiddet-i	Şiddet-i	Şiddet-i	Şiddet-i	Şiddet-i
Lezzet	Ḥüt	Ḥüzn	Ḥavf	Nevm

Rehāvī	Ḥüseynī	Hicāz	Büselik
Şiddet-i	Şiddet-i	Şiddet-i	Şiddet-i
Bükā	Ḥüsn	Tevāzu	Kuvvet

Nevāya
Şiddet-i
Şecā'at

'Uşşāka
Şiddet-i
Zıhk dirler

İmdi Rāst maqāmınıñ tabi'atı hükmini tertib idüp zıkr olunmuşdur ki mesbuku'z-zıkr olanların te'sirāt-ı tāmmesi haqqında evkāt-ı maḥşüşa beyāndur.

- 10 -

Ez cümle subhı	Şubh-ı Sâdıķ	Daħve-i Kübrâda	Daħve-i zaferde
kâzib vaķtinde	maķâm-1	maķâm-1	maķâm-1
Maķâm-1 Rehâvî	Hüseynî	Büselik	Râst

Nısf-1 nehârda	ve beyn-i Őelâveteynde	Vaķt-i aŐırda
Maķâm-1	Maķâm-1	Maķâm-1
Zîrgüle	Hicâz	'Irâķ

Vaķt-i gurûbda
Maķâm-1
IŞfahân

Vaķt-i maĝribde
Mâķâm-1
Nevâ

Vaķti 'aşâda
Maķâm-1
Büzürk

Vaķti nevinde
Mâķâm-1
Zîrefkend

te'sîrât maħsûsu ber muķtezâ-yı vaķt için gerek ũabâyi'e ve gerek vaķta daħı daħıldür. İmdi o sâ'atde zıkr üzre icrâ ve edâ olına.

II. BÖLÜM Metinlerin İçeriği

2 . 1 131 / 1 Numaralı makalenin İçeriği

Risāle-i Musiki adlı eser, Milli Kütüphanē' nin 131 numarada kayıtlı yazmanın ilk makalesini oluşturmaktadır. Makalenin ilk sayfasından öğrendiğimiz kadarı ile eser Kırşehirli Yusuf bin Nizmeddin'e aittir ve farsça yazılmıştır. Bir mütercim bu makāleyi daha fazla kişinin faydalanması için Türkçeye çevirmiştir. Bu mütercimin kim olduğu ise bilinmemektedir. Makāle 37 sayfadır. 6. sayfadan başlamak üzere 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ve 27, 28, 33, 34 numaralı sayfalarda makām, āvāze, şube, usüller ve çalgılarla ilgili çizimler bulunmaktadır. Yalnızca yazı bulunan sayfalar, ilk sayfa hariç (16 satırdır) 23 satır ile ölçülmüştür. Ana hatlarıyla incelendiğinde makale şu başlıklar altında özetlenebilir.

1. Dua ve eserin yazılma sebebi (s.1-2)

Bu bölümde bazı azizlerin ricası ile Kırşehirli Yusūf'un geçmiş edvārları da inceleyerek Farsça bir edvār yazması, daha sonra bilinmeyen bir kişi tarafından bir çok kişinin faydalanması için bu edvārın Türkçeye çevrilmesi anlatılmaktadır. Çevirenin ifadesine göre şunlar anlatılmaktadır; rivayete göre Farābi müzik ilmininin oluşumunu şöyle anlatır.

" Tanrı, gökleri ve yıldızları yaratdı, emir verdi harekete geldiler. Bu hareketlerden sesler oluştu. Bu sesler nagmeler okudular ve musiki ilmi oluştu. "

Safiyüdin'in bu ilmdeki başarısı ve çok tasnif yapması ve edvār'ın böylece oluştuğu belirtilir. Safiyüddin 300'e yakın nevbet-i müretteb bestelemiştir. Oniki makāmdan oniki burç, yedi yıldızdan yedi āvāz, ve dokuz felekden dokuz dürlü darb usülü oluşturur. Makāmın aslını āvāzeden fark eyler. Görür ki dört çeşittir. Dört temel unsura karşılık eyleyip, ateş, hava, su, toprak ve herbirine bir isim verir.

2. İlm-i musikinin şerif ilm oluşu (deve hikâyesi) (s. 3-5)

Safiyüddin Abdü'lmümin'in zamanında Bağdat şehrinde Bağdat ulemasının musiki ilmini yasaklaması üzerine Safiyüddin'in bunu duyarak, halifeye gidip bir kez bu ilmin tecrübe edilmesini ister ve hikaye böyle başlar. Ve musiki ilminin şerif ilm olup olmadığı sınıdır. Bir deveye kırk gün su verilmez . Deve ayağı bağlanarak getirilir. Bir leğene su konur. Devenin ayağı çözülür. Kırk gün susuz olan deve suya içmeye giderken Safiyüddin Zîrgüle makâmında bir nevbet-i müretteb söylemeye başlar. Deve suyu içmeyerek gözlerini şeyh'e doğru çevirir, gözlerinden yaşlar boşalır. Bu üç kez tekrarlanır. Sonra herkes bilirki bu ilm şerif ilmdir. Sesi güzel olanlar, herkes bu ilmi öğrenmeye heveslenir. Ve bu musiki ilminin ahvali çok olur.

3. Makâm, âvâze ve şubeler hakkında bilgi (s. 5-6)

Dört ana unsur ve şubeler sayılır. Yine Farâbi'nin asl oniki makâm, yedi âgâze ve geri kalanı terkîblerdir anlatımı yer alır. Sonra oniki makâmın, şubelerin ve âgâzelerin sayılmasına geçilir. Makâm, âgâze ve şubelerin hepsi bir tablo ile şöyle gösterilebilir.

Makam	Agâze	Şube
1. Râst	1. Gevâşt	1. Yegâh
2. Irâk	2. Nevrüz	2. Dügâh
3. Isfahân	3. Selmek	3. Segâh
4. Zîrefkend-i Küçek	4. Şehnâz	4. Çârgâh
5. Büzürk	5. Mâye	
6. Zîrgüle	6. Gerdâniye	
7. Rehâvî	7. Hisâr	
8. Hüseynî		
9. Hicâz		
10. Püselîk		
11. Nevâ		
12. Uşşâk		

4. Makâm, âvâze ve şubelerin daireleri burçlar, gökcisimleri, unsur ilişkisinin daireler şeklinde gösterilmesi (s. 6-20)

a) Oniki makâm on iki burç dairesi (s. 6)

Makam	Burç	Unsur
1. Râst	Sevr (Boğa)	Hâkî (Toprak)
2. Irāk	Cevzâ (İkizler)	Bādî (Hava)
3. Isfahân	Seretân (Yengeç)	Abî (Su)
4. Kūçek	Esed (Arslan)	Nārî (Ateş)
5. Büzürg	Sünbüle (Başak)	Hakî
6. Zîrgüle	Mizân (Terazi)	Bādî
7. Rehāvî	Akreb (Akreb)	Âbî
8. Hüseynî	Kavs (Yay)	Nārî
9. Hicâz	Cedy (Oğlak)	Bādî
10. Büselik	Delv (Kova)	Hâkî
11. Nevâ	Hüt (Balık)	Âbî
12. Uşşâk	Evvel Hamel (Koç)	Nārî

b) Yedi Agâze ve yıldız ilişkisi (s. 7)

Agâze	Yıldızı, Tabiatı, Unsuru
- Gerdâniye	Evvel Kamer, Serd ü ter, Âbî
- Gevâşt	Zuhal, Serd ü Hüşkdur, Hâkî
- Nevrüz	Müşteri, Germ ü ter, Âbî
- Selmek	Merih, Germ ü ter, Âbî
- Şehnâz	Şems, Germ ü ter, Âbî
- Mâye	Zühre, Serd ü ter, Âbî
- Hisâr ⁶²	‘Utârîd,

Şubeler için de bir daire vardır. Bilindiği gibi 4 şube şunlardır.

1. Yegâh, 2. Dügâh, 3. Segâh, 4. Çârgâh.

⁶² Daire de Hisar âgâzesi yazılmamıştır.

c) Makam ve agâzelerin tabiatı ve hangi makâmdan hangi âgâze'nin doğduğu ⁶³

Büselik ile Uşşak'tan Gerdâniyye doğar.
 Isfahan ile Rehâvî'den Nevrüz doğar
 Zîrgüle ile Hicâz'dan Selmek doğar.
 Isfahan ile Rast'tan Şehnâz ve Hisâr doğar
 Büzürg ile Zîr-efkend'den Mâye doğar.
 Küçek'den (?)

d) Makâmları açıklayan daireler: (s. 9- 15)

Râst dairesi : Segâh- Dügâh, Yegâh, Râst, Isfahân.

Evvelin nerm, gider bunlardır. Hisâr nerm- Hüseyini nerm- Isfahân- nerm karârgâh
 Evvel Yegâh- Dügâh hemân- Segâh hemân- Çârgâh hemân- Geldik Dügâh evi-
 Hüseyini- Segâh evi- Hisâr dair- Çârgâh evi- Gerdâniye dair

Irâk dairesi :

Evvel Segâh hemân- Yegâh hemân- Dügâh hemân- Segâh hemân- Çârgâh hemân-
 Yegâh evvel, Isfahân evvel, tîz ber tîz bunlardır. Dügâh, Hüseyinî nerm, Yegâh,
 Isfahân nerm.

Isfahân dairesi:

Evvel Dügâh hemân- Segâh hemân- Segâh evi- Küçek- Yegâh evi- Isfahân- Dügâh
 evi- Hüseyinî- Segâh evi- Hisâr- Çârgâh evi- Gerdâniye- Dügâh evi- Muhayyer-
 tezine giden bunlardır. Isfahân- nerm Yegâh- Hüseyinî- Nerm Dügâh- Gerdâniye
 nerm- Râst.

Büzürg dairesi:

Evvel Segâh heman- Çârgâh hemân- Dügâh evi- Irâk- Segâh hemân- Çârgâh
 hemân- Segâh evi- Küçek- Segâh hemân- Dügâh- Hüseyinî- Segâh evi- Hisâr-
 Yegâh- tîzine giden bunlardır. Irâk Segâh- Yegâh nerm- Dügâh- Râst.

Zîrefkend-i Küçek dairesi: Evvel Dügâh hemân- Segâh hemân- Çârgâh hemân
 Segâh evi- Küçek- Dügâh evi- Hüseyinî- Segâh evi- Hisâr- Yegâh evi- Gerdâniye-
 Segâh evi- Küçek- Yegâh evi- Isfahân- tîze giden bunlardır. Yegâh evi- Râst.

⁶³ Bu dairede agâzeler sırasına göre yazılmadığı gibi eksikliklerde görülmektedir. Bu sebeple sağlıklı sonuçlara varılamamıştır.

Zîrgüle dairesi:

Evvel Yegâh evi Râst- Segâh hemân- Dügâh evi- Irâk- Yegâh evi- Hicâz- Dügâh evi- Uzzâl- Segâh evi- Hisâr- Çârgâh evi- Gerdâniye- Dügâh evi- Nühüft- tîze giden bunlardır. Segâh- Nerm Irâk- Nerm Hicâz- Nerm Râst nerm.

Rehāvî dairesi:

Hemân evvel Segâh- hemân Çârgâh- Râst- Yegâh evi- Irâk- Dügâh evi- tîze giden bunlardır (?) olandır. Dügâh hemân- Segâh hemân- Dügâh- Dügâh.

Hüseynî dairesi:

Hemân evvel Dügâh- Hemân Segâh- Hemân Çârgâh- Isfahân- Yegâh evi- Hüseynî evi- Dügâh- Hisâr- Segâh evi- Gerdâniye- Çârgâh evi- Muhâyyer- Dügâh evi- Tîze giden bunlardır. Yegâh evi- Segâh evi- Nerm Hisâr- Râst Hüseynî nermi- Nerm Dügâh nerm.

Hicâz dairesi:

Evvel hemân Dügâh- Segâh hemân- Dügâh evi- 'Irâk- Yegâh evi- Isfahân- Dügâh evi- Uzzâl- Segâh evi- Hisâr- Çârgâh evi- Gerdâniye- Dügâh evi- Nühüft- Tîze giden bunlardır. Yegâh evi- Râst- Hisâr nerm- Segâh- Hüseynî- Nerm Dügâh.

Nevâ dairesi:

Evvel Dügâh hemân- Çârgâh hemân- Yegâh evi- Karcığâr- Dügâh evi- Irâk- Segâh hemân- Çârgâh hemân- tîze giden bunlardır. Yegâh evi- Râst- Uşşâk hemân.

Büselîk dairesi:

Evvel Dügâh hemân- Segâh evi- Karcığâr- Çârgâh hemân- Dügâh- Irâk- Segâh hemân- Çârgâh hemân- Dügâh evi- Irâk- Tîze giden bunlardır. Yegâh evi- Râst- yine Yegâh evi- Uşşâk evi.

Uşşâk dairesi:

Evvel Yegâh- Dügâh hemân- Dügâh evi- Irâk- Segâh hemân- Çârgâh hemân- Dügâh evi- Irâk- Tîze giden bunlardır. Hüseynî nerm- Dügâh- Hisâr nerm- Isfahân- Nerm Yegâh evi- Râst evi.

e) Agâzeleri açıklayan daireler: (s. 15- 18)

Geveşt dairesi:

Evvel Yegâh Isfahân- Segâh evi- Kûçek- Çârgâh hemân- Karârgâh- Dügâh hemân- Yegâh evi- Hemân Râst- Nerm Hisâr- Segâh- Irâk yüzü- Isfahândan kopar. Yine Irâk yüzünden karâr ider. Bunlardır.

Nevrûz dairesi:

Evvel Dügâh hemân- Segâh hemân- Çârgâh hemân- Segâh evi- Kûçek- Dügâh evi- Irâk- Segâh evi- Karcıgar- Çârgâh evi- Gerdâniye- Dügâh evi- Muhayyer hemân.

Şehnâz dairesi:

Evvel Segâh evi Kûçek- Segâh evi- Çârgâh- Hisâr- Segâh- Segâh evi- Dügâh- Çârgâh evi- Segâh- Segâh evi- Dügâh- Dügâh hemân- Karârgâh- Dügâh evi- Irâk- Yegâh evi- Râst- Segâh- Hisâr nerm- Geveşt- Tîzden kopar. Nermde karâr ide

Mâye dairesi:

Evvel Dügâh evi- Yegâh evi- Râst- Dügâh hemân- Dügâh evi- Uşşâk- Dügâh hemân- Yegâh evi- Râst- bu dahi- Şehnâz evi- Tîzden kopar. Nermde karâr ider. Uşşâk.

Selmek dairesi:

Evvel hemân Dügâh- Segâh hemân- Dügâh hemân- Ser (?) âgâze- Isfahân- Yegâh evi- Râst- Segâh evi- Kûçek- Çârgâh hemân- Segâh hemân- Dügâh hemân- Yegâh- Karârgâh- Tîz ber tîz (?)karâr eyler.

Gerdâniye dairesi:

Evvel Gerdâniye- Segâh Evi- Hisâr- Dügâh evi- Segâh- Yegâh evi- Pençgâh- Çârgâh hemân- Segâh hemân- Dügâh hemân- Yegâh evi- Râst- Hisâr- Nerm Segâh- Tîz ber tîz nerm ber nerm- Râst.

Hisâr dairesi:

Evvel Hisâr evi Segâh- Dügâh evi- Hüseyinî- Segâh evi- Kûçek- Çârgâh hemân- Dügâh hemân- Yegâh evi- Râst- bu dahi Gerdâniye gider. Tîzden kopar, nermde karâr ider.

f) Şubeleri açıklayan daireler: (s. 18- 20)

Yegâh dairesi:

Evvel Yegâh evi Râst- Dügâh hemân- Segâh hemân- Çârgâh hemân- Yegâh, Pençgâh- Tamam.

Dügâh dairesi:

Evvel Dügâh hemân karârgâh- Segâh hemân- Çârgâh hemân- Segâh hemân- Segâh evi- Kûçek- Yegâh evi- Isfahân evi- Yegâh hât(?) - Râst.

Segâh dairesi:

Evvel Segâh hemân- Dügâh hemân- Yegâh evi- Râst- Agâze Tîzi- Yegâh evi- Isfahân- Segâh evi- Kûçek- Çârgâh- Segâh hemân- Yegâh evi- Râst- tam karâr ider.

Çârgâh dairesi:

Evvel Çârgâh hemân- Segâh hemân- Dügâh hemân- Yegâh evi- Râst- Karârgâh- Nerm âgâze tîzi- Dügâh evi- Hüseyinî- Yegâh evi- Isfahân- Segâh evi- Kûçek- Çârgâh hemân.

5. Terkîblerin sıralanışı (s. 20-21)

1. Bestenigâr	27. Vech-i Hüseyini
2. Nikrîz	28. Karcigâr
3. Pencgâh	29. Rûy-i 'Irâk
4. Beste-Isfahân	30. Müste'âr
5. Dil-keş-hâverân	31. Nigâr
6. Zîr-keşide	32. Gerdâniye-Nigâr
7. Aşîrân	33. Gerdâniye-Büselîk
8. Isfahânek	34. Muhayyer
9. Uzzâl	35. Sipih
10. Nihâvend	36. Hüseyinî-Acem
11. Hümayün	37. Hicâz-ı Büzürg
12. Bahr-i nâzik	38. Muhâlîf

13. Hisārek	39. Hisār-Evc
14. Türkī Hicāz	40. Nühüft
15. Hicāz-ı Muhalif	41. Nigārinek
16. Rahātü'l-ervāh	42. 'Acem-ZİR-keşīde
17. Nevā Aşīrān	43. Rāst-Māye
18. Zāvīl	44. Uşşāk-[Māye]
19. Müberka	45. Segāh-Maye
20. Zemzeme	46. Terkīb-i Sabā
21. Nevrüz-ı Rūmī	47. Nevrüz-ı 'Acem
22. Terkīb-i Nevrüz	48. Çārgāh-ı 'Acem
23. Zīrefkend-i Büzürk	49. Uzzāl-ı Acem
24. Sazkār	50. Acem-i Rāst
25. Nihāvend-i Rūmī	51. Sebz ender sebz
26. Nişāverek	52. Agāze-i Zenbūr

6. Terkīblerin anlatımındaki sıralaması. (s.21-24)

1. Bestenigār	26. Rüy-i Irāk
2. Nikrīz	27. Müsteār
3. Pencgāh	28. Nigār
4. Beste-İsfahān	29. Gerdāniye-Nigār
5. İsfahānek	30. Nigārinek
6. Dilkeş	31. Muhāyyer
7. ZİR-keşīde	32. Sipih
8. 'Aşīrān	33. Hüseynī Acem
9. Uzzāl	34. Hicāz-ı Büzürg
10. Nihāvend	35. Muhālif
11. Hümayün	36. Hisār Evc
12. Bahr-i nāzik	37. Nühüft
13. Hisārek	38. Rast Māye
14. Türkī Hicāz	39. Irāk Māye
15. Hicāz-ı Muhalif	40. Uşşāk Māye
16. Nevā'Aşīrān	41. [Segāh] Māye
17. Zāvīl	42. Acem ZİRkeşīde
18. Müberka'	43. Nevrüz-ı Acem

19. Terkīb-i Zemzeme	44. Segāh-ı Acem
20. Terkīb-i Nevrüz	45. Çārgāh-ı Acem
21. Zīrefkend-i Büzürk	46. Dügāh-ı Acem
22. Nihāvend-i Rūmī	47. Hicāz-ı Acem
23. Nişāverek	48. Uzzāl-ı Acem
24. Vech-i Hüseyinī	49. Acem-i Rāst
25. Karcigār	50. Sebz -ender -sebz

7. Usüllerin anlatımı (s. 24-26)

Usüller ikiye ayrılmaktadır. Birine Sakīl diğetine ise Hafif adı verilir. Tablo şeklinde şöyle gösterilebilir.

S a k ī l	H a f ī f
1. Vereşān	1. Remel-i Tavīl
2. Revān	2. Remel-i Kasīr
3. Türkī	3. Çār-darb
4. Semā'ī	4. Se-darb
5. Fahte	5. Rāh-ı kürd
6. Serendāz	6. Muhammes
7. Buhārī	7. Remel-i Sengin
8. Hezec	8. Çār Darb-ı Hafif
9. Evsat (Çifte de denilir.)	9. Darbeyn
10. Çifte darb	

Darbeyn usülü bir Devr-i Sakīl ve bir Devr-i Hafif usulünün birleşmesinden meydana getirilmiştir.

Çār-darb-ı Hafif : Bir devr-i Çār-darbeyn ve bir devr-i Hafif'in birleşmesinden oluşur. Ve Darbeyn adını alır.

Çār-Darb-ı Sakīl : Nīm Darbeyn'dir. Bir Devr-i Sakīl'den ve bir Hafif'in bir araya gelmesiyle oluşur. Ve adına Darbeyn dediler.

- Darb-ı Sakīl : 24 harfdir.
 Daire-i Hafif : 16 harfdir.
 Daire-i Remel-i Tavīl : 18 harfdir.

Daire-i Remel-i Kasîr : 14 harfdir.

Çahâr-darb (Hafif+Remel-i Kasîr) : 20 harfdir.

Daire-i Muhammes-i Tavîl (Sakîl+Fahte-çardarb): 38 harfdir.

Verşân : 12 harfdir.

Türkî Darb : 10 harfdir.

Fahte Darb: 14 harfdir.

Daire-i Sakîl'in

Nısfı Remel

Rub'-ı Hezec'dir.

-Daire-i Hafif'in

Nısf-ı Muhammes-i Kasîr (Nısfı = Yarısı)

Rub'-ı Hezec-i Kasîrdür (Rub'-ı = Dörtta biri)

Eski üstâdların, asıl darbı altıya ayırdığından sözedilmektedir. Bu altı darb şöyle sıralanmaktadır.

1. Revân,
2. Türkî,
3. Semâî,
4. Fahte,
5. Remel-i Better,
6. Remel-i Sengîm

Kaç nakarat olduğu hakkında bilgi verilmemekte ancak "birbirine benzemez, ama birbirine yakındır" ifadesi kullanılmaktadır.

8. Dairelerle anlatılan usuller (s. 27-28)

Üç daire yer almaktadır.

Birinci daire

- Revân

Tenen ten ten tene ten ten

- Semâî

Ten ten ten ten ten ten ten ten ten ten

- Türkî

Tenen tenen ten ten

- Fahte

Ten tenen tenen ten ten

- Verşān

Tene ten tenen tenen

- Handāne

Ten ten ten ten ten ten tenen ten tene ten ten

İkinci daire

- Remel-i Hafif

Te nen tenen ten tenen tenen tenen ten

- Çār-Darb

Tenen ten tenen ten ten ten tenen ten

- Hezec

Tenen ten ten

- Çifte darb

Tenen ten tenen ten tene ten tenen ten

- Remel-i Kasīr

Tenen tenen tenen tenen

- Çār-darb

Ten ten ten ten tenen ten ten

Üçüncü daire

- Darb çün te nen

- İsimsiz tenen ten tenen tenen'dir.

- Remel-i Sengin , anlatılmıyor.

- Der-zarbeyn

Çün tenen te nen ten

9. Musikiye başlamak isteyenler için bilgiler (Nebbet-i Müretteb ve Hüsrevāni gibi müzik türleri hakkında bilgi) (s. 29-30)

Nebbet-i Müretteb : Bir makam gösterip, peşrev yapılır. Ardından Hüsrevāni yapılır. Eğer Sakīl veya Hafif iki devr nakş-ı nakarat gösterir. Sonra bir gazel okur. Sonra kavl yapar, sonra bir parça (?) yapar önce nağme sonra kavl yaparak Nebbet sona ermiş olur.

Hüsrevâni : Bir makâm gösterir ve peşrev yapar.

Üstâdlar üç isim oluşturdular. Kabl, Ma° ve Bâ°d.

Kabl: Bir kişi şarkıcılık yapmak istiyorsa, önce darbın vurur , sonra sözünü okur.

Ma°: Hem darbı hem de sözünü biliyorsa ikisini birden yapabilir.

Bâ°d: Önce söz okunur sonra darb vurulur.

Kişi bunları bilirse bu ilmde üstâd olabilir.

10. Günün saatlerine ve insan fizyonomisine göre uygun makamlar ve etkileri
(s. 30-32)

Tabiâtlar türlüdür. Sabahdan kuşluğu değin soğuk, kuru. Kuşluktan ikindiye değin sıcak, kuru. İkindinin yatsıya değin sıcak, ıslak. Yatsıdan sabaha değin soğuk, kurudur.

Sabah-kuşluk arası: Uşşak, Hüseyinî, Küçek, Nevrüz, Dilkeş-haverân, Nişaverek, Hisâr, Rekb, Rekb-i Nevrüz, Muhayyer, Hüseyinî-°Acem, Çârgâh-ı Acem, Sipih, Uşşak-Mâye, Nevâ -°Aşîrân, Nevrüz-i Rümî. Tabiatı, soğuk, ıslak.

Kuşluk-İkinci arası: Irâk, Zîrgüle, Nevâ, Geveşt, Segâh, Zâvil, Rûy-i Irâk, Hisâr, Mâye, Müste°ar, Nihâvend, Segâh-Mâye, Hümâyün, Irâk-Mâye, Müberka°, Sâzkâr, Mutedîl, Segâh-ı Acem, Irâk-ı Acem. Tabiatı, sıcak, kuru.

İkinci-Yatsı arası: Isfahân, Rehâvî, Püselik, Vech-i Hüseyinî, Karcigâr, Beste-Isfahân, Zîrkeşîde, Nigâr, Zemzeme, Gerdâniye. Tabiatı, sıcak, ıslak.

Yatsı-Sabah arası: Râst, Büzürg, Hicâz, Şehnaz, Selmek, Beste-nigâr, Nikrîz, Gerdâniye, Nigâr-°Aşîrân, Pencgâh, Râst-Mâye, °Uzzâl, °Uzzâl-°Acem, Hicâz-ı Muhâlîf, Rahatü°l-ervâh, Muhalifek, Hicâz-ı °Acem, Nühüft, Nihâvend, Bahr-i Nâzik, Hicâz-Büzürg. Tabiatı, soğuk, kuru.

İnsanların tenlerine göre makamlar ve tabiatları şöyledir:

Kara yağız , tabiatı, sıcak, kurudur. Irak makâmına tâbi olan makâmlar.

Buğday tenli, tabiatı, sıcak, ıslaktır. Isfahân makâmına tâbî olan makâmlar.

Sarışın, tabiatı, soğuk, kurudur. Râst makâmına tâbî olan makâmlar.

Kumral, tabiatı, soğuk, ıslaktır. Küçek makâmına tâbî olan makâmlar.

11. Çalgıların düzenleri hakkında bilgi (s. 32- 34)

- Ud'un düzeni ve bu düzenin çizim ile gösterilmesi (32-33)

- Çeng'in düzeni ve bu düzenin çizim ile gösterilmesi (33-34)

- Nay'ın düzeni (34)

Kırşehirli Ud, Çeng ve Ney hakkında bilgiler veriyor. Çalgıların düzenleri şöyle sıralanabilir.

Çalgının Adı	Tel yada perde sayısı	Sıra ve Perde
UD	5	1 Çargâh 2 Râst 3 Isfahan 4 Dügâh 5 Hüseynî
ÇENG	9	1 Muhayyer 2 Gerdâniye 3 Hisâr 4 Hüseynî 5 Pencgâh 6 Çargâh 7 Segâh 8 Dügâh 9 Râst
NEY	7	1 Hüseynî 2 Pencgâh 3 Çargâh 4 Segâh 5 Dügâh 6 (Yazılmamıştır.) 7 Râst

12. Sayılan çalgılarda yapılabilecek makām düzenlerinin anlatımı (s. 35-37)

Düzenler	Düzenden doğan makāmlar ⁶⁴	
Rāst	<u>Giriftsiz</u>	<u>Giriftli</u>
	Irāk	ārgāh
	Dügāh	Pencgāh
	Segāh	Selmek
	Nevrüz-ı Rūmī	Hisār
	Hüseynī	Hisārek
	Gerdāniye	
	Muhāyyer	

Hicāz	‘Uzzāl
	Nühüft
	Türkī Hicāz
	Bahr-i Nāzik
	Rāhātü'l-ervāh
	Nikrīz

Hicāz-Zīrgüle	Nühüft
	Türkī Hicāz
	Nevrüz-Rekb

‘Acem	Hicāz-‘Uzzāl	Hüseynī-‘Acem
		ārgāh-‘Acem
		‘Acem-Segāh
		‘Acem- Dügāh
		‘Acem- Rāst
		‘Irāk- ‘Acem
		Hicāz-‘Acem
		‘Uzzāl- ‘Acem

Büzürg	Şehnāz
	Küçek

⁶⁴ Giriftli yada giriftsiz ayrımı yapılmamış olan makāmlar ortalanarak yazılmıştır.

	Rekb-i Nevruz
	Hicaz-ı Buzurg
	‘Irak
	Muhelifek
	Evç
‘Irak	‘Acemdekilerle aynı ‘Acem yerine ‘Irak konulacak.
Nevā	‘Uşşak
	Māye
Püselik	Nevā
	‘Aşīrān
Isfahān	Beste-Isfahān
	Gevešt
	Selmek
	Hisārek
	Isfahānek

2. 2. 131 / 2 numaralı makalenin içeriği

Bu makale risâlenin ikinci makâlesini oluşturmaktadır. Makalede başlık bulunmamaktadır. İlk sayfa 16 iken diğer tüm sayfalar 23 satırdan oluşmaktadır. Diğer metinlerden farklı olarak, bazı sayfalarda derkenar notlar bulunmaktadır. Bu notlar 8, 10, 11, 12, 27 numaralı sayfalardadır.

131/2 numaralı makale'nin girişi edvâr geleneğindeki gibidir. İçerisinde şu bölümler yer almaktadır.

1. Dua (s. 1)

2. Musiki ilmi'nin bulunuşu. (s. 2)

3. Oniki burç, yedi yıldız, dört ana unsur, yirmidört saatin makâm, âgâze ve şubelerle ilişkisi. (s. 3-4)

a) Dört şube, yedi âgâze ve oniki makam sıralaması

Şube	Agâze	Makâm
1. Yegâh	1. Gevâşt	1. Râst
2. Dügâh	2. Şehnâz	2. Irâk
3. Segâh	3. Selmek	3. Isfahân
4. Çârgâh	4. Mâye	4. Kûçek
	5. Nevrûz	5. Büzürg
	6. Gerdaniyye	6. Zîrgüle
	7. Hisâr	7. Rehāvî
		8. Hüseynî
		9. Hicâz
		10. Büselîk
		11. Nevâ
		12. Uşşâk

b) Şube ve unsur ilişkisi

1. Yegâh- Hâkî	3. Segâh- Bâdî
2. Dügâh- Abî	4. Çârgâh- Nârî

c) Ağāze ve yıldız ilişkisi

1. Gevāřt- Zūhāl
2. řehnāz- Mūřteri
3. Selmek- Merih
4. Māye- şems
5. Nevruz- Zūhre
6. Gerdāniye- Utārid
7. Hisār- Kamer

d) Oniki makām ve burçlar arasındaki ilişki

1. Rāst- Hamel
2. Irāk- Sevr
3. Isfahān- Cevzā
4. Kūçek- Seretān
5. Būzürg- Esed
6. Zīrgüle- Sūnbüle
7. Rehāvī- Mizān
8. Hūseynī- Akreb
9. Hicāz- Kavs
10. Būselīk- Cedy
11. Nevā- Delv
12. Uřřāk- Hūt

e) Makām karakterleri

Irāk'a -	şiddet-i lezzet (Lezzetin şiddet)
Isfahān'a-	řiddet-i hūt (?)
Kūçek'e -	şiddet-i hüzn (Hüznün şiddeti)
Būzürg'e -	şiddet-i havf (Korkunun şiddeti)
Zīrgüle'ye-	şiddet-i nevm (Uykunun şiddeti)
Rehāvī'ye-	şiddet-i bükā (Ağlamanın şiddeti)
Hūseynī'ye	şiddet-i hüsn (İyilik, güzelliğin şiddeti)
Hicāz'a-	şiddet-i tevazzu (alçakgönüllülüğün şiddeti)
Būselīk'e-	şiddet-i kuvvet (Kuvvetin şiddeti)
Nevā'ya-	şiddet-i řecāat (Yüreklilik, yiğitliğin şiddeti)
Uřřāk'a-	şiddet-i dıhk (Gölmenin şiddeti)

4. Vakitlere ve insan fizyonomisine göre kullanılan makâmlar ve özellikleri (s. 4 - 6)

a) Vakitlere göre icrâ edilmesi gereken makâmlar

Subh-ı kazîb vakti- Rehāvî

Subh-ı sâdık vakti- Hüseynî

Dahve-i Kübra- Büselîk

Dahve-i sugrâ vakti- Râst

Nısf-ı nehâr vakti- Zîrgüle

Beyneselaveteyn- Hicâz

Gurub vakti- Isfahân

Vakt-i aşâda- Büzürg

Nevm vakti- Zîrefkend

Sabah-kuşluk: Tabiatı, soğuk ve ıslaktır. Kûçek, Hüseynî, Uşşâk, Nevruz, Nişâbürek, Hisâr, Muhayyer, Acemaşîrân. Bu makamların tabiatı ise sıcak ve kurudur.

Kuşluk-ikindi: Tabiatı, sıcak ve kurudur. Irâk, Zîrgüle, Nevâ, Segâh, Hisar, Nihâvend, Segâh-ı Acem, Irâk-ı Acem. Bu makamların tabiatı ise soğuk ve ıslaktır.

İkindi-Yatsı: Tabiatı, sıcak ve ıslaktır. Isfahân, Rehāvî, Büselîk, Mâye, Beste-nigâr, Gerdâniye, Necd-i Hüseynî. Bu makamların tabiatı ise soğuk ve kurudur.

Yatsı-Sabah: Tabiatı, soğuk ve kurudur. Râst, Şehnâz, Selmek, Beste-nigâr, Gerdâniye, Aşîrân, Pencgâh, Uzzâl, Hicâz, Nihâvend. Bu makamların tabiatı ise sıcak ve ıslaktır.

b) İnsan fizyonomisine göre kullanılan makâmlar ve özellikleri

<u>Ten rengi</u>	<u>Tabiatı</u>	<u>Makâmı</u>
Esmer	Sıcak ve kuru	Irâk
Bugday tenli	Soğuk ve kuru	Râst
Kumral	Soğuk ve ıslak	Kûçek

5. Musiki ilminin şerîf ilim oluşu ve deve hikâyesi. (s. 6 - 7)

Çevirenin ifadesine göre, Abdü'l-mümîn zamânında Bağdâd uleması halka musiki ilmini yasaklamak ister. Abdü'mümin halifenin huzuruna çıkar. Bu ilmin şerîf ilim olduğunu söyler. Buna inanmıyor iseniz emir verin bir deve getirsinler, deveyi kırk gün aç bırakalım, önüne su koyalım ve şarkı söyleyelim. Eğer deve şarkıyı dinlemez su ile ilgilenirse bu ilm şerif ilim değildir, eğer şarkı ile ilgilenirse şerîf ilimdir der. Halife emir verir bir deve kırk gün susuz bırakılır. Sonra herkes halifenin huzurunda toplanır. Ve deveyi çıkarıp suyu gösterirler. Deve suya heyecanla hücum eder. O sırada şeyh şarkı söylemeye başlar, deve gözlerinden yaşlar akıtarak şeyh'i dinler. Üç deha şeyh şarkı söyler. deve üçünde de aynı tepkiyi verir. Bunu gören bilginlerin hepsi hayran olur. Birçok kimse bu ilmi öğrenmeye çalışır ve üstâd olur. Yalnız bu ilm üstâdından öğrenilmelidir.

6. Perdelerine göre makâm sınıflandırması (s. 8)

I. Kalın sesli tam perdelerin makâmları yedidir:

1. Irāk
2. Râst
3. Dügâh
4. Segâh
5. Çârgâh
6. Nevâ
7. Hüseyñî

II. İnce sesli tam perdeler üçtür:

1. Evc
2. Gerdâniye
3. Muhayyer

III. Kalın seslerden ince seslere giderken önümüze çıkan ara (yarım) perdelerin makâmları dörttür:

1. Kürdî
2. Sabâ
3. Bayâtî
4. 'Acem

IV. İnce seslere giderken önümüze çıkan ara (yarım) perdelerin makâmları beştir:

1. Şehnâz
2. Hisar
3. Uzzâl
4. Büselik
5. Zîrgüle

V. Bileşik Makâmlar beştir:

1. Sünbüle
2. Mâhür
3. Pencgâh
4. Nikrîz
5. Nişâbür

VI. Sözde (görünüşte) makâmlar ikidir:

1. Bestenigâr
2. Zîrefkend

VII. İsmi olup cismi olmayan makâmlar birdir:

- Rehâvî

VIII. Yanlış olarak herkesce makâm diye adlandırılan terkîbler yirmidir:⁶⁵

1. Isfahân
2. Büzürk
3. Hicâz
4. Gevâşt
5. Selmek
6. Mâye
7. ‘Acem‘aşîrân
8. Büselik ‘aşîrân
9. Hüzzâm
10. Nihâvend
11. Nühüft
12. Horosâni Hüseyinî

⁶⁵ terkîb sayısını yirmi olarak belirtti. Ancak ondokuz terkîb sayılır.

13. Hūzī- Būselīk
14. Rāhātü'l-ervāh
15. Rū-yi Irāk
16. Muhālīf- i 'Irāk
17. Sultān-i Irāk
18. Arāzbār
19. Babā Tāhīr

7. Sınıflandırmaya göre anlatılan makâmlar (s. 8 - 25)

1. Irāk
2. Rāst
3. Sazkār
4. Dügāh
5. Segāh
6. Çargāh
7. Nevā
8. Hüseynī
9. Evc
10. Rāhātefzā
11. Gerdāniye
12. Muhayyer
13. Muhāyyer- Būselīk
14. Kürdī
15. Agāze-i Kabl
16. Şehnāz-Kürdī
17. Muhāyyer-Kürdī
18. Sabā
19. Bayātī
20. 'Acem
21. Şehnāz
22. Şehnāz-Būselīk
23. Hisār
24. 'Uzzāl
25. Māverāü'l-nehir
26. Būselīk
27. Zīrgüle

28. Sünbüle
29. Sipih
30. Māhūr
31. Nagme-i Zābīl
32. Māhūr ‘Aşīrān
33. Pencgāh
34. Nikrīz
35. Nişābūr
36. Beste-nigār
37. Zīrefkend
38. Rehāvī

8. Şedd ve şedd yollarının anlatımı (s. 25)

Bu bölümde şedd tarifi ve yolları üzerinde durulmaktadır. Şedd makām kendi başına bir makām değildir; bir makāmda bestelenmiş bir eserin dört perde yukarı yada aşağıda çalınmasına "şedd" denir. Şedd okuyucunun sesinden belli olmaz. Ancak saz çalanlar bunu bilir ve uygularlar.

Kalın sesli perdelerin şeddi dört türlü yapılabilir. ‘Aşīrān ile Dügāh, ‘Irāk ile Segāh, Rāst ile Çārgāh, Dügāh ile Hüseyñī. Burada Dügāh ile Hüseyñī'nin beşli oluşunu şöyle açıklamaktadır. Nevā perdesinin Dügāh perdesinin dörtlüsü olması gerekir. Yegāh perdesi, sazın aheng perdesi olduğundan, Dügāh perdesi karār perdesidir. Yegāh'tan Dügāh'a beş perde sayılması gibi, Dügāh'tan yine Hüseyñī'ye beş perde sayılır.

İnce seslerin şeddi üç olur. Evc ile Segāh, Gerdāniye ile Çārgāh, Muhayyer ile Nevā.

Yarım perdelerde böyle kıyaslanabilir. Çünkü, makām sahibi olan yarım perdeler, dördüncü olan yarım perdeye şedd olur. Kalın sestene inceye ulaşıncaya; Nihāvend ile ‘Acem, Sabā ile Şehnāz. İnceden kalına ulaşıncaya; ‘Acem ile Būselīk, ‘Uzzāl ile Zīrgüle'de onlarla kıyaslanabilir.

Anlatılanlara göre, sazında iyi olanlar ‘Irāk makāmında olan bir peşrevi, Segāh makāmında, Rast makāmında olanı, Çārgāh makāmında; ‘Acem olan, Būselīk'te;

Şehnâz olan, ‘Uzzâl’da; ‘Uzzâl’da olan Zîrgüle’de çalabilirler. ‘Acem sazendesi bu şedd yollarını çalabilir, ancak Rûm sazendesi bu şedd yollarını az bilirler.

Bunlardan başka şedd yolları da vardır. Bunu günümüz sazendelerine sorduğumda, cevâp vermeyip bir ad koyamadılar. ‘Acem ‘aşîrân perdesini Yegâh’ın yerine koyarsak, Râst perdesi ‘Aşîrân olur; Dügâh perdesi, ‘Irâk, Nihâvend perdesi, Râst, Çârgâh perdesi, Dügâh; Nevâ perdesi, Segâh; Bayâtî perdesi, Çârgâh. ‘Acem perdesi, Nevâ’nın yerine geçer.; Gerdâniye’perdesi, Hüseyinî’nin. Muhâyyer perdesi, Evc; Sünbüle perdesi, Gerdâniye; Tîz Çârgâh perdesi, Muhâyyer olur. Yarım perdeler de buna göre değişir, yer değiştirirler. Her makâm bu anlatılan şekilde icrâ edilirse garip olur. Yalnızca dinlemekle olmaz. Bu şedd yollarını bilip üstâdından görmek gerekmektedir.

9. Terkîblerin anlatımı (s. 25 - 30)

Bu bölümde şunlar anlatılır; terkîblerin sayısı yirmidir. Ancak musikinin terkîbleri için nihâyet yoktur. Terkîblerden bir kaçını daha çok kullanıldığı için makâm adıyla anılmıştır. Bazı terkîblere de, hanendelerin aşırılıkları yüzünden, üzerinde beste, nakış var sanılıp, makâm ismini vermişlerdir. Gerçi, her terkîbin bir makâma bağlı olduğu inkâr edilemez denilmektedir.

- Terkîb anlatım sırası

1. Isfahân
2. Büzürk
3. Hicâz
4. Gevâşt
5. Selmek
6. Mâye
7. ‘Acemaşîrân
8. Hüzâm
9. Nihâvend
10. Nühüft
11. Horosânî Hüseyinî
12. Hüzî-Büselîk
13. Râhâtü'l-ervâh
14. Mühâlîf-i ‘Irâk
15. Rüy-i ‘Irâk

16. Sultān-i Irak
17. Baba Tāhīr
18. Arāzbār
- Eski edvārlara göre
19. Kūçek
20. Müberka^c
21. Karcigār

10. Musikideki uyuşma ve uyuşmazlık (s. 30 - 31)

Perde, makām ve terkībler arasında uyuşmaları ve ters düşüp, çatışmaları bilmek gerektiği anlatılır. Çünkü taksīm yaparken bu bilgilerden hareket edilirse güzel nağmeler elde edilecektir.

Uyuşmalar aralarında sınıflandırılır.

Birinci derecede uyuşma: Sekizinci perdelerde uyuşma vardır. Yarım perdelerde böyle kıyaslanabilir.

İkinci derecede uyuşma: Dördüncü perdelerle olur. Yarım perdelerde böyle kıyaslanabilir.

Üçüncü derecede uyuşma: Tüm tam perdelerle olur. İnceden kalına, kalından inceye iner, yarım sesleri karıştırmaz.

Dördüncü derecede uyuşma: Bazı yarım ve bazı tam perdelerle olur. Şöyle olmaktadır. Bir tam ve bir de yarım perdeye bastıktan sonra, sıradaki tam perdeyi atlayıp bir ilerideki perdeye varılır. Örneğin: Nevā ve Uzzāl perdelerine bastıktan sonra, Çārgāh'ı atlayıp, Segāh perdesine varır.

Beşinci derecede uyuşma: Tüm kār ve nakış ve pīşrev ve semā^cī arasındaki uyuşmadır. Karār kıldıkları yer aynı olduğu için uyuşurlar.

- Makāmlarda ters düşme ve çatışma

Perdeler, makāmlar ve terkībler uyuşmayıp, birbirlerine ters düşerler. Makāmlardaki terslik ve çatışma birkaç türlü olur.

Birinci derecede terslik ve çatışma: Tüm perdelerde olur. Bir sazende gerekli perdeden başlayamayıp gerekli perdede karar kılamıyorsa uyumsuzluk olur.

İkinci derecede terslik ve çatışma: Sazende terkîbin gerektirdiği gibi hareket ettiği halde, saz perdeleri gereken yerlere bağlanmamışsa, çocuk zırlaması gibi ahenksiz ve tatsız sesler çıkar.

11. Perdeler, makâmlar ve terkîblerin uyuşma ve çatışmaları (s. 31 -34)

12. Hüseyinî makâmında, bütün makâmları toplayan Taksîm Anlatımı (s. 34 - 37)

Hüseyini makâmı karâra giderken yinelediği Hüseyinî 'de dahil olmak üzere otuzaltı makâma geçki yapılmıştır. Bu makâmlar sırasıyla şöyledir:

1. Hüseyinî
2. Nevâ
3. Sünbüle
4. Çârgâh
5. Gevâşt
6. Râhâtü'l-ervâh
7. Isfahân
8. Muhâlif-i 'Irâk
9. Sultân-i Irâk
10. Beste-nigâr
11. Rehâvî
12. Nişâbûr
13. Pencgâh
14. Zîrgüle
15. Hicâz
16. Kûçek
17. 'Acem
18. Sabâ
19. Şehnâz
20. Hisâr
21. Bûselîk
22. Bûselîk-'Aşîrân

23. 'Acem-'Ařırān
24. Kürdī
25. Nihāvent
26. Rāst
27. Māhūr
28. Arāzbār
29. Bāyātī
30. Baba Tāhīr
31. 'Uřřāk
32. Bāyātī
33. Evc
34. Hüseynī

2 . 3 . 131/3 numaralı makâlenin içeriği

Bu eser yazmanın üçüncü makalesi olarak Der beyân-ı Kavâid-i Nagme-i Perde'-i Tanbur başlığı altında yer almaktadır. 17 sayfadan oluşmaktadır. İlk sayfa 17 satırdan oluşurken diğer sayfalar üç bölümde de olduğu gibi 23 satırdır.. Yazı başlığı kırmızı mürekkepli kalemle yazılmıştır. Bu sayfanın yan tarafında üzerinde perde adları yazılı bir tanbur resmi vardır.

1. Tanbur resmi (s.1)

Makalenin ilk sayfasında tanbur resmi ve üzerinde yazılı perde isimleri incelendiğinde, yazarın tam perdeleri sola, nim perdeler olarak adlandırdığı yarım perdeleri ise sağa yazdığı dikkat çekmektedir. Tanbur, perde bağları hakkında bize belli bir fikir vermekte ise de pek sağlıklı sonuçlar elde edilememektedir. Anlatım içerisinde geçen perdeler gözönüne alınarak hazırlanan tablo tezin üçüncü bölümün de verilecektir.

Soldaki perdeler

Nerm Hisâr
Aşîrân
İrâk
Râst
Dügâh
Nevâ
Hüseynî
Evc
Gerdâniye
Muhâyyer
Tîz Çârgâh
Tîz Nevâ

Yegâh

Sağdaki perdeler

Nerm Bâyatî
Gevâşt
Zîrgüle
Kürdî ve Nihâvend
Nerm Büselîk
Nerm Uzzâl
Nerm Hisâr-Hüzzâm-NermBâyâtî
'Acem
Mâhür
Şehnâz
Sünbüle
Tîz Büselîk
Tîz 'Uzzâl
Tîz Hüseynî

Tanbur'un sekiz teli olduğu gör÷lmektedir. Bu teller, 4 Nevā, 2 D÷gāh ve 2 Çārgāh'dır.

Tanbur'un perdeleri Şu Şekildedir. Perdeler konusunda sadece tanb÷r çizimindeki perdeler verilmektedir.

2. Makāmların anlatımı (s. 1- 17)

Makālede 50 makām anlatımı yer almaktadır.

1. Sebz Erder Sebz-i Hisār,
2. Nevā-AŐīrān
3. Nevā,
4. Irāk,
5. Rāst,
6. D÷gāh,
7. Nihavend,
8. Nihavend-i Kebīr,
9. Nihāvend-i Rūmī,
10. Nihavend-i Sagīr,
11. Acem-Kürdī,
12. Kürdī,
13. Kürdī-AŐīrān,
14. Segāh,
15. H÷zzām-ı Rūmī,
16. Müste'ār,
17. H÷zzām,
18. Sabā,
19. Sabā-Zemzeme,
20. Sazkār,
21. NiŐāb÷r,
22. NiŐābürek,
23. Sultānī-Nevā,
24. Arābān,
25. Hüseynī,
26. ZīrkeŐ-Hāverān,

27. Necd-i Hüseyinî,
28. Hüseyinî-Aşîrân,
29. Büselik-Aşîrân,
30. Müberkâ,
31. Hicâz,
32. Şehnâz,
33. Isfahân,
34. Evc,
35. Râhatü'l-Ervâh,
36. Rû-yî Irāk,
37. Muhâlîf-i Irāk,
38. Sultânî-Irāk,
39. Hisâr,
40. Acem,
41. Acem-Aşîrân,
42. Mâhûr,
43. Mâhûr-Büselik,
44. Gerdânîyye,
45. Arâzbâr,
46. Muhâyyer,
47. Muhâyyer-Büselik,
48. Şehnâz-Büselik,
49. Şehnâz-Kürdî,
50. Nikrîz.

2 . 4. 131 / 4 numaralı makâlenin içeriği

Gün, zaman ve saate göre gök cisimlerinin hareketi olarak çevirebileceğimiz Risâlenin dördüncü makalesi olan bu makâle 10 sayfadan oluşmaktadır. 131/1 ve 131/2 numaralı makâlelerde bazı bölümleri yer almaktadır. Makale kendi içerisinde bölümlenmiştir.

a). İlk tabloda gün, zaman ve saate göre gök cisimlerinin konumlarına yer verilmiştir. (s 1)

b) Hangi gezegen ya da yıldız hangi makamın ya da terkîbin denk geleceğini gösteren bir tablo yer almaktadır. (s.2)

c) Erkek isimlerinden ve hemen altında rakamlardan oluşan bir tablo verilmiştir. Bir sonraki sayfada ise makamlar ve altında rakamlar yer almaktadır. Buradan anlaşılan şudur; isimlere denk düşen makamın rakamı ile birleştirilip o makam icra edilir. İsim sahibi olan kişi makamı dinlediğinde eğer sıkıntılıysa sıkıntısından kurtulur ve neşelenir. (s.3-4)

d) Yedi yıldızın yedi âgâze, unsur, yıldızlara uyumu olan makamlar ve terkîbler sayılması (s. 5)

<u>Agâze</u>	<u>Yıldızı. Tabiatı. Unsuru</u>
- Gerdâniye	Evvel Kamer, [soğuk] ve ıslâk, Su
- Gevâşt	Zuhâl, Soğuk ve kuru, Toprak
- Nevrüz	Müşteri, Sıcak ve kuru, Su
- Selmek	Merîh, Sıcak ve kuru, Su
- Şehnâz	Şems, Sıcak ve kuru, Su
- Mâye	Zühre, Soğuk ve ıslak, Su
[Hisâr]	Utârîd, (?)

e) On iki perdeye ait makâmlar ve burçların listesi

<u>Makâm</u>	<u>Burç</u>	<u>Unsur</u>
1. Isfahân	Yengeç	Su
2. 'Irāk	İkizler	Hava
3. Râst	Boğa	Toprak
4. 'Uşşāk	Kuzu	Ateş
5. Nevā	Balık	Su
6. Büselîk	Kova	Toprak
7. Hicāz	Oğlak	Hava
8. Hüseyñî	Yay	Ateş
9. Rehāvî	'Akreb	Su
10. Zîrgüle	Terāzî	Ateş
11. Büzürk	Başak	Toprak
12. Kūçek	Arslan	Hava

f) Günün saatlerine göre icrâ edilmesi gereken makâmların listesi (s. 6-7)

- Sabah- kuşluk : Uşşāk, Hüseyñî, Kūçek, Nevruz, Dilkeşhâverân, Hisâr, Rekb, Nevruz-Rekb, Muhâyyer, Hüseyñî-'Acem, Çârgâh-'Acem, Sipih, 'Uşşāk-Māye, Nevā'Aşîrân, Nevruz-ı Rûmî.

- Kuşluk- İkinci : 'Irāk, Zîrgüle, Nevā, Gevâşt, Segâh, Zāvîli, Rüy-i 'Irāk, Hisâr, Segâh-māye, Müsteâr, Nihâvend, Hümâyün, 'Irāk Māye, Müberka', Sâzkâr, Mutedîl, Segâh'Acem, 'Irāk 'Acem.

- İkinci- Yatsı : Isfahân, Rehāvî, Büselîk, Vech-i Hüseyñî, Karcîgâr, Beste-Isfahân, Zîrkeşîde, Bestenigâr, Zenzeme, Gerdâniye, Püselîk, Necd-i Hüseyñî.

g) Yedi âgâzenin ve oniki makâmın yıldızlarla ilişkisi ve makamların etkileri(s. 8-9)

- Yedi âgâze ve yıldızlar

Agâze

- Gevâşt

- Şehnâz

Gök cismi

Zühâl

Müşteri

- Māye	Şems
- Nevrüz	Zühre
- Gerdāniye	‘Utārīd
- Hisār	Kamer

- Oniki makām ve yıldızlar

<u>Makām</u>	<u>Burç</u>
- Rāst	Kuzu
- ‘Irāk	Boğa
- Isfahān	İkizler
- Kūçek	Yengeç
- Büzürg	Arslan
- Zīrgüle	Başak
- Hüseyñī	‘Akreb
- Hicāz	Yay
- Büselīk	Oğlak
- Nevā	Kova
- ‘Uşşāk	Balık

- Makamların etkileri

- ‘Irāk	Lezzetin şiddeti
- Isfahān	(?)
- Kūçek	Hüznün şiddeti
- Büzürk	Korkunun şiddeti
- Zīrgüle	Uykunun şiddeti
- Rehāvī	Ağlamanın şiddeti
- Hüseyñī	İyiliğin, güzelliğin şiddeti
- Hicāz	Alçakgönüllülüğün şiddeti
- Büselīk	Kuvvetin şiddeti
- Nevā	Yürekliliğin şiddeti
- Uşşāk	Gülmenin şiddeti

- Makamların etkili olabilmesi için icra edilmesi gereken vakitler (s.10)

Vakitler	Makamlar
Subhı kazîb	Rehâvi
Subh-ı sadı	Hüseyni
Dahve-i kübrâ	Büselîk
Dahve-i Zafer	Rast
Nısf-ı nehâr	Zîrgüle
Beyn-i selâveteyn	Hicâz
Vakt-i asır	Irâk
Vakt-i gurub	İsfahân
Vakt-i magrib	Nevâ
Vakt-i asâ	Büzürk
Vakt-i nevin	Zîrefkend

III. BÖLÜM

Kritik

3.1 Kırşehirli'den önceki müzik nazariyatı edvâr geleneği:

Musiki Tarihi içerisinde musiki kuramını anlatan ve edvâr adı verilen kitapların çok önemli bir yeri vardır. Bu kitaplar yazıldığı dönemin kuramı hakkında bizim oldukça önemli bilgilere ulaşmamızı sağlamaktadır. Müziğin notayla yazılmadığı dönemler düşünülürse ancak bu kitaplar sayesinde dönemlerin müzik kuramları ve bazı kitaplardan uygulamaları hakkında tahminler yürütebildiğimiz açıkça ortaya çıkmaktadır.

"Edvâr" kelimesinin sözlük anlamı şudur: Devirler, döngüler, asırlar, zamanlar demektir. Oransay edvâr kelimesine şöyle açıklık getirmektedir.⁶⁶ Edvâr kelimesi arapça devir (döngü) kelimesinin çoğuludur. 19.yüzyıl sonlarına değin kuram kitaplarında usûl ve makâmları sonundan hemen gene başına geçilebilen kapalı eğriler (daireler) biçiminde göstermek gelenek olduğundan bu kitaplara "kitâb-ı edvâr" (dâireler kitabı) denirdi.

Edvâr adındaki bu kitapların müzik kuramından sözettiğini belirttik.

Bu kuram kitapları incelendiğinde genellikle iki bölümden oluştuğu görülür: Ses sistemiyle bundan kaynaklanan, genel adıyla makâm ve ilgili unsurları: İka, yani ritm.⁶⁷

Bu ana başlıklar altında toplanan konular, kitaplarda en ince ayrıntılarına kadar ele alınır. Genellikle bir duanın ve çalışmanın ithâf edildiği kişiye hitâbın yer aldığı uzunca bir mukaddimden sonra teknik bilgilere gelinir. Önce musikinin anlamı açıklanır, ses sistemi hayâlî bir telin üzerinde ifade edilerek aralıklar belirlenir,

⁶⁶ Gültekin Oransay, Türk Sanat Musikisi Musiki Tarihi 2. sınıf, 1.Yaykur Eğitim Enstitüleri, Açıköğretim Dairesi Yayınları, Ankara, 1976 , s. 10-117, 121-144, 147-158

⁶⁷ Murat Bardakçı, Maragalı Abdülkâdir , Pan Yayıncılık, İstanbul, 1986, s. 54.

bunların uyumluluk ve uyumsuzlukları açıklanır, birbirleriyle olan ilişkileri çok geniş bir biçimde anlatılır, avāze, terkīb ve şubeler incelenir. Artık sıra ikā'ya gelmiştir. İkā 'ın tarifinden başlanarak temelleri, öğeleri ve oluşumu anlatılarak , o dönemin devirleri açıklanır.

Edvarların yazılış biçimine örnek olması sebebiyle Safiyüddin Urmevi'nin (1224?-1294) Kitābü'l-Edvār'ını inceyelim.⁶⁸

- Mukaddime
- Nağmenin tarifi
- Perdelerin taksīmi
- Aralıkların oranları
- Uyumsuzluğun nedenleri
- Uyumluluk
- Devirler ve oranları
- İki telin oranlaması
- Ud telleri
- En çok kullanılan devirler
- Diğer devirler
- Iskalalar
- Akord biçimleri
- İkā devirleri
- Nağmelerin tesirleri
- Eserlerin örnekleri.

Ezgisel akışı belirleyen ve bugün tek bir terimle makām denen kurallar geçmiş yüzyıllarda: makām, āvāze, şu'be ve terkīb olarak sınıflandırılmıştı.

Arapça kama (doğrulama, ayakta dikilme, ayağa kalkma) eyleminden türeme ve bugün bizim de dilimizde kullandığımız makām kelimesi bir musiki terimi olarak en az 14. yüzyılın sonlarındanberi günümüz Türkçe'sinde, genel yaşıyan kama türevlerinden birisidir. ⁶⁹

⁶⁸ -a.e., s.54.

⁶⁹ Gültekin Oransay, Belleten, Türk Küğ Araştırmaları 1990/1, İzmir, 1990, s.56.

Ses sistemi kainatın temel unsurlarıyla ilişkilidir. 18 perde, 18 aleme; 12 makâm, 12 burce; 6 âvâze , 6 seyyareye; 4 şube 4 unsura ve 24 terkîb de 24 saate karşılık gösterilmiştir. ⁷⁰

12 burca, bu oniki burç şunlardır: Seretân, Cevzâ, Sevr, Hamel, Hüt, Delv, Cedy, Kavs, Akrep, Mizân, Sünbüle, Esed.

6 gök cismi Utârîd, Şems, Merîh, Müşterî, Zuhâl, Kamer.

4 unsur, Hâkî, Abî, Bâdî, Nârî.

Safiyüddin'e göre 12 makâm, 6 agâze, 4 şube şunlardır:⁷¹

Makam	Avaze	Şube
1. Uşşâk	1. Gevâşt	1. Yegâh
2. Nevâ	2. Gerdâniye	2. Dügâh
3. Bûselîk	3. Selmek	3. Segâh
4. Râst	4. Nevrüz	4. Çârgâh
5. Irâk	5. Mâye	
6. Isfahân	6. Şehnâz	
7. Zîrefkend		
8. Büzürg		
9. Zengüle		
10. Râhevî		
11. Hüseynî		
12. Hicâzî		

Şubeler başlangıçta 24 adı kapsamaktaydı. ⁷²

Ladikli bu 24 şubeyi eskilerin, dört şubeyi ise yenilerin olarak niteler. Bu bireşimi Ladikli belirttiği gibi, aynı sıra Maragalı'da da mevcuttur. ⁷³

⁷⁰ Yalçın Tura, Türk Musikisi Meseleleri, Pan Yayıncılık, İstanbul, 1988, s.181.

⁷¹ Safiyüddin. Kitâbü'l Edvâr, Nuruosmâniye, 3653, s.47-52.

⁷² Gültekin Oransay, a.g.e., s.110

⁷³ Gültekin Oransay, a.g.e., s.23.

Oransay " bence başlangıçtaki dağarı 24 ad kapsar ve örneğin II. Mehmed için kuram'da görülebilir" diyerek şu sırayı vermektedir. ⁷⁴

1. Dügāh	13. Evc
2. Segāh	14. Nīrīz
3. Çārgāh	15. Müberkā
4. Pencgāh	16. Rekb
5. Aşīrān	17. Sabā
6. Nevrüz-ı Arāb	18. Hümāyūn
7. Nevrüz-ı Hārā	19. Nihāvend
8. Nevrüz-ı Bayātī	20. Zāvīlī
9. Māhūr	21. Isfahānek
10. Hisār	22. Rū-yī Irāk
11. Nühüft	23. Muhāyyer
12. Uzzāl	24. Hūzī

Kırşehirli edvārı ile bu 24 şube sayısını yine 4'e düşürür. Diğerlerinden Hisār'ı āvāzelere içerisinde sayar. Geriye kalan 11'i başka yeni adlarla terkīb olarak adlandırmaktadır.

"13. yy'dan başlayarak karşımıza çıkan sözkonusu terimlerin , gizemli sayılarla olan ilişkisi ilginçdir. Geleneksel sanat musikimizin kuramında Kindī'den (850) Safiyyüddin'e (13.yy) gelişim sürecinin aktarılmasında oluşan kopukluk, Farābī'yi köprü alan bir görünüm ortaya çıkarır. İslām çevresinin büyük islām bilgini Farābī'ye duyduğu güven ve saygı yadsınmaz. Başka bir deyişle, 13.yüzyıl'dan başlayarak elimizde bulunan kimi kuramların ethos bölümünde (ötekiler ezgisel çığır ve düzümsele çığır) yapılan açıklamalarda Poetika'nın Arapça'ya çevrildiği (953), batının doğuya olan etkisinin açıkça belirmeye başladığı bir dönemde, matematik kuralları ile yıldızlar ve gezegenlerin uyumlu devinimlerini temel alan öğretisiyle ünlenmiş Pitagor'u (İ.Ö 550) da anan Farābī gibi bilginin yazdıklarına sonraki zamanlarda karşı çıkılması yada bunun dışında olanlar kuşkusuz Farābī ile Fisagort Hekim, Kemālüddīn Tūsī, Şeyh Ebū Alī-ūs-Sīnā, Celalleddīn Şeşterī, Muhammed Lāla Mısırī gibi tanınmış ve bilgilerinden kuşku duyulmayan kişilerce bildirilenlerden farklı bir görüş olamaz.⁷⁵

Kuram kitaplarında bulunan 12 burç 12 makām, 6 gök cismi 6 āgāze, 4 unsur, 4 şube kavramları, salt ilgi kurma dışında terimlerin kökenine ilişkin hiçbir açıklayıcı bilgi verilmemektedir.

⁷⁴, a.e.

⁷⁵ Serhad Durmaz, Son iki yüzyılda Geleneksel Türk Sanat Musikisinin Makām Dağarındaki Değişmeler, D.E. Üniv. Sos. Bil. Ens, Tez, İzmir, 1991.

İlk bakışta Ortaçağ'ın dört temel biliminden biri olarak musikinin (geometri, aritmetik, astronomi, musiki= quadrivium) astronomi ile bağlantı kurması doğaldır. Ancak bu yaklaşımın islâm çevresine girdiği anda islâmın gönderilen son din olması, ilimin, inançsal ve dünyasal değerlerin en kusursuzunu barındırması açısından, temel mantığını batının değil islâmın görüşleri doğrultusunda yeniden biçimlendirilmesi kaçınılmazdır.⁷⁶

Edvârın nazariye bölümünün ikinci kısmını ritm'in oluşturduğunu belirtmiştik.⁷⁷

İslâm nazariyatçıları ritm meselesine çok ilginç bir bakış açısı getirmişlerdir. Onlar ritimlerin oluşunu açıklamak için en küçük bir birim zamanı ritimleri üreten temel eleman kabul etmişler, bu birim zamanını 2-3 hatta 4-5 katını dahi ritimlerin oluşumunda kullanmayı düşünmüşlerdir. Fakat genellikle bu büyük zamanları bir kenara bırakmışlar ve ritim olayını Arap şiirinin temel kalıpları olan aruz vezninin üç ana elemanı ile açıklamışlardır.

1. Sebep
2. Veted
3. Fasıla

Birim zaman (buna vâhid-i kıyasi'de denir) genellikle bölünemeyen en küçük zaman adlandırılmış ise de, aslında zaman sonsuza dek bölünebilen bir şey olduğu için bazı nazariyatçılar bu birim zamandaki hiç değilse iki veya daha çok parçaya bölünebileceğini kabul etmişlerdir. Bundan dolayı nazariyatçılar arasında usullerin notaya geçişinde nazariyatçılar arasında bir takım itilâflar çıkmıştır.

İslâm nazariyatçıları belli sürelerle ayrılmış ve bir devir oluşturabilmiş vuruşlar kümesine usûl adını vermişlerdir. Bu usul kalıpları aynen tekrarlandıkları, devrettikleri için de bunları daireler şeklinde göstermişlerdir. Musikiyi şiirden ayrı düşünmedikleri içinde aruz vezninin temel elemanlarıyla oluşturulmuşlardır.

Çeşitli aruz vezinlerini oluşturan temel elemanlar üç tanedir: "Sebep", "Veted", "Fasıla". Bunların herbiri aralarında ikiye ayrılır.

⁷⁶ a.e.

⁷⁷ Ritm ile ilgili yazılanlar, Yalçın Tura'nın müzikoloji bölümü , Müzik Nazariyatı ders notlarından faydalanılarak yazılmıştır.

Sebeb,

1. sebeb-i sakil
2. sebeb-i hafif

Vedet,

1. Veted-i mefrük
2. Veted-i mecmû'

Fasıla,

1. Fasıla-i sugra
2. Fasıla-i kübra

Ali Şîr Nevâyî'nin Mîzânu'l-Evzân (vezinlerin terazisi) adlı eserinde az önce belirttiğimiz terimlerin tanımını şöyle vermektedir. ⁷⁸

Sebeb ("kazık", çokluğu:eshâb) iki türlüdür : 1. Hafif-i sebeb (sebebü'l-hafif) :Bir hareketli ve bir harekesiz harfden oluşan hece : sefer kelimesindeki fer hecesi gibi. 2. Ağır sebeb (sebebü's-sakîl) : iki hareketli harfden oluşan hece grubu: lebi kelimesi gibi.

Veted ("ip", çokluğu: evtād) iki türlüdür : 1. Birleşmiş veted (vetedü'l-mecmû') : İki önceki harfi hareketli, üçüncü harfi harekesiz olan ses grubudur : kerem kelimesi gibi. 2. Ayrılmış veted (vetedü'l-mefrük) : Önceki ve sonraki harfi hareketli , ortadaki harfi harekesiz olan ses grubudur.: sāye kelimesi gibi.

Sebeb ve veted'lerin birleşmesinden de "fāsıla" denilen harf (karşılığı olan ses) grupları meydana gelir. Fāsıla da iki türlüdür. 1. Küçük fāsıla (fāsılatü's-sugrā) : İlk üç harfi hareketli, dördüncü harfi harekesiz olan harf (karşılığı olan ses) grubudur : talebim kelimesi gibi. 2. Büyük fāsıla (fāsılatü'l-kübrā) : İlk dört harfi hareketli , beşinci harfi harekesiz harf (karşılığı olan ses) grubudur: gözetiliş kelimesi gibi.

Bütün bu saydığımız elamanlar T ve N seslerinin harekelenmesi, seslendirilmesi ile elde edilir.

Temel Elemānlar	Karşılığı
Sebeb-i Hafif	Ten
Sebeb-i Sakîl	Te ne
Veted-i Mefrük	Tā ni
Veted-i Mecmû'	Te nen
Fāsıla-i sugrā	Te ne nen
Fāsıla-i kübra	Te ne ne nen

⁷⁸ Ali-Şîr Nevâyî, Mizānu'l-evzân ,Haz. Prof.Dr. Kemāl Eraslan, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1993, s.2.

T ile N harfleri arasındaki zamanı en kısa zaman sayan nazariyatçılar buna zaman-ı evvel (ilk zaman) adını vermişlerdir.

Ten ten ten ten
 0 . 0 . 0 . 0 .
 Te nen te nen
 0 . . 0 . . .
 Te ne nen Te ne nen
 0 . . . 0 . . .

A sakīl sebebler arasındaki zaman

B hafif " " "

C veted " " "

D fāsıla " " "

8 sebab-i sakīle zamānı : 4 fāsılāya

İslām nazariyatçılarına öncülük edenlerin başında Farābī gelmektedir. Onun yazdıkları daha sonra Safiyiddün ve Abdülkādīr Merāgi gibi önemli nazariyatçılar tarafından da çok kere aynen tekrār edilmiştir. Bu arada zamanla yeni usuller meydana geldiği görülmektedir. Safiyüddīn Şerefiye adlı kitabında Farābī'den naklen şunları söylemektedir.

"Usüller bitişik ve ayrık olmak üzere iki türdür. Eşit zamanlarla ayrılmış vuruş kümelerine bitişik (Müteselsil) usül denir. Darblar arasında ki zaman eşit değilse usül ayrık (gayri müteselsil veya münfasıl) dır."

Bitişik bir usulde darblar arasındaki zaman bölünemez ise yani bir darbla ötekinin arasına başka bir vuruş sokulmazsa bu vuruşlar arasındaki zaman fark edilebilir en kısa zamandır. Bu usule örnek olarak Hezec-i seri (hızlı hezec) gösterilebilir. Bu usul Te ne Te ne Te ne şeklinde ifade edilir. Vuruşlar arasındaki en kısa zamana A zamanı denilmektedir.

Vuruşlar arasındaki zamanlar eşit ve bitişik olup fakat süresi A zamanının iki katı uzunluğunda ise buna B zamānı denir. Ten Ten veyā Ta (sus) Tā (sus) gibi her vuruş arasına iki vuruşluk zaman daha sığabiliyorsa bu durumda Hafif sakīl Hezec usülü meydana gelir.

Te nen Te nen Te nen Te nen
0 . . 0 . . 0 . . 0 . .

bu şekildeki zamana C zamanı denir. Bu usûlün vezni Me fâ i lün şeklinde gösterilir. Her vuruş arasına üç vuruş zamanı daha girebiliyorsa bu zamanlar D zamanı diye adlandırılır. Bu durumda sakîl Hezec usûlü meydana gelir.

Te ne nen Te ne nen Te ne nen Te ne nen
0 . . . 0 . . . 0 . . . 0 . . .
Fâ i lün Fâ i lün Fâ i lün Fâ i lün

Zamanları bir arada şöyle gösterebiliriz :

A	B	C	D
1	2	3	4

3. 2 . Kırşehirli edvârının Türk Müziği nazariyatına getirdikleri:

Makalenin ilk sayfasından öğrendiğimiz kadarı ile Kırşehirli Yusuf bin Nizmeddîn'e ait farsça bir eser olduğunu ancak bir mütercim'in türkçeye çevirdiği bilinmektedir. Bu mütercimin kim olduğu ise bilinmemektedir.

Mustafa Yeşil, " Türk Musikisi için Bir Bibliyografya Denemesi " adlı makâlesinde edvârla ilgili olarak Osmanlı Müelliflerini kaynak gösterirken sayfa numarasını hatalı olarak 311 olarak vermiştir. Oysa sayfa 304'te bulunmaktadır.⁷⁹

Osmanlı müellifleri adlı eserin altıncı faslında (Riyâziyeciler faslı) Musiki'ye dair yazılar eski Osmanlı Eserlerinden bazıları başlığı altında beşinci sırada (Farisi Risâle-i Musiki): "Mevleviye'den Kırşehirli Yusuf İbn-i Nizâmeddîn tarafından 813 (1411) tarihinde yazılmıştır. Bu eser sonradan tercüme olunmuştur."⁸⁰

Kırşehirli edvârı ile ilgili bir çalışma Saadet Demir tarafından " 15. yüzyıl Kuramcıları ve Urmiyeli Safiyyüddîn" başlıklı bir yüksek lisans bitirme tezi olarak hazırlanmıştır.⁸¹

Kırşehirli edvârı 15. yüzyıl kuramına ışık tutan önemli bir kuram kitabıdır. Kendisinden önce gelen edvâr yazarlarıyla karşılaştırıldığında (Safiyyüddîn ve Maragalı Abdülkâdîr gibi) geçmiş bilgilerin tekrârına rastlandığı gibi dönemini yansıtan yeni bilgilerle de karşılaşmaktayız.

Kırşehirli, eserini edvâr geleneğine uygun işlemiştir. Ancak Safiyyüddîn'de önemle üzerinde durulan ses sistemi konusu üzerinde hiç değinilmemiştir. Perdelerden ise çeng adlı çalgıyı anlatırken kısaca söz edilmektedir.

⁷⁹ Mustafa. Yeşil, Musiki Mecmuası "Türk Musikisi için Bir Bibliyografya Denemesi II, Hüsûtabiat mat., İstanbul, Eylül 1966, Yıl: 18, S: 22, s. 222.

⁸⁰ Bursalı Mehmet Tâhîr Bey, Osmanlı Müellifleri, Yay.Haz. İsmail Özen, Yaylacık mat, İstanbul, 1975, c. 3, s.304.

⁸¹ Saadet. Demir, " 15. yüzyıl Kuramcıları ve Urmiyeli Safiyyüddin, Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel sanatlar Fakültesi Musiki Bölümü, İzmir, 1985.

Edvâr geleneğinde 12 makâm, 6 âgâze ve 4 şube'den söz ettik. Özellikle Safiyüddin'e kadar 4 olan şube sayısının Maragalı'da 24 şube olduğunu gördük.

Kırşehirli'nin Türk Müziği nazariyatına getirdiklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Kırşehirli'den başlamak üzere 12 makâm sıralaması değişiklik göstermektedir. Safiyüddin'de Uşşak sıralamada birinciyken Kırşehirli'de 12. sırada yer almaktadır. Safiyüddin'de dördüncü sırada bulunan Râst Kırşehirli'de birinci sırada bulunmaktadır. Bu, ana dizi kavramı ile açıklanabilir. Safiyüddin ana dizi olarak Uşşak dizisini kullanırken 15. yüzyıl'dan itibaren Râst dizisi ana dizi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Makam adları (Râhevî'nin Rehâvî, Zengüle'nin Zîrgüle Hicâz'ın Hicâzî olması gibi.) ve makâm sıralaması gelenek içerisinde farklılıklar gösterebilmektedir. Şöyle ki;

Safiyüddin'de 1. Uşşak, 2. Nevâ, 3. Büselik, 4. Râst, 5. Irâk, 6. Isfahân, 7. Zîrefkend, 8. Büzürg, 9. Zengüle, 10. Râhevî, 11. Hüseyinî, 12. Hicâzî.

Kırşehirli'de ise 1. Râst, 2. Irâk, 3. Isfahân, 4. Zîrefkend-i Küçük, 5. Büzürg, 6. Zîrgüle, 7. Rehâvî, 8. Hüseyinî, 9. Hicâz, 10. Püselik, 11. Nevâ, 12. Uşşak.

Safiyüddin'de Zirefkend olarak yazılan makâm Kırşehirli'de Zîrefkend-i Küçük olarak yazılmaktadır.

2. Agâze sayısı gelenekte altıdır. Kırşehirli'den itibaren bu sayı yediye çıkarılmıştır. Yedinci âgâze'nin adı Hisâr'dır.

Agâzelerin sıralaması da farklıdır. Şöyleki;

Safiyüddin'de 1. Gevâşt, 2. Gerdâniye, 3. Selmek, 4. Nevrüz, 5. Mâye, 6. Şehnâz'dır.

Kırşehirli'de ise, 1. Gevâşt, 2. Nevrüz, 3. Selmek, 4. Şehnâz, 5. Mâye, 6. Gerdâniye, 7. Hisâr'dır.

Kırşehirli 131/1, s. 2'de Safiyüddin'den söz ederken şunları demektedir.

" Ve oniki burçdan on iki makām tasnif eyledi. ve yedi yıldızdan yedi āvāz oldu..."

Kırşehirli'nin farsça olan orjinalini göremediğimiz için bu cümle, edvarı türkçeye çevirenin hatası olabilir. Ancak āgāze sayısını Safiyyüddin edvārında altı olarak belirtip saymaktadır.⁸²

4. Dört ana perde olarak da dört şube Kırşehirli ve Safiyüddin'de aynıdır. Şöyle sıralanmaktadır.

1. Yegāh	3. Segāh
2. Dügāh	4. Çārgāh

Makām, āgāze ve şubelerin burçlar, gökcisimleri ve unsurlarla ilgili daireler düzgün bir yazım olmamasından dolayı ancak bir bölümü çözümlenebildi. Bir bölümünün çözümlenme sebebi 131/4 numaralı makâlenin Kırşehirli'den alıntı olması ve bu makâlede eksikler bulunmasına rağmen birbirinden faydalanılarak eksikler tamamlanmaya çalışıldı.

5. Kırşehirli terkīb için şu açıklamayı yapmaktadır: ⁸³

"Her üstād ki geldi, kuvvetleri yetdügince iki makām veya iki şube birbirine terkīb eylediler, bir ad kodılar bir terkīb oldu."

Kırşehirli'de başlangıçta sıralamada 52 terkīb adı sayılır. Ancak terkīblerin anlatımı sırasında 50 terkīb tanımı görmekteyiz. Bu terkībler içinde önceden sayılmayan terkipler de yer almaktadır. Dolayısıyla terkīb sayısı 56'ya yükselir.

Bu terkībler şöyle sıralanabilir.

⁸² Safiyüddin, a.g.e., s.47

⁸³ Kırşehirli Edvarı, Milli Kütüphane, No: 133, s.2

1. Bestenigār	29. Rüy-i Irāk
2. Nikrīz	30. Müsteār
3. Pencgāh	31. Nigār
4. Beste-İsfahān	32. Gerdāniye-Nigār
5. Dil-keş-hāverān	33. Gerdāniye-Büselik
6. Zīr-keşīde	34. Nigārinek
7. Aşīrān	35. Muhayyer
8. İsfahānek	36. Sipīhr
9. Uzzāl	37. Hüseyñī Acem
10. Nihāvend	38. Hicāz-ı Büzürg
11. Hümayün	39. Muhalif
12. Bahr-i nāzik	40. Hisār Evc
13. Hisārek	41. Nühüft
14. Türkī Hicāz	42. Rast Māye
15. Hicāz-ı Muhalif	43. Irāk Māye
16. Rahātü'l-ervāh	44. Uşşāk[Māye]
17. Nevā Aşīrān	45. Segāh Māye
18. Zāvil	46. Terkīb-i Saba
19. Müberka	47. Acem Zırkeşīde
20. Zemzeme	48. Nevrüz-ı Acem
21. Nevrüz-ı Rūmi	49. Segāh-ı Acem
22. Terkīb-i Nevrüz	50. Çārgāh-ı Acem
23. Zīrefkend-i Büzürg	51. Dügāh-ı Acem
24. Sazkār	52. Hicāz-ı Acem
25. Nihāvend-i Rūmī	53. Uzzāl-ı Acem
26. Nişāverek	54. Acem-i Rāst
27. Vech-i Hüseyñi	55. Sebz ender sebz
28. Karcigār	56. Agāze-i Zenbūr

Sıralamada adı geçmeyen makamlar:

	Sıralamadaki no
1. Irāk-Māye	(43)
2. Segāh-ı Acem	(49)
3. Dügāh-ı Acem	(51)
4. Hicāz-ı Acem	(52)

Anlatımda adı geçmeyen makâmlar:

	Anlatımdaki no
1. Isfahânek	(8)
2. Rahâtü'l-ervâh	(16)
3. Sâzkâr	(24)
4. Gerdâniye-Büselik	(33)
5. Terkîb-i Sabâ	(46)
6. Agâze-i Zenbür	(56)

Oransay yaptığı sıralamada 50 terkîb saymıştır. Bizim yaptığımız saptamada 56 terkîb adı 50 makam anlatımının bulunduğunu belirtmiştik. ⁸⁴

Tümü anlatımda bulunan fakat Oransay'da yer almayan terkîbler şunlardır: 20.sırada Zemzeme, 22. sırada Terkîb-i Nevrûz, 43. sırada Irâk-Mâye, 49. sırada Segâh-ı Acem, 51. sırada Dügâh-ı Acem, 52. sırada Hicâz-ı Acem.

6. Usûl anlatımında eksiklikler ve hatalar vardır. Usûller Sakîl ve Hafif olmak üzere 2'ye ayrılmaktadır. Sonra Sakîl 9'a Hafif ise 9'a ayrılmaktadır.

Anlatım sırasında bu usûllerin tümü hakkında bilgi verilmemesi bir eksikliktir. Ayrıca usûllerle ilgili çizilmiş üç daire bulunmaktadır. Bu dairelerle daha önceki anlatımı arasında birbirini tutan pek az nokta vardır. Örneğin;

Sakîl için 24 harf olduğu yazmaktadır. Ancak " Şöyle ki dört kerre tekrar edesin ki tenen ten ten yigirmidört tamâmdur." dediğine göre sayı 7'dir. $7 \times 4 = 28$ 'dir. Ardından Hafif'i açıklar. "Onaltı nakarattan tenen tenen ten diye onaltı harf tamâm olur." Burada 8 harf saymaktadır. Harflerden önce "iki kerre" sözü eklenmeliydi.

Daireler ile anlatımdaki usûllerin tutarsızlığına gelince; anlatımda Remel-i Kasîr 14 harfdi, daire anlatımında 12'dir. Verşân anlatımında 12 harfti, daire anlatımında 10'dur.

⁸⁴ a.e. 23-24.

Üçüncü daireden bir sonuç çıkarmak oldukça güçtür. Usûlerin adları var, açıklamaları yoktur. Dairenin ortasında " çün tenen ten tenen tenendir" denilmekte bu 11 harf olan usûl hangisidir, belirtilmemiştir. Hemen yanında " darb çün tenen" neyi anlattığı anlaşılmamaktadır.

Belirtilen bu sebeplerden dolayı usûl konusu ile ilgili kesin sonuçlara ulaşamamıştır.

7. Çalgıların anlatıldığı bölümde çeng çalgısını anlatırken çengi başta ana dizi olarak belirttiğimiz Rast'a düzenlemektedir. Çeng'in sekiz kılını şöyle sıralamaktadır; Rast, Dügâh, Segâh, Çargâh, Pençgâh, Hüseynî, Hisâr, Gerdâniyye, Muhayyer. Burada Pençgâh, Nevâ perdesine, Hisâr ise Evç perdesine karşılık gelmektedir.

Bunu oktavları açıklarken de anlamaktayız.

Muhayyer, Dügâh'ın tîzî.
Gerdâniye, Râst nermi (pesti).

Hisar'ın Râst'ın altında dahı kıldır derken Irâk perdesinin sekizlisi olduğu kastedilmektedir.

8. Rast düzeni anlatırken bazı makâmları giriftli ve giriftsiz olarak ayırmaktadır. Bu icraların nasıl gerçekleştirildiği hakkında bir ayrıntı belirtilmemektedir. Ancak şu şekilde açıklanabilir. Giriftsiz, ana düzende hiçbir değişiklik yapılmadan yani, ana perde sayılan perdelerde çalınması, giriftli ise, bu perdelerden bir ya da bir kaçının verdiği sesi değiştirerek icra edilmesi olabilir. Bugün kanun çalgısını buna örnek verebiliriz. Mandalların icra edilecek makama düzenlenmesiyle yapılan icra giriftsiz, mandalların kullanılmasıyla giriftli bir hal alır. Elbette geçmişte bu icra belki de mandal ile değil tırnak aracılığıyla yapılıyordu.

3. 3. Kırşehirli ve çağdaşları döneminde müzik nazariyatı

Bu bölümde, Kırşehirli edvârı ve çağdaşları dönemindeki müzik nazariyatında ne gibi değişiklikler olduğunu gösterebilmek amacıyla bir kaç nazariyat kitabı üzerinde durulmaktadır.

Bu nazariyat kitapları şunlardır: Hızır Bin Abdullâh'ın Kitâbü'l-Edvâr'ı (1441) ve Ladikli Mehmed'in Zeynü'l-Elhân'ı (1475) ve 16. yüzyılın başında yazılmış olan Seydî'nin El-Matla'ı (1504).

- 12 Makâm, 6 yada 7 âgâze 4 şube

Kırşehirli Edvârında olduğu gibi geleneksel 12 makâm, 6 yada 7 âgâze, 4 şube diğer kuram kitaplarında da yer almaktadır. Sıralama ve makâm adları yazımlarında bazı değişiklikler bulunmaktadır. 12 makâm'dan başlamak üzere değişiklikleri şöyle sıralayabiliriz.

Ladikli'de 12 makâm sıralaması Kırşehirli Edvârındaki gibidir. Fakat, Seydî ve Hızır Bin Abdullah'ın eserinde bu sıra değişiklik göstermektedir. Sözelimi,

Kırşehirli'de Püselik makâmı 10. sırada, Hicâz makâmı 9. sırada, Nevâ makâmı ise 11. sırada yer alıyordu.

Seydi, makâm sıralamasında Büselik makâmını 9. sıraya alarak 10. sırada Hicaz'ı belirtiyor.⁸⁵

Hızır Bin Abdullah Nevâ makâmı onuncu sırada, Püselik makâmı on birinci sırada yer alıyor.⁸⁶

⁸⁵ Seydi, El-Matla, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, III. Ahmet Kitaplığı, A.3459.s.9b.

⁸⁶ Hızır Bin Abdullah, Kitâbü'l edvâr, Topkapı sarayıKütüphanesi, Revan Yazmaları, No: 1728,v.66b.

Üç edvarın sıralamasında ortak ve önemli bir özellik ise, Safiyyüddîn'de birinci sırada yer alan Uşşâk makamının 12. sıraya yerleşmesi ve yerini "Râst" makâmına bırakmasıdır. Râst makâmını birinci sıraya yerleştiren edvâr yazarları bu makâma önemli bir rol yüklemektedirler. Daha öncede belirttiğimiz gibi bu "Ana makâm" olma özelliği taşımasıdır.

Agâzeleri anlatırken Seydi, Râst makâmını şöyle tarîf etmektedir;

.....

Bil evvel ki makâmı anlagıl Râst
Ki Râstı Râstdur Ümmü'l-makamât ⁸⁷

Râst makâmı için Ümmü'l-makamât, makâmın anası tanımını kullanmaktadır.

Kırşehirli'de Zîrgüle olarak geçen makam adı, her üç edvârda da Zengüle olarak yer almaktadır. Yine her üç edvârda Bûselik olarak geçen makâm adı değişiklik göstermezken Kırşehirli'de on iki makâm belirtilirken Pûselik olarak geçiyor fakat eser içerisinde her iki yazılıma da rastlamaktayız.

Edvârların üçünde 9. makam Hicâz olarak geçerken ancak Ladikli Mehmed Çelebi'de bu makâm Hicâzî olarak yazılmıştır. Yine Kırşehirli'de dördüncü sırada yer alan Zirefkend-i Küçük makâmı Ladikli'de Zîrefkend olarak geçmektedir.

Eskilerin altı olarak belirttiği âgâze sayısını Kırşehirli Hisâr perdesini ekleyerek yediye çıkarmıştır. Ladikli ve Seydî'de yine yedi olarak kalan âgâze sayısı Hızır Bin Abdullah'ta altıdır. Hızır Bin Abdullâh, avâzelerin Ebû Nasr-ı Farâbî katında yedi olduğunu diğer üstâdların katında altı olduğunu belirterek , Hisâr'ı avâzeden saymazlar demektedir. ⁸⁸

Agâzelerden Hisâr, Kırşehirli'de yedinci sırada Ladikli'de beşinci sırada bulunmaktadır.

Dört ana perde olarak da dört şube şöyle sıralanmaktadır.

1. Yegâh	3. Segâh
2. Dügâh	4. Çârgâh

⁸⁷ Seydî "a.g.e., s.8a.

⁸⁸ Hızır Bin Abdullah., a.g.e., s. 66b.

Kırşehirli'den başlamak üzere 1. yer anlamına gelen Yekgâh perdesinin Rast perdesi ile yer değiştirdiğini görmekteyiz. Perdeler 1., 2., 3., 4., ve 5. yer anlamına gelen Yekgâh, Dügâh, Segâh, Çārgâh, Pençgâh adını almaktaydı.

Hızır Bin Abdullâh dizinin 6., 7., 8., sesleri için daha çok Hüseynî, Hisâr ve Gerdâniye adlarını kullanmıştır. Râst'ı anlatırken ilk sese Yegâh demesi gerekirken Râst demiştir. Ve Gerdâniye'nin oktavı olduğunu da şöyle belirtir. " Evvel Râst âgâz idesin ve bir çıkasın tâ Gerdâniye'ye degin girü Râst idesin" ⁸⁹

Ayrıca Nerm Hisâr yerine Irâk, Pençgâh için Isfahân dediği düşünülürse perdelerin çoğunun makâm adlarıyla anılmış olduğu görülür. Öyleyse Irâk, Râst, Isfahân, Hüseynî, Hisâr, Gerdâniye ve Muhâyyer hem perde hem makâm ismidir. Kısaca Kırşehirli'de çalgıların düzenlerinde de görüldüğü gibi Hisâr- Evç, Pençgâh- Nevâ, Nerm Hisâr- Irâk, Yekgâh- Rast adları yerine kullanılmıştır.

- Terkîbler

Ayrıca Hızır Bin Abdullah'da 12 makâmı, 6 âvâzeyi, 12 makâm ile bireştirerek yeni terkîbler üretme olanağından yararlanır. 12 makâmın 6 âvâze ile bireştirilmesinden elde ettiği 72 terkîbden (Râst- Geveşt), (Irâk-Geveşt vb.) Râst Mâye (73), Irâk-Mâye(85) ve Uşşâk-Mâye (74) önceden bilinmekte olduğundan ancak 69 ad yenidir. ⁹⁰

6 avâzeyi 12 makâm ile bireştirerek elde ettiği son 72 terkîbden (Geveşt-Râst, Nevrüz-Râst, vb.) ise yalnız Gerdâniyye-Büselîk (65) önceden bilinmekte olduğundan, geriye kalan 72 adet yenidir. ⁹¹

Burada spekülâtif bir yöntem uyguladığı ve bu 69+71= 140 yeni terkîbden ancak pek azının günün (demek 15. yy ortaları) ediminde kullanılmış olacağı açıktır. En azından bu yeni adların aynı evrede yazılmış öteki kuram betiklerinde anılmadıklarını belirtmek gerekir. İçlerinden birkaçı ancak sonraki yüzyıllarda gerçekten bulunmuş ve kullanılmıştır. ⁹²

⁸⁹ Hızır Bin Abdullah., a.g.e., 93b.

⁹⁰ Gültekin Oransay, a.g.e., s.26.

⁹¹ a.e.

⁹² Gültekin Oransay, a.g.e. - s. 27.

Seydi'de ise Kırşehirli' de adı geçmeyen şu terkîbler yer almaktadır.

- 42. sırada Hisarîk
- 54. sırada Irāk-ı Acem
- 57.sırada Hicāz-ı Irāk
- 25. sırada Rekb
- 26. sırada Rekb-i Nevrüz

Kırşehirli'de bulunan tüm terkîbler Seydi'de yer almaktadır Seydi'de bulunmayan tek terkîb ise Kırşehirli'de bulunan Agāze-i Zenbūr'dur.

Bununla birlikte bazı makâmın adlandırmaları birbirine yakınlık göstermekle birlikte farklıdır. Ancak makâm anlatımları incelendiğinde aynı makâm olduğu görülebilmektedir. Sözelimi;

Seydi'de 2. sırada bulunan Nigâr ve Nigârinîk makâmı Kırşehirli'de 31 ve 34 sırada ayrı ayrı yer almaktadır.

6. sırada Nîrîzî Kırşehirli'de Nîkrîz olarak geçiyor.

8. sırada Zilkeş ve Zilkeşhâveran olarak geçen makâm Kırşehirli'de 5. sırada Dilkeş ve Dilkeşhâverân olarak geçmektedir.

13. sırada yer alan Muhalifek Kırşehirli'de Muhâlîf olarak yer almaktadır.

20.sırada Zāvülü Kırşehirli'de Zāvîl olarak geçmektedir.

24. sırada Nevrüz-i Rümî ve Rıdvân, Rıdvân adlandırması Kırşehirli'de yer almamaktadır.

26.sırada Rekb-i Nevrüz Kırşehirli'de yer almamaktadır. Terkîb-i Nevrüz ile aynı şey olabilir.

27. sırada Zîrefkend Kırşehirli'de Zîrefkend-i Büzürg olarak geçmektedir.

Seydi'nin edvarındaki tanım incelendiğinde aslında Zîrefkend-i Büzürk'ü anlattığı görülebilir. ⁹³

33. sırada bulunan Se-bahr terkîbi Oransay'da da farklı bir terkîb adı olarak değerlendirilir. Altı yeni makâm adı altında Se-bahr'ı da bildirir. ⁹⁴ Her iki eserde terkîb anlatımı incelendiğinde Kırşehirli'deki Sipihir terkîbi tanımı ile aynı olduğu göze çarpmaktadır. Bu da bize Seydi'nin Sipihir'i yanlış yazdığı izlenimini vermektedir.

Ladikli Mehmet Çelebi'de Kırşehirli'de olmayan, edvârdaki sıra numaralarıyla şu terkîbler yer almaktadır.

1. Pencgâh-ı asl
2. Pencgah-ı zâid
3. Isfahân
5. Sünbüle
7. Dügâh⁹⁵
9. Evc
10. Mâhür-ı sagîr
11. Mâhür-ı kebîr
12. Nîrîz-i kebîr⁹⁶
13. Nîrîz-i sagîr
14. Nihâvend-i kebîr
15. Nihâvend-i sagîr
17. Acem
21. Zâvilî-segâh
22. Zâvilî-ısfahan
25. Hûzî
26. Hucest

⁹³ Seydî, a.g.e., s.15a

⁹⁴ Gültekin Oransay, a.g.e., s. 29.

⁹⁵ Şube olarak yazıldığı halde terkîblerde de yer almaktadır.

⁹⁶ Ladikli'de Nîrîz-i Kebîr yazılan makâm adı Oransay, a.g.e.,s. 110'da Nîrîzî kaydedilmiştir.

- İnsan fizyonemisine ve Günün Saatlerine Göre Kullanılan Makamlar ve Özellikleri

Seydî'de şu şekildedir.⁹⁷

Sabahdan Kuşluk : 1. Kūçek, 2. Hüseyñî, 3. Uşşāk, 4. Nevrüz, 5. Zırkeşhaverān, 6. Nişāvurek, 7. Hisār, 8. Rekb-i Nevrüz, 9. Muhayyer, 10. Hüseyñî Acem, 11. Çārgāh Acem, 12. Şehr-i Uşşāk, 13. Māye, 14. Nevā, 15. Aşīrān, 16. Nevrüz-i Rūmī. Tabiatı, Islak, soğuk.

Kuşluk ikindi : 1. Irāk, 2. Zengüle, 3. Nevā, 4. Güvāşt, 5. Segāh, 6. Sāz-ı Ulā, 7. Rüy-i Irāk, 8. Hisārek, 9. Segāh-Māye, 10. Müsteār, 11. Nihāvend, 12. Hümāyün, 13. Irāk Māye, 14. Müberka', 15. Sāzkār, 16. Mutedil, 17. Segāh Acem, 18. Irāk Acem Tabiatı, sıcak kuru, makam tabiatı, soğuk kuru.

İkinci Yatsu : 1. Isfahān, 2. Rehāvī, 3. Büselik-Māye, 4. Beste-i Isfahan, 5. Isfahanek, 6. Zırkeşīde, 7. Nigār, 8. Zemzeme, 9. Gerdāniye, 10. Büselik, 11. Vech-i Hüseyñî, 12. Karcığār. Tabiatı, Sıcak ıslak, Makam tabiatı Soğuk ıslak.

Yatsu-sabah : 1. Rāst, 2. Hicāz-Büzürk, 3. Şehnaz, 4. Selmek, 5. Bestenigār, 6. Nīrīzi, 7. Gerdāniye Nigār, 8. Aşīrān, 9. Pencgāh, 10. Rāst-Māye, 11. Uzzāl-Acem, 12. Hicāz-ı Acem, 13. Rahatü'l-ervāh, 14. Muhalifek, 15. Hicāz-Acem, 16. Nühüft, 17. Nihāvend, 18. Bahr-i Nāzik, 19. Hicāz-Türkī, 20. Hicāz-Rekb. tabiatı, soğuk kuru, makam tabiatı, sıcak kuru.

Ladikli Mehmet Çelebi'ye göre,⁹⁸

Sabah-Kuşluk: Hüseyñî, Rāst, Büselīk.

Kuşluk-ikindi: Zengüle, Uşşāk, Hicāz.

İkinci- Yatsı: Irak, Isfahān, Nevā.

Yatsı- Sabah: Büzürg- Zīrefkend, Rāhevī.

⁹⁷ Seydi, a.g.e. s. 32b- 33a.

⁹⁸ Ladikli Mehmet Çelebi, Zeynü'l elhan, Milli Kütüphane, Ankara, No: 1267, s..115b- 116a.

Hızır Bin Abdullah'ta şöyle sıralanır:⁹⁹

Gün doğraken- Hicâz,
 Kuşluk zamanı- Irâk,
 Öğlen- Râst,
 İki namaz ortasında- Zengüle,
 İkinci vakti- Büselik,
 Gün battığında Uşşak,
 Akşam- Zîrefkend,
 Subh-ı sâdık tûlu içinde Rehâvî
 Aydınlık'ta- Hüseyinî.

Seydî ve Kırşehirli, bir günü dörde bölmüş; sabah-kuşluk, kuşluk ikindi, ikindi yatsı, yatsı sabah.

Ladikli ise çok daha küçük birimlere ayırmıştır. Şafaktan önceki alacakaranlık, şafak sökerken, dahve-i sugra, dahve-i kübra, gün ortası, öğle zamanı, beyn-e s-aleveteyn, ikindi, gurub vakti, güneşin battığı zaman, akşam ezanından sonra, uyku vakti.

Bu iki birimi üçerli gruplarsak, Seydî'ninkine yakın bir bölümlenme çıkar:

Şafak sökerken, dahve-i sugra, dahve-i kübrâ: sabah-kuşluk / gün ortası, öğle zamanı, beyn-e s-salaveteyn: kuşluk-ikindi / ikindi, gurub vakti, güneş battığı zaman: ikindi-yatsı / akşam ezanından sonra şafaktan önceki alacakaranlık, uyku vakti: yatsı-sabah.

Ladikli Mehmed Çelebi, insan fizyonemisine göre kullanılan makamlardan söz etmemiştir. Seydi (133b) ve Kırşehirli (31) aynı bilgileri bulunmaktadır.

Seydî ile Kırşehirli'deki usul anlatımı birbirine çok yakındır. Şöyleki:¹⁰⁰

Sakil ve Haff diye ikiye ayrılır.

⁹⁹ Hızır Bin Abdullah, a.g.e., s. 111 b, 112 a

¹⁰⁰ Seydi, a.g.e., s. 28b, 29a.

Sakil	Hafif
1. Verşân	1. Remel-i Tavîl
2. Revân	2. Remel-i Kasîr
3. Türkî	3. Çâr-darb
4. Semâ'î	4. Si-darb
5. Fahte	5. Râh
6. Serendâz	6. Muhammes
7. Buhârî	7. Remel-i Sengin
8. Hezec	8. Çâr Darb-ı Hafîf
9. Evsat (Çifte de denilir.)	9. Darbeyn

Darbeyn usulünün tarifi konusunda Seydi ve Kırşehirli birleşmektedir.

Seydi'ye Göre:

Sakil-i Tavil -24

Daire-i Hafif - 16

Remel-i Tavil- 18

Remel-i Kasir- 14

Çar-Darb (Hafif+ Remel-i Kasîr) - 30

Muhammes-i Tavîl (Sakîl+ Remel-i Kasîr) - 38

Vereşân- 12

Türkî- 10

Fahte- 14

Ladikli Çelebi madrub anlamına m harfini vurulan hecelerin altına yazmıştır. Usul dağarında Ladikli Mehmed ilki eskilerin, ikincisi gününün dağarı olmak üzere iki dağar verir. Ayrıca içindeki sayılar usullerin birim süre sayısını verir.

1) Eskilere göre altı usul (altı arap usulü)

1. Bereşân (17)

2. Sakîl-i sani/muhammes (16)

3. Hafif-i Sâkîl (16)

4. Sakîl Remel (24)

5. Hafif-i Remel (10)

6. Hezec (10)

2) Ladikli Mehmed'e göre kendi gününde kullanılan ve bilinen 18 usül tanımlanmaktadır.

1. Berefşân
2. Sakîl (48)
3. Hafîf (32)
4. Se-darb
 - a) se-darb-ı tavîl (32)
 - b) se-darb kasîr (16)
5. çehâr darb (96)
6. Fahti (10)
- 7.Revân /tarâb-engîz (10)(1) divân olmalı (divan/darb-engiz).
8. Evsât (24)
9. Amel-i usûl/Türkî darb (14)
10. Remel-i Kasîr(24)
11. Remel-i Tavîl (24)
12. Serendâr (14)
13. Cer /nîm Sakîl / cerr-i sakîl (24)
14. Ezeç/seri'ül-hezeç
15. Revân (9)
- 16.Muhâccel (56)
- 17.Darbü'l-feth (88)

Halk arasında kullanılan usûller

1. Cer-i Hafîf (48)
2. Rikâb (32)

Hızır Bin Abdullâh'da usûl konusu ise şöyledir:¹⁰¹ İka yani usûl iki çeşittir

Sakîl- 24	Hafîf-16
1) Hezeç	1) Hafîf-i Hezeç
2) Remel	2) Hafîf-i Sakîl-i Evvel
3) Sakîl-i evvel	
4) Sakîl-i Sâni	

¹⁰¹Hızır Bin Abdullâh.,a.g.e., s. 74b- 79a

SAKİL

1. Remel- i Tavîl
2. Remel-i Kasr
3. Cihâr Darb-
4. Si darb
5. Darbeyn
- 6.Rahkerd
- 7.Muhammes
8. Sengin Darb
9. Cihân darb Hafif

HAFİF

1. Verşân-
2. Revân
3. Türk-i Darb
4. Semâ'î
5. Fâhte
- 6.Şirendaz
7. Ciharum darab Behârî
8. Hezec
9. Evsât

- Çalgılar

Kırşehirli Ud, Çeng ve Ney hakkında bilgiler vermektedir.

Zeynü'l Elhan'da çalgı açıklamaları bulunmamaktadır. Seydi ve Kırşehirli'deki çalgılar ve düzenleri farklılık göstermez. Ancak Seydi, Kırşehirli'de bulunmayan Şeştâr adlı çalgı ile ilgili de bilgi vermektedir.

3. 4. 131 / 2 numaralı makāle ve Kantemir edvārı

131/2 numaralı makālenin bir bölümü klasik edvār geleneğine göre yazılmıştır. Giriş olarak adlandırabileceğimiz bu bölüm ilk sekiz sayfayı oluşturmaktadır. İlk üç sayfada arapça bazı cümleler yer almaktadır. İlk sekiz sayfada yer alan konular şunlardır;

1. Dua
2. Musiki ilmi'nin bulunuşu
3. Oniki burç, yedi yıldız, dört ana unsur, yirmidört saatin makām, āgāze ve şubelerle ilişkisi.
4. Makāmlar ve yıldızlar, burçlar arasındaki ilişkiler
5. Günün saatlerine ve insan fizyonomisine göre kullanılan makāmlar ve özellikleri
6. Musiki ilmin'in şerif ilim oluşu ve deve hikāyesi.

Makāle bu girişden sonra Kantemiroğlu edvarının perdelerine göre makām sınıflandırması bölümüyle sekizinci sayfadan itibaren aşağıda devām eden bölümleri yazarın kendi anlatımıyla, zaman zaman özetleyerek zaman zaman aynen alıntı yaparak kopyalamasından oluşmaktadır.

7. Sınıflandırmaya göre makām anlatımı.
8. Şed tanımı ve şed yolları anlatımı
9. Terkīblerin anlatımı
10. Musikideki uyuşma ve uyuşmazlık
11. Perdeler, makāmlar ve terkīblerin uyuşma ve çatışmaları
12. Hüseyinī makāmında, bütün makāmları toplayan bir taksīm anlatımı

Yalnız, Kantemir edvārı'nın bu bölümlerini aktarırken yazar, döneminde kullanılan makām tanımlarına gerek anlatım içerisinde gerekse kenar notlarında yer vermektedir.

Kantemir edvarı ¹⁰² Kitāb-ı 'İlm'ül Mūsikī 'alā vechi'l Hurūfāt (Harflerle Tesbīt ve İcrā İlminin Kitābı) iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde perdeler, makāmlar, usuller gibi teorik konular işlenir. İkinci bölümde ise kendi icad ettiği nota ile 355 saz eserinin notası bulunmaktadır.

İşāret-i Perdehā-yı Mūsikī (Musiki perdelerinin işaretleri)- Bāb-ı Evvel (Birinci Kısım) başlığı ile kitaba giriş yapılmaktadır. Bu bölümde ilk önce tanburda bulunan perdelerden söz edilmekte, perdelerin sınıflanması, perdelerin harfleri, vezinlerle ilgili bilgiler yer almaktadır.

Dibāce-i 'İlm-i Mūsikī (Musiki İlmine Giriş) -Bāb-ı Sānī (İkinci Kısım) Bu kısımda Musiki ilminin tarifi, musiki perdesinin tarifi, terkīb , mürekkep makām, şedd makām gibi tarifler yer almaktadır.

Edvār-ı Musikī 'Aded ü tesmiye-i makāmāt 'ala kavı-i hakīr (Musiki edvārı - Bize Göre, Makāmların Sayıları ve Adları) - Bab-ı Sālīs (Üçüncü kısım) İşte bu kısımdan itibāren ki bu Kantemiroğlu edvārı'nın 22. sayfasına denk gelmektedir. 132 numaralı makāle sayfa 22'den 68. sayfaya kadar aktarılmıştır. Kantemir edvārı bu sayfadan sonra eski edvār anlatımı, musiki türleri hakkında bilgi ve usüller gibi konular işlenmiştir.

131/2 numaralı makālenin giriş bölümünde yer alan oniki makām, yedi yıldız, dört ana unsur, yirmi dört saatin makām, agāze ve şubelerle olan ilişkisi ve günün saatlerine göre kullanılan makāmlar ve özellikleri (3. ve 4. madde başlığı) bölümü 131 / 4 numaralı makālede 6-10 nolu sayfalar arasında çizelgelerle gösterilmiştir.

131/2 numaralı makalede ortaya çıkan belli başlı özellikleri şöyle sıralayabiliriz.

1. Kantemir edvārında sayılan perdelerin makāmlarının 27 olması terkīblerin ise 20 olması gerekmektedir. Oysa toplam 47 olması gereken bu sayı kendisi tarafından eklenen anlatımlar da düşünülüğünde 61'e çıkmaktadır.

Kantemir'de bulunmayan anlatımlar şunlardır;

1. s. 10'da Sazkār makamı
2. s. 10'da Beste-Hīsār makamı

¹⁰² Kantemiroğlu , Kitāb-ı 'İlm'ül-Mūsiki 'alā Vechi'l-Hurūfāt. Çev: Yalçın Tura. İstanbul, 1976.

3. s. 12'de Müsteār makāmı
4. s.14'de Rahātefzā makāmı
5. s.15'de Muhāyyer-Būselīk makāmı
6. s. 16'da Agāze-i Kabl makāmı
7. s. 16'da Şehnāz-Kürdī (Sadece adı geçmektedir.)
8. s. 16'da Muhāyyer-Kürdī
9. s.18' de Şehnaz-Būselīk
10. s. 19'da Māverāü'l-nehir makāmı
11. s.20'de Sipīhr makāmı
12. s. 21'de Nagme-i Zābil makāmı
13. s. 21'de Māhūr-'Aşīrān makāmı
14. s. 27'de Hicāzkār makāmı

2. Bu makāmları sırasıyla inceleyerek eserin yazıldığı dönem hakkında bazı sonuçlara ulaşmaya çalışacağız. Ancak, bu yüzyılda yazılan kuram kitapları da gözönüne alınarak hem dönem hem de makāmlar ve terkībler hakkında bazı sonuçlara varmamız daha kolay olacaktır. Bu yüzyılda yazılmış iki önemli eser mevcuttur.

Bunlardan ilki Abdü'l'bākī Nāsır Dede 'ye(1795)¹⁰³ ait Tedkīk ü Tāhkīk¹⁰⁴, diğeri ise Kemāni Hızır Ağa tarafından yazılan (1765- 1770)¹⁰⁵, Tefhimü'l-makāmāt fi Tevlid-in Negamāt .¹⁰⁶ adlı eserlerdir.

Abdülbākī Dede'nin tanımladığı Beste-i Hisār (terkīb) 21 a, Rāhātefzā (terkīb) 28b, Māverāün'nehr (terkīb) 30a için şuna benzer ifādeler kullanmaktadır.

Beste-i Hisar için, " bununda bizden öncekilerin buluşu olması akla daha uygun gelmektedir ve bizden öncekilerin birinin kitabında da böyle bulundu. "

131/2'de sayfa 11'de bulunan bir derkenar notta Abdü'l'bākī Nāsır'ı doğrulayan bir ifade yer alıyor. Şems-i Isfahān Celāleddīn-i Rūmī'nin edvārında Beste-i Hisār ve Hümāyün ve Sūzidil ve Māverāün nehr ve Nagme-i Kabl ve Karabagı ve Hicāzkār

¹⁰³ F. Adile Aksu, Abdü'l'bākī Nāsır Dede ve Tedkīk ve Tahkīk, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1988.

¹⁰⁴ Süleymāniye Kütüphanesi, Nāfiz Paşa, 1242/1.

¹⁰⁵Yavuz Daloğlu, Tefhīmü'l-Makāmāt Fī Tevlid-i n-Negāmāt, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Lisans bitirme ödevi, İzmir, 1985.

¹⁰⁶ Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No. 1793.

ve Nigārek ve Rāhātefzā ve Sebz-i Hisār ve Sūzināk gibi nağmelerin bulunduğundan sözedilmektedir.

Kemāni Hızır Ağā 'da Müsteār (terkīb)11b, Muhāyyer-Kürdī (terkīb) 12a, Rāhatefzā (terkīb) 12a, Şehnāz-Büselīk (terkīb) 12b, Muhāyyer-Büselīk (terkīb)13a, Sāzkār (terkīb)13a, Māhur-‘Aşīrān (terkīb)13b tanımlandığı görülmektedir.

Bu makāmlar içerisinde Nāsır Dede'de bulunanlar şunlardır: Müsteār (terkīb) 20a, Şehnāz-Büselīk (terkīb) 27b, Sāzkār (terkīb) 31 b.

Oransay, s.31'de Belleten, Ağāze- i Kabl ve Nagme-i Zābīl için H. S. Arel'in özel betikliğinde bulunan Kantemiroğlu edvārı'nın¹⁰⁷ bir bölümünde bulunduğunu belirtmektedir. Ancak sözü edilen eserde bu tanımlara rastlanamamıştır. Oransay kaynak olarak Musiki Mecmuası 5, s.24-25'i göstermiştir. Hüseyin Sadettin Arel'e ait olan bu makalede şöyle yazmaktadır.¹⁰⁸

"Kantemiroğlu kitabından alındığı anlaşılan ve bazı ilaveleri ihtiva eden risāle." Anlaşılacağı üzere, Oransay hatalı bir bibliyografya vermiştir. Arel'in sözünü ettiği makale 131/2 numaralı makale olabilir, ancak Arel kütüphanesindeki Kantemir Edvārı olma olasılığı zayıftır.

Yine Oransay, s.30'da Muhāyyer-Büselīk'in Hāfız Post'un güfte mecmuasında¹⁰⁹ fasıl olarak yer aldığını belirtmektedir. Kaynak olarak ise Suphi Ezgi'nin Nazari, Ameli Türk Musikisi kitabını göstermektedir. Suphi Ezgi şunları yazmaktadır.¹¹⁰

"Avukat Hilmi Ethem Arda'nın kütüphanesinde mevcut Hafız Post'un mecmuası olup sonradan İtri'nin eline geçüp kendi yazısıyla besteler ilave etmiş olduğu mecmuada muhayyer puselik faslının bulunduğu..."

Hafız Post güfte mecmuasında bu makām, fasıllar içerisinde yer almamaktadır.¹¹¹

¹⁰⁷ Kantemiroğlu, a.g.e.

¹⁰⁸ H. Sadettin Arel, Türk Müziği Bibliyografyası,,Musiki Mecmuası. Hüsnütabiat matbaa. İstanbul, 1948, No: 5, Sene I, s.24-25.

¹⁰⁹ Topkapı Sarayı Mützesi Kütüphanesi, No. 1724.

¹¹⁰ Suphi Ezgi, Nazari, Ameli türk Musikisi, Hüsnütabiat Basımevi, İstanbul, 1953.c.4, s. 260.

¹¹¹ Nilgün Doğrusöz, Hafız Post Güfte Mecmuası (Türkçe Güfteler), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, 1993, s.14.

Şehnâz-kürdî hakkında Oransay'da hiçbir bilgi bulunmamaktadır.

Burada çıkarabileceğimiz sonuç şudur; Hızır Ağa'nın edvârını 1765-70 yıllarında Nâsır Dede'nin ise 1795 'de yazılmış olduğu düşünüldüğünde 131/2 numaralı makalede tanımlanan ve Kantemiroğlu edvârında (17.yy) bulunmayan bu makâm yada terkîblerin bu iki yazmada yer alması. 131/2 numaralı makâlenin büyük olasılıkla 18. yüzyıl başlarında yazıldığı olasılığını artırmaktadır.

3. Makâmlar geçmiş yüzyıllarda makâm, âvâze, şube ve terkîb olarak sınıflandırılırken ilk kez Kantemiroğlu'nda yediye ayrılarak sınıflandırıldığı rastlanılmaktadır. İsimlerine göre ilk altı guruba makam , yedinci gruba ise terkîb adı verilmiştir.

Aynı döneme ait olan Hızır Ağa edvârında dört grup içerisinde incelenir. 12 makâm, 7 âgâze, 3 şu'be ve 46 terkîbin adını verir. Bunun yanısıra gözden düşen 35 terkîb ve bir şu'benin de adını belirtmektedir.

Nâsır Dede ise iki grup içinde toplamaktadır. İlk grup makâmlar, ikinci grup ise terkîblerden oluşmaktadır. Makâm sayısı 14, terkîb sayısı ise 125 dir. Bu sınıflandırmada bir edvârda makâm diğerinde ise terkîb sınıfında yer alabilmektedir. Örneğin, Hicâz , Kantemiroğlu'nda terkîb diğer iki yazmada ise makâm olarak adlandırılmaktadır.

Ayrıca aynı yüzyıl içindeki nazâriyatta sınıflandırmanın birbirinden oldukça farklı olduğunu da görmekteyiz. Edvâr olarak adlandırılan müzik kuramını anlatan kitaplar geçmiş yani kendilerinden önce yazılan kitapları örnek olarak aldıkları gibi dönemlerinin nazariyatları hakkında da bizlere bilgi aktarırlar. Ve dikkat edilecek olursa makâm, şube, âgâze ve terkîb adlandırmasından çok makâm ve terkîb olarak genelde kesin bir çizgiyle ayrılmaya başladığı bu yüzyılda görülebilmektedir.

4. 131/2 numaralı makâle yazarı Kantemiroğlu ile ayrıldığı noktaları da belirtir. Derkenar notlarda makamların bazılarında farklı yaklaşımlar yada bilgilendirmeler de bulunmaktadır.

İlk olarak s. 8'de terkîblerden biri olan Sultan-i Irāk için Kantemiroğlu'na atıfta bulunarak Sultan-i Irāk'ın Irāk perdesinde karar etmesi gerektiğini ancak

Kantemiroğlu'nun Dügâh karar eder dediğini, bu konuda sebebi sorulduğunda cevap vermeyip tüm üstâdları susturduğunu belirtmektedir.

Sayfa 11'de Nağme-i Hüzzâm başlığı altındaki derkenar notta Hüzzâm makâmının eskilere göre 'Uzzâl karar ettiğini, ancak sonradan Çargâh ve Segâh zannederek Segâh perdesinde karar verdiler. Buna da Hüzzâm-ı Rûmî denildiği yazılmaktadır.

Sayfa 27'deki notta önemli bir ayrıntı mevcuttur. Burada Nühüft nağmesi ile ilgili Kantemiroğlu Nühüft nağmesini Nevâ Aşîrân diyerek dava edip ancak her ikiside başkadır demektedir. Buhurcuzâde bunu kabul etmeyerek, Nevâ Aşîrân'dır der. Ancak, bu söz üzerine yapılan peşrev için Nevâ 'Aşîrân denilince Kantemiroğlu susmak zorunda kaldı denilmektedir.

Ayrıca bu belirtilen olayların çoğu Kantemiroğlu döneminde geçtiği izlenimini vermektedir. Az önceki notta Kantemiroğlu'nun İtrî'nin görüşünü susarak kabul ettiği anlamını taşımaktadır. Kantemiroğlu edvârında Ali Hâce'nin düşüncesini savunur. Buhurcuoğlu'nun düşüncesini kabul etmediğini belirtmiştir.

5. Kantemiroğlu edvârını kopyalarken yazar bazı yerleri özensiz ve çalاکalem geçmekte, bu ise anlam karmaşasına yol açmaktadır. Metnin kolay anlaşılmasını sağlamak için hatalı yazımlar çeviri bölümünde geçtiği anda dip not olarak belirtilmiştir. Burada bu yazımlara birkaç örnek vererek vurgulamak istermeyiz.

a) s.10'da Türkî Hicâz yazılması gerekirken Zekî çâne yazılması.

b) s. 10'da Hükm ü Dügâh başlığı altında terkîbâtdan Dügâh'da karar veren makâmı anlatırken "Rekb" makâmını Terkîb olarak yazması.

c) s. 20'de Teşrîh-i makâmı Mürekkeb başlığını yazması gerekirken Teşrîh-i Makâmı-ı Rekb yazmış olması Rekb makâmını anlatıyormuş gibi bir izlenim vermektedir.

d) s.31'de makâm uyuşmayan ve çatışan makâmlarda beş sebep gösterir. Yazar bunların yalnızca ikisine yer verir.

6. Şedd makâm yaklaşımı bugün kullanılan şedd tanımı ile oldukça farklılık göstermektedir. Şedd makâm için kendi başına varolan özel bir makâm değildir denilmektedir. Demek ki makâm kimliğinden birşey değiştirmemektedir. Ayrıca Kantemiroğlu bir makâmda bestelenmiş bir eserin dört perde yukarıdan yada aşağıdan çalınmasına şedd denildiğini, bunun çalanın işi olduğunu ve okuyanın nefesinden anlaşılamayacağını belirtmektedir.

Oysa bugün kullanılan Arel-Ezgi-Uzdilek sisteminde şedd makâm özel bir makâm adıdır. Ayrıca bir makâmı başka bir perdeye transpoze yaparak makâmın kimliğinin değişmemesi gerektiğini savunan bu sistemde makâmın adı değişir ve diziye yeni çeşniler katılarak birleşik hale getirilen makâma şedd makâm adlandırması verilir. Bu şedd makâmlar yine birçok perdeye transpoze edilerek çalınabilir. Bugünkü sistemin önemli bir çatlağında budur. Günümüz nazariyatına kısaca değindiğimiz bölümde bu mesele üzerinde daha uzun durulacaktır.

7. Makâm anlatımına Râst ile başlaması ana makâm olma özelliğinden kaynaklandığını bize düşündürmektedir.

8. Kantemiroğlu, Hüseyini makâmında bünyesinde birçok makâmı taşıyan bir taksim örneği vermektedir. Bu taksimin özelliği öğretici nitelikte olmasıdır. Taksim seyir yöntemi kullanılarak açıklanmaktadır. Taksimin bir başka özelliği ise başladığı makâmda bitmesidir. Kantemiroğlu, bu tür taksimin her makâmda icra edilebilmesinin zor olduğunu, bütün makâmları gösteren taksimi başlayıp da sona erdirebilen müzisyenin az olduğunu belirtmektedir.

Kantemiroğlu'nun uyuşan ve uyuşmayan makâmlar konusunu işlemesi, makâm ve terkîb seyirlerine önem vermesi bize taksim yaparken nazariyatın ve özellikle seyir yönteminin ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

3. 5. Der Beyān-ı Kavā'id-i Nagme-i Perde'-i Tanbūr'daki Özellikler

Bu eser yazmanın üçüncü bölümünde yer almaktadır. 17 sayfadan oluşmaktadır. İlk sayfa 17 satırdan oluşurken diğer sayfalar üç bölümde de olduğu gibi 23 satırdan oluşmaktadır. Yazı başlığı kırmızı mürekkepli kalemle yazılmıştır. İlk sayfanın yan tarafında üzerinde perde adları yazılı bir tanbur resmi vardır. Yazar, makamları tanbur perdelerini göz önüne alarak tanımlamaktadır.

Hüzzām makāmını tanımlarken Acemler'den söz etmesi 1640'dan sonra yazılma ihtimalini güçlendiriyor. ¹¹² Bu durumda eserin 17. yüzyılın sonu ya da 18. yüzyılın ilk çeyreği arasında yazılmış olabileceği düşünülebilir.

Risalenin bu üçüncü makalesi ile ilgili doğrudan ilintili tek çalışma Yrd.Doç. Dr. Yavuz Daloğlu'nun "Yazarı Bilinmeyen Bir Musiki Risâlesinde Anılan Perdeler ve Makâmlar" konulu doktora tezidir. ¹¹³ Bu çalışma titizlikle hazırlanmıştır, ayrıca kitap olarak da basıma hazır durumdadır. Biz bu bölümü hazırlarken Sayın müzikolog Daloğlu 'nun çalışmasını esas olarak almış bulunmaktayız.

Çalışmanın bibliyografya eleştirisi bölümünde Daloğlu şunlara değinmektedir.¹¹⁴ Risâleden faydalanan ya da makalenin adının yer aldığı diğer kaynaklar ise şunlardır.

Oransay " Kırşehirli Nizāmoğlu Yusuf'dan Günümüzedek Türk Makâm Adları Yıldızını İçin Bir Deneme" adlı çalışmasının bir bölümünde makâlemizden şöyle söz eder.

XXVIII. Yazarı bilinmeyen KAVAİD-İ TANBUR ilkezine şu makâmları tanımlar:

374	Muhālîf-i Irāk	Kürdî-Aşîrân	376
375	Acem-Kürdî	Mâhûr-Büselîk	377

¹¹² Bkz. Yavuz Daloğlu, Yazarı Bilinmeyen Bir Musiki Risâlesinde Anılan Perdeler ve Makâmlar, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, 1993, s.6.

¹¹³ a.e.

¹¹⁴ a.e. s55-62.

Makam dizini içerisinde bu dört yeni makâmın ilk kez bu eserde yer aldığı böylece belirtilmektedir. Yine aynı eserin yazın bölümünde eserleri künyesini verirken şöyle yazmaktadır.

KAVAİD-İ TANBUR Kavâid-i perde-i nağme-i tanbur. Yazarı bilinmeyen türkçe kuram . Ankara Genel Kitaplık 131.

Künyedeki bu ifadeye bazı eksillikler vardır. Eserin tam adı Der Beyân-ı Kavâ'id-i Nağme-i Perde'-i Tānbur'dur. Ayrıca 131 numaralı risâlede dört makâle bulunmasından dolayı 131/ 3 gibi bir ifade kullanılması makâlenin konumunu bildirme açısından daha uygun olmaktadır.

Bir diğer çalışma ilk baskısı 1894 yılında, ikinci baskısı da ilk basılışından 70 yıl sonra, yani 1964'de Gültekin Oransay'ca gerçekleştirilen Musiki Istılâhatı, geleneksel Türk sanat musikisinin basılan ilk sözlüğüdür. Gültekin Oransay bu sözlüğün ikinci baskısında önsözde de belirttiği gibi 530 maddebaşından oluşan bu sözlükteki maddebaşı sayısını 1000'in üzerine çıkarmıştır. Sözlükte Kâzım Uz'un yazdığı maddebaşları sırasayılarak özgünlüğünü korumuş Oransay'ca eklenen maddebaşlarının yanına ayrıca içinde "(UZ: yok)" notu eklenmiştir. Bu sözlüğün iki maddebaşında bu risâle anılmaktadır.

Muhâlîf-i Irâk: Adı anonim Kavâid-i nağme-i perde-i tanbūr'da geçen makâm,. (UZ: yok)

Kürdî-aşîrân: Anonim kavaid-i nağme-i perde-i tanbūr'da adı geçen makâm. (UZ: yok)

Oysa ki Oransay'ın, Türk Makâmları Yıldızinsel Kataloğu başlıklı Almanca basılmayan çalışmasında iki makâm adı daha anıldığı halde, bu makâmlar Musiki Istılâhatı'nda yer almamıştır. Ayrıca bu sözlükte de risâlenin adı eksik yazılmıştır.

Cem Behâr, Zaman, Mekân, Müzik adlı eserinin 98. sayfasında eserden şöyle söz ediyor.

Der beyân-ı Kavâid-i Nağme-i Perde-i tanbūr (Tanbūr perdelerinin Melodilerinin Kurallarının Açıklanması) başlığını taşıyan ve 18. yüzyıl başlarına ait yazarı bilinmeyen önemli bir risâle bu konuda son derece anlamlı bir örnek teşkil eder. Risâlenin başlığı aldatıcıdır çünkü bu risâlede tanbūr'un öğrenimine yönelik ya da pratik icra tekniklerini aydınlatıcı nitelikte hiçbir ilgisi bulunmuyor. Risâlenin başlığından 'beyân' olunacağı söylenen "kavâid" in (kaidelerin, kuralların) bu gibi doğrudan icraya ilişkin pratik konularla hiç ilgisi yoktur aslında.

Türk Musikisi teorisinin tarihi açısından belki önemli sayılabilecek bu risâlede sadece tanburun perdeleri, hangi perde üzerinde hangi makâm ve terkîpler icra edilebileceği ele alınmaktadır. Ayrıca, çeşitli makâm ve terkîplerin birinden diğerine nasıl geçilebileceğinden bahsedilmektedir. Özetle bu risâlede tanbûr'un niçin en mükemmel musiki aleti olarak görüldüğü örneklerle gösterilmiş bulunmaktadır.

Diğer bir deyişle, bu metinde sadece musiki teorisinin ortaya koyduğu perde ve aralıkların tanbûr'da nasıl örneklendirileceği açıklanıyor. Risâlenin yazarının verdiği tanbur perdeleri şeması da esâs itibarıyla bu amaca yöneliktir. Bu anlatım tarzı, Klasik Türk Musikisinin bu en önemli sazını icra etmek isteyen talebinin, daha bu risaleyi okumadan önce, tüm temel teorik bilgilerle birlikte en önemli pratik ve teknik becerileri de elde etmiş olduğunu varsaymak demektir. Bir metod, bazı temel şeylerin öğrenci tarafından bilindiğini varsayıyorsa, onları niye öğretsin ki?

"Bu alıntı yukarıda künyesini verdiğim kitabının "Geleneksel Türk Musikisinde Virtüözlük Kavramı ve Uygulamaları" başlıklı II. Bölüm'ünden aktarılmadır. Özetle Der beyân-ı kavâid-i nagme-i perde'-i tanbûr'un adı ile içeriğinin çelişki oluşturduğu vurgulanmaktadır. Yani daha açık söyleyişle yazara göre risâlenin başlığının aldaticı olduğu, çünkü bu risâlede tanbûr'un öğrenimine yönelik ya da pratik seslendirme tekniklerini aydınlatıcı nitelikte bilgilerin bulunmadığı görüşü savunulmaktadır. "

"Yukarıdaki alıntıda da görüldüğü gibi risâlenin başlığını: Tanbur Perdelerinin Melodilerinin Kurallarının Açıklanması olarak günümüz Türkçe'sine çevirmiştir. Ben ise risâlenin başlığını Tanbur'un perdelerinde Ezginin kurallarını Anlatma olarak çevirdim. Bu başlık üzerinde düşündüğümüz zaman ve risâlenin içeriğini de incelediğimiz zaman Ezginin Kuralları olarak çevirdiğim kelimelerin gerçekte makâmın kuralları ve dolayısıyla betimlenişi olarak düşünülmesi gerektiğidir. Nagme burada makam karşılığı olarak kullanılmıştır. Yani tanburun perdeleri üzerinde makamın kuralları anlatılmaktadır. Tanbur'un Perdelerinde Makâmın Kurallarını Anlatma olarak düşünmek daha doğru olacaktır. Risâlenin başlığından böyle bir sonuç ya da yorum çıkarttığımız zaman da, Cem Behar'ın savunduğu " Risâlenin başlığı aldaticıdır çünkü bu risâlede tanbur'un öğrenimine yönelik ya da pratik icra tekniklerini aydınlatıcı nitelikte hiçbir bilgisi bulunmuyor" düşüncesi ile benim yorumum bu durumda çatışmaktadır. Çünkü sözkonusu risâlede temel konu tanbur'un öğretimi değil, makamların öğretimidir. " .

Der Beyân-ı Kavâ'id-i Nagme-i Perde'-i Tanbūr'da Perdeler

Makalenin ilk sayfasında tanbur resmi ve üzerinde yazılı perde isimleri incelendiğinde, yazarın tam perdeleri sola, nim perdeler olarak adlandırdığı yarım perdeleri ise sağa yazdığı dikkat çekmektedir. Tanbur, perde bağları hakkında bize belli bir fikir vermekte ise de pek sağlıklı sonuçlar elde edilememektedir. Bu sebeple makalede anlatılan makam tanımlarından elde edilen perdeleri alt sekizli, üst sekizli ve en üst sekizli başlıklarıyla şöyle sıralayabiliriz.¹¹⁵

ALT SEKİZLİ

YEGÂH
Nerm Hisâr
Nerm Bayâtî

AŞİRÂN
Nerm Acem
İRÂK
Gevâşt
RAST
Zîrgüle
DÜGÂH

Kürdî (Nihâvend)

SEGÂH
Sâzkâr
Büselîk
ÇÂRGÂH
Sabâ
Uzzâl
NEVÂ

ÜST SEKİZLİ

NEVÂ
Hisâr
Bayâtî (Şürî,
Hüzzâm)

HÜSEYNİ
Acem
EVC
Mâhûr
GERDANIYE
Şehnâz
MUHAYYER

Sünbüle

TİZ SEGÂH
Tiz Sâzkâr
Tiz Büselîk
TİZ ÇÂRGÂH
Tiz Sabâ
Tiz Uzzâl
TİZ NEVÂ

ENÜST SEKİZLİ

TİZ NEVÂ

TİZ HÜSEYNİ

Perdeler bölümüne başlarken tanbur resmi üzerinde bazı hatalı yazımların olduğundan söz etmiştik. Şöyle ki:

¹¹⁵a.e, s.32.

Nerm Bayatî perdesi tanbur resminde görüldüğü gibi 'Aşîrân ile Irâk arasında değil Yegah ile 'Aşîrân arasına yerleştirilmesi gerekmektedir.

Farsça yumuşak anlamına gelen "nerm" kelimesi makalede kullanımından da anlaşılacağı üzere alt sekizli anlamına gelmektedir. "Tîz" kelimesi ise en üst sekizli olarak kullanılmaktadır.

Bu sebeple Nevâ ve Hüseyinî perdeleri arasında bulunan Hisâr ve Bayatî perdelerinin başına "nerm" kelimesinin gelmesi doğru değildir. Tam perdeleri sola, yarım perdeleri sağa yazdığını belirttik. Tîz Hüseyinî perdesinin sağ tarafa yazılmış olması da hatalıdır. Çünkü tam perdelerdendir.

Perde dizgesi incelendiğinde ortaya çıkan sonuçlar şunlardır: ¹¹⁶

1. Perde dizgesinde bir sekizli içerisinde 17 aralık, 18 perde vardır.

2. Üst sekizlide görüldüğü gibi Nevâ ve Hüseyinî perdeleri arasında Hisâr ve Bayatî'nin yanısıra Şürî perdesi adı verilen bir perdeden söz edilmektedir.¹¹⁷ Açıklamada "Nevâ ve Hüseyinî arasında Hüseyini'ye yakın olan perdedir." denilmektedir. Şürî perdesi Hüzâm perdesi olarak adlandırılmıştır.¹¹⁸ Hüzâm makâmı adından dolayı Hüzâm perdesi şürî perdesine adını vermesi mümkün görünmektedir.

3. Tanbur resmi üzerinde Çargâh perdesi tam perdeler bölümüne yazılmış olduğu halde yazmada Çargâh için yarım Sabâ perdesi tam perdedir denilmektedir.¹¹⁹ Yazım hatasından kaynaklanabilir.

4. Acem-Aşîrân perdesi Nerm Acem olarak yazılmaktadır.

5. Segâh ile Çargâh arasında yer alan iki ara perde vardır. Bunlardan biri Sâzkâr diğeri Büselik perdesidir. Sâzkâr perdesi, Segâh ile Büselik'in arasında yer alan bir nîm perdedir. Bu makalenin dışında Kemânî Hızır Ağa'nın Tefhîmü'l makâmât fi

¹¹⁶Yavuz Daloğlu, a.g.e, 37-38

¹¹⁷ Risâle-i Musiki, 131/3, s.7'de Hüzâm makâmını anlatırken geçmektedir.

¹¹⁸ Yavuz Daloğlu, a.g.e, s.39.

¹¹⁹ Risâle-i Musiki, 131/3 ,s.8.

tevlīdi'n-negāmāt (1765-70y) başlıklı kitabında da rastlamaktayız. Fakat Kemānī Hızır bu perdenin varlığından söz etmesine karşılık, adlandırmamaktadır.

... ve Būselīk nīmī ile Segāh perdesinin beynindeki nīmdir ki, Sazkār ve Māye ve Rekb ve mā-eşhebe zālike mücerred nīmü'n-nīmin seyr ve istimzācına merhūndur.

120

Ayrıca Kantemir edvārında İcrā-yı hükm-i perdehā başlığı altında Rehāvī-i Atīk ve Būselik perdelerini şöyle tanımlıyor.

... Eğer Segāh'dan tīz'e varmak olur ise Rehāvī-i 'Atīk icrā olunur. Eger Çārgāh'dan nerme varub ve nīm perdede basarsan Būselīk perdesi olur. ¹²¹

Musiki Risālemizin ikinci makalesi olan Kantemir 'den aktarılan bilgilere eklenmiş Sazkār makāmı anlatımı bulunmaktadır. Burada bizim Sāzkār olarak adlandırdığımız perdeye yazar şöyle demektedir. ¹²²

... Sāzkār oldur ki Rāst perdesiyle hareket idüp Dügāh ve Segāh gösterüb bā'dehū Segāh ile nīm Būselīk beynindeki nīm perdeyi gösterüp ve mezkūrandan Nevā ve Hüseyñi gösterüb ve dönüp Nevā ve nīm-i mezkūrdan Segāh ve Dügāh ve Rāst ve Gevāşt ve 'Aşīrān gösterüb Yegāh perdesünden gerü 'avdet idüb Segāh ve Dügāh dahı Rāst gösterüb karar ider.

6. Rāst makāmı anlatımında şöyle bir ifāde geçmektedir.

"... zirā Gerdāniye perdesi Rāst perdesinin aynı olup birbiriyle mukabele iderler. Zīrā fenni musikide tīz Rāst olur."

Der Beyān-ı Kavā'id-i Nagme-i Perde'-i Tanbūr'da Makāmlar

Makam anlatımında tanbur'un perdeleri göz önüne alınarak düzenlenmiştir. Makām sınıflamasına rastlanılmamaktadır. Eski edvārlarında görüldüğü gibi 12 makām 7 āgaze 4 şube ve 24 ya da daha fazla terkīb gibi bir sınıflandırma görülmemektedir. Bu terimler zaman zaman kullanılmakla birlikte bir terimin bir kaç anlama geldiği görülebilmektedir.

¹²⁰ Yavuz Daloğlu, a.g.e., s.39.

¹²¹ Kantemiroğlu Edvārı , , s.6-7.

¹²² Risāle-i Musiki, 131/2 , s.10.

Bazen "makām" ile "nağme" teriminin aynı anlamı taşıdığını görüyoruz. Sözelimi;

" ... ve altındaki nīm perde on beşinci olup nagmeyi Nişābūr ve Nişābürek zuhūr ider. ..." 123

İki tanımında bir yerde bulunduğu bir örnek ise şöyle;

" ...İmdi hareket-i evvel-i budur ki Būselīk ve ‘Uzzāl ile şurū’ idüp Nevā, Hüseynī, Evc, Gerdāniyye ve muhāyyer'den ‘avdet ve Nevā'ya geldükde perde-yi ‘Uzzāl ile nağme idüp ‘Uzzāl ile Būselīk zuhūr iden perdede qarār ider gibi meks iderse nağme-yi Nişābūr olur. Ve bu tavr üzre hareket idüp Būselīk perdesinden Dügāh perdesinde qarār iderse makām-ı Nişābūr icrā olur.... "124

Musiki Risālesinin yazarı diğer makālelerinde de "āvāz", "āvāze" terimi yerine āgāze terimini kullanmaktadır. Burada makamın başladığı nokta anlamını taşımaktadır.

"Nihāvent makāmı ...Evvelā hareket-i āgāzesi Rāst perdesiyle..."(Öncelikle hareketine Rast perdesiyle başlar.)

" İsfahān makāmı... ‘Uzzāl perdesine çār mızrab āgāze iderek..."

"Şūbe" terimi de eser risāle içerisinde kullanılmıştır. Bu kullanımında bizim yaptığımız eski sınıflama yöntemindeki 4 şube ile ilgisi yoktur.

" ... ve bu makāma tabi olan şube'nin biri Hūzzām ve biri Müste‘ār'dır..."s.7

"...İmdi der şu‘be-yi nagme-yi Hisār..." s.13

Anladığımız anlamda şube kelimesi kullanılmaktadır.

Terkīb'in genel dildeki anlamı bireşim olmasının yanısıra, musikide bir yandan fazla makamın bireştirildiği durumda kullanılan bu terim olarak, diğer yandan tek tek makāmların betiminde ele alınan yani betimlenen makāmın diğer bir makām ile akrabalığından ya da bağımlılığından sözedilir. Genellikle o sırada daha gözde ve tanınmış olanına "asıl", ötekine ise "akraba" ya da "bağımlı" gözüyle bakılır. Sözelimi Uzzāl, 17. yüzyılda daha gözde olduğundan Kantemiroğlu'nca makām

123 Risāle-i Musiki. 131/3. s.8.

124 a.e. s.10.

olarak, Hicāz ise terkībāt'dan (yani bireşiklerden) sayılır ve böylece Hicāz, Uzzāl'a bağlanır ¹²⁵

"...İkinci terkīb bu ki tizlere varınca gerek nerm ve gerek tiz perdeler ki Nihavend'e mahsūs olan perdeler ile hareketi sebebiyle Nihāvend-i Kebīr oldu." s. 5

"İmdi bu terkīblerle nisbetle Hūzzām şol nağmedir ki..." s.8

bu örneklerde görüldüğü gibi terkīb teriminin yukarıda değinilen ikinci anlamında karşımıza çıktığı görülmektedir.

Makālede 51 makām anlatımı yer almaktadır. Nağme ve makāmın aynı anlamı taşıdığını gördük. 131/2 numaralı edvār ve ait olduğu 18. yüzyılda makām ve terkīb ayırımına tanık olmuştuk. Buradaki anlatımda ayırım yok ve herbiri "makām" olarak adlandırılmaktadır. Seyir, bundan önceki devirlerde olduğu gibi makām tanımlamanın en iyi yolu olarak kabul edilmektedir.

¹²⁵ Yavuz Daloğlu,a.g.e., s.65.

3 . 6. Devr-i Felek, Yevm-i Sa'at-i Zamāniye'deki Özellikler

Bu makalede yer alan bazı bölümleri 131/1 ve 131/2 numaralı makālelerde yer almaktadır. Ayrıca bir bölümü de Hāşim Bey (1815-1868) mecmuasında¹²⁶ bulunmaktadır.

131/4 numaralı makalelerimizi, diğer iki makale ve Haşim Bey mecmuası ile karşılaştırdığımızda şu farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Metnimizin ilk sayfası gün, saat ve zamana göre gök cisimlerinin devri konusu Hāşim Bey sayfa 69'da çok daha düzenli işlenmiştir. Fakat metnimizde oldukça özensiz yazılmıştır.

Sayfa 5'de yedi āgāzenin gök cisimleri ve unsurlarla olan ilgisini belirtirken Zühāl'in ilgili āgāzesi Rāst yazılmıştır. Bu kısım 131/1 numaralı makālenin 7. sayfasında yer aldığındā Gevāšt āgāzesi ile ilgili olduğu yazılıdır. Demek ki yazar, özensiz bir yazımdan kaynaklanarak Gevāšt'ı Rāst olarak yazmıştır.

Oniki makām yazılırken unsurlardan bir kaçını farklı yazılmıştır. sayfa 5'de Zīrgüle makāmının unsuru Nārī, Kūçek makāmının unsuru Bādī yazılmıştır. 131/1 sayfa 6'da tam tersi yer almaktadır.

Günün saatlerine göre icra edilmesi gereken makāmlar sayfa 6'da sabahtan kuşluğa sayılan makāmlar 131/1 sayfa .31' de aynı, yalnız Nişāvurek makālemizde yazılmamıştır. Kuşluktan ikindiye değin yine 131/1'deki gibidir. Ancak 131/4 numaralı makālede birleşik gösterilmesi gereken makāmlar ayrı yazılmıştır. Sözelimi, 'Irāk, Māye , 'Irāk-Māye Segāh, 'Acem, Segāh-ı 'Acem gibi.

131/2 numaralı makale sayfa 5'de ise Kūçek, Hüseyinī, Hisār, Muhāyer, 'Acem-Aşīrān bulunmaktadır. Tablomuzda sadece bu dördü vardır Diğerleri 131/2 numaralı makālede yoktur.

¹²⁶ 1852 yılında Koyulzāde Yahya Hariri Matbaasında Mecmuā-yi Kārḥā ve Nakḥḥa ve Şarkıyyāt basılmış, 1864' de ikinci baskısı İstanbul'da Hāşim Bey Mecmuası adı ile tekrar basılmıştır.

Sayfa 7'de İkinci-yatsı arasındaki makâmlarda Büselik, Püselik olarak yinelenmiştir. 131/1 sayfa 31 numaralı makâlede Necd-i Hüseyinî yer almazken, Nigâr eklenmiştir. 131/2 numaralı makâlede sadece Zirkeşide yer almamaktadır.

Aynı sayfada sayfa7 yatsıdan sabaha değin icrâ edilmesi gereken makâmlarda Nigâr - Aşîrân ve Hicâz-ı Büzürk birleşik yazılmamıştır. Oysa 131/1 numaralı makalede birleşiktir. Ayrıca burada belirtilmeyen Muhâlîfek ve Hicâz-ı 'Acem makâmı da bu makalemizde yer almaktadır. 131/2 sayfa 4'de Râst, Şehnâz, Selmek, Bestenigâr, Gerdâniyye, Nigâr-Aşîrân , Pencgâh, Uzzâl, Nihâvend ve Hicâz dışındaki makâmlar yer almaz.

131/4 numaralı makâlenin 8, 9, 10. sayfalarında bulunan bilgiler 131/1 numaralı makâlede hiç yer almazken 131/2 numaralı makâlede sayfa 4'de olduğu gibi yer almaktadır.

Sayfa 8'de yedi âgâzeler ile gökcisimleri arasındaki ilişkide, yedi âgâze yazması gerekirken büyük olasılıkla bir âgâzenin yazımı unutulmuştur. 131/2 sayfa 4'den bu âgâzenin Selmek, yıldızının ise Merîh olduğunu öğreniyoruz.

Aynı sayfada oniki makâm ve burçlar arasındaki ilişkiye gelince, oniki makâm olduğunu bildirdiği halde onbir makâma yer verilmesi hatalıdır. Yine 131/2 sayfa 4'den bu makâmın Rehâvî burcunun ise Terâzi burcuna karşılık geldiği öğrenilmektedir.

Sayfa 9'da oniki makâmın karakterlerini bildirmiş, ancak Râst makâmını yazmayı unutulmuştur. 131/2 sayfa 4'de de aynı eksik bulunmaktadır. Hâşîm Bey Mecmuası s.68'de Râst makamının insana safa verdiğini öğrenmekteyiz.

Görüldüğü gibi metin oldukça özensiz yazılmıştır. Yazarın, birinci ve ikinci makalelerde değindiği konuları bu makalede tekrarlayıp, bir de tablolar halinde vermek istemesi bu konuya verdiği önemi göstermektedir.

Makalemizde yer alan, gün, zaman ve saate göre gök cisimlerinin hareketi , hangi gökcismi ile hangi makam , terkîbin denklîğini gösteren tablolar, erkek isimleri ve bu isimlere karşılık gelen makamlar, bunların belli saat ve zamanlarda icra edilerek üzgün bir insanın neşelenebilmesi , makamların insan ruhu üzerindeki etkileri ve bu

makamların hangi vakitlerde icrası birçok edvâr kitaplarında konu edilmekte ve anlatılmaktadır Bu konuyla ilgili Sayın Yalçın Tura şunları yazmaktadır: ¹²⁷

"...Bütün bu araştırma ve incelemeler, müziğin insan ruhu üzerinde bir takım etkiler yapabilme gücüne sahip olduğu düşüncesinden kaynaklanmakta; seslerin ilişkilerinde, dizilerde, makamlarda var olduğu ileri sürülen bu güce "ethos" adı verilmektedir. Filazoflar, nazariyatçılar, hangi dizinin, hangi makamın, insan ruhu üzerinde ne gibi etki uyandırdığını araştırmakta, belirlemektedirler. Eski Yunan'dan, İslam nazariyatçılarına da geçen bu görüşler, yüzyıllar boyunca geçerliliğini korumuşlardır. Günümüzde de, bu konulara karşı duyulan ilgi günden güne artmaktadır.

Onuncu yüzyıldan on beşinci yüzyıla kadar geçen zaman içinde, Türk-İslâm nazariyatçıları tarafından oluşturulan müzik nazariyatında, musiki ile evren arasındaki ilişkiler şu şekilde ifade edilmiştir: On iki makam vardır ve bunların herbiri bir burca bağlıdır. Yedi âvâze, yedi adet hareketli gök cismiyle ilişkilidir. Bütün bunlar, dört şube'ye bağlıdır ve bu şu'belere de dört unsurla ilintilidir. Son olarak, hepsinin dayandığı ses sistemi, bir sekizli içinde on yedi aralık ve, ilk sesin sekizlisiyle birlikte on sekiz perdeden oluşmakta, bu sayı da, Allah'ın (c.c.) yarattığı on sekiz bin âlemi ifade etmektedir.

Daha sonraları, bu ilişkilerin daha da detaylandırıldığını, insanların tiplerine, ten, saç ve göz renklerine hatta adlarına göre, haftanın yedi gününde, gündüzün ve gecenin herbir saatinde hangi makamın icra edilmesi gerektiğini belirten cedvellerin düzenlendiğini görmekteyiz. Bu düzenlemelerde de, makamların, insan ruhu üzerinde uyandırdığı etkiler ön planda gelmektedir. Her makamın tabiatı, hangi saate uygun düştüğü, hangi burcla ve hangi gök cismiyle ilintisi olduğu ve nihayet, hangi tip insanda ne gibi duygular uyandırdığı bilindikten sonra, bunları cedveller halinde düzenlemekte pek zorluk çekilmemektedir."

¹²⁷ Yalçın Tura, Müziğin İnsan Ruhu Üzerindeki Etkileri, Orkestra Dergisi, Yenilik Basımevi, İstanbul, Kasım 1992, Yıl:31, Sayı:231, s.8-9.

SONUÇ

Tezimizde, birarada bulunan ve kaynaklarda tek bir esermiş gibi gösterilen dört ayrı makale üzerinde çalışılmıştır. Bu dört makale farklı biçim ve içerikleri olduğu gibi her ne kadar tümü bir kişi tarafından kaleme alındıysa da farklı yüzyıllara aittir. Bu yüzden herhangi bir karmaşaya sebep olmaması için sonuçlar, maddeler halinde verilmeye çalışılmıştır. Öncelikle, Ankara Genel Kitaplıkta bulunan ve bizim makale olarak belirttiğimiz dört edvârı içine alan Risâle-i Musikînin kaynak eleştirisi üzerinde durulacaktır.

1) Kaynak eleştirisi

El yazmalarının özellikle de edvârların Türk Müziği Nazariyatı için öneminden giriş bölümünde söz etmiştik. Geleneği iyi tanıma ve bilmenin günümüz kuramına ve daha birçok meseleye açıklık getireceği düşüncesindeyim.

Tümüne Risâle-i Musiki adı verilen yazmanın üzerinde, yazarı için nâ-malum ibaresinden giriş bölümünde söz etmiş ve metnin üzerinde bulunan üç mühürden yola çıkarak eserin yazarının Nayi Ali Dede [Mustafa Kevseri] olma olasılığı üzerinde durmuştuk. Çünkü bu mührün aynısı Kantemir edvârında bulunmakta ve bugün elimizde olmayan Kevseri mecmuasında da Kantemir notalarının yer almakta olduğu bilinmektedir. Bu düşünceden hareketle, 17.yüzyılın ikinci yarısında yazıldığını varsaydığımız Risâle-i Musiki ve 1770? yılında öldüğü düşünülen Nayi Ali Dede'nin yani Mustafa Kevseri'nin ölüm tarihi ile de bir bağlantı kurulduğunda yazarın Nayi Ali Dede olma olasılığı kuvvetlenmektedir.

İlk makalenin elimizde aslı bulunmamakla birlikte metnin içerisinde konu edilen bazı sözlerden 15. yüzyılda yazıldığı zannedilen Kırşehirli Yusuf'a ait olduğu, ancak bir kişi tarafından Türkçeye çevrildiği anlaşılmaktadır.

İkinci eser ise 17. yüzyıl'a ait olan Kantemiroğlu yazmasının bir bölümünün özeti olduğunu belirtmiştik. Ancak eserde bulunan derkenar notlar bize yazarın dönemi ile ilgili notlara değindiğini göstermektedir.

Üçüncü makalenin yazarı tesbit edilememiş ancak Der beyanı kavaid-i perde-i nağme-i tanbur adı makalenin ilk sayfasında yer almıştır.

Dördüncü makale ise Devr feleğe yevm-i saati zemaniye başlığı ile aslında Kırşehirli'ye ait makale ve Kantemir özeti olarak nitelendirdiğimiz makalenin ilk sayfalarında sözü edilen bilgilerin biraraya getirilmiş halidir. Ancak bu metinlere bir iki sayfa eklenmiştir.

Eserin tümünün hangi yüzyılda yazıldığı ise ikinci makaledeki derkenar notlar gözönüne alınarak, tesbit edilmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle onyedinci yüzyıl öncesi ve sonrası eserler incelenerek 18. yy başları ya da onyedinci yüzyılın ikinci yarısı olabileceğini bize düşündürmektedir. Ayrıca üçüncü makalemizde Acemler'den söz edilmesi ve Kantemiroğlundan bilgiler aktarılması onyedinci yüzyıldan sonraki bir dönem olduğunu gösterip, az önceki fikrimizi de desteklemektedir.

Metinde birbirini tutmayan ifadeler ve eksik yazılımlar mevcuttur. Metnin tutarlılığını sağlamak için, dipnotlarda ya da metin içerisinde elimizden geldiğince yaptığımız eklemelerle bu aksaklıkları gidermeye çalışılmıştır.

2) Kuram kitaplarındaki içerik ve biçim değişimi

Yazarı bilinmeyen bu risalede bulunan birbinden farklı dört makalenin biraraya geliş sebebi üzerinde de durmakta yarar görülmektedir. Tarih içerisinde kuram kitapları gerek içerik ve gerekse biçim açısından değişiklik göstermiştir. İlk üç makale, bu değişimi en iyi şekilde göstermesi açısından önem taşımaktadır. Risale yazarının bu düşünceden hareketle, dört makaleyi bir risalede toplamış olması da bir olasılık olarak değerlendirilebilir.

Kuram kitaplarının tarih içerisinde içerik ve biçim değişikliği gösterdiğinden söz ettik. 13. yy'da Safiyüddin ile başlayan edvâr geleneğinde ses sistemi ve perdeler en önemli kısmı oluşturur, ardından makam sınıflandırması (makâm, âgâze, şube ve terkîbler) ve önemli konulardan biri olan usüller konusu üzerinde durulurdu. İşte

tarikh içerisinde 17. yy'a kadar süregelen bu gelenekte bazı değişimler olmuştur. Ses sistemine ve usüllere eskisi kadar önem verilerek yapılan açıklamalar artık kuram kitaplarında bulunmamaktadır. Daha çok makâm ve terkîb anlatımına doğru kayan bir gelenekte, seyir yöntemiyle anlatılan makâm ve terkîbler detaylı yer almaktadır. 18. ve 19. yy'lara ulaşıldığında artık yalnızca seyir yöntemi ile anlatılan tek kelime ile ifade edilen "makâm" terimi önem kazanmaktadır.

Şimdi farklı yüzyıllara ait olan dört makâledeki içerik ve biçim değişikliği ise şöyledir:

Kırşehirli'ye ait olan ilk makâle, geleneksel edvâr niteliği taşımaktadır. Bir edvârda bulunması gereken makâm ve usûl bölümü mevcuttur. Safiyyüddin edvârında, önemle üzerinde durulan ses sistemi konusuna değinmeyip, çeng çalgısını anlatırken perdelerden kısaca da olsa söz etmektedir.

Kantemiroğlu edvarının bazı eklemeler yapılarak kopyalandığı ikinci makâlede, değişik bir makam sınıflandırılmasıyla karşılaşmaktadır. 17. yüzyıla gelene dek süren edvâr geleneğinin dışına çıkılmaktadır. Makâm sınıflandırması eskiden olduğu gibi değil makâm ve terkîb olarak birbirinden ayrılmaktadır.

Üçüncü makâle ise oldukça farklıdır. Bir makâm sınıflamasına hiç girmeden tanbûr'un perdelerinden yola çıkarak makâmlar hakkında bilgi verilmektedir. Makâm ve nağmenin bu makalede aynı anlamı taşıdığı görülebilmektedir.

Dördüncü makâlenin büyük bir bölümü birinci ve ikinci makâlede zaten yer almaktadır. Ancak yazar, bu bilgileri bir kez daha tablolar halinde tekrarlamak istemiştir. Bir çok klasik edvar'da makâm, âgâze ve şubelerin gök cisimleri, burçlarla ve unsurlarla olan ilişkisine yer verilmektedir.

3) Makam sınıflandırması

13. yy'dan başlayarak biçim ve içerik değişimi görülen kuram kitaplarında 12 makâm 6 yada 7 âgâze 4 şube ve terkîb ayrımı 17. yüzyıldan itibaren farklı bir sınıflandırmaya yerini bırakmaktadır. Daha çok makâm ve terkîb anlatımlarına rastlanmaktadır. Makâm ve terkîb sayısı kuram kitaplarında artmakta ya da eksilebilmektedir. 18.ve 19. yy'da bu ayrıma girilmeden yalnızca makâm anlatımı üzerinde durulduğu göze çarpmaktadır. Yüzyıllara göre kuram kitaplarında görülen

bu değişim aşağıdaki tabloda rahatlıkla görülebilmektedir. Tabloda, tezin içerisinde adı geçen müzik kitaplarındaki tasnife yer verilmiştir.

	Yüzyıl	Makâm	Avâze	Şu'be	Terkîb
Urmiyeli Safiyüddin	13	12	6	-	-
Anonim	15	12	6	24	-
Kırşehirli Yusuf	15	12	7	4	56
Abdulâhoğlu Hızır	15	12	6	4	194
Ladikli Mehmet	15	12	7	4	30
Seydî	16	12	7	4	59
Kantemiroğlu Dimitri	17	27	-	-	22
Kemânî Hızır	18	12	7	4	46
Nâsır Abdü'l bâkî	18	14	-	-	136
Risale-i Musiki (1 31/3)	18	51	-	-	-
Hâşîm Bey	19	92	-	-	-

Türk müziği kuramında bugün kullanılan nazariyat sisteminde, makamlar üçe ayrılmaktadır. Basit makamlar, bileşik makamlar, şedd makamlar. Az önce de tabloda görüldüğü gibi Arel'in sözünü ettiği tasnif eski kuram kitaplarında yer almamaktadır. Yapılan tasnifler tek tek incelendiğinde tanımlamalar içerisinde tutarsızlıklar görülmektedir. Kıymetli öğreticim Sayın Yalçın Tura bu tasnif için şunları söylemektedir:

"Arel ve Ezgi'nin en büyük hatalarından biri de, makamı dizi ile bir tutmaları, dizileri de birer tonalite gibi görmeleridir. "128

"... Makam musikisinin başka bir özelliği de, karmaşık bir dokuya sahip olmasıdır. En basit sayılabilecek bir makamda, faraza Rast'da bile, seyir sırasında, farklı cinsler kullanılabilmekte, Nevâ üzerinde Rast cinsiyle Bûselik (eski Nevâ) cinsi yer değiştirebilmekte, bazen Segâh yerine Kürdi basılabilmekte, ve'l-hâsıl, varsayılan diziden ve dörtlü-beşli yapısından vazgeçilebilmektedir. Her ne kadar eskilerde, on iki makamın sahip olması gereken özellikleri açıkça belirlememişler, sonradan gelenlerse, herşeye makam adını vermişlerdir. Bu değişiklikler, kısa (veya uzun) süreli geçkiler olmayıp, makam fenomeni karmaşık bir olgudur. Enbasit görünen makam bile karmaşık bir yapıya sahiptir. Bir yere kadar, sadece aynı cinslerin yanyana gelmesinden oluşan makamları basit saymak, akla yakınmış gibi görünse de, makam olayı bütünüyle gözününe

128 Yalçın Tura, Türk Musikisi Meseleleri, Pan Yayıncılık, İstanbul, 1988, s.139.

alındığında, bu düşünceden de vazgeçmek daha doğru olacaktır. Her ne kadar, eskiler de, on iki makam sayarak, onları terkiblerden ayrı tutmuşlarsa da, makamın sahib olması gereken özellikleri açıkça belirlememişler, sonradan gelenlerse, herşeye makam adını vermişlerdir."¹²⁹

Tasniflerden üçüncüsü olan şedd makamlar ise başlı başına çelişkidir. Çünkü Zirgüleli Hicâz'ın şeddleri olarak bilinen Şedd-i araban, Suzidil, Hicazkâr, Evcârâ ve Zirgüleli Sûzinâk makamları tek tek incelendiğinde birbirinden oldukça farklı ve değişik karakterlerde birleşik yapıya sahip makamlar olduğu hemen görülecektir. Bu birbirinden farklı makamları bir tek makamla anlatmaya kalkışmak sanırız pek doğru olmayacaktır. Kantemiroğlu ve ikinci makalemizde de özetlendiği gibi şedd makâmı için Kantemiroğlu şunları söylemektedir.

"Şedd makâm kendi başına bir makâm değildir; bir makâmda bestelenmiş bir eserin dört perde yukarı ya da aşağıda çalınmasına "şedd" denir. Şed okuyucunun sesinden belli olmaz. Ancak saz çalanlar bunu bilir ve uygularlar."¹³⁰

Buradan da anlaşılacağı gibi makamın şeddi ve şedd makamlar birbirlerinden farklı kavramlardır ve karıştırılmaması gerekmektedir.

4). Ses sistemi

Bir sekizli içerisinde 17 aralık 18 ses vardır. 13. yy'da Safiyyüddin tarafından açıklanan bu sistem 18. yy'da varlığını sürdürdüğü 131/3 numaralı makâlede perdeler konusunda rahatlıkla görülebilmektedir.

5) Makam Betimleme

Makam betimlemeden söz etmeden önce yine Sayın Tura'nın "makam" terimi ile ilgili şu tanımını vermek istiyorum.

"Belli perdelerden ve belli aralıklardan teşekkül eden belli cins'ler üzerinde, belli noktalardan (veya sahalardan) başlamak, belli sahalarda, belli istikametlerde gezinmek, belli perdelerde duralamak (asma karar) ve belli bir perdede karar vermek suretiyle ortaya konan ezgi kalıbına makam, adı verildiğini biliyoruz. Bu tarifde özellikle dikkati çeken nokta, gezinme veya seyir kavramıdır."¹³¹

¹²⁹ a.e., s.143.

¹³⁰ Risâle-i Musiki, 131/2, s.25.

¹³¹ Yağın Tura, a.g.e., s.141.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere makam anlatımında "seyir" yöntemi esası vardır. Eski kuram kitaplarında da makam ya da terkiib anlatımında başvurulan yöntem seyir yöntemidir. 15. yüzyıl'da Kırşehirli'de daireler şeklinde makam, âgâze, şube ve terkîbler betimlenmektedir. Bu 17. yy'da Kantemir edvârında detaylı bir hal alır. Ancak artık düz yazı şeklinde makam ve terkiibler anlatılır. Kantemiroğlu'nun, Hüseyini makâmında bünyesinde birçok makâmı taşıyan bir taksîm örneği vermesi,, uyuşan ve uyuşmayan makâmlar konusunu işlemesi, makâm ve terkîb açıklamalarında seyir yönteminin ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Üçüncü makalemiz Tanbur perdeleri üzerinde makâm kurallarının anlatımında da makamların seyir yöntemiyle açıklandığı dikkati çekmektedir.

6.) Makam yapıları

Makâmlar geçmişten bugüne yapı olarak değişime uğramıştır. Bunlardan bir ikisini örneklemek bu değişimi görmek açısından faydalı olacaktır. Nihâvend makamı örnek olarak verilebilir.

Günümüz kuramında Büselîk makâmının Râst perdesindeki şeddi olarak bilinen bu makamın üç makâledeki anlatımlarına göz atalım.

Nihâvend oldur kim Hicâz göstere yukarudan ine / yine Hicâz onda karar ide.¹³²

Teşrih-i Nihâvend : Nihâvend, gerek nermde, gerek tizde Kürdi yüzünden hareket idüb lâkin, Dügâh perdesinde karar itmeyüb Râst perdesinde karar ider.¹³³

İmdi dağı makâm-ı Nihâvend kangı perdelerden zuhûr ider beyân idelim. Evvellâ hareket-i âgâzesi Râst perdesiyle şurû' idüp dağı Dügâh ve üstindeki nîm perdeden Çârgâh ve Nevâ ve Nevâ'dan Hüseyinî ve 'Acem ve Gerdâniyye perdesiyle Muhayyer'de meks ider gibi edâ ve nağme idüp ve bu resm üzere 'avdet idüp Râst perdesinde karar ider. Dağı dilerse ta'rif üzere Muḥayyer perdesine çıkdıkda, Muhayyer perdesinin üstindeki nîm perde şol perdedir ki ismine Sünbüle dirler. Ve bu nîmden Tîz Segâhı aşup ve Tîz Çârgâh, dağı Tîz Nevâ ve bu perdenin üstinde nîm perde ile girü 'avdet ve ta'rif-i üslûp üzere yine perde-yi Râstda karar ider. Dağı dilerse perde-yi Râst ile şurû' idüp ta'rif üzere Nevâ ve yine girü 'avdet idüp Nevâ, Çârgâh ve nîm-i mezbûr ile perde-yi Çârgâh ve mezbûr Sabâ icrâ olunan perdeler ile Sabâ nağmesi gibi. Ammâ, kıyâfeti sûreti âhir-i nağme ile yine Râst perde sinde karar ider. Sâniyen Nevâ ile hareket idüp perde-yi Râst'a gelüp 'Irâk ile 'Aşîrân beynindeki nîm perde ki nerm 'Acem olup dağı nerm 'Acem ile 'Aşîrân gösterüp dağı Yegâh idüp bâ'dehû Nevâ perdesiyle girüye şurû'-ı 'avdet idüp perde-yi Râstda

¹³² Risâle-i Musiki, 131/1, s.21.

¹³³ a.g.e., 131/2, s.27.

karâr ider. Ma'lûm olsunki evvel Nevâ ile hareketi sebebiyle Nihâvend makâmı icrâ oldu. ¹³⁴

7) Ana makam.

Safiyüddin'de oniki makâm sıralaması Uşşâk'dan başlamaktaydı. Kırşehirli ile birlikte yani, 15. yüzyıldan itibaren Râst birinci makâm kabul edilmiştir. Kuram kitaplarında makâm anlatımına Rast ile başlanır, güfte mecmualarının ilk faslı Râst makâmına ayrılırdı. Seydi'nin edvârında Râst makâmı için Ümmü'l-makâmât (makâmın anası) denilmektedir.

Kuramcılara göre Rast makâmının perdeleri tam perdelerden oluşmaktadır. Bu sesler, Rast, Dügâh, Segâh, Çârgâh, Nevâ, Hüseyini, Evc ve Gerdâniyye. Eski kuramcılar ve hatta günümüzde bir çok kuramcı Rast'ın Türk Müziğinde en çok kullanılan makâm olduğu görüşünde birleşmektedir. Buna karşın Arel'in ana makâm olarak Rast'a karşı Çârgâh'ı kabul etmektedir.

8) Makam, Agâze ve Şube terimleri

Musiki risalesinde makâm, şube ve âgâze terimleri ilk makâlede bir makâm sınıflandırması şeklindeyken, üçüncü makâlede farklı bir anlamda karşımıza çıkmaktadır. Bu daha çok sözlükteki tarifleri içermektedir. Agâze terimi, ezginin makâmın başladığı yer anlamında kullanılmaktadır. Şube terimi ise bölüm, kısım anlamındadır. Terkîb ise bireşim anlamı dışında, anlatılan makamın diğer bir makam ile akrabalığından ya da bağımlılığından söz ederken kullanılır. Bu konularla ilgili örnekler üçüncü bölümde görülebilir.

9) Perde Adları

a) Makâm anlatımlarında dikkati çeken bir nokta, perde adlandırmalardır. İkinci ve üçüncü makalemizden alınan Şehnâz makâmı anlatımı burada örnek olarak verilmektedir.

Teşrih-i makâm-ı Şehnâz : Hareketi Muhayyer perdesinden şurû' idüp, dahı Şehnâz perdesine gelüb Şehnâz'dan Evc'e düşüb Hüseyinî

ve Nevâ perdesine gelür. 'Uzzâl perdesine basup 'Uzzâl'dan Segâh'a düşüb dahı gelür. Dügâh perdesünde karar ider... 135

Dahı dilerse gine Muḥayyer perdesiyle şurû' idüp ve altındaki nîm perde Şehnâz olup ve nîm mezkûrdan Evc ve Hüseynî, Nevâ'dan Hicâz gibi şurû' olunup ve 'Uzzâl perdesinden Segâh ve Dügâh perdesinde qarâr iderse Şehnâz maḳâmı zâhir olunur. 136

Anlatımlarda da görüldüğü üzere günümüz kuramcılarının Şehnâz makâmında kullandığı "Dik Kürdi" perdesi yerine Segâh perdesi, yine bugün Nîm Hicâz olarak adlandırılan perde ise Uzzâl perdesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Örnekler çoğaltılabilir. Acemaşîran makâmında Kürdi yerine Segâh, Nikriz makâmında Kürdi yerine Segâh kullanılması gibi. Günümüzdeki perde adlandırmalarının da pek sağlıklı olmadığı sonucuyla karşılaşmaktayız.

Belirtilmesi gereken önemli bir nokta da şudur; eski kuramcılarda perdelerin tam ve nîm yani yarım perdeler olarak ikiye ayrıldığını bilmekteyiz. Bugün kullanılan Nîm Şehnâz, Nîm Hisar gibi bu perdelerin önüne "nîm" kelimesinin gelmesi hatalıdır. Bu geçmişteki tam ve yarım perde mantığıyla ilgili de değildir.

Perdelerdeki aksaklık kendisini makam adlandırmasında da göstermektedir. Makam ve perde adları arasında sıkı bir ilişki vardır. Şehnâz makamında Arel nazariyatına göre Nîm Şehnâz perdesi kullanılmalıdır. Her iki anlatımda da görüleceği gibi makamda kullanılan perdenin adı Şehnâz'dır ki makâm adını bu perdeden alır. Sayın Yalçın Tura'nın bu konuya getirdiği yaklaşım düşüncemizi doğrulamaktadır.

"... çok kere, makamlarda kullanılan perdeler hakkında verdikleri bilgiler de yanlışır. Şehnâz makamında, Arel'e göre Nîm Şehnâz, Hisâr makâmında, Nîm Hisâr, Zengüle makâmında Nîm Zengüle perdeleri bulunduğuna göre, bu makamların adlarının da Nîm Şehnâz, Nîm Hisâr, Nîm Zengüle olması gerekir. Bu durumda, ya Nîm Şehnâz perdesi kullanılan makama, tutup Şehnâz diyen, Nîm Hisâr perdesinin kullanıldığı makama Hisâr adını veren, Nîm Zengüle perdesinin bulunduğu makamı Zengüle, diye adlandıran eski üstadlar yanlışır ya da asırlardan beri, Şehnâz, Hisar, Zengüle, diye bilinen ve içleride, aynı adı taşıyan perdelerin bulunduğu makamları, yanlış perdelerle icra eden ve ettiren Arel'le Ezgi yanılmadırlar. Taktîri, okuyucuya bırakıyorum." 137

135 a.g.e., s.131/2, s.18.

136 a.g.e., 131/3, s.15-16.

137 Yalçın Tura, a. g. e., s.145.

b) Arel nazariyatında Segāh ile Çārgāh arasında tek perde vardır. O da Buselik perdesidir. Ancak 131/2 ve 131/3 numaralı yazmalarda ve eski edvarlar incelendiğinde Segāh ile Çārgāh arasında iki ara perdeden sözedildiği görülmektedir. Bu perdelerden biri Būselīk, diğeri Sāzkār ve bazen Nīm Būselik olarak adlandırılan perdedir. 131/3 numaralı makalemiz üzerinde doktora tezi ve basıma hazır bir kitap hazırlayan Kıymetli müzikolog Sayın Yavuz Daloğlu "Sazkār" perdesi adlandırmasına ilk kez bu edvār'da rastladığını ve bu perdenin Segāh ile Būselīk arasında bulunan bir nīm perde olduğunu belirtmektedir.

c) Farsça bir kelime olan nerm yumuşak anlamına gelmektedir. Eski kuram kitaplarında bir alt sekizliye verilen addır. Bir üst sekizli ise tīz ismini alırdı. Günümüz nazariyatında nerm kelimesi yerini hatalı olarak kullanılan kaba kelimesine bırakmıştır. Tiz kelimesi ise hala kullanılmaktadır.

d) 15. yüzyılda Kırşehirli edvārında çeng çalgısından söz ederken çengin düzenini Rast düzeni yapılmaktadır. Rast'ın perdelerinin şu sırayla adlandırıldığı görülür. Yegāh, Dügāh, Segāh, Çārgāh, Pençgāh, Hüseynī, Hisār, Gerdāniye.

Yine aynı dönemin kuram kitaplarından biri olan Hızır Bin Abdullāh'ta 1., 2., 3. 4., 5., yer anlamına gelen Yekgāh, Dügāh, Segāh, Çārgāh, Pençgāh, Şeşgāh, Heftgāh, Heştgāh'dır. Hızır Bin Abdullāh'ın edvārında zaman zaman Yegāh'a Rāst denilmektedir. Yegāhtan başlaması gereken ana dizi ilk perdesinin Rast adı aldığı, genişleme sağlamak amacıyla Yegāh perdesinin bir dōrtlü aşağıya kaydırıldığı görülmektedir. Zaman içerisinde Pençgāh perdesi Nevā, Hisār perdesi ise Evç adını almıştır.

Görüldüğü gibi, dört makaleden çıkan sonuçlar bugün kullanılan Arel'in nazariyat sistemi ile benzerlik göstermemektedir. Arel Nazariyatına göre, ana makam Çargahtır. Ana perdeler ise bu makamın perdeleridir. Makamlar basit, birleşik ve şedd olarak sınıflandırılmaktadır. Ses sistemi ise 24 aralık 25 ses üzerine kurulmuştur. Makam anlatımında seyir yöntemini benimsemekten çok dōrtlü ve beşlilerle diziler şeklinde makamı anlatmaya çalışmaktadır. Kısaca gelenek ve günümüz kuramı arasında büyük farklar olduğu açıkça görülmektedir. Biz farklı yüzyıllara ait dört makaleyi inceledik ve çıkan sonuçları maddeleştirerek sıraladık. Bunu yaparken bir çok edvar kitabını da inceleyerek verilerimizi bu kitaplar sayesinde desteklemeye çalıştık. Bu çalışmanın günümüz nazariyatındaki bir çok meseleyi aydınlatacağı düşüncesindeyiz.

K A Y N A K L A R

- Alî-Şîr Nevâyî, Mîzânü'l-evzân, Hazırlayan: Kemal Eraslan, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1993.
- AKDOĞU, Onur, Türk Müziğinde Perdeler, İzmir, 1992.
- AKDOĞU, Onur, Türk Müziği Bibliyografyası (9.yy-1928), Ege Üniversitesi Basım Evi, İzmir, 1989,
- AKDOĞU, Onur, Taksim Nedir, Nasıl Yapılır?, Dizgi ve Baskı: İhlas A.Ş., İzmir, Mayıs 1989.
- AKSU, F.Adile, Abdülbâkî Nâsır Dede ve Tedkîk ü Tahkîk, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1988.
- AREL, H. Sâdeddin, Türk Müsikîsi Nazariyatı Dersleri, Hazırlayan: Onur Akdoğu, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları/1 347, 1993.
- AREL, H.Sâdeddin, Türk Musikisi Bibliyografyası, Musiki Mecmuası, Hüsnütabiat Matbaa, İstanbul, 1948.
- ARISOY, Mithat, Seydî'nin El-Matla' Adlı Eseri Üzerine Bir Çalışma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Ekim 1988.
- BANARLI, N. Sâmi, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971.
- BARDAKÇI, Murat, Maragalı Abdülkâdir, Pan Yayıncılık, İstanbul, 1986.
- BEHAR, Cem, Zaman, Mekân, Müzik, AFA Yayınları 245, İstanbul, 1992.
- BURSALI M.Tâhir Bey, Osmanlı Müellifleri, Hazırlayan: İsmail Özen, Yaylacık Matbaa, İstanbul, 1975.
- DALKIRAN, Nejla, Zeyn-ül-Elhan, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Lisans bitirme Ödevi, İzmir, 1983.

- DALOĞLU, Yavuz, Tefhîmü'l-Makâmât Fî Tevlîd-i n-Negamât, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Lisans Bitirme Ödevi, İzmir, 1985.
- DALOĞLU, Yavuz, Yazarı Bilinmeyen Bir Musiki Risâlesinde Anılan Perdeler ve Makâmlar, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, 1973.
- DEMİR, Saadet, 15. Yüzyıl Kuramcıları Ve Urmiyeli Safiüddin, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1985.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kitabevi, Ankara, 1990.
- DOĞRUSÖZ- Nilgün, Hafız Post Güfte Mecmuası (Türkçe Güfteler), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993.
- DURMAZ, Serhad, Son iki yüzyılda Geleneksel Türk Sanat Musikisinin Makâm Dağarındaki Değişmeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1991.
- EZGİ, Suphi, Nazari-Ameli Türk Musikisi, Hüsnütabiat Basımevi, İstanbul, 1953.
- HAŞİM BEY, Edvâr, İstanbul, 1864.
- HAFIZ POST, Güfte Mecmuası, Topkapı Sarayı, No: 1724.
- Hızır Bin Abdullah, Kitabü'l edvâr, Topkapı Sarayı Müzesi, Revan Yazmaları, No: 1728.
- KANTEMİROĞLU, Kitab-ı İlmü'l Müsikî 'Alâ Vechi'l Hurûfât, Türkiyat Enstitüsü, No: 2768.
- Ladikli Mehmet Çelebi, Zeynü'l Elhân, Milli Kütüphane, Ankara, No: 1267.
- ORANSAY, Gültekin, Bellekten-Türk Küğ Araştırmaları 1990/1, "Gültekin Oransay Derlemesi, Hazırlayan: Serhad Durmaz-Yavuz Daloğlu, İzmir, 1990.
- ÖZTUNA, Yılmaz, Türk Müsikîsi Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

- ÖZÇİMİ, M.Sadreddin, Hızır Bin Abdullah Ve Kitābü'l-Edvār, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1989.
- SEYDİ, El-Matla, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, III. Ahmet Kitaplığı, A. 3459.
- SAFİYYÜDDİN, U., Kitābü'l-Edvār, Çev. Yalçın Tura, Nuruosmaniye, 3653.
- TURA, Yalçın, Türk Müsıkîsinin Mes'eleleri, Pan Yayıncılık, İstanbul, 1988.
- TURA, Yalçın, Müziğin İnsan Ruhu Üzerindeki Etkileri, Orkestra Dergisi, Yenilik Basımevi, İstanbul, Kasım 1992.
- UZ, Kāzım, Musiki İstālāhatı, Yayına Hazırlayan: Gültekin Oransay, Küğ Yayınları, Ankara, 1964.
- YEŞİL, Mustafa, "Türk Musikisi İçin Bir Bibliyografya Denemesi", Musikî Mecmuası, Hüsnütabiat Matbaa, İstanbul, Eylül 1966.

EKLER

1928

M. Eđ. B.

ANKARA GENEL KİTAPLIK

Kayıt No.	Tasnif No.
131	781=94.35

Eser _____ :

Risâle-i Mûsiki

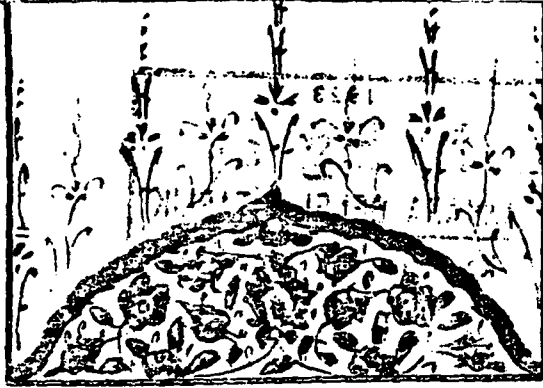
Müellif _____ :

Şehrî Kuşehrî el-Mevlevî , Yûsuf
ibn Nizan al-Din ibn. Yûsuf Rûmî

24/III/1947

訂正
1500
11

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 صاحبی قیاس بود و ثناء با اساس به اول خالق جن و انس
 و رازق جمیع اجناس لا پادشاه بنامه نواز حضرت ابوسوگند
 بر قطره نظمنه و زره مرینه و کمال قدرت برله اند رحمان نادر
 چو باده شرب ابابوب جان و بروی بدایع صنع و عجایب
 قدرین ظهیر کتور میگویند بجه گو کلام صبا ابابوخی خوب
 صورت او مثال سوز و آتش عالم عالمه وجود عالمه
 کتوردی و بی ادبی سائر مخلوقات او زریه مکرم و منظر
 فانی چون عقل صحیح و لطف نصیب و قلب سلیم و طبع
 مستقیم و لطیف او از برله مخصوص قلادی و صفا آران
 نخته نخبات و صلابه صلاوات اول سینه سفاوات
 و مفرح موجودات و مطلق سعادت و منبع وقیحه صفا
 یعنی حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم و ابنا را اولسون
 بنا نه کرده بلکه کیم یوسف ابن نظام الدین ابن یوسف
 رومی المعروف بشهری بفرشته بری المولوی لا رحمه الله بعض
 عزیزان ابن الناس اینمش که در اشک و مغان عبارتند

بر کتب و روشن عبارته کنور سن تا که مضب، اوله و مختصر اوله
 و پیش بر اول مرحوم شیخ منبع اینمش بخش اوست و درک
 او و آرنه بر مختصر او و آرنه فارسی لسانچه بنیاد اینمش
 تا که او قویانه و ایشاع نه فانی بر وضعی اول اوست و اولی و عالیله
 یاد این لک اما بو عصر وضعی بعضی اصحاب کلید بر بود و عجب این
 است، عایت بر که بو کتبی نورکی لسانچه شرحه اولنه تا که
 فانی سسی عامه و حقه بر برابر اوله و بود اعنی شی و عاون یاد
 اینم سبب اصل همزون نوقه اوله که منتشر لطف مطالع بود اوله
 او که حلال و آرا بس اصحاب این لرا اعتراض اینم بر یاد که جمیل
 و اجر جزیل بولد لر بسن بکل کیم روایت اینم نظر به فارسی رحمت الله
 علیه که مبع با بیع و مصنف صنایع تکوینی تبارک و تعالی
 چونکه انما که و آنچه بارندی امر است بری حرکت کلید بر انما که حرکت
 او از نظر ظاهر اولدی و اول آغاز لر افغانی او فود بر و علم سستی
 اندن بس باه اولدی و بو علمک اشفاق اول افغانی روحا
 نب بندر پس بو علم روحا نب در و حکما بو علم ریاضا نب بند
 کشف اولمش در و صغنی الدین عبا المؤمن جمعی علمک منها
 بیکه ابر مشاعر و بو علم موسیقی وضعی صاحب کمال ایدی
 و بو علم اول اجبا ابلدی و بو فنیه بو پنجه تصنیفات ابلدی
 وضعی او و آرنه بنیاد اندن اولدی اوج بوزنه بقین نوبت مرتب
 دوز مشاعر صبح نبر اوست تا اندن چوق تصنیف نوز مشاعر
 و اول اوج بوز نوبتک وضعی الی بنظر املش در و اول ابکی
 بر جان اون ابکی مقام تصنیف ابلدی و پدی بلدی و ن
 پدی او از الی و طغوز فلکدرن طغوز و در لوضرب اصولی

پسران ابدی و بر مقامات اصلی او از دون فریق ابدی کور و بکه
 درت نونا و بودورت نوع درت عنا صر متقابل ابدی بکه انش
 و هوا و ماء و خاک در و هر برینه بر در لو اسم قودی بو تحقیق
 و صی اول بر کیم ازل از ازل اول اغازه روحانی جانرا ایشا و ب
 در لر دی و انکله انس طنب طر لر دی شناری ناکا و بز خوش
 اغازه ایشا نر با چنگ با عمو و با تانی و با و صی غیر بیان
 ایشا لیر جانرا اول اول ازل از ازل ایشا و کی اغازه که
 اگا اغانی روحانی و بر لر با و آور اگر جنبش و حرکت کلور و چون
 آنوک ایچو که جانرا اول او از ایل از لدن سابقه سی و لک
 واروی اما بعضی اریح اول او از ایشا مش ابدی شدی
 بونیه ایشا لیر انکار ایلر اگر این ایشا اول لر ابدی بونیه
 و صی زوق و شوق و جنبش و حرکت کلر ابدی و خوش
 وقت اول لر ابدی شود که صنی الدین عب المؤمن زمانه
 بغیر او مشهره علی بغیر او بو علی نغی ایتمک مراد است بر
 حر ایدر و با بر صنی الدین عب المؤمن بونی ایشا ای خلیفه گت
 قائمه واروی ابدی خلیفه روی زمین زمان بر کزدن بو علی
 منع ایتمک مناسب و کل زبر ابوعلم منع با و ش عا و کوره
 مناسب و کل عا بر کز مخیر ایلر بجز ایدر بجز که منع ابا بجز
 و بیکت خلیفه ابدی بجز صنا با لوم بیورون بر دوه فرق کین
 صنوبر قویه لر فرق کونند فکره بر لکنه صی قبله او کونر کنور لر
 بند صی کوبن لکه بنیاد او در بکت کرده و صوی قویوب
 او از به مشغول اولور سبید سز که بو علم شریف رو بونین
 زباده بو قدر اگر او از و یکلیوب صنوبر مشغول اولور س

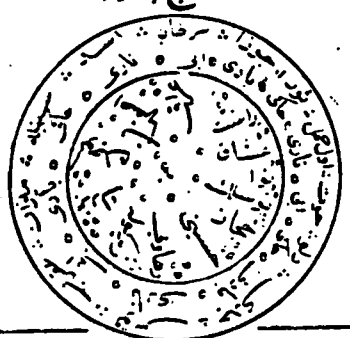
بیہ سزکو شریف دکلمہ و زبان وحی وار و در بوسوزی مصلحت
 کو رب خلیفہ بیور ویکہ برد و وہ یہ صو ویر ہا پیر وحی فرق کو نادن
 صکرہ مہبان اراستہ ایدوب جمع علیہ و فضلائی اکابر
 و عیان امر او فقیرا خاص علم جملہ جمع اولدیر خلیفہ خرمندہ
 کلید پیر نا کورہ لیکہ شیخ صفی الدین دوہ ایلدہ نہ ایدر خلیفہ بیور وحی
 دوہنی گنور و پیر وحی اباعن بغل پیر و برکش لکنی صو ایلدیر
 و ولدر و پیر اول فرق کو نادن بر و صوسر اولان دوہ ناک ایگی
 باغک الوب بغل پیر کور و پیر کور دوہ وحی سکری و سکری
 صوبہ واروب ایچیم دیر کن بو بکان شیخ فغ باجیل
 دیوب بر نوبت فریب زبر غلہ مقامینا او زبہ بنیا و ایگی
 دوہ کور ویکہ بر خوش آواز قول غنہ کیردی کوز لرین شیخ
 یکا ویکوب وحی کوز لریندن پاشش روانہ ایلدی برد فغ و بر
 و فغ وحی حله او جکرہ قام دوہ ناک اغزی صوبہ جیشہ کی
 شیخ اغازہ ایبوب دوہ صنوبی ایچکان فارغ اولوب شیخ
 فرشو کوز لر پاک وحی پشرا فندی بس جملہ خدایق انی کورب
 خاص عام بلد پیر بو علم شریف علم رفی ایلمکان فراغت ایلم پیر
 ایلم کیرہ خوش خوش انفرین و کویین مالر و نازک نوخیز
 صاحب طبیعت بکندر او غلا غریبو علم صوس ایدوب
 او کیرینکا کیر شریع ایتم پیر و بو علم موسیقینک احوالی
 چوقدر اگر او مشغول اولور سه در سوز او زار مقصود ایلم
 دو شرم کتاب طویل اولور یازد و او قوبدہ طالت کتور
 بس مختصر قلدیریکہ عارفہ بو قدر اشارت بر و اللہ اعلم
 بالصواب والہ بر جمہ و الماب اما بونا نکرہ و بلکل کم

اول اوستا دلور که بو علم حکمتدن و علم سبباون و علم نجوم مان
 و علم طب باون چيضا مشا در اون ابکی بروج ویدی بلدی بری
 و درت عناصری و کج و کون و زک بکرمی و ورت ساعته در
 ترکیب ابله بلر شویله که او غل نیاک اصلی عناصری اربعان
 اولد و غین یعنی اثنین و صودن و بدین و طبراقان بکلین
 دخی بو مغانیاک در نماندر و درت شعبه دنار اول بجا و دگاه
 سگاه بروخی چار کا عصار بلکل کیم بو کونا بن اسمی او اردور
 و حصر کنی که بو او واری او قدری دخی بیلوب عمله کنور ماری
 بو کونا بک اسمین بیلاری و بلدی و بو علم صوابی علمه بو نکل
 عمل ابلک کرک عمل انکله اولور که بر کامل اوستا و حصر منکر وار
 سن شویله که کنور و سنی علم موسیقی تمام او قشش بلش اوستا و نه
 بنشش اوله سکا دخی نسایم ابلوب اوستا و ابلکه قادر
 اوله سن دخی او قیوب اوستا و اوله سن حصر چش زانباغ
 و دولت بابین در اصل حصر منصبین و دوشرسه دولت بن
 و دوشنر مجموعی خلا بق اگا حصر نین او نری عزت ابلر لال اوستا
 و دوشنر بشت برین تاج ابله بتر لر زبر اکر دولت تاجینی ابل معزک
 بایش لریند الله تعالی او مشا در انده نصکره بلکل که ظهر سیر
 فارابی نور الله قبر ابله در اصل اون ابکی مقام ویدی افان
 و درت شعبه در فلانی ترکیب اورد و بر اوستا و کله کلاری
 قوناری یئنه و کج ابکی مقام و یا ابکی شعبه بر بریند ترکیب
 ابله بلر براد قود بلر بر ترکیب اولدی بجان اصلی اون ابجبار
 و بدی بزر و در تدر کیم و فلانی ترکیب اورد و نیکم اشعار کله در
 امدی کلک اون ابکی مقام که وار در اول راست

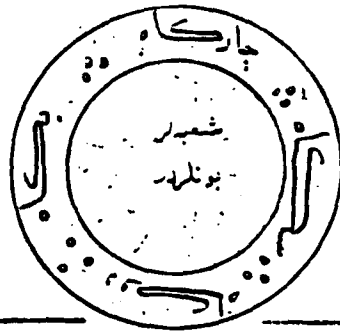
ابلی

٦

ايجني عراق اوجيني ان غيبك درونجي زير افكنه
 كو جگر بشنجي بزرگدر النجي زير بوله در
 بدنجي رحه ويدر سكرنجي حسيدر
 طفونجي صم زور اوسنجي
 پوسكدر اوسنجي
 نوادر اوسنجي
 غش قدر
 بونا نضكده بلكال كم اغازه قننيدر اول
 كوشت ايجني نوز سيمك
 شپناز وپه كروانسه
 چهار
 وشعبه لاندل بچه دوهاد سكاء چارگاه در كلارك بوسوزك
 اگر بوزلم كمنه وعبانته وخرنوه وطبه تعلقي اوليب بي اون ايجي بروجه
 بدی بدارنه ودرت عناصر وچكردت ساعت تركب انجملده دی اولی
 درت علمه تعلقي اوله بفقون اون ايجي منام بی اغازه ورت سعبه وکیرمی
 ورت غش اكا تركب اینا براندن کر و غیره بزه كلارك تركب این ايجي منام
 اون ايجي مرج بودا بر در

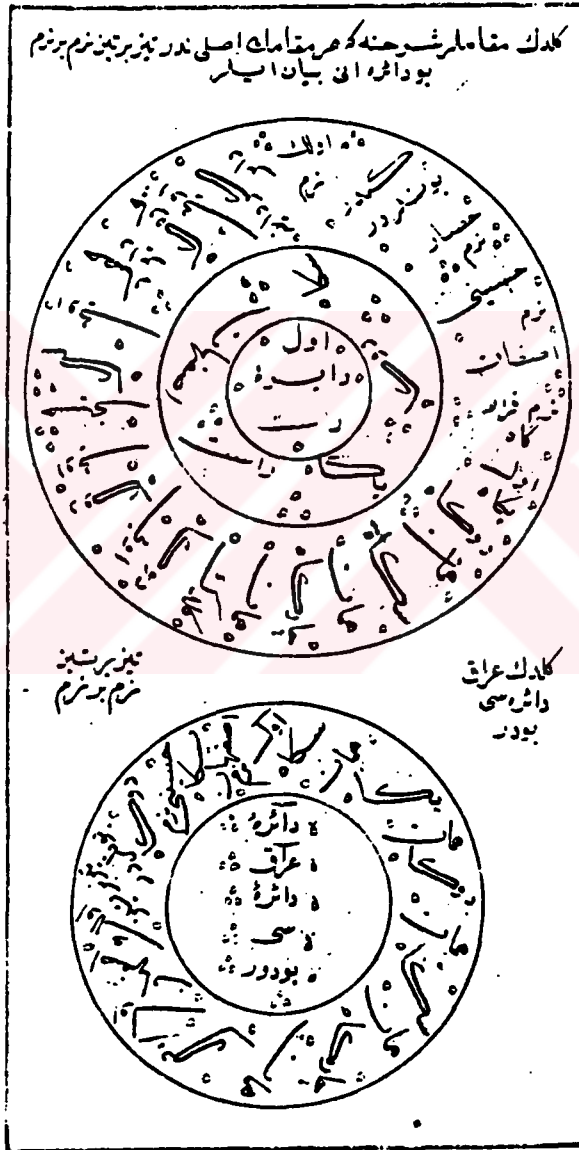

امدی پدی اغازه ناک ترکیب پدی بسلیزیه دور بورا بیره دور

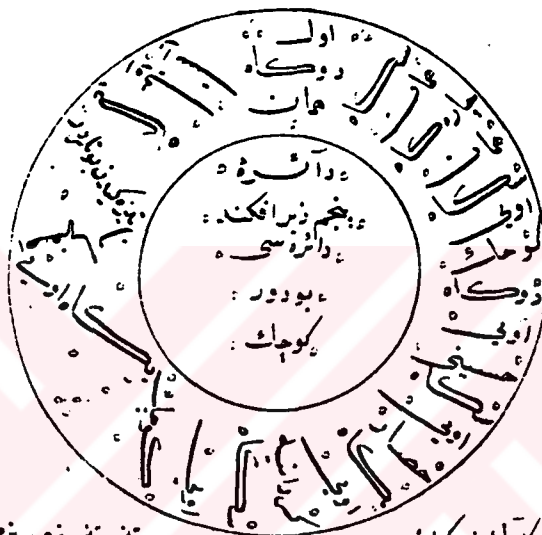

مکمل

6

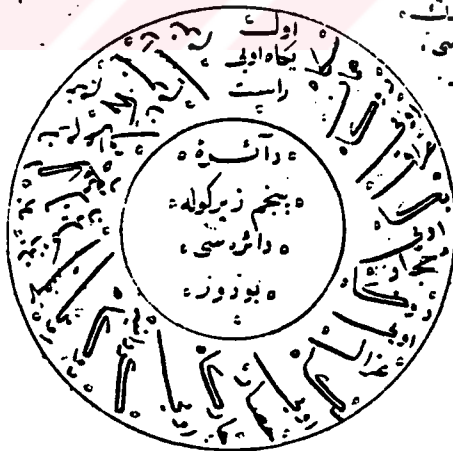

کلیدك زیر افکنده مقاماتك دائره سی بودر پذیر نیز نیم بر نیم

پذیر نیز نیم بر نیم

کلیدك زیر کوله
مقامات
دائره سی
بودور

کلیدك زکاد

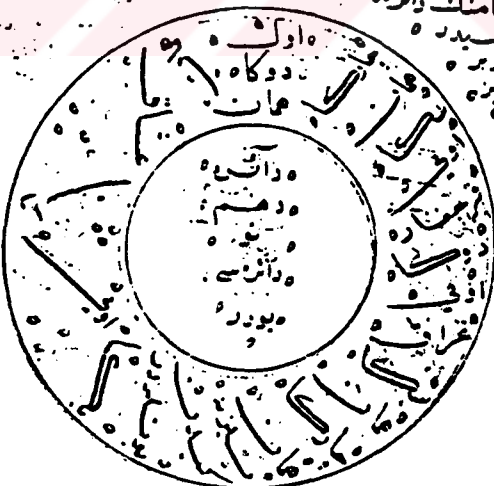
۱۲

کلذک حجاز معاً منک دانش سی بودر نیز بر نین نرم هر نرم :

نرم بر نرم :

کلذک بر آه
معاً منک دانش
سی بودر
نیز بر
نین نرم

کلذک بر آه

۱۶

کلرک بوساک مقامناک دائره سی بودر شیرینیزم بریزم

دائرة
بازدم
بوساک
دائرة سی
بودر

دائرة
عشاق
دائرة سی
بودر

کتابک عشاق
مقامناک دائره
سی بودر

بوساک بریزم

۱۵

کَلِمَاتُ اَعَاذَةٍ لَمْ يَشْرَحْنَاهُ كَوَشْفِ دَوَائِرِ سِي بُرُودٍ

کَلِمَاتُ لَمْ يَشْرَحْنَاهُ
اعاذه
دوائری
بور

تبریرتین

کَلِمَاتُ لَمْ يَشْرَحْنَاهُ

۱۶

کلیدک شهنشاه آغازه سنک دائره سیدرت بنیز بر بنیزم بر بنیزم

کلیدک مراد آغازه سنک دائره سیدرت

نیز بر بنیزم

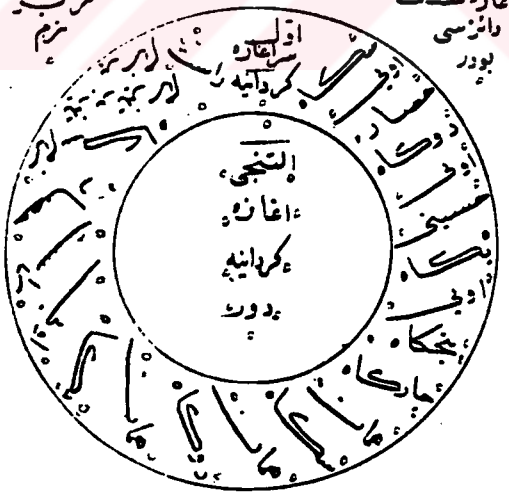
دوره دینی
آغازه
مانیه
دوره

کتابک سلاک آغاز سنک دانشی بود در تیز بر تیزم بر تیزم

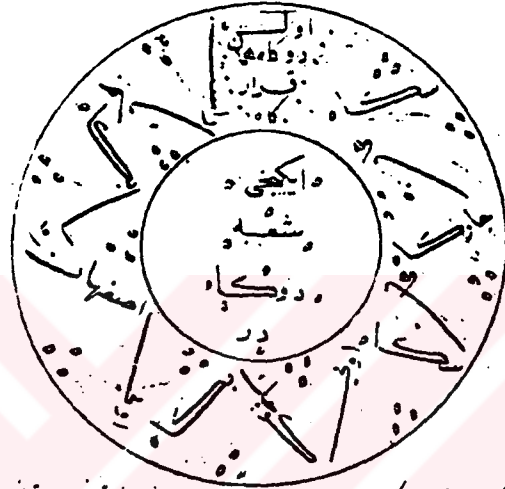
تیز بر تیز
تیز بر تیز

کتابک کرد اینده
آغاز سنک
دانشی
بود

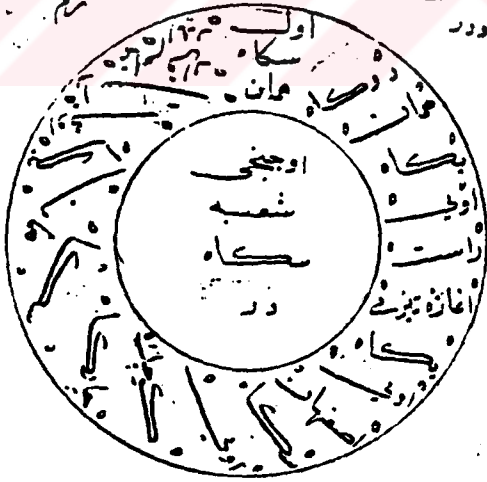
کتابک سلاک

کلک دوکام مرکزینک دائرہ سی بودر نیز برینیز نرم بر نرم ہ

نیز برینیز نرم بر نرم ہ

کلک دوکام مرکزینک
دائرہ سی بودر

کلک دوکام

کلاک چارگاه مرکزی نیک دانشه سی بود در نیکترین نزم بر نزم

کلاک برایتی کلمه ترکیب در بیانها دور
 بسنه نکار بگویند پختگاه بسنه اصفهان
 ذلکش خوزان زریکش بان عشیران اصفهان
 عمران مهنه وند معیون بحر نازک
 خهارک اترقی حجاز حجاز مخالف راحه الارواح
 تو عشیران زاویل مبرقع زمزمه
 نور و زوری بکین ندروز نوبه افکن
 بزرگ سازکار به وند روقد بشاورک
 وجه سینی خازن ر روی عراق مستور
 نکار کوزانیه نکار کوزانیه پونسلاک
 مجیر سپهر حسینی عجم حج

استغیبه عدد اوله
عبارت راست دوکاد
جبارکاد هجاء نه اوله

عبارت مقامه
۷

بزرگ مخالف حصار اوج بهشت
 کاربنک عجم زیرکتاب راست مایه
 عشق سگاه مایه ترکیب نوروز عجم چاره عجم
 عزال عجم عجم راست سبزه اندر سبزه آغاز زنبور
 کادک بردی باب ترکیب کاد اصلین بدیدر بسندت
 اولدر یکم کوه اینه آغاز این چارکاه بوزندن سگاه قرار این
 بنویز اولدر یکم هجاء آغاز این اینه راست اونق قرار این
 پنججاه اولدر یکم اصضربان آغاز این اینه راست اونق
 قرار این بسند اصضربان اولدر یکم اصضربان آغاز این
 این تمام سگاه اونق قرار این صغیر ناک اولدر یکم
 آغاز این اینه عجم اونق قرار این و بخش اولدر یکم
 حبیبی آغاز این اینه عجم اونق قرار این زیرکتاب
 اولدر یکم حبیبی آغاز این اینه رصاوی اونق قرار این
 عشیران اولدر یکم حبیبی آغاز اولدر یکم این اینه راست
 قرار این عزال اولدر یکم عزال آغاز این اینه عجم اونق
 قرار این بنیاد اولدر یکم هجاء کوستره نوقار وون اینه
 بنه هجاء اونق قرار این صغیر ناک اولدر یکم تمام زیر کوه کوستره
 اینه رصاوی اونق قرار این بخزن نیک اولدر یکم هجاء بوزندن
 سگاه کوستره اینه دوکاد اونق قرار این حصارک
 اولدر یکم حبیبی التین بربره سگاه کوستره اصضربان
 بوزندن سگاه قرار این ترکیب هجاء اولدر یکم حصار کوستره
 عزال بوزندن اینه بنه هجاء قرار این هجاء عجم اولدر یکم
 هجاء کوستره اینه تمام فارچهار قرار این راحه الاربع اولدر یکم

عجاز

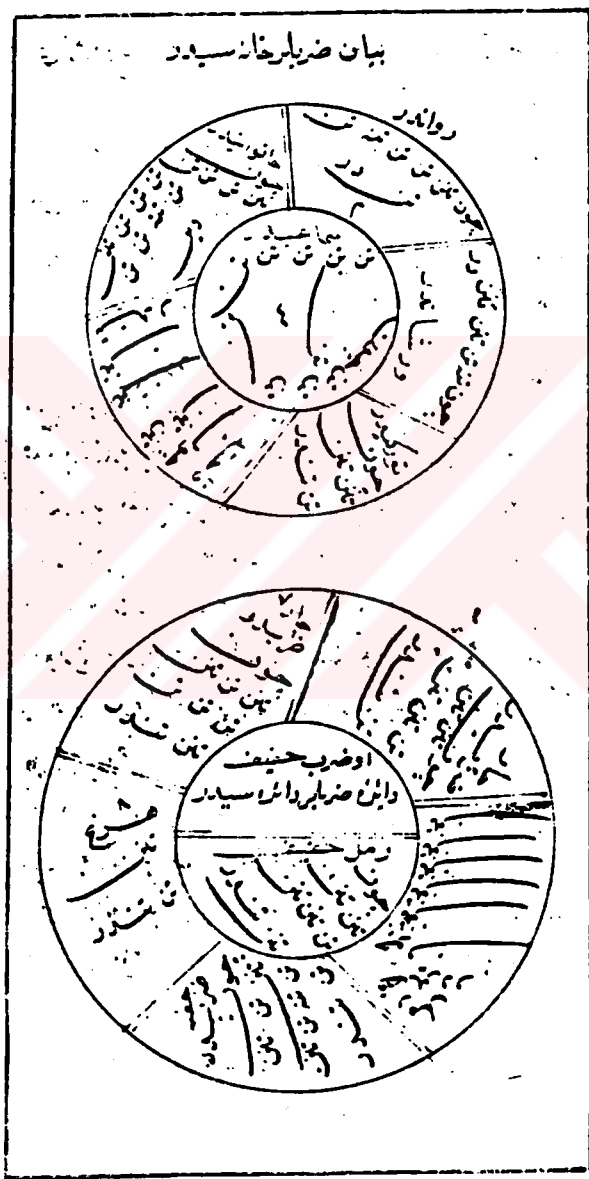
چار کوه کوه ستر اینه عراق اونه قرار اینه نوا عشیران اولدر کیم
 نوا غازه اینه اینه قاجار اونه قرار اینه زاوین اولدر کیم
 سکا: غازه اینه دوکاه اونه قرار اینه مسبقه اولدر کیم
 چارکاه غازه اینه اینه سکا اونه قرار اینه سزکب زمزمه
 اولدر کیم نورو ز غازه اینه رجاوی اونه قرار اینه رجب
 نورو ز اولدر کیم کوجک غازه اینه دوکاه کوه ستر وینه
 کوجک قرار اینه زبر افکن بزرک بوزنن سکا
 اونه غازه مایه کوه ستر قاجار کوه ستر راست قرار اینه
 بهادند رومی اولدر کیم حجاز غازه اینه کوجک اونه
 قرار اینه بنشورک اولدر کیم چارکاه اینه حسینیان
 مایه کوه ستر راست قرار اینه وجه حسینی اولدر کیم
 حسینی اونه قاجار غازه اینه بیچکاه بوزنن
 دوکاه قرار اینه قاجار اولدر کیم نوا یوزنن چارکاه
 کوه ستر اینه دوکاه اونه قرار اینه روی عراق اولدر کیم
 عراق التمدن سکا اینه اینه تمام عراق قرار اینه سکا
 اولدر کیم بزرک بوزنن عراق کوه ستر تمام حجاز اینه سکا
 قرار اینه سکا اولدر کیم کرد اینه غازه اینه چارکاه اونه
 اینه مایه قرار اینه کرد اینه سکا اولدر کیم کرد اینه اینه
 اینه چارکاه اونه قرار اینه سکا اولدر کیم چارکاه
 غازه اینه اینه رجاوی اونه قرار اینه کرد اینه بوسلاک
 کرد اینه غازه اینه بوسلاک بوزنن راست قرار اینه
 حجاز اولدر کیم سکا دوکاه غازه اینه حسینی بوزنن دوکاه
 قرار اینه سکا اولدر کیم حجاز غازه اینه حجاز بوزنن

که چنان قرار این حسین علی بن ابی طالب
 اینده عجم اوین قرار این حج ز بزرگ اولدیریم تنزدن حجاز
 کوستر اینده بزرگ اوین قرار این مخالف اولدیریم تنزدن
 سگاه کوستره غزال یوزندن حجاز قرار این خصا را این
 اولدیریم حجاز تمام کوستره اینده بزرگ اوین قرار این
 نهفت نیز دگاه بر مسکن شروع ایروب دوگاه کبی کوستر
 و غزال یوزندن حجاز قرار این راست مایه اولدیریم است
 تمام کوستر اینده مایه قرار این عراق مایه اولدیریم عراق
 تمام کوستر اینده مایه قرار این حقت مایه اولدیریم حقت
 کوستر اینده مایه قرار این سگاه مایه اولدیریم سگاه
 کوستر اینده مایه قرار این ترکیب صب اولدیریم نوروز
 این سگاه اوین قرار این عجم زیر کشید اولدیریم چارگاه
 عجم آغاز این رساوی یوزندن دوگاه قرار این نوروز عجم
 اولدیریم نوروز روی کوستر عراق یوزندن دوگاه قرار این
 سگاه عجم اولدیریم سگاه آغاز این عراق یوزندن دوگاه
 قرار این اچارگاه عجم اولدیریم چارگاه کوستر عراق یوزندن
 دوگاه قرار این دوگاه عجم اولدیریم دوگاه کوستر عراق
 یوزندن دوگاه قرار این حجاز عجم اولدیریم حجاز آغاز این
 عراق یوزندن مایه قرار این غزال عجم اولدیریم غزال
 آغاز این حجاز یوزندن اینده عراق یوزندن دوگاه قرار این
 عجم راست اولدیریم دوگاه اوین عراق کوستره دوگاه
 قرار این سینه سینه اولدیریم چارگاه بزرگ حجاز مایه
 چنگاه رساوی نهفت غزال جمع اولدیریم سینه سینه حواسم

تسبیح و پیر لیکن واردی محمدالدین کرم الله وجهه معانی جمع ایندی
 بودی بر ترکیب ایلدی جوابت سبز انار سبزه و ندی سنجی
 و بر سبک کرک ترکیب لری و بو اغاز لری بیلوب و بو علمک
 خبرداری اوله سن و بر اسماه خدمت ایلر کل کیم ناکر
 اوستنا و اوله سن ناطیقتمک نازک اوله بنا نضکره انفعال این
 سبکیم کیم و ک هجی فریم اولرک این سن یکی بره یکی اغاز
 و یکی شعبه بی بر بر نیز جمع ایدوب باقی فلان بره بی فلان اغاز
 و فلان شعبه جیوا اسم تسبیح این سن نا اوستنا و لر عنایه
 مقبول اوله سن و الله اعلم بالصواب بو باب ضرب نجرانی
 بیان ایدرین بکل که ضرب ایکی کور در برینه ثقیل و برینه
 حقیف و پیر و بو ایکی ضربک ایکی نوع اصلی و از در و بو
 ضرب ثقیلدن قح در زلو ضرب ظاهر اولور بیان ایلمه ضرب
 ثقیله تابع اولان ضرب بر این ضرب در اول و رعان ایکی
 روان سن ترکیب یونجه فاحشه سرانمازی بخار چار
 ضرب صبح اوسط حقیقه ضرب کلک ضرب حقیقه
 مذبح اولان بو ندر در اول رمل رمل نصیر چهار ضرب
 سه ضرب و او کردیم مجیس رمل سبکین ضرب
 ۹ ضرب کلک ضربین شرحه امانی بکل که بو ضربین دیه کلر
 ایکی ضرب بر بر سی ثقیل بر سی حقیف بر و بر ثقیل این
 و بر و در حقیف این ایکی سن بر بر جمع ایلر ایدر این ضربین
 و بر کلک بر چی چار ضرب حقیف بو و چی همان ضربین
 بر و در چار ضربین و بر و در حقیف این ایکی سبک بر بر جمع
 ایلر بر باره تصنیف این بر اویکی ضربین نو دیر کلک

ایکی تم اولور کلاک ترکی ضرب اون حرفا. رجون برکزه
 تن تن تن دپسن اون حرف تمام اولور کلاک
 دخته ضرب اون دورت حرفا. رجون برکزه تن تن تن
 تن تن تن دپسن اون دورت حرف اولور باب
 دایره ثقیل برکزه در دایره ثقیل دایره حقیق برکزه
 دایره ثقیل نصف وار ربع وار نصفی ربع عا ربع
 کلک دایره حقیق ربع وار نصفی خمس قصیر ربع
 پنج قصیر در کلک هر اوست نادر که کلک بر جهانه یادگار
 فو دیرکتا برکزه چون زحمتا کلک بر هر گشتی کنه و حالی
 مغار رجه غلی و فو سنی ابر دیکچه بو فنام دورش پیردبو
 فنام ترکیب اوست مغار بنیا دایره پیرد فنام لریبور دیرکتا پیر
 وین ضعیف نجیف هم هی اول اوست ادر لرون ایش و کمان
 و او کیر و کمان مغری شکسته فو تم بنا و کجه مقدار
 و دم و یار دم ناب کچون کلک اوله بو فو حقیق و عا ایله یاد ایله
 کلاک بردخی بر پنج اوست اوله روایت ایلر که اصل ضرب
 ایکی بربری ثقیل بری حقیق بر ثقیل حقیق اوله که
 بیان ایلک بر پنج اوست اوله ایلر که اصل ضرب ایلر
 بری روانه بربری ترکی بری سمعی بری فاحته بری رمل
 بربری رمل سکین بونلر در دخی بیان ایلد کله فنج
 نقراندر بر بر برینه کیمز اما بری برینه
 بقینر اول دایره ثقیلدر
 بیان اولنور

۵۷

بلکن کوز و آجب ابرصنا جب ضربین صابون و صاحب
 چار ضرب محار ربانی و اوس نامو کمال نبریزی که صاحب
 ر و اشرم ششبار و شیخ صفتی الدین نجیب المؤمن و ابو
 تکی سبنا و ظهیر قرائتی و دومی اوس نامو در روایت ابرکه
 اصل ازین ایکبار بر والی اغازه در و پریت شعب و ز
 و فلاحی ترکیب از زینت کیم یوقا و در بیان اطلدک باب دیگر
 کلاک نرباب و صی اقی بیان ابرکه ضرب نامو اوصول ندر
 زمان ندر بلکن کیم اوصول اصلک جمعیدر اوصول بر فاعله
 در کما بولک اصیل یوقا. ر همان الله ذوالجلال لادن چل شانه
 حضر نربان بز بخشایش بر کمد که با نرسه و نیز ضرب اولدر که
 ایکی زمانه از دس نامه واقع اولان زمان اولدر کیم ایکی ضرب
 ابرصت نوی دلشع اوله پس اوصول اول سنه و کلدر که

کیمه ای کوره و یا او کورند نه کیم حق تعالی بر کیمند خوب صورت
 و یا غازی خوش و پیرا او اصول اولسه صفاسی اولمز
 پس اصول و حنی باایت بر حکایت بود که مناسب حکایت
 ایدر که ابو علی است نادانم ایدر دیکم عالمه هیچ علم وار میاید
 بن آئی ملزم چون صفی الدین صمد المؤمن بونی ایشته بی
 بق ایشته برین التي ش کردی وار ایدی کناره و تربیت
 ایشته و بوعلم مستقی خوب او کیم شری کونار روی نو کیم
 مهر شریزه وار روی ایشته و ارن ابو علی است ناب بوعلم
 ایدر که تا که ایشته کور کیم ندر و کوره که علم پنجه در واصل
 سنا کر چون مهر کله ایدر ابو علی است نابی بوالله ایدر دست بوس
 ایدر ایدر او نور و بر حق الف و م بر نوبت مرتب باش ایدر
 ایشته ایدر ابو علی است خیران قلبی چون کیم خبرک و صحتک ایشته
 ایدی کولی بونی کیم کیم شری بهان نوبته اخر اولدی بوفتی
 غایت کیمدی و بونیزی خوش کور لای و ایتدی حنی طیب
 و غایت علم و ایدی غایت خوش وقت اولدی و وار روی بوعلم
 مشغول اولدی حنی زمان و کیمین لزوم کار سنی ایدر باجمله
 مفاتیح اصلین و قیام بیلدی هر خبر غایت نقیارتین و اولدیر سن
 و مرکزین ایدر و بیک بوقلم سنا نصیحت ایشته ولی ضرب و
 اصول ضبط ایدر چون طلب ایدر و دروشای بیسرو اولد
 غایت ایدر پس ایدر اولد اولد اصول و حنی باایت ایشته
 حنی حکایت حنی بوند تمام اولدی کلایت بر قسم حنی اولدیر که
 نوبته پنجه نوبت و بیلر و پنجه ایدر که نوبت اوله آئی بنیان
 ایدر بوقلم قبله لم بلکه کیم نوبت مرتب اولدیر کیم اولدیر کیم بنیاد

ایدر

ایلدیر بر مقام کوسنر اندر نضکره بر پیشرو ایند انده نضکره خسروانی
 ایند خسروانی اولدر که بند مقام کوسنر اندر نضکره بر پیشرو بند ایله
 اگر نغبل اگر حیضت ایکی دور نغبل نغزلت کوسنر اندر نضکره بر نغول
 ایله ایند نضکره بر نغزل ایند انده نضکره بر نغزل ایله اول نغزل اولد
 انده نضکره بر نغول وخی انان فرود است ایند چون بوق غدی بر نغ
 ایلدیر نیت نیم اولدیش اولور کلرک بر نغ بلکله اوس نادر
 اوج اسم بنیاد ایله اول نغزل ایکنجی مع او حیجی بعد
 قبل اولدر که نگر یکیشی کونیا لک ایتمک دلیل اول ضربین
 اورده انده نضکره نغصوتش ایند کلرک مع اولدر که ضربین شونک
 صیوتش بیلد ایند کلرک بعد اولدر که صیوتش شونک ایند انان
 ضربین اورده امانی نوندر رموز لر در کیم بورموز لرک التیاه کنوز لر
 واردر بورموز بو کنوز لر بو علم کیمز لودر بو علم قوی اوکس ناد
 لردر که بو ایشار لری فهم ایلدیر بو حیج تمام اولدی کلرک بر باب
 وخی اولدر کیم اون ایکی مقام و بادی آغازده و درت شعبه و کیمو
 فلان ترکیب لری کچه و کوندر بکیمی درت ساعته درت ساعته ایله
 نه مقام و نه ترکیب و نه ساعته ایند لره موافق دوشه وخی
 مقام نه در لو طایفه ایچون و نه در لوکشی ایچون ایند لرد کیم
 طبیعت که خوش کله پس بلکل کیم کچه و کوندر و ز بکیمی درت
 ساعته ز و بکیمی درت ساعته اون ایکی بخش ایله لر و بو
 اون ایکی وخی اوج بخش درت بخش ایله لر و بو درت بخش
 و درت طبیعت نسبت ایله لر صیاح و فنکارن قوشلوق و فنکار
 و کین قوشلارن ایکنر و و فنکار و کین ایکنر و دن با سوسو فنکار
 و کین با سوسو دن ما صیاحه و کین هر هر نمان بر طبیعت نسبت ایله لر

۲۱

و طبیعت دخی هر بر می بخشد و هر بر بر روز و در صبحان
 فوشه و دکن سرد تر و فوشه تا ایکنه و فوشه و دکن
 گرم خشک بر ایکنه و دکن یا تسو و فوشه و دکن گرم تر در یا تسو
 و فوشه تا صبحه و دکن سرد خشک بر بودی نوم اولدی کلک
 امای بو بکرک ورت ساعتی تا مقام ایند لکیم خوش کل
 و موافق اوله صبح و فوشه تا فوشه و دکن سرد تر و
 بو و فوشه اول اول می املری ایکنه لکیم سرد تر و بو و فوشه تا
 اول و فوشه مناسب بر نشو لکیم غشاق غشاق حبیبی
 کو چک نوروز و لکش هوایان نشا و لک حصار
 رجب رجب نوروز فجر حبیبی عجم چاه کاه عجم
 سبزه غشاق مایه یوا عشیران نوروز روی
 فوشه تا ایکنه و فوشه و دکن گرم خشک بر بودی
 نه از مناسب بر نشو خوق اوله عراق زبر کوله نوا
 کوشش سکه زاویل روی عراق حصار مایه
 عجم سکه زهاوند سکه مایه هایلون عراق مایه
 منترقع نسا زکار معنای سکه عجم عراق عجم
 ایکنه و دکن یا تسو و فوشه و دکن گرم تر و بو و فوشه مناسب
 اولان مغالمر اصغر هان رحاوی پوستک و وجه
 حبیبی فر چهار بسته اصغر هان زبر کوشه
 نکار زمره زکر و ایند یا تسو و فوشه تا صبحه و دکن
 هر خشک را اول مشا لکه طبیعت گرم خشک بر بودی
 انز مناسب بر راست بزرک حج ز شهنواز سبک
 بسته نکار نکریز کرد ایند نکار عشیر ۳ پنجگاه

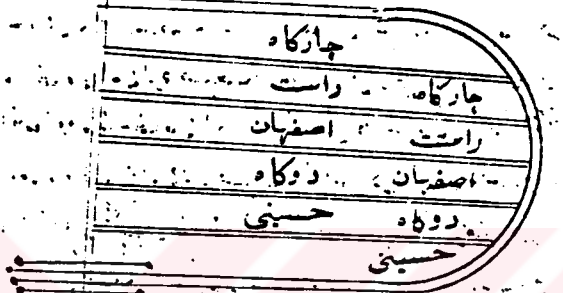
داسن

راست مایه عزیان عزل عم حجی ز مخالف راحه الارواح
 مخالفک حجی ز حجی نهعت نهانوا. بحرانک حجی ز بزرگ
 بود حجی تمام اولدی کلدک برزب خعی بود که باکل کیم فرایغز
 نه مقام این لکه طبیعت که خوش کله و حجی بغای تغرای
 اکلوا و نه مقام این لکه خوش کله طبیعت که و صبار و
 اومه نه مقام این لکه طبیعت که خوش کله و اولکه نه صبار و
 و نه فرا و اینچون نه مقام این لکه طبیعت که خوش کله
 ایجا اول کشیکه فریغز در انون طبیعتی کرم خشکی را کاعلق
 مقامناک تا بعلم این لکه بیغای اکلوا و کرم نه در
 اگا اصفه بان مقامناک تا بعلم این لکه صبار و
 انون طبیعتی سرد خشکی را کراست مقامناک تا بعلم
 این لکه صبار و و نه قره در انون طبیعتی سرد
 سرد را کلوچیک مقامناک تا بعلم این لکه بویاب و حجی تمام
 اولدی کلدک انغای برکش کیم مقام شانس اوله و حجی
 ساز چلق و طبع جنک کیمی باعود کیمی باهای کیمی با شستار
 کیمی خعی بر کیمی اوستا و حجی اوله و حجی اوله کیم اول سازی
 اوکر نه جمله اوستا اوله برکشنی عود و چلق مراد اینه انون
 طریقی بود که اول عود و پیدا انلیه و اول عودیک بشر حفت
 قبلی وارد در بشر احسنکه چکلک کر که رشول فاکیم بنجید
 این چار کله خلق کر که بر انده یوفاروسن راست مقام
 چکلک کر که رود و حجی و کاهه نه نه چکلک کر که بر حجی
 چکلک کر که از آینه فلانای و حجی بر اوست تا بر شجده اگر
 اوستا بر شسته اش نور هم که این عود اگا اوست تا و بر

۲۲

اگر صفی و ارباب عقل آنگا بار بار سه عود نهم اولدی

مذکور عود بود

بیات کبارک بر باب دخی اکر ویزیت نکر چنگ اوکر کیش
 نیزون سکر بخنی قبل صای طقو بخنی راست مقامند
 چک سکر بخنی دوگاه چک باجی سکا سکر چک النخی
 چارگاه چک بشینی پنجگاه ووز بخنی حسینی مقامند
 او جینی حصاره اکیخی کروا بنه بر سکر بخنی مخمور و نیز اولدیکه
 دوگاه حک نیز یاد از اذن دون کرد اینه دن اشینی قلبه نک
 بوک کوره بو نره مقابله ر کرد اینه نک نریه راست و
 حصارک نزم راست نک للشد دخی فیدر روحی النسخ
 قبل حسینی نزمیدر دخی النسخ کی پنجگاه نزمیدر دخی
 النسخ کی چارگاه نزمیدر دخی النسخ کی سکا نزمیدر دخی
 النسخ کی دوگاه نزمیدر چون اشینی سکر بخنی ماکین
 ووز نهم اولور دخی اش غنسن بوک قیاس ایت اکر آم
 ایسک نیو طر قیبله چنکه دخی اوکر نرسن تا شوک و کور کور
 بر اوس باه اهرت سن اکر اوس باذ بوله مز ایلن بونک

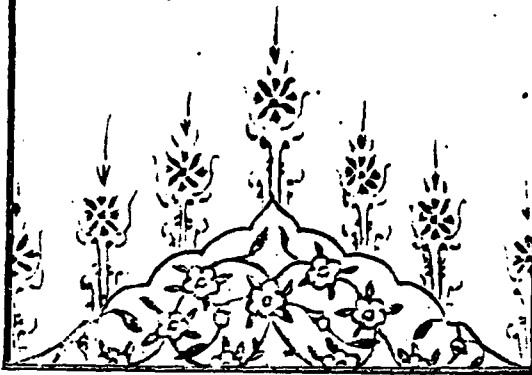
اوزرین

و ترکیب و شعبه حاصل اولوز بو طریق اوزرننده ایندوک
 اگر بر زمان آدمی ایله سن تمام اولوشناجا ایندین سن اگر اوست
 بدین ایسک بودید کار بمیزی رعایت ایند سیکه سکا اوست
 بیز طایرک براب دخی اگر دیر سنکه چنگنه باقانون با معنی
 در بودر لوم مقامات دوز سن اول راست مقامک تمام
 مرتب دوزمک کردی چونکه راست دوزمک بودی
 مقامات معلوم اولور چون راست عراق دوگاه
 سکا چارگاه پنجاه سدان نوروز حسی
 حصار حصارک گردانده نخبه بید اولور بعضی
 گرفتار بعضی گرفتار چارگاه پنجاه سکا
 حصار حصارک گرفتار اولور فلانی گرفتار راست
 دایر سی دخی تمام اولدی اگر دیر سنکه بر مقام دخی
 دوز سن چارگاه برم برم چکه سن همان حصار اولور
 حصار برم برم دخی بودی مقام ظایر اولور چون حصار
 حصار نهفت ترکی حصار نازک راجع الارواح کیم بر
 حصار دخی تمام اولدی اگر دیر سنکه حصار زیر کوله حصار
 باجم برم راست چکه سن برم برم حصار اونی حصار
 ایما همان زیر کوله اولور و زیر کوله دن دخی نخت ترکی
 حصار حصار حصار نوروز رکت بین اولور دخی زیر کوله
 اولدی تمام اگر دیر سنکه بر مقام دخی دوز سن بند تمام
 راجع دوز سن حصار اوبن حسی اوبنه براب برم ایله
 و حسی اوبن دخی باجم برم ایله همان حصار اولور برم برم
 دخی حسی عجم چارگاه عجم سکا عجم دوگاه عجم حصار

راست عراق عجم حجاز عجم عزال عجم پیاپا اولور بعضی
 گرفتار بعضی گرفتار اولک گرفتار اولور حجاز عزال
 کبی قزاق گرفتار اولک گرفتار اولور حجاز عزال کبی قزاق
 گرفتار عجم دخی تمام اگر دیر سنکه بر مقام دخی دوز سن عجم
 پر سن عجم اوی دور کن چارگاه یارم پر چکه سن
 راسته دخی یارم پر چکه سن همان بزرگ اولور بزرگ
 پر سن دخی شهنواز کوچک رجب نوز روز حجاز بزرگ
 عراق مخالف اوج پیاپا اولور بعضی گرفتار بعضی
 گرفتار بزرگ دخی تمام اولدی اگر دیر سنکه بر مقام دخی
 دوز سن عراق پر سن عراق پر سنند دوز و راست
 مقام دخی همان اولدن عجم پر سن نه طرفه که دوزک
 همان عراق دخی اولدر جو چکه عراق دوزک بیجا نه فار
 مقام پیاپا اولور ایسه عراق دخی اولقدر اولور اگر
 دیر سنکه بر مقام دخی دوز سن عراق دخی طوز کی بیجا
 یارم پر سن ایکن نور و اولور اصل نوز روز بودر بوچی
 تمام اولدی اگر دیر سنکه بر مقام دخی دوز سن بیجا که
 اشقی اندر شیدک بیجا صبر اصنکه بند چک عراق اولور
 بندون حصار او بنک نر منک بایم پر اشقی اندر سن
 نوا اولور بو نوادن دخی عشاق و مایه طوغر اگر دیر سنکه
 نوایی بر مقام دخی دوز سن یارم پر سکا حارن بوساک
 اولور بو نون دخی نوا و عشیران طوغر عشاق دخی
 قار حصار دخی مایه طوغر بود دخی تمام اولدی اگر دیر سنکه
 اصحابه دوز سن طغوز فانه تمام صایه او بیچی پر دخی

۴۷

راست است اصنکه دوزن سن طقوزنجی دوگاه سگرچی سگاه
 باجی چارگاه النجی نوروز بجنی اصضهان دور دخی
 حسینی به او جی حصار ابجی کرده انه اولین مخیر و در سن
 همان مرتب اصضهان اولور چونکه اصضهان دوزن سن بو
 دوزن سن اصضهان گوشت سگ حصارک اصضهان
 طوغرا کردی سکه برغامه دخی دوزن سن بجنی حصار بدم دخی
 نوروز چک حصار اولور زیر افکت کو چاک اولور بونیا
 دخی نوروز رنگ معلوم اولور زیر افکت دخی کو چاک تمام
 اولدی اگر دیز سنکه رصاویه دوزن سن تمام راسته دوزن
 سن و راسته پر سنک بدم بر دخی بدم بر دخی
 سن و چارگاه آزه چق نرم ایلد سن همان رصاویه اولور
 و بر نظر بقیه دخی اولور کیم چونکه مقام راست تمام مرتب
 دوزن سن بدم بر دخی حسینی بر دخی نرم دوزن سن بر دخی
 حصار دخی بر دخی حسینی به بر ابر کیم دوزن سن بر دخی
 چارگاه آزه چق نرم دوزن بدم بر دخی سن همان اصل
 زهاوی اولور بو پر اولدی کیم نکا ربتک معلوم اولور انان
 زیر کش معلوم اولور دخی زهاوی تمام اولدی بو مقام کیم
 دوزن سن بنده سن کبر و قلا مشکل زیر کیدری دخی بدم بر دخی
 بود دوزن اصضهان مرکز حصار بود دخی طوغرا است
 اولور دوزن دخی تمام اولدی دخی اد و ابر بونیا
 راست اولدی تمام و انه اعلم بالصواب والیه
 مرجع والملاک منت
 (اکهروف)

حیدری پانین اول سبحان وین کولسان عنایان خوشحال کمال
 سبحان طالب وین کوی شرف انشایدان باله ان الله اول نبی
 سازد و در و در و در و در و اول واجب الوجود حضرت و در و در
 وای مقامی مجوده اوزیر اول سول و فرغ مقامات شیع
 و در ایع الی و در کئی بانی شریفی محی رسول الله ولوله سینه نو ایزد
 بیویش بر خصوصانیم برای بیاریت اوان الی اصحاب سعادتمانی
 اوزره اول سونکه کشمکان وادی عصیان کارنامه انما للی نفس
 صورت و خیال اصوات سبحان پیشعورا اول سبحان وجود
 بیسود لپن اصحابی کالجوم بیویش در که اقباب است و
 شیخ فصبی ای عرب و عجز و صفی الدین عبد المؤمن و در صحر الدین
 ذرا بی و در کمال الدین طوسی و در شیخ شهاب الدین و شیخ ابو علی
 سینا جلال الدین خوارزمی علی الدین والدین علی شهاب الغزیری
 دیماقی و شهابی و جلال الدین ششتری و محمد الامام صری
 خواج صاحب القادری سزای بلغری اولوب و بو علم و وسفیناک
 ابتدا واضع حکیم فیثا عور لدر که علم حکمت حضرت سبحان

بزرگ

عالم سیدیم تمیز ازین اولوب با هر حق تعالی عالم مثال و اوج و مجری الی الی
 بر شخص نو دانی بیاد اولوب خطاب ایدر که یا فیثا عورت فرود آمد
 الی ساحل البحر و حصل علی عریبا یعنی قالد و غریبت ایدر که ربحر و ک
 بر علم عرب حاصل و تالیف ایدر سن بس اوج و صبح اول
 بحر کما ربت و اودی برکس بوله های انا انی کور و یک بر بولکات همور
 جیدر اوصول متناسب اوزره چه کجی اوزره بر بونکرک ضرب بمسکین
 نکرکات کثیر حاصل ایدوب ایدر عودت ایدر که با هر حق تعالی اول
 چوب با ج و دین بو عیادت قواعد و اصول تالیف ایدوب ایدر
 ص کجی فوت ریاضت ایلر هر چه بر ایدر کجی و ایما حالت و وقتان
 بو عازم صا و اول کجی انی اسمع لغات مشبهه بمن هر کات
 الا فکرات یعنی بن افلاکات لذیر لغات است هم و انیز ص کجی
 حکا ابو علم رغبت ایدوب اختراعات کثیر و لغات نظیفه کجی
 ایدر سراسر ایدی بو فن روحانی تالیف بن عیضری اول
 ایدر که ارواح نفوسنی عالم قدس مانوسن قیله مجر و لوی و ضرب
 مراد ایلر زهر انفسی زخمه لغات لطیفه است و عنده بسط حاصل
 اولو رب ازان صحت نفوسی عالیه و مکالمه عالم علوی
 نکرک و نکرک ایدوب و زوق روحانی حاصل ایلر اول سبب انیز
 محل استماع لغات نفس کجی و قالدنی حرکت کجی و سماع ایدر
 لکن بدات نفسی سبب عالم علوی به عروج قادر اولماز ایدی
 تحقیق بود اقع که زود عالم معناست اول زوق روحانی و
 بسط سید اشتیاق نایق بر وجهه غالب اولور که بدین بن
 مفارقت ایدوب پنجم دم منسوخ اولور و بو احوال منووی کجی
 و وقتان افلاطون پیور لک کجی اسمع لغات کمال اوار ما کجی

یعنی شوال است که نغمات لطیفه و الحان نغمه است به او ای کما مله
 سید که مراد اطاعت و تصرفات نغمه در اول کتبه تکلیف اولور
 یعنی هم به سحر اولوب مسلوب العقل اولور بلکه افزایه السیاق
 نغمه اولور بوقین همچون علم و سنی و بتلوب و سنی به نسبت اولمش بر
 و بعضی وجه مناسبت اولور که اخفی بونام موسیقی نغمات و بمیکر
 فی سوزون و لطیف و بمیکر برین عالم لطیف نغمات سنان و ناک
 کجمنی و تالیفین بیلرر آچگون علم و سنی و برار خصوصاً به علم نغمه
 سائر فنون در مرغوب و خلق عالمه محبوب اولمی بود وجه مناسبت
 و لایق بر که در سخن صوت فی القرآن و امر رسول ملک مسلمان برین
 خلق بود صحتین مجتهد در زیر ابوعلین غزالی علم تحسین صوت و مقصد
 و کله زبانی بود عالمی صافی نغمات زکی الطبع و پاک زبانی اولوب
 دست نغمه تا دم فیکه و فنون حکیمه اولمش کر که بر زیر ابو علم شریف
 من نزل افلاک و کواکب سبب سبب انوار باک و طبایع غذا صر با آب
 انتمش و خاک در مناسبت کمال اولمش حیثیتان فی الکمال و درجات
 زبانیه و مقتضیات اسمائیه از زو مرتب و تالیف اولمش در حقی
 موافق او و در هر هم که کما به این و اوله تحقیق ای در که تمامات اصلی
 قدرت ویدی و اون ای که بر ابجدی مرکوز درت چار شعبه لر که
 چار شعبه صرک و تالیف ریاضه با طبع تعاق نام و انبانی و ارد و مرکوز
 برین حقیقت اغاوه در که سبب سبب باره ناک و مغایر اولوب با کما صبه
 تعاق نامی و ارد و مرکوز اون ای که به حقی او و در مقام دیر که
 او و در برج افک که مقارن وضع اولوب هر حال مناسبت و اتمه
 و زو تالیفی اولمش که تعاقی و ارد و در و منسوبه ز و اساسی سنان بر که
 علی سبب بالان تحبیر اولمش چار اصل که چار شعبه چو سبب ای در

اولور

یونان در بنگاه حوکه سناه چاره گاه هفت آغاز لر بو نورد
 نواشت شبناز سناک نایه نوروز گردینه حصرد
 او و در اون ایچی مقامک ذکر اول نور بو نورد راست عراق
 اچ خندان کوچک بزرگ زیر کوله رباوی حسین
 حجار بو سناک نوا عشق قدر ایچی چار شعبه ناک
 چار عبا صحر تعلقی بو وجهه ور که بیان اول نور بنگاه حوکی چو نایه
 این ننگاه باوی چاره ناری در هفت آغازه ننگ سبب سبب پاره
 نغاقی بوسنه ور که بیان اول نور کواشت زخده شهن ز مشتری بو
 سناک هر یک با به شمس نوروز زهره کره انبه عطاره حصار
 نمر منسوبه و او قاره مقامک حور اون ایچی هر چه نسبتی وارد
 بو وجهه که تر قیوم اول نور راست حله عراق نوره اچ خندان جو نایه
 نوجاب سر طانه بزرگ اساع زیر کوله سینه بو رباوی میران
 جسمینی حضرت حجاز فوسه بو سناک جری به نوا اولوی عشاق
 خوت بر چند دور و بو نوره غایت نغاقی وارد در خصوصه اکی اشرفیه
 اصطلا حله عیانه شدت لذت اصفا ناه شدت خوت کو جند
 شدت حزن بزرگ شدت حوت زیر کوله به شدت نوم ز باوی به
 شدت بکا حسین به شدت حسن حوزه شدت نواضع بو سناک
 شدت قوت نیایه شایه شجاعت عشاق شدت ضحاک و میران
 انار است بر کایم ترتیب ایلغ زور که مسوقی الذکر اولان امکانک
 استماعناک با شجرات ناه سی خندان اوقات مخصوصه بیان بیشتر
 ور که اول و نغاقی جانز اولور از جمله صبحی کازب و نغاقی رعادی
 صبحی باوق و نغاقی حسین ضحوه کبرام بو سناک ضحوه صغره
 راست و نصف نهاره زیر کوله و بین الصا و نغاقی حجاز و نغاقی

عراق وقت غروب اصفهان وقت مغرب نوا وقت عشاء بزرگ
 وقت نوبت زیر اکت است حال اول نور پس بود مجموعی بر مقتضای
 تأثیرات اغازه متاثر اولی اوقات مخصوصه یعنی خواص طبایع اولی
 جیو فیا سوان منتقا. این وقت وزمانه مباحث اولی لایق و
 اوفی کور مایه کچر و کونازک یکومی درت ساعتی اون یکی حضرت
 حکیمه ذورت بخش ایشردر ک اول درت بخش جیو طبیعت
 حکیمه با کما صه مخصوصه در صبح وقتان فوشاوق وقتنه
 دیک طبیعت سرد و تر در مناسب اولان طبیعتی گرم و خشک
 اولان مقادیر بود محله است حال و استمع اولونکه بر برینه و افتاد
 علی الترتیب ذکر اول نور بودت حسینی عشاق نوروز نشا بود
 حصاء مخیر عجم عشیران فوشاوقن ایکن به وار بجز گرم و خشک
 شول مقادیر در ک سرد و تر در بود محله مناسب به ذکر اول نور عراق
 ذیکوله نوا سگاه حصاء نهادند سگاه عجم عراق غیر ایکنه بان
 با تسویه دیک گرم و تر در شول مقادیر در ک سرد و خشک را انکار علی
 اولونکه ذکر اول نور اصفهان را وی بوسلک مایه بسته نکار
 کردانیه بنجام حسینی یا تسودن صباحه دیک طبیعتی سرد و خشک
 شول مقادیر طبیعتی گرم و تر در وقت مناسب اولان اولد که
 انکار علی مستحق به ذکر اول نور راست مشربناز سلک
 بسته نکار کردانیه عشیران پنجه گاه عزال حجاز نهادند
 ایتمدی بود محله کور اولان استعمالات نقات بر موجب تأثیرات
 کائنات حکم طبایع اوزره اولی ایله الوان خلقت ناسک حتی
 طبایع نسبت کلیه سی امه مغرب ذره اوید اولی بر قول حکماء
 طبیعتی سیاه چهر اولان گسند ناک طبیعتی گرم و خشک
 بر

عرفان مقامات توابعین آغاز این که احوالی علی الاسباب
 ذکر و شرح اولی است در مراجعت اولیه و شمول کسب در کتب بعدی
 اکتاد در سوره و خشک را که راست مقامات توابعین آغاز آید
 در کتب بعدی اولی است بر و شمول کسب در کتب قوم اولی انارک طبیعتی
 سوره و شرح در کتب کویک مقامات توابعین آغاز این که
 ذکر می شود در انجمن بر الحاله باغ بو تفصیلک و مذوقیتانکه مذکور
 حکم القیصری عیان و بیان در طالع غنوم مجید و راعب فزون
 غیره اولی انجمن صفا و خلایق و فاکه اولیوب بو عالم کویچ
 حکمت حقین حالی بو قدرت فاعل نظامین غاری بر شمی
 اولی یعنی هر کس از حظه و هر حاله مشابه آید و بی تا مذوق
 صوری و معنوی آید و بیده نظر سعادت دارین اولی نیت
 فاعل نظامین اوزر کسب بو قدره اولی است اولی انجمن کسب کویچ
 پس بو عالم بدین بعضی مرتبه است به اولی ذوق روحانی حاصل
 اولی سبب ندر بیان اجمدی روح انسانی عالم بقا بو آغاز لری
 سمع انجمن بدی شمی یکی خالی هیچ بر خوب آغاز کویچ است روح
 انسانی ذوق و سرور و چه حاصل آید الان تهر چه کسب لری به ار
 فضا اول آغاز لری است جماع آید در شمول کسب در بر خوب آغاز بیست کویچ
 ذوق و سرور حاصل آید بر انارک صغنی روحانی لری غالب بر
 و شمول کسب لری خوب آغاز و ن حظی بو قدر انارک کسب نفسی لری
 غالب بر ایسی حسن صوت حقیقت اوزر و استماع اولی عضله جاک
 اولیوب و کویچ لری ان و غیران اولی روی تنگیم عب المؤمن صوفی
 زه نفع بغ اذ غامسی خالق خالی موسیقین منع آید لری ایسی
 پس عب المؤمن بر کون خدیقه حضور بند و ارب و دعوات یکی بو عالمی

۸

ایدوب اقبی است. و ایله اول یعنی جناب بیداهن سه فریق ایند یا پور ز تمام
 اولدنیفکات هبست یعنی ایدر ایسه بوجع اولندن ترکیبته نظر ایدوب یا پور یعنی
 بسته بر اسم تمسیه ایند مقام فیه بر سه سیه مبارحی بره و جمع اولدش بر
 و قیسه و فیقه فریق ایسه اولد نام هر هر لک نرم هر هر اولان مقام
 ثانیاً سکه یعنی تیز هر هر لک مقامی را بقا تیزون نرمه وارنجه نیم هر هر
 لک مقامی حاست مرکب مقام سوات موجوده وال اسم معادوم
 بحکم مقام سوات مقام ثانی ایله استیال اولان ترکیبته ایضا
 طریق مکتور اوزره اول عا. و اسم لرینی بیان بعث نشر بحیثی عیان
 ایند لم شرمات نام هر هر لک مقامی یاری مقام ذکر اولونا خردور
 عراق راست دوگاه سگاه چاره گاه نوا حسنی تیز هر هر
 لراوج بر اوج کرد ایند مخیر نمدن تیز وارنجه نیم هر هر لک مقامی
 و رتدر کوردی صبا بیاق حجم تیزدن نرمه وارنجه نیم هر هر لک
 مقامی نش در شهنار جهر عزال بوسلای زیر کوله مرکب
 مقامی التیر سنبه مامور پنجگاه بکیرن نش ایور صورتنا
 مقامی لیکر بسته لیکر زیر فکینه موجوده وال اسم معادوم بحکم
 مقام هرور رباوی مقامی ثانی ایله غایبه مشهوریت اوزره مستعمل
 اولان ترکیبته بکیر بر اصغریه بزرگ حجاز کواشت سلمان
 مایه عجم عشیران بوسلای عشیران ییزام نهادند نهفت
 حرامت حسینی هوزی بوسلای زاحنه الارواح روی عراق
 مخالف عراق ساحلین عراق غضبار یا باطاهر بو ترکیب نان
 ماعاضی و افی ترکیب وارد که لک اسه سلی و لک نش حنی قول قایم
 اوزره ادوار موصوفین بیان اولنور اییدی مقامات نشر بکنه کلیم
 مقام هر هر م نشر م مقام عراق مقام عراق نام و نرم هر هر لک

ط
و تمام نامی بید استعمل اولدشان

سنی عراق قول قایم
 عراق قرار ایدر لکن تیز هر هر
 بیکوز انجاز و جیحوق ب رو گاه
 قرار ایددی ماضیه انستیا
 جواب ویزه بیوب
 استاذ لک حجت
 ایله سکی
 ایتدر
 وی

مقام مازندران و گاه به هر دو زمین او جنبی بر هر دو در مقام مازندران است و
 چرخ سنی قطب ایروب گاه به هر دو زمین آغاز و حرکت ایروب تمام
 بر هر دو را بدو عشره از جنوب است و چرخ سنی است و بی بیان ایروب و نیز
 نفیض مازندران و زره و گاه دن آغاز و حرکت ایروب است بی بیان ایروب
 عراق چرخ سنی قرار ایروب حکم ایروب بر هر دو مازندران و نیز چرخ سنی عراق
 ایروب تمام بر هر دو را بدو عشره از جنوب است و بی بیان ایروب و نیز اول
 یولدن عودت ایروب است و چرخ سنی قرار جنوب عراق مقام
 تابع و گاه اولمان ترکیب سنی شرقی مخصصه مخالف عراق راحت الا
 در واقع بروی عراق است شمال اولمان زیر کشن خوران است و اصفهانیان
 موجب قرار گاه اول و گاه ترکیب نه نهایت یوقه را بچگونگی بنویسند زیرا
 حکم علم موسیقی ایروب سائر گاه مارک جمله ترکیب است بی تمامه تابع ایروب است
 مکتب بر لیکن اولی شرطی و گاه عبور و گاه خروج و گاه اولی عودت
 بالذات اولان مقام بیروت و مقامات فنی بر هر دو بر طبقی نه ایروب
 اولور لازم اولان بر هر ابدات اولنور سندی لازم اولان اولور که
 تشریح مقاماتین بر هر مقام فنی بر هر دو اولور و قاجار قرار گاه
 وارور و بر مقامات قاجار قرار گاه ایروب وارور و ترکیب فنی مقام
 منسوب بر او بدو تشریح عاظم شکانی به بیگ اوزر نام اولان در بی
 تجلیه ایروب بعد از کجمنی کمکار زمین افراز ایروب اولور که در بیگ
 التناع اولان کجمنی و کمات التناع اولان و کمات اطرافند اولان کجمنی
 و طمر و جمله سائر اعطائی بدین و نه اعطائی یک ابتدایی سرون و نه
 بی تشریح و گاه بر بیان ایروب ایروب و مشروح اوزر عمل اولنور
 کجمنی ایروب جاک قدر قانونی نفیض و بیان ایروب تشریح تمام
 راست راست مقامات چرخ سنی گاه به هر دو زمین آغاز ایروب

آمدن

مردن بنیز و تیزون نزد و در اسامی هر چه اید کت و بی بیان اید و ب حکم
 راست کت و بر هر کس نین حسینی به دکت و اید و نوب بیکن و بر هر
 سبب قرار اید رس زکرا اول در کت راست بر هر سبب حرکت اید و ب دگاه
 و سبب گاه کو ستر و ب بعد سگاه اید بنی بوسدک بنینا کی بنی حرکت
 کو ستر و ب و نر و نین نوا و حسینی کو ستر و ب و نوب نوا و نیم
 نر و نوب سگاه و دگاه و راست و کواشت و عشیران کو ستر و ب
 یگاه بر هر سبب نیر و عودت اید و ب سگاه و دگاه حتی راست
 قرار اید بر هر کس متغایره بهور پنجاهه نیکیز ترکیب نهاده و بزرگ
 سدان ترکیب غیر سبب عمل سازگار زکی بچانه بیانی حصار موجود
 الاسم و معادوم حکم را بوی نر و کور در لور و نیش اید کت و بی بیان
 اید بر بو حقیق بر هر کس اغا زونی دگاه و حیوا اعتبار اید کای صرف عشاق
 اوله یغنه قوی و سبب اید اثبات اید لم اول جنی دگاه عشاق اوله یغنه
 و سبب کو ستر سنون و دگاه ندر ابر از ایتسون لکن بوه قوله امتحانین
 کلوب دگاه بر هر سبب ک و بنفاسانک حقیق بیلد بکتری بیان اید ل
 حکم دگاه دگاه بر هر سبب واسع و صاحب میدان بر هر چه در کت و بی
 عجایب ترکیب بر هر طبع و نایع اید و پنجه متغایر ک قرار کاهی اولور
 و دگاه قرار اید و متغایر سینه مشهناز عجم حصار بیانی
 عزال صبا بوسدک کوردی زیر کوله ترکیباتان دگاه قرار اید
 احسنین حجاز مایه و جرمینی عرضها را با طاهر زیر افکنند نور و زور
 سپهر ترکیب نهاده نر و نین جرمی لفت جاکاه عجم غویزی کلنزار
 و نوب نون ماعا پنجه ترکیب و اید و دکه او و اید قدیمی بیان اول نور کادک
 دگاه که دگاه اغا زستی سغلا هر اغا زه در وقتی جوق متغایر و شعیر
 اکتا بعل و عشاق کبی حرکت و اکتا جاکاه اید نر و نوب و بعضی زیر کوله

حصار اید و کت راست
 بر هر سبب حرکت اید و ب
 نهادن بچندان عزالی
 و نوا اید و و شوب و حتی کسینی
 پرده سندان ماضور و کتی
 کرد اینه دن عودت
 بنده بو ترتیب اید
 نهادن بچندان
 راست
 سندان
 قرار
 اید

قول قریب است اولیای این زمین و مایه
 شمس و صحرایان جز در نایب زمین
 او و ازینها اولیای نوازینت جسد
 و عیون و سوز دل و مایه اولیای
 و نوازینت در قریب و مجازات و
 نکار کفر و ریخت فرا و سست
 و سوزنک و بونفوذین و بایزان
 صبا تا سینه بر تن آدمی دار در
 و طایف سابق ناستند
 بر نمود و محج
 و اولیای
 عزم نوری قول قریب و عزال
 قرار ایدر لکن و کفرین
 چارگانه و سکا و هم اولیای
 سکا و سینه سندن
 قرار و بر هر زم
 و وی در
 ل

نیز او غرابوب عشاق یوزنان حبیبی اعجازی اجرو نیز
 یوزندن عشاق کاه قرار ایدر سوال اولیای مساوم اولیای
 کاه هر دو سینه نوا هر دو کله سینه کله هر دو صبا بود لکن کاه هر دو
 هر دو لرون خارج ششین هر دو سندن حبیبی هر دو سینه کله سینه هر دو
 عزا اولیای ای بی بوتام هر دو لک قرار ایدر کاه هر دو سینه قرار ایدر
 هر دو لک باله زوری قرار ایدر و صاحب قرار و اولان بولور و عت
 راست و کاه سکا چارگانه و نیم هر دو لک هر کله سینه یا لکن نشت بود
 مقامی قرار صبا حیدر که بوسه سندن قرار ایدر و هر دو سینه عزال هر دو
 قرار ایدر با قبسی معارون هر دو سینه تابع اولیان و کاه قرار ایدر
 اکر نام و ناتمام هر دو لک مقامیک چنین مخصوص قرار مهند بود
 و نیز هر دو سینه کله هر دو لک قرار مهندی و اردور و نیز اتمام نرم
 سکا هر دو حاصل اولیای نوا هر دو سندن بوقار و تپنر حبیبی به
 و از بجز تپنر هر دو اول اولیای اول هر دو لرون در مقام اجرا اولیای
 و کاه هر دو سندن قرار ایدر لکن اوج مقامی کت و نرم نرم هر دو سینه
 صاحب قرار محلی اولیای سینه سینه نرم هر دو سینه اولان عیاق قرار سینه
 و اردور و کوه و این هر دو سینه بوسه با غلبه و کله هر دو لک هر دو سینه هر دو
 و در لکن اندن بیبا اولیان راست هر دو سندن قرار سینه و ارمیوب
 و کاه هر دو قرار ایدر و بونک بولور قرار سینه سینه بود در اکر سینه
 و این اولیایان راستین فرق اولیای ای و کوه و این اولیایان و عت
 نیز هر دو لک هر کله سینه زانند اجرا اولیای و اوج مقامی وقت این نظر
 اولیای سینه هر دو هر کله سینه بالایات عیاق مقامی اجرا اولیای نیم هر دو
 لرون اولیان مقامی لک حالی بولور در زیر هر کله مقامی اولیان اولیان
 و کاه هر دو سینه قرار کاه سینه و اردور و کاه هر دو سینه سینه کت و زیندر

یوزندر

بوقر و گاه مقام بیان کفایت ایدر تشریح مقام سگاه سگاه
 مقامی تمام پرچم مخا طریقه اندر کتب و پرچم سنان نیز در فرم وار بجز
 اوج پرچم ایدر کتب و بی بیان ایدر کتب و پرچم سنان نیز حسینی پرچم
 سه دوک چغاره و یکجا ایدر بنویسند تا کمال ایچی فراری وارد در هر کتب و
 پرچم سنان فرار ایدر سگاه همرا اولیور بوقت کرد گاه پرچم سنان
 قالی را بیدیه ترکیبی اولور بسکاه مقامه تابع اولیور در صورت
 مقام سنان کجا و کواشت ترکیب در تشریح مقام چار گاه چار
 گاه تمام پرچم لک مقامه اندر کتب و پرچم سنان حرکت ایدر بولک
 مزون نیز و لک نیز در فرم وار بجز چار گاه پرچم سنان فرار ایدر مقام
 هر قوم تمام پرچم لک مقامه اندر و سنان مقامه لک حکمیکه همه پرچم لری
 سیر ایدر بیایور لکن بالذات قتی تنگ کرد و ترکیب اندن غایت مقامه
 وارد در مقامه قتی از سنان تألیف اولیور بر بوم مقام هر فری مقام
 قرارید و اینجه قبول ایدر بوم مقام ترکیب سنان تابع اولیور بوقر
 تشریح مقام نوایوا ایدر بنویسند اولو مقامه با پرچم پرچم سنان
 سکیچی پرچم در گاه پرچم سنی فرار گاه ایدر بولک انان اعاز و حرکت
 ایدر کتب نضیکه سگاه چار گاه پرچم لری جنوب نوایوا پرچم سنان کتب و بی
 بیان ایدر و نیز هر خطی سنان اوج کتب و بی بیان ایدر بوم مقام
 فریور کتب اوج فراری وارد در هر کتب و گاه کتب نوایوا اصم قرارید ایدر
 کتب و پرچم سنی اوجی عشیران پرچم سنی بوزمانه کتب ایدر سنان لری
 منبت بود در لری و لکن نیم قیاسم نوایوا عشیران و یک کتب ترکیب ایدر
 ذکر اولیور یعنی اوزر و گاه پرچم سنان حرکت و نوایوا پرچم سنان کتب و بی
 بیان نضیکه نیز حسینی دوک چغاره و یکجا در سنان ایدر تمام پرچم لری ایدر
 کتب و گاه پرچم سنان فرار ایدر بوم مقام تابع اولیور ترکیب ایدر در

در مقام
 استعمار دیدگری و سفار
 نغمه سید در سگاه و نیز حرکت
 ایدر بولک عزال و نوایوا
 لریله اینوب بیله اول
 یولدن عودت
 ایدر بولک
 فرار
 ایدر
 م

۱۲

عضبیا با باطاهر نوا عشیران نوا عشاق سلطان نو ذوا اولیان
 ترکیب و گاه مقامات تا بعد در سلطان نوا آغازه لریه کزینوب
 ین نوا پر سنده قرار ایدر بعضی کجی درت در لونی اولور دیر
 ایق بو ترکیب نوا اوله نسبت ایتمک و گاه فرار ایتمک نوا قیاس
 ایدر لور مقام حسینی نام پر لره بزینوب مقام در جمله معتاد و ترکیب
 اکانایع اوله بیایور لر و گاه پر سنان آغازه و حرکت ایدوب سگاه
 و چار گاه و نوا پر لریه جنوب کن و پر سنان کن و بی اجرا ایدر
 وین نام پر لریه اوله اینوب و گاه فرار ایدر بیاه پر سنان تیر حسینی
 دل حکمی و ابر جمله مفادات و ترکیب تیری کن وین نوا ایدر عشیران
 پر سنان سکر نجیسی اولمنده عشیران پر سنی عربان و نوا اولور
 چونکه عشیران پر سنی صاحب مقام اوله مایفتان بو کتا بعد در
 زیر ایات الش عیگاه پر سنان غیری پر سنی یوقدر بگاه پر سنی دک
 حال ایدر پر نامیند سینه اولنماز عشیران پر سنی صاحب مقام
 اولدنی ایاجان جمله قوتنی حسینی پر سنی هم ایدر عشیران پر سنان
 ماعا ایکی ترکیب حسینی وارد که انرجی نالیات اجرا اولنماز یعنی عجم ایدر
 اولورس عجم عشیران بوسلک ایدر بندا اولور بوسلک عشیران
 اولور بیتمه بر قاج ترکیب ک قراری اوله بیایور بوسلک کن و مقام صیاحی
 اولیق محالدر اگو بر خوش نظر اولوست بیم پر لریه مفاد لریه جمله سندان
 ظهور ایدر لر زیر اهر بر بیم پر سنی قالدیروب و نام پر سنی برینه وضع
 ایدر سن جمله حسینی مقامی اولور بیاتین غیری زیر بیاتین بیم
 پر سنی قالدیروب نام پر سنی نوا مقامی اجرا اولور بر سنی
 و کجک و جرح حسینی بی حسینی بونفر حسینی مقامات تا بعد در حسینی
 بر واسع معادیر نشیخ مقامات در پر سنی شیر بونان اقدوم مقامات

دک

ذکر اولی یعنی اوزره نام و نیز هر بردن اوج معنی بیاید اولیا اوج
 و گردانید محیر بود که نشسته بختی جان ایا لم نشیج - تمام اوج اوج
 پر حسنی عراق پر حسناک نیز پذیر - تمام مرقوم نیز هر دن آغاز
 ایدوب تمام پر لرایه کرک نردان نیز و نیز دن نبرد و اس پر حنی
 اوج اید کند و بی بیان ایدر و نام پر لرایه اسلغی اینوب نردان
 س که بختی پر حسنی اولان عراق پر حسنا و اس قرار ایدر اکرکند
 اوج پر حسنا قرار قیام اول زمان صرف نیز عراق اولوب اوج معنی
 اجرا اولما زیاده می تمام مرقوم حسنی پر حسنی اوج ایدوب عجز
 سید حرکت ایلکه رخصتی وارد وجه ترکیباتی عجز پر حسنی اوج
 اجزای قی در اوله بیاید بر بنیاید که اوج معنی منک نفعه اوج حسنی
 عراق معنی منان تعریف اولنور اوج معنی منان حسنی پر حسناک
 بر بنی عجز و جز که بر بنی عزی وضع ایدر اسان و عجز بوز نردان
 حرکت ایدوب عراق پر حسنا قرار ایدر اسان راحه لایق و ترکیبی
 اجرا اولنور راحه افزا ترکیبی بود که حسنی و عجز و گردانید کوستر
 بع عجز نمی اید اینوب بعد چارگاه دن راسته اینوب و بردن
 عراق قرار ایدر نشیج معنی گردانید گردانید نیز راسته پر حسنا
 و اس نیز هر لرایه راست معنی اجرا اولنور وی و گردانید راست
 هیچ فرق اولنور وی اچون گردانید دن آغاز ایدوب تمام پر لرایه
 و حسنی نوا چارگاه سکا هر لرایه دگاه پر حسنا قرار ایدر گردانید
 مقامین عصبان و باطن هر ترکیباتی فرق اینان مشکا بر لکن اربابی
 بنی معاو و در که عصبان ترکیبی بیانی مقامه منسوب و باطن
 گردانید بنی بر انک نشسته بختی محیر ایدر کن ذکر اولنور بومشکاک

هیچ حکمی اولیوب سائره غا ایزه و مکده حال و وقتنمرا چون انان تخیص
 اولمش سینه بوقرر تشریح - تمام مجیر هر مجیر نیز و گاه هر چه بد
 حرکت اغازاسی حسیدان شروع و نیز جنوب اوج هر ایلد کند بونی
 کوستر لکن تمام اجرا اید مزا اول اجدن تمام هر اید انیوب دگاه
 قرار ایدر کند و هر حسیدان نیز حسینی به دگ جقار و عشیر انیوب
 ویند عودت ایدوب دگاه قرار ایدر - تمام مزبور کر هر اولوب - تقاریر
 لکن با قبلورس شایوزندان نو امتامیبار نیز ایدگاه دن اغازه و
 حرکت اولنوب نو ایدر کانس و انان عودت و عشیر انان و ارا اولوب
 صافی نو اولور و ایا حرکتی حسینی هر حسیدان شروع ایدوب انجیبسی
 نیز هر لزون حکم حسینی هر حسیدان کلوب حسینی کی کوستر و گاه
 و همان بردن چارگاه هر حسیدان و شر بر از صافی او خشیوب دگاه
 قرار ایدر مجیر بوساک شکل اتصال و طریق انفصال بوظیفه نظر در
 نیز چارگاه دن اغازه ایدوب حسینی به دگ انیوب و حسینی دن
 مجیر هر حسیدان کوستر و بوساک حسینی و نو اید چارگاه و نیم بوسکی
 کوستر و بوساک قرار ایدر نیز هر حسیدان زیاد تفتنی و غنی به ایدویت
 اهرات ایدوب سامعیند و سید ضحک اولیوبی هی سیموی بر تشریح
 تقامات نصف هر بونان ذکر اولیوبی اوزره نیم هر لک مقامی
 اوج در لو اولور اولان نردن نیز و ایدر و ایدر نیز دن نردن و ایدر
 مرکب مقام ایدر نردن نیز و ایدر ایدر اولان مقام کوردی
 صیبا بیانی عجم تشریح - تمام کوردی مقام هر نوم دگاه هر حسیدان
 اوستن اولان نیم هر لک نماند هر حسیدان حاصل اولور کرک
 نیز دن نردن نیز و ایدر اوج هر ایدر کنس بونی بیان ایدر دگاه
 هر حسیدان قرار ایدر - تمام مزبور راستان حرکت و اغازه ایدوب

دگاه و نهاده و چاره و نوا حسینی بر لبه نیز جنوب انان عجم
 با صوب دید اندید و در راندن جمله بر لری عجم یوزندن کزوب ین اول بود
 راست بر حسنه انتریب و دینوب و گاه فرار ایدر کوروی مقامات
 فرای سائر مقامات قرار نده بکنم ز کج و گاه فرار ایدر لکن نه و نه چرخ
 ایدر و تیر و نه و نه چرخ کوب و گاه ایدر اولور بو خاکاک ایکی قزری
 وارد بری دگاه بالذات کوروی مقامیدر و بری راست بر حسینه
 و ایدر بر هر فرار قدرق نه و نه سرکی ایدر اولور آغاز کانی حسینی
 آغاز حسینی ایدر ایدر و بخی عزال آغاز حسینه کز نیوب خنی عجم ایدر و ب
 کوروی آغاز حسینه دگاه فرار ایدر شهنای کوروی شهنای اولون شهنای
 عجم و بارغ اسکک سوز و دل دیر لب مجیز کوروی خنی وارد در مجیز بنان
 حرکت ایدر و ب عجم ایدر کادوب کوروی فرار ایدر کوروی آغاز حسینی بگون
 خفاک بنای معارضه وارد در یکیمی حسینی ایدر و کج عجم ایدر کز نیوب لک کوروی
 آغاز حسینی عجم نسو ایدر کوروی حسینی آغاز حسینه حرکت ایدر و ب عجم بر حسینی
 او خشا برق حرکت اینکه مخنا جابر کوروی حسینی ایدر چونی کوروی اطراف
 اولوز نشیخ مقام صاحب مقامی بر زمین و لطیف مقام در صبا
 بر حسینه چارگاه ایدر بنایک ایدر حسینه اولان بنی بر هر در حرکت آغاز حسینی
 دگاه در شروع ایدر و ب دسگاه و چارگاه بر جنوب اند بر زمکن ایدر و
 صبا بر حسینی او خشا برق تیردن نرد کاب اوچ بر ایدر کن حسینی
 بیان ایدر و دگاه قز بر ایدر و کوروی اولون یعنی اوزره دگاه بر حسینه حرکت
 و سگاه و چارگاه بر حسینه جنوب کن و بر حسینه با و ب کن مکنت
 ایلیموب و نوا بر حسینی او خشا یوب حسینی بر حسینه چقاراندن نام بر
 لر ایدر نیز حسینی بیوک چقاراندن بی اول یولدن عودت ایدر و ب حسینی
 بر حسینه ین نوا بر حسینه چو ایدر یوب کن و بر حسینه با صوب نام بر

در این دو گاه هر سه در قرار می گیرند و تمام مبرور هم در سینه می حرکت میکند
 و رخصتی وارد در لکن ترکیب آنقض است کوره کن. و به تابع او و شمار یکدیگر
 قرار می سببی اید اصغرها و دو با کبری ترکیب بر زیر اصغرها آنک حرکت
 آغاز می نماید هر دو سینه با شریک اید در کنار زیر کشت بیع زمره همان
 ترکیب اید و از او و از قدیم قولی اوزره تشبیح منام بیانی بیانی هر دو
 نواید حسینی ما بینش اولان بنم هر دو و نیز حرکت بیانی و گاه هر دو سینه
 شروع اید و ب اذن سکا و دو چار گاه و نیز هر دو لری بوزندن جنوب بیانی
 اوزره هر دو بی حرکت اید. و ب هر دو سینه تیر و در اذن می تیر جفت آنقض
 اید را لب نام هر دو لریه تیر بیانی به دوک و نیز حسینی به دوک جفت تیر
 نزد وارد واقع بی اول بولان حسینی هر دو سینه آشوب کن. و هر دو سینه
 اختیاب برق نواید کس کویستروب کن. و بی بیان اید را اذن یکا به
 اینوب عودت اید و ب گاه هر دو سینه قرار اید و تمام مبرور هم اید
 می حرکت اید لکن اول. مقوله حرکت بیع ضیاء ترکیبی ظهور اید
 تشبیح تمام هم بر عجب مقادیر اید حسینی آره سینه اولان هر
 در حرکت آغاز می دو گاه دن شروع اید. و تمام هر دو لریه حسینی به
 جنوب می کبر و کن. و هر دو سینه کن. و بی تمام بیان اید در می کن. و هر
 سینه کوبد اید هر دو سینه کب. و بی تیر حسینی به چغاریه اول بولدن
 عودت اید و ب گاه قرار بی کاور و دو گاه دن می اشغالی اینک مراد
 اید بر سینه یکا هر دو سینه اینوب اید تیر جنوب نام هر دو لریه دو گاه هر دو سینه
 قرار اید در تمام مبرور کن اید قرار می وارد در اولاد گاه هر دو سینه بالذات
 هم تمام اید در نامیا کن. و هم هر دو سینه اید قرار اید. و بیه صافی هم
 صافی اید اول نور نالذات هم عشیرین هر دو سینه یکا اید هم دید کاتی ترکیب
 اید اول نور زیر هم عشیرین تیر هر دو لریه در جمله هم هر دو لریه حرکت اید و ب

در این دو گاه

و همچنین در هر کس از قبیل که حرف عجمین فرق اول نور تیزتر از نور
 و از آن جهت هر دو در ششها زحمار عزال بوسلک زیر کول بودند و در آنجا
 سینه باه و در کوه پنجم هر دو درون خطی بود را بدین لکن بود تا امر بالذات مقام
 اول در هر دو سائر مقام درین ترکیب امانت متعادل حسابند محسوب اول در
 تشریح مقام ششها از حرکتی غیر هر دو سندن شروع اید و بخی ششها از
 هر دو سندن کلوب ششها زدن اوجه دو شوب حسین و نوا هر دو سینه کلوب
 عزال هر دو سینه باه و ب عزالین سکاوه و دو شوب حیح کلوب و گاه هر دو سینه
 قرار ایدر حیح و گاه هر دو سندن اشاعی و اریق مراد ایدر زیر کول هر دو
 سینه و در سه راست هر دو سینه یکجا و هر دو سینه و ک اینر و بند عودت
 ایدر ب و گاه در فرایند کلوب معلوم اوله که قول او وار موجوده غیر درین حرکت
 ایدر ب و نرمه و از جهت ششها ز هر دو سینه آغاز ایدر لکن ششها در تیزه
 و از جهت نام هر دو را ایدر یعنی که دانه هر دو سینه حرکت و دگاه در قرار ایدر
 ششها ز بوسلک حرکتی آغازی غیر هر دو سندن شروع ایدر و بخی ششها از
 هر دو سندن کلوب ششها زدن گردانید هر دو سینه شوب اوجه و شریح حسین
 حسین و نوا هر دو سینه باه و ب حسین نوا چار گاه بوسلک
 بنشیند و گاه در قرار ایدر تشریح مقام حصار حصار هر دو سینه حسین ایدر
 نوا یک آرزو سنانگی بجه در دگاه هر دو سندن حرکتی آغاز ایدر چار گاه
 حصار حسین هر دو سینه کنونی بیان ایدر وینه اول یولین عودت
 و دگاه در قرار اول نور کن بود هر دو سندن تیزتر هر دو را ایدر حرکت ایدر ششها ز
 ایدر ششها زدن و در دکه حال ایدر ششها ز حصار و نوا فرق اول نور تیزتر از نور
 این سه مجری ششها ز هر دو سینه باه و ب حیح اوجه اوجان حسین حسین و نوا
 کن بود هر دو سینه باه و ب چار گاه هر دو سینه و شریح نام هر دو را ایدر دگاه قرار ایدر
 کلوب بود مقام خابت نوا و حصار رفتی از ترکیب و الکر و کن و حصار از ششها

تخصیص اولی و ثانی بر بالکتر و بیشتر و سعای و بسته رفتی از دور و اولین حتی حرکت
اغازه لری و غیر لری بر هر زمان و کله حال ایله فرق اولی از تشریح مدت مغزل
غزال هر سه سی نو ایله چار کاهک ارد سنه کی نیم هر چه در ویر لری حتی اغازه سی
و کاه هر سه سنه شریع ایله خوب سکا و چخار حتی کمن. و هر سه سنه با صوب به عا نو
و اوجه چسوب اوجه ن ویدیر. گز ایله هر سه سنه تیر غزال و تیر حسب بنی تیر
چخار بنه اول یولدن عودت و کاه هر سه سنه قرار ایله حتی و کاه دن اشخ
و ارسق مراد ایله زیر کوله هر سه سنه ویدیر راست هر سه سنه نرم عمر اولک
ایله وید اول یولدن عودت و کاه هر سه سنه قرار ایله مراد اوله اوله اوله
و کاه کوستر غزال اغازه ایله خوب نو ایله حسب بنی ایله سیر ایله رک غزال خوب
بنه و کاه کوستر بنه ایله ایچنان حسب بنی او خشا به رقی راسته و ق
ایله خوب و کاه قرار ایله و بوکله تابع حجاز وید کله رقی ترکیب رایتا اغازه سیلی
اصفهان حتی بوکله تابع و مانسوا بر و شهناسه حجاز تیرم شایه یوزین زیر کوله
و مرانک بنه شایه یوزین غزال غنمه قریه هر یوزین بوکله تابع نوره زور ایله
حرکتیه حجاز و نوره زور روی پزیم زفره فراری سببیه تها و تیر کله ایله
اغازه سی سببیه بحر نازک و ایله حرکتی حجاز مخالفت و ایله اغازه سی
سببیه موسیقار شریع تمامه یوسکک بوسکک چار کاه ایله
سکا ایله سنه دولان نیم هر چه در حرکتی اغازه سی و کاه با در حتی شروع ایله
کمن. و هر سه سنه با صد قیظکمر چار کاه هر سه سنه کمن. و بی بیان ایله و کمن
هر سه سنه نام هر سه سنه تیر حسب بنی هر سه سنه و کله هر حسب بنی کله حرکت
و بشلولین یولدن عودت و کاه خوب و کمن. و هر سه سنه و کاه هر قرار ایله
الرحی اشخ و ارسق و بتر حسب بنی شکانه و کاه هر سه سنه و کله ایله وید
عودت ایله خوب و کاه قرار ایله کله مقام مزونیک ایله قرار ایله و اوردوری
و کاه هر سه سنه قرار ایله قرار قبلی قه بوسکک عشیرین اولور نتیج

موضع

مقام زیر بود هر سه سی و گاه هر سه یک الشع و راستك ابعثناه اول
 نیز چه در حرکت آغاز می و گاه دن شروع ایدوب دکن و هر سه با و
 غی نرم غزاله دل انبر و نه اول بولدن عودت ایدوب و گاه قرار ایدوب
 مقامك ترکیباته مکی بود در زیر اکن و هر سه بن تیز جف مجد ترکیبی
 غزاله تبع اوله و تیز زیر گول شد بوزندن غزال مقامی بر و سکر مکی چه
 حسابی اوزر نرم شهنای در اول ایلدن مقام مزبور قتی از سینه
 اولفت بر تشیح مقام رگب ذکر اولن بغی اوزر مرکب مقام مایه بر بند
 ماسور آنگاه در نظر نشا نور بوقت مایه بالذات حرکتی و آغاز لری و نه
 قرار لری وار و لکن هر مقام اید حرکت ایدوب سائر مقام اید قرار اید
 و بعضی از اون هر یکی مقام هر یک ترکیب بینی قرار سائر د ب برق
 مقامك بر فاقه ترکیبند بر مرکب مقام اید ایدر لر اوله کی حرکت
 اید یکی در قرار اید یکی مقامی بالذات ایدر تشیح مقام سینه
 سینه مقامی هر سه صاحب در محرابه نیز سکا پاک اراسه اوله اید چه
 در مقام هر قوم اوج نیم و اوج مقامین ترکیب اولنور ابتدا اولان نیم
 کنت و یک چه سید را یکی عجم هر سه اید اوجینی صبا چه سید مقام
 اول محبور نانی عجم مقام ناک صبا مقامی در حرکتی عجم هر سه بن
 شروع ایدوب تیز هر سه اید تیز ترکیبی هر سه دن ک جنوب انان عودت
 ایدوب و یبر سه کنت و هر سه سید و یبر سه سگاه هر سه سید که د اید هر سه
 کابوب کوچک ترکیبی یوز ناندن هر سه در جافه هر سه سید صحرار انان صباتی
 اوخت ایوب بند چتر جا چه سه وار در جک سکا هون و نه هر سه نای
 قرار ایدر نظر قبیل ایتاسی عجم اوردت می عجم اراسی صبا مقامی هر سه
 سینه دن بانا اوازه بودی رساه منصور هر سه سید و که خوانان ایدین
 تشیح مقام سید هر سه اوله که عجم آغاز ایدوب شهنای و عجم اید

حسینی را کوب نو او چاکه و وسایه دن و ده و در قرار ایدر شش
 مقام ما بنور ما بنور متعنی کرد این اید او چاکه ارا سماع اولون نیم هر
 دن حاصل اولور زیندین بری کنه و پر سه می و بری بوسلک هر سه سید و
 ایکی مقادین هرک اولور یعنی بوسلک ایدر راسته در حرکت اغاز سهی تیز
 راسته که نموده نیم هر سه سید در هر طرفه مان شروع حرکت ایدر ب ایدر
 نو او چاکه و بوسلک هر سه سید که کنه کنه بوسلک یوزنارن و کاه کوب
 و کاه دن راست هر سه سید قرار ایدر لیکن نمان غیر واروب و حسینی هر سه
 کلکین بر مقادیر علم اغاز سهی کو سینه که رخصتی وار در ایچن جوف مکش
 این سه سید یعنی نه عسوت ایدر بوسلک هر سه سید راست هر سه سید
 کین یوب راستین اساعنی ایچک مراد ایدر سه دیر سه ر باونی ایدر ایچک
 عراق ایدر حرکت ایدر بوز اول یولدن عسوت و هر چینی راسته قرار ایدر
 والن حاصل نیم هر سه سید بوسلک و راست مقادیر دن هرک اولونش
 بر مقادیر فغای ایدر لیکن بر کیمی اولور که راست مقابلی اولان کوه این دن
 اغاز و حرکت یعنی اوج ایدر حسینی بنده کی نیم ایدر حسینی و نو ایدر کسن بیان
 ایدر ب نو اون نکریم اسلوبی اوزره راسته قرار ایچ نو اون راسته
 هو سزکن فی ایچر جا ز برین چاکه ما اولور ما بدر عشیران اولور که بعینی حرف
 ما هو رکبی در لیکن و کاه وار وقع بوسلک منسبتید راستی و عراقین
 او ایلی اسلوب ایدر برون عشیران عیمان ایچ مخیزک و او چاکه عشیران غری
 انسان اولغله تفصیل اولوری تسبیح چچکاه هرک متعادل و ایچر اولور
 بری قول عشیق و بری قول جدید اوزره در قول عشیق نو ایدر راست مقاسنی
 بر ایدر ب مقام چچکاه اجرا اولور و بر لرایری و بر قاج چیشرو ات وجه
 مشرووح اوزره تصنیف اولونش اول جمله چیشرو ات قول جدید اور و او تون
 بینور علی الخصوص قول عشیق اوزره چچکاه مقنی راست مقاسنی فرق

اولون

اول نماز اید می قول ج. یا اوزره پنججا و ششجانی کوردلم به تمام مرئوم اوج
 پنجم چون حاصل اولور نیم پریم پریم عزال بوساک پریم لریم بر تمام اول
 راست پریم سبزه و یکی مقامین مرکب اولور یعنی نش بوردن
 و راست بدن حرکتی پریم سندن شروع اید. وب هر گوشه راست نغمه سن
 کوستر اندن و گاه پریم سندن کلوب و سگاه دن بوساک پریم سندن
 بوساک پریم سندن چارگان نشا بوردن بوزنارن چیز یوب عزال پریم
 سندن کلوب اندن نوا و حسینی پریم لریم جقوب و دیرسه عجم پریم سندن اوج
 پریم سندن نه این پریم سندن جقار اندن نخی تیر جقار مراد اید. راست
 مقام اوزره تیزلرم حرکت ایدر وین اول بولدن عودت و نش بوردن
 بوزندن بوساک و عزال پریم لریم و گاه کلوب اندن راست پریم سندن
 قرار ایدر راستان استغای اینک مراد ایدر. راست حکم کجا بجا پریم
 سندن وک اینرینه اول بولدن هونوب راست قرار ایدر. ششجانی مقام کلمه
 نغمه زنتی مجرب برای مقامین مرکب اولور یعنی عزال و راست بدن حرکتی
 راست پریم سندن دهه و سگاه جنوب اندن کوه عزال بوزندن بوزار کلمه
 اشوب عزاله جقار اندن نوا و حسینی به واروب حسینی دن و دیرسه عجم ایدر
 و هوسوایه نام پریم لریم راست بوزندن نغمه حرکت ایدر وین اول بولدن
 و نوبین عزال ایدر واروب راست قرار ایدر راستان استغای اینک
 مراد ایدر مخصوص راهوتی ایدر کلمه لکن ترکیب لای اقتضای اولور
 نام پریم ایدر راست بوزندن حرکتی مانع و کلمه پینا قزازی راست پریم سندن
 ششجانی نشا بوردن مرکب مقام اوج نیم پریم دن پیدا اولور یعنی عجم و عزال
 و بوساک پریم لریم و قزازی هیچ بر مقام کلمه لکن دن و کرا و نمان
 مقام ایدر به جهله نیست اینم حرکتی بوساک پریم سندن کلمه وب
 و چارگانی اشوب عزال پریم سندن یک راندن نوا و حسینی به جنوب

۲۲

بجز کوب بجز نیز دارد سبزه و حرکت دین انکار عودت ایدوب
 بوسلک هر حسن قرار ایدر جمله مقادیرین بنم هر چه قرار ایدر غیر
 مقام یوقدر پنجگاه دن تغزوق اولنور راسته و ارب حرف پنجگاه اولنور
 بونک آغاز سنی نواون و لریک کن و هر حسن دن حرکت و تمام بنم
 آغاز سنی اجزا و بن نوایه کوب کن و هر حسن بنم قرار ایدر دن
 آغاز سنی بنم بوز کبی حرکت حتی بوسلک بچندن کلوب بگاه قرار ایدر
 تشیح صورتا تمام بر مقام کنه سنی غیر مقام ک هر چه اولنور اجزا و بنم
 ایدر بونوع مقام فقط ایکب زبنت کجا زیر افکن و بینه نکار
 حصار صورتنا و زیر افکن سببند اولوب بوسلک صورتنا کیر
 تشیح بینه کیر صورتا مقام مرقوم حصار مقام ک و بینه قرار ایدر
 سکا و تبدیل و حصار نوا هر حسن تبدیل و حرکتی کرد ایدر دن کیر و
 نر ایدوب نام هر چه اولنور کلوب سکا و قرار ایدر بوز مانک و بونی
 اربابی بونک اجزا بچون جوق مجاول ایدر لر زیر بعضیا آغاز سنی
 چارگاه ایله کیر و ب عرائع قرار ایدر و بک استر لکن بوش یولبار
 حاصل لریک سکا لریک عراف مخصوص قرار ایدر لکن ساز هر حسن
 با قلدنجه او فومان فرق اولنور اچون بومثوله مقام ندر ساز و بنم
 اولنور تشیح مقام زیر افکن زیر افکن ایکی در ایو تشیح اولنور
 زیر بعضی سنی مجیر دن فوهر و عشیران قرار ایدر بعضی سنی هر حسن
 هر حسن دن بگاه قرار ایدر مجیر دن حرکت آغاز ایله ک هر چه اولنور
 ایشغی ایوب چارگاه هر حسن کاور حتی بوسلک هر حسن دن برون
 راست هر حسن سبزه و شرفی عشیران هر حسن بده قرار ایدر بوجو حرکت
 اولنور بوسلک عشیران دن فرقی بوز و ک بوسلک کن برون رسنه
 صحر ایوب و کاه هر حسن و غرایوب سببی دن آغاز ایله ک سبب

سبب

۷۷

سینه دن کرد ایندیه اینوب عجم هر سه با صوب حتی بر او ایستدنی
نوا چارگاه سگاه اینوب دگاه قرار ایدر بود که نظر اید عجم هر سه
نشیند یوزندان بو سگ هر سه اولوب بو سگ نغمه سی اخر اولوب
دگاه عشیران قید نشد کیرانی نفس بکوش ابدن بو سگ عشیرانمی
یوق عجم ایدر دگاه می قرار اولوب نغمه بل کیم صحیح زیر افکنک عشیران
قرار ایدر زیر ابوج و جهله حرکت بو سگ عشیران مشبهه بن چقار
عجم اولان حرکت السینه مفاصلک مشبهه سندن نور نغمه کیم ساج
مشبهه یوزندن تغییر ایدوب بو سگ نغمه سی اجرا ایدر لر نغمه مراد نغمه
زیر حرکت صور نامقام اولد یعنی افکار در تشیح ربادی مقام قوام
حتی اغراضی راست هر سه سندن کیم وب تام هر لر ایدر راست شکانه
حرکت ایدوب و راسته قرار ایدر تشیح اوزره راسته بن فرقی بو قرار
لکن زمانه موسیقی شانسری ربادی بی افویج طایفه سی طراظه تقیید
ایس رویشن نغمه سندن فرق اولوب و حرکت رویشی راسته
اغازه یکه هر سه سنی بزون آچوب قها یوب و نغمه کولم فی کجه در تمام
اقصه ایدر حتی نواب کلوب نولون بردن کرد ایندیه هر سه چقوب گاه
دروانیه گاه نوا هر سه با صوب آچوب فها منله کرد ایندیه هر سه بر از میکش
ایدر امانت بنا اول حرکت ایدر نغمه نوا قه چقار وینه اول یولون عودت
و راست قرارینه و ایدر ایدر قدیم ربادی مفاصلک شرحی غیر
یوزن اولور اول حتی ایکی در لو اجرا اولور اسمی و اسمی یوق
بر مقام اولد یعنی اسمی و حرکتی سینه اسمی یوق که مخصوص هر سه
یوق همان طرف افویج تقییدی اولمنه راست مقامید ربونان
صکوره مشبهه یوزندن اولان مقامی تشیح ایدر ایدر ایدر ایدر
اوزره مشبهه یولاری درت یولون ربونان ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر

شده است هر چه بپایند بکمرش. نه در و نه بوزون حاصل اولور پیا پیدایم
معاوم اولوسوکه شد. پد بکمر مخصوص مقام دکا در لکن مقام تابع
دکرا اولوسوکه شد. پد بکمر مخصوص مقام دکا در لکن مقام تابع
پد بکمر مخصوص مقام دکا در لکن مقام تابع
خواهنا نغسین فرق اولماز بپایند بکمر مزاید غنین اید دکاه
عراق اید سگاه راست اید چارگاه دکاه اید حسینی کور که نیا کورچه
دکاه پد حسینک اعلی اولوق اوزره دور و نجسیدار لکن دکا پان شیدی
اولم بغنات نیشینی کور حسینی دیر زیر ایگه ساز اهنکنک اولمایینی
اجلین دکاه قزار محلب بر حنی پرم نی دکاه دن یگه بش پرم صا بیور
شد بولدی اب وایم در ونجی اولوسی لازم کلکله نیا کجی بگه آره دن
چقار و شد بولی حسینی بر مخصوص اولور بوزون ماغدا تیر لیک شیدی
اوج اولور اوج اید سگاه کوز اید چارگاه میر اید نوا بولک کور نیم
پرم لره قیس اولمی در زیره مقام صا حبی اولان پرم لریزه در ونجی
اولان نیم پرم به شد بولی بود در بر لحنی نیا و نیا اید عجم حساب اید شهنشاز
و پرم نی نردن تیر و در بخر عزال اید شهنشاز تیر دن نرد کلنج بوکا کورینه
عجم اید بوساک عزال اید زیر کور قیس اولون و جه مشروص اوزره
عراق مقامنا اولان پشروی سگاه مقامنا راست مقامنا
اولانی چارگاه مقامنا عجم اولان بوساک شهنشاز اولان
عزالین عزال اولان زیر کور. معاوم اولوسوکه بو تقریری است: اولان
چاله بیور بو ستوله شد بولدی عجم سازنا سی غایت فعله کنور لحنی
روم سازنا سی آز اولور که بو بولدی ایشتمش اوله ایشتمک اید فعله
کلمه ایسی بو نردن ماغدا پشرو بولی حنی وار که بوزنایک سازنا لریزه
سؤال اید کور جواب دیر مسبب بر آد قویه ماغدا پشرو سن نیا اید

۶۷

راست بر حسن عشیران و نگاه نه و نه راست چو نه: نوا سناه بیانی
 چارگاه و بچی نوا کرده اند بی حسینی مجری این سببند که در بند نیز چارگاه
 مجیر اولور و بو تر تبه کوره نیم بر هر لحنی تعیین اولوب و چه شرح اولور
 هر مقام بویه بر مقام اولور و اجراء این بیابورس اعرب غرب اولور
 لکن تخریر ذکر این بجز نشاء یولونی بر بیابورس اجرب سنده قدرتی اولان
 است: دون کوره که مختار را اینست که فعله جفاز و اجراء این مرشد شرح
 ترکیبات ذب نالان ترکیبات یک عددی جبرتی اولدیفی ذکر اولانست
 اما تو سفینک ترکیب بی چون نهایت بود لکن بر تخریر محمود اولانست
 مقام می ایتم مشهور اولانست در بعض ترکیبات اولورن خوانند ترک
 سجا و در بنده بسته نقش تخریر اولانست نحوه مقام اسمعی و پرش کر که
 هر ترکیب بر مقام تابع اولدیفی انکار اولنار اسعالی ترکیب اولانست
 بزرگ حجاز کواشت سلات مایه عجم عشیران بوسک عشیران مزوم
 راه المار واج روی عرق مخالف عرق سطان عرق عرضار به با تیر
 تشریح اولانست غزال کی اغازه ایوب و حسینی بر حسین با صوب حج
 عودت ایوب حسینی نوا غزال بر حسینه کاید که بکاید غزال خود حجاز
 یوزنان چارگاه بر حسینی آشوب سنا کوب غنی نیز حبیب چارگاه چو
 سته و جب بر حسینه با صوب صبا نسیم بر خوشه ایوب و صبا یوزنان
 کوب و کاغذ قرار ایوب تشریح بزرگ بو ترکیبات شرحی چون مشبه وارور
 لکن جمله سازند و خوانند بنسبند و صبح اولان بوسک یوزنان حرکت
 و اغازه ایوب و کاغذ راست عرق عشیران ایوب حج عودت ایوب کورن
 یوزنان راست بر حسینه قرار ایوب تشریح حج ز حجاز ترکیب نوا چو
 غزال یوزنان حرکت ایوب نوا ایوب غزالی فرق این روب و بند غزال کی کاغذ
 قرار ایوب تشریح کواشت بو ترکیبات صحیحی ایوبن اغازه و حرکت ایوب

۷۷

حقی مسیونی و نوبه کلوب غزال یوزندان سگاه فی نهان و نه پروسین راست
 هر سه کلوب و بنه اول یوزندان و نوبه سگاه قرار اید در تشیخ سگایک
 راست ترکیب یوزندان نوانی اغازه و حرکت اید و ب راست یوزندان راست
 هر سه سنه قرار اید و نیز جبهه قلع غزال و ماهور هر سه سنه کلوب یوزندان اول
 یوزندان عودت حقی کلوب راست هر سه سنه قرار اید در تشیخ و ب راست
 هر سه سنه حرکت اید و ب : هر سه سنه نهان و نه پروسین سگاه و و شتر
 فی سگایک بنه جبهه قلع سگاه یوزندان حرکت اید و بنه اول یوزندان عودت
 و دکاه قرار اید در تشیخ عجم عشیرین عجم عشیرین مساندانک ترکیب رکوک ترکیب نرم
 و لک نیز هر سه عجم کی اغازه اید و ب نرم عجم قرار اید در تشیخ نرم هر سه
 حرف جگانه حرکت اید و ب مسیونی هر سه سنه عجم و ب مسیونی هر سه کلوب
 حقی نوبه اینوب نوانی غزال هر سه سنه قرار اید در معانوم اول سو کلوب هر سه
 یوزندان بغری قرار اید و ب قدر تشیخ نهان و نهان و نهان ترکیب نرم و لک نیز
 کورده یوزندان حرکت اید و ب لکن دکاه هر سه سنه قرار اید و ب راست
 هر سه سنه قرار اید در تشیخ نهفت اهل و سستی نهفت نهفت ایچون جوق
 و معارضه و اید در زیر او و اید فی یام خیزدن حرکت اید و ب اید و ب یوزندان
 اینوب جگانه دکاه قرار اید در ارجب و بهرامی نام خواننده لک قوی
 اوزره نوانی حرکت اید و ب حقی عشیران قرار اید در بنه علی خواج طنبور
 محلی چینی قوی اوزره نوانی حرکت و در باوی یوزندان راستی کوبستر و ب حقی
 عشیران قرار اید در طنبوری قوجه انگلی و طنبوری چابی قوی اوزره نوانی
 حرکت و بنوسک هر سه سله دکاه و اید و ب حقی عشیران قرار اید در بنه جیدون
 صحیح علی خواج قوی کز نوبه سسی اید درم زیر اهرامی او غاوان قوی نوانی عشیران
 وید کله بر انگلی قوی بوسک عشیران بنه قوی بوقدر علی خواج قوی معتبر و در
 زیر اهرامی حرکت عشیران قرار اید لکن ساس ترکیب ایچون سگایک جگانه

نوبه جگانه را اولد کله حرکت
 اید و ب جگانه و حصار اید
 حسیق یوزندان و حقی سگایک
 اید و ب سگایک و کورده عودت
 اید و ب کورده اید و ب
 حسیق و حصار
 و جگانه سگایک
 قرار اید
 ۲

نفت خد سنی نوانی اید و ب
 قهر او قلو و عوا اید و ب کورده
 بنفشه نوانی عشیران بنفشه دار
 و بخوری قاده قائل اولیب معاینه
 اید و ب نوانی عشیران اولی مشهور
 لکن بوقول اوزره با بدن بنه
 ایچون نوانی اید و ب بطریق
 اولنوب و قهر بنه
 سکوت ایچون
 اقتضا
 اید
 ی
 م

تشریح

۴۸

تشریح خواب فی حسی بو ترکیب یکی در لیا اولو لکن صحیح بود بر هر دو
 آغاز و حرکت ایدوب راسته و یک اینوب بند عودت ایدوب است اینوب
 حاره و جفتار و دو نوب و کذا و قرار ایدوب تشریح غلوی بوسک
 حسی بر هر دو حرکت ایدوب ابتدا حسی غلوی است آغازین
 کوستر و بعد بوسک ایدوب غلوی قرار ایدوب تشریح
 راجع انار و اوجدن حرکت ایدوب حجاز یوزندن غلوی ایدوب اشاعی
 اینوب راسته بر از مکث ایدوب و جاه و سگاه بر هر دو جفا و سگاه
 و نگاه بر هر دو غریبت ایدوب بر دن عراق بر هر دو کلوب قرار ایدوب
 تشریح مخاف عراق به تمام حسابا مقامات حرکتی اجرا ایدوب صکر و کلوب
 عراق قرار ایدوب تشریح روی عراق روی عراق سکا بن حرکت نیز و نیز
 ایدوب سگاه مقامن کوستر و صکر و کلوب عراق قرار ایدوب تشریح
 سخط عراق سخطی عراق اصحاب یوزندن حرکت ایدوب عراق
 اینوب و نیز نام بر هر دو ایدوب جفتار و گاه قرار ایدوب تشریح باطاهر مجربان
 حرکت و نیز غیر سکن کوستر و صکر و جاتی یوزندن نواب کاور نوا
 اوزندن بر از مکث و تمام بیانی مقاماتی کوستر و صکر و جاتی سگاه و چارگاه
 حقی و نه قرار ایدوب تشریح حریف حرکتی آغاز حسی روانه بر هر دو تشریح
 ایدوب و کرده اینوب یوزندن اشاعی اینوب عجم و بیانی می او خشار رقی سگاه
 بر هر دو مکث ایدوب و نگاه و راسته اینوب و بند عودت ایدوب بیانی
 شکست و جاه قرار ایدوب تشریح اولانان نر کیمبارک اوزندن و کیمبارک
 تصحیف اولانان نه بولور لکن یوزندن مانا حقی بیجه نر کیمبارک و در
 بحق اوزندن بر هر دو تصحیف اولانان بیانی سببی بودر کفر غایت ناک
 اولور حقی حرکت ایدوب بر فی الحقیقه غیری مقامات بر هر دو نر کیمبارک
 مبعث قرچقار جهان نوا عشیران است اصحابان کیمی ذکر اولانان

ترکیب بدن کو چنان مبرقع قرار چند را و وارقی بهیچ اولیانی اجابت بود
 تشریحی در بیان این و در حقیقت سائر زبان تشریحی او وارقی بود
 مصلحت بیان اولیور تشریحی کو چنان کرد ایندین حرکت ایدوب اند
 و حسبتی به این تشریحی نوای اشوب چارگاه هر حسبتی دو شرو چارگاه بدن
 حسبتی یوزن بدن دگاه قرارینه کاور پنجه کلام کو چنان اولیور حسبتی
 هر حسبتی چارگاه هر دو شربعتی حسبتی یوزن بدن و کجا قرار ایدر
 تشریح مبرقع یوزمان اولان مبرقع اولیور دگاه هر حسبتی حرکت
 و زبر کول هر حسبتی راستی اشوب عین هر حسبتی کلوب حتی عشرین
 و یکاه بعد نرم چارگاه هر حسبتی اینوب بنه اولیور بدن و دلوب دگاه
 قرار ایدر تشریحی قرار چند را کرد ایندین حرکت و ایدوب مجله وارر
 حتی حسبتی فی اشوب بیانی هر حسبتی با حسبتی بیانی بدن نوای چارگاه
 اینوب بنه نوای کلوب قرار و بر لکن بوجبه و کوا اولان ترکیب کربک
 خوانند و سائر نام مابینت جوق نزع و کشیده وار در فی زمانه
 برینک قیاسه او یماز قیاسه اولان او وار بر برینک بجز بیزق تا بیز
 اوزره او وار لری بوقلیوب تشریحی بیج ایدوب شرح ایدوب بیج
 او وار قیاسه تشریحی بیان اولیور حسن نسبت و ضار عربی موسی
 باب سابع معانی و ترکیبات تشریحی ممکن اولیور بی مرتبه بی و اظهار
 ایدوب حال لازم اولیور کربک هر و کربک معانی تشریحی مابینت
 اولان حسن نسبت و ضاربت کبی او یماز کتب بجز نغمه بی اولیور مز
 اولیور قیاسه تدبیر مرکور اوزره حرکت اولیور مجبور بقولن اخرجی
 مراد اولیور قیاسه موسی اوزره تشریحی او و ایدوب اولیور اوزره
 قیاسه سابعه بجز بول عموم اوزره حسن اوزره نسبت معانی
 اولیور کبی هر جزوه معانی ترکیب ایدوب تشریحی ایدوب مابینت

عید

ضا. اختلافت کو شرمیه تعریف فرموده اوزر حسن نسبتی اول سنجی
 اولان پر هر لوج ظهیر ایار زیر انک ما بیناع موافقت وارد اولد که
 صبر استناک اولوب کویا هر بر سوال وجود بر جا اولد نو عینیه
 نیز حسینی عراق ابده اوج راست ایله حسینی راست ایله دیوانه دگاه
 ایله محرم سکا ایله نیز حسینی و بود کوره نیم هر لوجی قیاس اولو که هر عینیه
 عینیه ر با وی ایله ما بود نیز بود ایله شهن زانو روی ایله سنبله بوسکات
 ایله نیز بوسکات عزال ایله عزال سابق و نیز سابق ایله حسن نسبت ایار
 ثانی در وی هر لول اولور اولور بونان اقم قولد اوزر شهن بولی اولی
 دگر اولمش بر عینیه ایله دگاه عراق ایله سکا راست ایله سکا و چارگاه
 بونامون حکم و گاه بنشینج هر عا اولنور دگا و عینیه سکا ایله اوج
 چارگاه ایله کرد ایله نایله محرمی بود کوره نیم هر لوجی قیاس اولو که هر عینیه
 ایله کوردی ر بون ایله بوسکات عزال ایله نیز کوله حصار ایله نایله
 عینیه ایله کوردی و بود ایله بوسکات شهن زاید عزال سنبله ایله سابق
 ثالث جمله نام هر لوزن ظهیر ایار رقیق او راسته هاروی جنوب اینر
 و نیم هر لوزی قیاس ر فرستوید که جمله هر لوز حرکتی صا با سنا بر ترکیب
 ترتیب اولونه حسن نسبت رابع بعضی نیم هر و بعضی نام هر لوزن صیل
 اولوب اولد که بر نام هر آشوب و بر نیم هر به با صا رتخک هر نام هر
 آشوب ایله اولان هر به وار مایر یعنی نوا و عزال هر سینه اوز قیاس
 حکم چا و هر حسینی آشوب سنا هر حسینه وار حسن نسبت حسن
 جمیع کار و نقش و بشر و سماعی بوانور حسینی بو مقام اوزر نماند
 اولمش در و اگر چه ترکیب عینیه اولور سنا ماک حکمیه بر قراره کایه کایه
 سببیه جمیع امتزاج ایار بون خصوصت انحراف موم اوزر ضد عینیه اولد که
 هر لوز ترکیب و وقت نادر مشرق و ایستوب باستانه ضا. اختلاف کو شرمیه

تقریب منگور اوزره ضار عربان این منشا بر قاج در نوا اولو رضا عربی
 اول جمله بر اوز اولو چن سازنا کرک صاحب اواز اهنکین لازم کلن
 اغازنه یا خود قرار ایدوب عارود نغمه ترکیب و شرط نرکت کچر یا قلوب
 ضار عربان باقی سن سازنا ترکیب افطه سینه حرکت ایدر لکن ساز بر
 لره کوی کچی مجانه وضع اولدوشن و عسوم نقش کچی اهنکسره و حید و نسر اولدوب
 بر قاج ساز بر بر کلوب قاج اوزره چکلک اهنکسره اولوب عربان ایدوب
 حسن نسبت وضع عربان بر هر بی است با مان کرکد که علم نر کوییم
 و یاد کبری نغمه بلا زاده در نیر خوانند و سازنا قوی علم نغمه سابع
 اظهاری ایدر تقسیم علمی موسیقی و بیاجه علم کلام کبیر انجمن ارباب و سخی
 اکر قاور اولور سه بر منشا کاب انجمن جمله نغمی وضع ایدر لکن اولدوب
 بر منشا علم بر منشا و خوبی و خردی ایدر برودت و عربان کوسر سبب
 اولدوب موافق این بعضی نام بر و بعضی سیم بر ایدر نسبت ایدر
 عشیران جمیع سیم بر ایدر نسبت فضا حصار ایدر ضار اولور عریق التبار
 اولان سیم بر ایدر منها و نه ایدر صبا ایدر عزال ایدر عجم و شهنشاه ایدر نسبت
 ایدر رضا وی ایدر زیر کوله بیانی ایدر حصار و ماهور ایدر برودت ایدر
 راست ربا وی ایدر بوسلک ایدر نیا و نه ایدر عزال ایدر عجم ایدر ماهور
 ایدر سبیل ایدر نسبت زیر کوله ایدر صبا و جوقی ایدر حصار و کیش بنار
 ایدر عرب ایدر سینه منها و نه ایدر رضا وی و صبا ایدر و عزال و بیانی
 ایدر و عجم و شهنشاه ایدر و سبیل ایدر نسبت ایدر عجم عشیران ایدر
 زیر کوله و بوسلک ایدر حصار و ماهور ایدر برودت ایدر ماهور
 بر سیمی بوسلک ایدر نیا و نه و عجم عشیران ایدر ربا وی ایدر صبا ایدر
 حصار و عجم ایدر ماهور و سبیل ایدر نسبت و ایدر زیر کوله عزال و شهنشاه
 ایدر برودت ایدر کجا و جمله سیم بر لرا نکلک نسبت ایدر نیا عزال و نیا و نه

ایلد رزون و عجم عشیران و بیانی ایلد ما چور و سبند ایلد نسبت ایلد صبا
 بوسلک ایلد زبلول و حصار ایلد برووت ایلد حسی خزال و بوسلک ایلد
 نهان و صبا ایلد عجم و عشیران و شاما زان الفقی وار و رجبی ایلد
 زبلول ایلد رباوی و ما و راین عرب ایلد بونرون ما عا ایلد بر ایلد
 هر بر بی کف بی نرم هر سی اوله تبع اولوب نرم هر و نفیسی
 نیم هر ایلد نسبت با خود عرب اوله ر ایلد تیر حنی نسبت با خود
 عرب ایلد عراق کف و هر سه حواله اولور و بی مان و هر یک حکم و بیانی
 هر در راست کذلک و چه سینه کذلک چار کذلک کذلک ایلد کذلک حسی
 کذلک ایلد کذلک ایلد کذلک کذلک کذلک کذلک ایلد کذلک ایلد بعض
 تام هر ایلد نسبت ایلد و بعض نیم و تام هر ایلد برووت و عرب ایلد
 راست سکا ایلد بوسلک حصار ایلد ایلد ایلد ایلد برووت ایلد عرب ایلد
 سا نرم هر ایلد حسی وار و ر ایلد و کوروی تابع اولور و قانک ایلد
 و هر لکن راست قرار ایلد و ایلد سبیل است ایلد زیاده اورفت ایلد
 صبا و حنی بوسلک ایلد ایلد ایلد ایلد ایلد ایلد برووت ایلد
 بیانی و حنی بوسلک ایلد خزال و حصار ایلد و سبند ایلد ایلد ایلد
 ایلد و ب سائر ایلد نسبت ایلد ایلد ایلد حصار ایلد ایلد ایلد ایلد
 برووت ایلد و ب سائر ایلد ایلد ایلد ایلد ایلد ایلد ایلد ایلد
 و هر ایلد برووت ایلد سائر ایلد ایلد اورفت ایلد خزال حصار ایلد ایلد
 چار کاه ایلد بوسلک ایلد صبا ایلد برووت و سائر ایلد نسبت ایلد
 چا اولکی خزال ایلد کچه چار کاه و صبا و بیانیت تغیر ایلد لکن ایلد
 ایلد ترکیب اصحاب اولد خزال ایلد ایلد ایلد و صبا ایلد جنوب
 برووتی حنی و سبیل تغیر اولور و سبیل سکا ایلد خزال ایلد حصار و
 سبند ایلد عرب و سائر ایلد نسبت ایلد ایلد ایلد ایلد ایلد ایلد

بقا من تابع اولمغیر او کور و حرکت ایبر ز بر کور راست ایله چرگاه ایله
 حصار ایله پروت ایبر سائر لرایله غزال یوز نایت اورفت ایبر مرکبیت نام
 سنبله نیت ز واهو ر ایله حصار و غزال ایله بوسکات ایله عیادت و سائر
 لری ایله نسبت ایبر ه و سنبله نایت لرایله اوج ایله حصار ایله غزال و سگاه
 ایله پروت ایبر وب سائر لرایله ایله نسبت ایبر چنگک و سنبله نایت لرایله ه و س
 و بجائی ایله هج حصار ایله چارگاه صبا ایله هج سگاه ایله پروت ایبر سائر
 لری ایله نسبت ایبر سائر لرایله حصار ایله چارگاه ایله بوسکات ایله عرب ایله
 سائر لرایله راست و غزال شکنیع نسبت ایبر نشا بو رمقانی چنگاه
 شکنیع سنبله نایت لرایله بجائی ه و سائر لرایله اوج و حصار ایله چارگاه ایله صبا ایله
 سگاه ایله پروت ایبر سائر لرایله نسبت ایبر صورتا ه ه اوسته نکار
 عجر و حصار ایله غزال بوسکات ایله نیت و نه ایله راست ر باوی عراق ایله
 عشیران و شیره عشیران ایله و ه و سائر لرایله پروت و سائر لرایله نسبت ایبر
 زه نخت اکر بوسکات ایله عشیران قرار ایبر وب و بوسکات عشیرانک
 صورتا کیرس اگا تابع اولوب ایله نسبت ه یا خود پروت ایله کچی هر
 لرایله بیخی با نسبت یا خود عرب ایله اکر سنبله صورتا کیرس بجم هر
 سبله و گاه قرار ایبر سنبله نایت تابع اولوب ایله نسبت و پروت
 ایله بیخی اگا نسبت ه پروت ایبر ر باوی جمله تام هر لرایله نسبت
 و جمله نیم هر لرایله عرب و بوسکات کور احوال ترکیبات قبلس اولمیدر
 یعنی هر هر ترکیب قعی هر لردن ظهور ایبر اول هر هر لره اندرکیت نام
 تابع اولوب اندرک هکی او زره حرکت ایبر فرق موسیقیع است تا و گاه اولمیدر
 ه تا تا جینع اولان عیادت پروت و فی امتزاج و موافقت ایله ر را ویدر
 زه نیم کچی هر هر بنیت ایبر مروط م نور اوزره کلی کلیات و کلیات فاحته
 و گاه زره کاره طق و یکبارت سنبله نایت نصیف اولمیش ر و ه هر کور اوزره

است

۱۰۰

است. اول آن تقسیم نهمه سنی شیرین گزینش اید بر تقاضای عمل اید و ب
 او زرنه جمله مقاملی اجرا اید. راپت با نه مقام اید و تحول ایند و بنا
 اینک اید قرار اید. و نه تمام شروع ایند. اینک اید او اید بر بود تحول
 تقسیم یک بر مقام اجرا سنی مشکل کو بنور و عی کتورک جیبی جیبی
 ایند و قیاسم بود تقسیم کلی اینک بر آوان کار معرفتی. کار
 زور بود بنور لکن حقیر وقت از مرکز کوره بر ضامک فعلانی عی کتورک
 سعی اید. و ب تجزیه اید لم در مقام حسینی بود تقسیم کلی کلمات اول و
 دن حرکت. چارگاه و نواب جنوب حسینی حسینی منف منی کوشوب
 غنی حسینی روش اید کرک نرم کرک نیزم هزار حرکت. نضکده کلوب
 و: هر قرار و بر ربه و چاه و ن سگاه و چارگاه جنوب نوب نوابی
 بیان اید و نیز هر لرخی و اوب سینه هر سینه تمام سینه کرده
 بر خرم نوب و ن اشغالی اینوب عی کتورک عی کتورک منی اجراء و حکم عی کتورک
 حسینی دن نوابی اشغوب چارگاه و نوب و حسینی حسینی حسینی
 قرار اید او اید را اندک که عزال منف کرده و نرم بر او اید تمام عزالی
 و جزی کوشور که نیکو که نیز بر اید جنوب شانه اید کتورک بناری بیان
 اید بر حسینی هر اید قرار اید ربع و حسینی حسینی حسینی او اید
 کلوب بو سالی مقامک اجرا کتورک حسینی و نوب بو سالی کتورک
 نام هر اید اشغالی اینوب عشیران بو سالی عشیرانی اجرا اید بر اید
 هر اید نیز جنوب عی کتورک چارگاه اید اشغالی اینوب عی کتورک
 عی کتورک بیان اید رقی بند و گاه اید حسینی یوزنان نیز حقا رده راز
 عی کتورک رقی بند اشغالی و نوب چارگاه هر حسینی کتورک حسینی
 نه و نه اید چاه قرار اید ر کور و مقامی اجرا او لوز و گاه دن بند اول
 بر لکن حرکت یک اید که نیکو راستی قرار اید رقی و نوب اجرا اید

۴۰

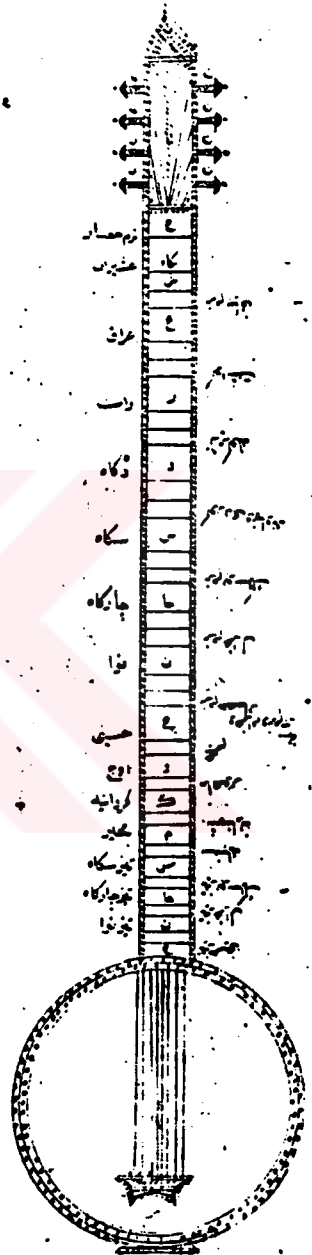
انین کزوانیه اغازه ادوب و تمام هر لوله راست هر کس که کلوب تمام راست
 اجزا اولور وینه کرد این دن طوبوب ماچو درایله اشغی بنوب و بوسان
 ایچندن راست هر کسیند قرار و بر سر - مقام مهور ظاهر اولور
 و کرد ایندی طوبوب مجلی او خشیه رقی و گاه وک اینتر ایندی بنوب
 معنی اجزا اولور وینه اول هر لوله مجزولک جنوب و معنی دن نام هر
 لوله نوبه جنوب و نواون بیانی یوزندان و گاه هر کس و در بر باخ هر
 معنی اجزا اولور بیع راست هر کسین شروع ایوب با و گاه
 و چار گاه جنوب وینه عودت ایوب و گاه قرار ایوبه ق و معنی اجزا
 اولور و گاه هر کسین نام هر لوله نوبه جنوب نواون بیانی هر کسین
 با صوب انین نیز وار و معنی مجیم هر کسیند حرکت وینه اول بولیدن و
 قرار یز عودت ایوبه بیانی اجزا اولور بیع معنی دن اغازه و س نای
 هر کسیند شری یوزندان بر بیانی کوس سروب معنی کلوب ایندی هر کسیند بر صوم
 قرار ایوبه وینه اول بولیدن و نوب اوج معنی کوس سروب معنی نام هر لوله
 عراق هر کسیند کلوب عراق معنی مان اجزا ایوبه ایندی هر کسیند نیز
 چار گاه می بر کسیند کوس سروب نام هر لوله ایوبه معنی کلوب اشغی بنوب
 حسین دن نوبه نواون چار گاه معنی بیان اولور بیع وینه نیز حرکت
 ابد اغازه و نیز حسیندی هر کسیند وک جق قریه کس اشغی بنوب معنی
 مکش ایوب و کس یوزندان بر سکا کوس سروب معنی غزال ایوبه سکا
 هر کسیند کلوب نواون ایوبه راسته جنوب بیع ایوبه اول بولیدن عودت
 ایوبه کواشت معنی اجزا اولور ترکیبی هر قبلی بر معنی مکش و نوب
 و عراقی قرار ایوبه که راحت الارواح اولور بیع و نواون غزال هر کسیند
 اغازه اولور و گاه هر کسیند کلوب معنی صبا یوزندان چار گاه جنوب
 و گاه قرار یز عودت ایوبه اصغر اجزا اولور غزالان چار گاه

دار بجز نام چه لرزاید حرکت اولیوب مخی نمودت ایوب و کوروی نمبندی
 اجزا ایوب تمام ده و دراست عراق چه سنان قرار اند بر مخالف عراق
 اولیوب اصغر همان کبی حسینی واقع چه در آن یک اصغر بنا بوزین کوه و
 دار بجز نام چه لرزاید حرکت مخی راست عراق و عسیران بیخه و انارن عودت
 ایوب عراق چه در سه قرار بر سه سطحی عراق اولیوب مخی عراق کبی
 کبر نیوب نام و لکن چه در این کلمه آغاز ایوب که لکن لکن مسکنی از این نام
 عالی دلیاره عرض است و قتی هم از اولین بسته سنی مشق بونی بلوگر
 نفیسی بیع عراق اولیوب بع ایوب چه در سندان آغاز و نام چه لرزاید سگاه
 چه در سندان قرار ایوب بسته سنا اجزا اولیوب مخی راست چه در سندان آغاز
 و در باوی چه در سینه کجا چه در سینه ایوب که دن نوا بیه جنوب مخی نام چه
 ایوب راست قرارین کلوب در باوی متانی اجزا اولیوب بع نوا چه در سندان
 عراق چه در سینه آغاز ایوب و بیسکای چه در سندان قرار ایوب و کوفت بوب
 اجزا اولیوب و بیسکای به ره کبر اولیوب و راست ایوب بیسکای اجزا اولیوب
 راست سندان نام چه در عراق چه در سندان جان کاه نوا بیه جنوب مخی عراق چه در سینه
 و ده و عودت ایوب و کاه نام نیر کوله چه در سینه عراق و در وب بند نیر کوله چه در
 و ده و قرارین کلوب نیر کوله متانی اجزا اولیوب بع بر دین عسیران از اولیوب
 حسینی و نوا ایوب ایوب عراق چه در سندان قرار اولیوب و کاه قرارین
 کلوب چهار اجزا اولیوب بع راست چه در سندان حرکت و نام چه لرزاید
 مخیرین کلوب و در وقت از مخیر حرکتی ایوب نوا اولیوب بیه حسینی دن
 عودت دانند بر دین نوا بیه اشوب چار کاه چه در سندان و شمس کله کوه چاک
 اجزا اولیوب انان و کاه و واروب تکرر حسینی نوا سنی اجزا اولیوب
 و ده و قرارین کلوب تقسیم تمام اولیوب لکن تقسیم نفیسی نوا بیه
 بت اولیوب اینچ است اوک قوی غلظت هم اولیوب سازند و با خود

خوانند با یک اراده و نیت هم اول نور مراد این یکی وجه اوزره
 معنای و ترکیبی فارسی بر د ب لطیف و لذت بخش از اهر ایبر
 پنجم کلام هر دو شکل اوزره ای بر سه حرکت این کلام معنی
 وارد لکن اول شرطی که خوانند و خرجت با هر سه
 گویند هر دو ب شرط اول ایله کرب و عذاب اول
 طرح و این ایله از اهر ایبر یکی یکی
 حکم کعبه این هر فرزند بر
 حکم و وسیله قریب
 اوزر نسیم
 کعبه ایبر
 و ایبر
 ایبر

در بیان قوی و نفع چینی صنایع

معالوم اولسویکه چینی اول شول چه و رک نرم حصه در لوشور اولسوی
اجرا اولور که نو نغزین اجتناب بر خطاب اوروب و چینی مزبور با صوب
و چه مزبور دن عیان چه کسب جنوب بر ضرب ایلد راست بر کسب کلوب
و دکاه چه کسب انسانی نیم چه به یوردی و بر لرو و نهانویذاتی اجرا اولن
چه دن یکی چه یوقا و اولان چه کی چارکاه چه کسب در می نو او بیانی چه
سنان شروع و به تقریف اوزره حرکت و کجوه عودت ایلوب و مزبور
چه به کلوب و چه تخیر اوزره ایجا کبھی قالمیو را کسب سنان بر کسب حصه اولو
معالوم اولسویکه ایکنی چه شول چه در کسب مشیران متقانی ظاهره لایله و
یابنجی چه رسم اوزره نو چه سی اولوب و بر نیم چه به او غرقان نام چه ایلد
یابنجی چه مزبور دن نو معانی ظاهر اولوب و نو چه کسب سنن شروع
ایدوب و چارکاه چه کسب ان استساع نیم چه در کسب اشعین بوقا و چه کسب
چشمه کسب متقانی اجرا اولور می بوقا و دون اشاعی اینک مراد اولسوی
یوسک ان اجرا اولور و نو انک ایستساع کی چه چینی نیم مزبور غران چه سی
دیر لرو مزبور یوسک و غزال چه کسب او این نفع ایدوب و نو چه کسب سنن
جاه اید کسبی چه کسب با صوب و چه کسب جنوب کسب و چه
چه کسب قی رجه کلوب کسب چه کسب سنن نیز نیاید قدر جنوب و بوبول

ایلا

ایند عودت ایادوب نو اهر کسینه کلوب و نوان چارکاه و سکا و کاه
راست عراف و عشیران پر کسینی آجوب قیما غله قرار ایدرس نوا عشیران
ظاہر اولور بیوق اگر بو حطرا اوزره کزینوب نو اهر کسینه قالیور ایدرس
نوا اجرا اولور رایجینی پر شول پر و برکه نرم نیانی پر کسینه رایجینی پر
عراق پر کسینه و عراق متانی شول پر دن ظاہر اولور ک نام و چاه
بول دیو تعبیر اولان قواعد اوزره شخصی پر شول پر و برکه چارکاه متانی
اجرا اولان پر و در لکن چارکاه متانی کسینی کزینوب شخصی پر کی عین اولور
رسمی بو برکه چارکاه پر کسینه و کاه دن سکا ایدر شروع ایدر و ب شخصی پر
منبور عراقین حرکت راست و کاه سکا و چارکاه ایدر نوا ایدر و ب
چاه ایدر شخصی و برسه حساب پر کسینه پر نی منبور بو برکه چارکاه ایدر نوا ایدر
نیم پر و بر و نیم منبور دن نوا ایدر کسینه استوب متانی پر کسینه بصوب
و متانی پر کسینه اوستنای کی نیم پر شول پر و برکه حجم متانی ظاہر
اولان پر و در شخصی منبور باصوب اوستنای کی پر اوج پر کسینه شخصی اوج
استوب پر نی منبور اوستنای کی نیم پر ماہور پر کسینه و بو منبوری
شخصی استوب اوستنای کی پر کر ایدر پر کسینه راست پر کسینه متابلر
ذکر اولان کر ایدر پر کسینه و و شوب و اوستنای نیم پر کسینه پر کسینه
و منبورتیک اوستنای کی پر مجر اوستنای اولان پر و برکه کاه پر کسینه
عینی اولان پر و شخصی کر ایدر مجر پر کسینه باصوب بند ذکر اولان پر کسینه
صوب و چارکاه پر کسینه کلوب التنا کی پر کسینه سکا بونیک التنا کی پر
کاه و بو منبور التنا کی راست پر کسینه التنا کی عراق پر کسینه
تعریف ذکر اوزره حوش نمذ ایدر منبور پر نی عراق قرار ایدر
عراق متانی ظاہر اولور و برسه حساب پر کسینه اوستنای صوب کسینه نام
پر لراید شخصی مقام عراق بیان اولنور ایدر کسینه راست متانی ایدر

اولان پر عراق پر سبک او سنہ کی پر کو نام اولان پر دن
 ایک پر کجوب او جی اولان پر در کو راست پر سی وینو
 معلوم اولنو سیکہ پر جی راست بن شروع ایدوب دکاہ بع
 سکاہ پر سبک او سنہ چارگاہ پر سندن جی نو پر سبک
 چقوب و نو اون جی اوچ کر دینہ پر سبک کل کی بر جوش
 او ایوب زیر اگر دینہ پر سی راست پر سبک عینی نو
 بر بر یہ مقابلہ ایدر لر زیر افنی موسی تیز راست اولو پر جی
 فنی محنت و بغیر اولو راجہی پر جی کر دینہ ایدہ مخیر جی ویدر
 تیز سکاہ و تیز چارگاہ و تیز نو ایدہ کیر ویدر عودت ایدوب جی
 پر کر ایدہ و کینہ پر جی راست فرار ایدر سے مقامی فریو پر
 اولنو جی کن ویدر الحانت ویدر پر سی ایچون دکاہ پر سبک
 اولان ندری راست پر سبک اہنک اولنو ایدر سے مقامی نو
 حسن لطافت ویدر جی مقام عراق جی اجرا اولن قن بو اولہ
 اہنک اولو ر اما نایت وقت ایمنی وند سبک اہنکو دو قناب
 ایدر کالہ پر جی دکاہ جی عینان ایدر عراک ما بین کی پر جی نیدر
 و عراق پر سبک راست پر سبک بینا کی بنرت محتسب سبکی
 اوزرہ و کرا اولنو و جی بو کہ قیاس راست ایدہ دکاہ بینا دکاہ ایدہ
 سکاہ بینا موجود اولان نیدر جی تیز بین اولنو ایدر کالہ
 دکاہ پر سبک ظہور ایمن مقامی بیان ایدہ لم معلوم اولو
 پر جی دکاہ ایدہ حرکت ایدوب سکاہ و چارگاہ و حسب پر سبک
 اجرائی نغہ ایدوب کیر و عودت و دکاہ پر سبک کلوب زیر کو لہ پر
 نکرار شروع ایدوب ویدر سے زیر کو لہ پر سبک بین پر جی عراقی کو سبک
 بعد زیر کو لہ و دکاہ و سکاہ و چارگاہ ایدر نغہ ایدوب لذت بولسی

در چون مخی صبا پر حسینه کیر و عودت و تعریفی اوزره دکاه و
 وزیر کوله ایله قرار ایدر ای. مخی مقام مرقوم لطافت بولسی بچون
 اولتا هر مخی نوا و نوا ایله چارگاه بیند اولان بیلرین بری بودره
 مقام صبا و بک شمدی عزال اولوب و نوا ایله حرکت ایدوب
 حسینی اوج و کرد ایله هر حسینه نوا ایدوب و کیر و حسینی هر حسینه
 عجم هر حسینی کیر استروب وینه نوا ایدوب نوا دن دلیر تمام هر حسینه
 ایله دکاه ایله نوا مخی نوا ایله کیر محتاج اولور تمام هر حسینه ایله نوا
 نوا ایدوب هر حسینه بولاسلوب اوزره حسینی هر حسینه کله کیر عجم
 مخی کرد ایله کیر استروب و حسینی ون دیر صبا هر حسینه ایدوب
 تعریف نوا اوزره نوا کیر کوله هر حسینه هر مخی دکاه قرار ایدر
 ایله بولایم مخیر اعتبار اولان هر حسینه دکاه هر حسینه مخی عجم
 کرد ایله تعریف اولان هر حسینه مقابل اوج عیاق هر حسینه
 نیز هر حسینی هر حسینی عینین ایله مقابل در بوده قیاس سائر
 نام و نوا مخی کله کیر ذکر اولور و بوقیاس اوزره دکاه مقامی
 اهر او اولوی بندی مخی مقام نوا قننی هر حسینه هر حسینه هر حسینه
 ایدر بیان ایدلم اول حرکت آغاز سی راست هر حسینه نوا ایدوب
 مخی دکاه و اوستنای کی نیم هر حسینه چارگاه و نوا و نوا و نوا
 و عجم و کرد ایله هر حسینه مخیر کله کیر ایله رکب ایله و نوا ایدوب و بولور
 اوزره عودت ایدوب راست هر حسینه قرار ایدر مخی دیر
 قننی اوزره مخیر هر حسینه قننی هر حسینه اوستنای کی نیم
 هر حسینه هر حسینه هر حسینه دیر لر و بولور نوا کله کیر
 و نوا چارگاه مخی نوا و بولور کله کیر اوستنای نیم هر حسینه کیر عودت
 و تعریف اسلوب اوزره نیم هر مخی راست قرار ایدر مخی دیر

پریمی راست اید شروع اید وب تعریف اوزره نوا وینه کیر و عودت اید
 نوا چار گاه و نیم مزبور اید پریمی چار گاه و مزبور ضیا اجرا اولان
 پریم لر اید صبا نغمه سی کی آقا قیفاقی صورتی افزنده اید بنه راست پریم
 سنه فرار اید رتانی نوا اید حرکت اید وب پریمی راست کلوب
 عراق اید عشیران بینان کی نیم پریم کی نرم عجم اولوب حتی نرم عجم اید
 عشیران کو ستروب حتی جگاه اید وب بعد نوا پریم کیر وید
 شروع عودت اید وب پریمی راست فرار اید زحماوم اولسونکه
 اول نوا اید حرکتی سبید نه نغمه مقامی اجرا اولدی ایچینی ترکیب
 بودک تیزلر وار بجه کرک نرم و کرک تیز پریم کرک نه نغمه مخصوص اولان
 پریم لر اید حرکتی سبید نه نغمه کیر اولدی نکور نینه راست اید شروع
 وینه نوا به اینوب کیر و عودت دکاه دن مزبور نیم اید چار گاه
 ضیا گیمی حرکت واد اید وب صبا و چار گاه ایچینه کالینور کینغه
 اید وب وینه نوا اید حرکت و راست پریم سنه فرار اید رتانی نوا
 روی اولور و نوا اید حرکت اید وب عشیران پریم کیر وید نه نوا
 لسان و نینه عشیران جگاه کو ستروب بعد وینه نوا اید شروع اید
 پریمی مقوم فرار اید رس نه نغمه غیر اولور ایدی به مقام
 بونه اولدی تام ایست مقام کوردی شول پریم دن ظهور اید کرک
 دکاه اید سگاه پریم سینک مابینان کی اولان پریم ناک برید کنه بجه
 بیان اید رتانی حرکتی دکاه کو ستروب بعد نوا و صبا حتی
 عجم و کور اید حتی مجهر پریم سنه کیر و عودت اید وب نوا و چار گاه پریم
 سنه کنه و بی بیان اید مزبور نیم کلوب و دکاه پریم سنه
 فرار اید رسه عجم کوردی ظاهر اولور حتی وید برس نوا و صبا حتی اید
 حرکت اید وب ایچینی کیمی عجم لایقی و ستر وینه کیر اید و عجم

چنی سبند پر کسی بد حرکت آید. وب بعد تیز چارگاہ و نیز نوا ایلد کره
 عودت آید. وب نیم مزبور ایلد مجیک کبستر وب تعریف ما کو را وزره
 کره ایند و عجم حسینی نوا چارگاہ چنی بر چنی سکا و حسنه اولوب
 نیم مرقونه دن و گاه و بره نظراب قرار راست کبستر وب بند و گاه
 پر کسی بد حسینی مزبور نیمه صبح ایوب بصرع و گاه پر کسی بد قرار
 آید رسه مقام کوردی احرا اولنور و یا خود بو طور را وزره و گاه
 پر کسی بد کلوب و راست کبستر وب چنی راست پر کسی بد
 پر کسی بد عشیران پر کسی بد بیننا اولان نیم مزبور ایوب
 عشیران پر کسی بد یگاہ اساسی ایلد قرار آید رسه کوردی عشیران
 و بو نیم مزبور حسینی ایلد اوج بیننا کی موجود اولان عجم پر کسی بد
 عکس بر که نرم عجم و بزرگی بو نیم غیره اوزرنه بر نیم چنی وارد
 اگا چنی نرم بیانی تعبیر اولنور ایوبی مقام مرقونه مخصوص اولان
 نیم مزبور دن قتی و فرغ و شعبا طریور و بو نیم مزبور مقابل
 اولان سبند پر کسی بد و مجر پر کسی بد و گاه پر کسی بد مقابل
 چنی سائر پر کسی بد چنی عکساری محبت بیان اولنور ایوبی مقام
 سکا شول پر کسی بد ظهور آید رسه و گاه پر کسی بد چارگاہ
 پر کسی بد ما بیننا کی اولان تام پر کسی بد ایوبی مقام مرقوم
 اچر کسی بد شروع اولنور چنی و گاه پر کسی بد اهنک اولان خار و
 قلدی عراق پر کسی بد و چارگاہ پر کسی بد اهنک اولان قلدی
 سکا پر کسی بد اهنک اولنور رسه مقام مزبور غایت لذت و بری
 ایچوندر حرکتی اولد سکا ایلد شروع آید وب چارگاہ و نوا ایلد
 عودت آید. وب سکا پر کسی بد ایند بصرع اوج پر کسی بد حرکت
 آید. وب کره ایند مجر چنی عودت آید. وب سکا پر کسی بد اینوب

اگر نوایب و ناه و راست بر کسین عراق چو کسین جزئی
 ملک اید. وب وینه بر جزئی سگاه چتر و بورسم اوزره سگاه خاک
 انجا اینمش اولور ایمدی حتی بقدا بنجه کجای اولور سه بر جزئی مزبور
 عینی اولان تیز سگاه ایلد نیزه اید. وب وینه نوایب قدر جنوب وینه
 بحر و تعبیر اولان بر جز را اید نوایب اینار کج کت. وید مخصوص اولان
 بر جزئی سگاه قرار اید. و بوی. ق. و تابع اولان شعبه ناک بری مزام
 و بری است تیار در و بو نیزه مزام روی و دیگر سگاه ایلد حرکت اید
 نوایب کسین کج کت. مقام مزبوری اجزا این شول بر جز و کج سینی
 انده نایب سینی اولان بنیدن بر جز. حتی سینی بر کسین بون اولان
 بر جز و کج ظنور اید. حتی نوایب نیم مزبور دن اوج بر کسین جنوب بعد
 اوج ایلد کج و اینه بنیدن کج نیم بر شول بر در هر مابعد. مقامی طلوع اید
 و بنویم بر جز و کج نیم سینه بر کسین جنوب نیزه اید. وب وینه بر جز
 ایلد نوایب اینوب سگاه طلوع و کجی حرکتی اید سنه بر کسین قرار اید
 حتی دیگر سه سگاه بر کسین عینی اولان تیز سگاه بر کسین حرکت
 اید. وقت تیز اولان تام بر جز دیگر سر جا گاه و نیزه نوایب کج و عودت
 اید. وب تیز سگاه اینوب تقریب اولان کسین بر کسین کج و اینه
 حتی مابعد اجزا اولان نیم بر جز دن اوج و کسینی بر کسین حسیف اید
 کت. وید مخصوص اولان نیم بر کج اسمنه شعوی دیگر لو بو بنیدن نوایب
 و چا کج حتی سگاه بر کسین قرار اید. و لکن کت. وید لذت ویر کت
 ایلد کج و گاه ایلد سگاه بنیدن اولان نیم مزبور دن راست و عراق
 بر کسین و دیگر سه بورسم اوزره و دیگر سه نام بر جز را ایلد کلوب سگاه
 بر کسین قرار سه. مقام مزام ادا اولنور ایمدی مقام مستعاضی
 بو کج قیاس اوزره سگاه کج الشن نیم بر جز ایلد سگاه بدن نوایب چا کج

مابعد نوایب

۸

ما بین کی اولان نیم مزبورن اسبند عزال وینور وینوریم ایدینی وافر
 ترکیب ظہور اید زحی مزبورن سکا و ایدینویم جنوب یوم نوا
 و حسینی اوج کیر و عودت و نیم مزبور اید سکا ہر کسک قرار اید
 عقادت سعار ظاہر اولور لکن کس و کسین لطافت و برکات لکن
 اولانیم ہر کسک نایا اوج نایا شہنازیم ہر کسک چہرہ زحی مزبور
 بود کہ مخیر اید کردانیم بین کی نیم مزبور وینور اید کسک شہنازیم
 اید و عودت نام عجم ہر کسکین نوا و عزال سکا و چہرہ کند و بر لذت
 ویرن نیم مزبورن راست و عراق ہر کسکین صیحا یوب نیم مزبور
 اید سکا ہر کسکین قرار اید سبب ہر کسکین اولور ایدینی بو کسکین
 نسبتہ ہر کسکین شول نغہ و رکہ حرکتی اولی عزال و نوا حسینی و عجم
 لذتیکہ کاور عزال ہر کسکین قرار اید و تکرار نام اوج کردانیم مخیر
 و کیر و عودت نام ہر کسکین اوج کسکین نوا اید عزال ہر کسکین
 قرار اید و بو ترکیب اوزر ہر کسکین ہر کسکین چہرہ و اید و اید ہر کسکین
 چارکہ شول ہر کسکین حساب ہر کسکین اولور اولی البیخی نیم ہر کسکین
 ظہور ایدر و انسان کی نیم ہر کسکین اولی البیخی اولوب تقمیر فی مشہور
 و مشہور کسکین ظہور کاور لکن مقام صیحا یوب ہر کسکین ہر کسکین
 کایب لذت ہر کسکین اولور کسکین ہر کسکین کسکین ہر کسکین اید
 سکا و وجہ ہر کسکین ہر کسکین ہر کسکین چارکہ وینور صیحا
 نام ہر کسکین و نیم مزبور چارکہ و اسمی ہر کسکین اید و اولور
 وینور حسینی و عجم چہرہ ہر کسکین حسینی اولوب راست ہر کسکین
 عکسی اولان چہرہ کسکین و مخیر ہر کسکین کیر و عودت اید و حسینی
 ہر کسکین نیم مزبور اید و نیم ہر کسکین کسکین ہر کسکین قرار
 اید لکن چہرہ اید کسکین اولور سکا و کسکین ہر کسکین مقابل اولان

۹

نجر بر سر سینه جنوب با خود و دیر سه صبا بر سر سینه با یک عین اولان
 نیز بر یکی تمام بر اولان او زرا مخیر بر دین سکا و یکی بر اولان مرقوم
 اچھی اولوب دیر سه بونان بوق ری اولان نیز نو ایله دیر سه سینی
 بدین اولان نیم مرقوم نیز جاره اولوب تعریف ماکور او زرا مخیر
 و کور ایله و مخیر ایله سینی بر سر سینه چارگاه اعتبار اولونان بر جریه
 یعنی صبا کسکاه و دیکاه بر سر سینه قرار ایدر آما و بدین بوسکاه
 حرکت ایدوب راست و عرق بر سر سینه قرار ایدوب کادوب و کاه
 قرار ایدر با خود و جلد بواطوار او زرا حرکت ایدوب و کاه گلدکی
 او سینه کی اولان نیمکه زیر کوله بر سر سینه نفا ایدوب حکم ایدوب کاه
 و کوروی اجرا اولان نیم مرقوم صبا بر سر سینی کوستروب و نیم
 مرقوم ایله و کاه ایدوب یعنی نو و ایستادن کی نیم مرقوم غزال اولوب
 و بدین سکا و دیکاه ایله راست بر سر سینه کوروی کی کور
 جنبه زرا صبا اولونور ایله سکا ایله چارگاه بدین کی اولان نیم
 مرقوم و کوریکه نو او صبا سینی نیم مرقوم ایله و کاه ایستادن بوسکاه ایله
 و راست ایستادن کی نیم مرقوم عراق ایله ایکی سینه موجود اولان نیم
 کور سینه بر سر سینه اولونوب مرقوم راست بر سر سینه شریه ایدوب
 و کاه سکا ایله بوسکاه طلوع ایدن نیم مرقوم سساز کاره سینه
 ایدوب نیم مرقوم نو او سینی کوستروب کور دعوت و ذکر
 اولونان کواشت بر سر سینه عینان و کاه ایله کواشت
 بر سر سینه راست حکم قرار ایدر و کور بویه تابه اولان کور ایله
 کواشت بر سر سینه مغان اولان ماقور بر سر سینه سینی مغان
 ایدر سینی مامور کرد ایله نجر و نیز سکا سینی نیز نفا اید جنوب یعنی
 عودت و مخیر کل کی نیز سکا ایله مرقوم بر سر سینه عین اولان

ع

نیم بره بوزار نیز سکار اولدی و بیچیم مزبور ایلده حرکت ایدوب نیز نو
 نغز این رگ لیر و کوب کرد این دن بویز سه باجه بر پر کسبله باخود نام
 پر کله ایلد نو اهر کسین گن رقی میان این نیم مزبورون سگاه
 و دگاه و راست اید کواشت و بونیم ایلد عشیران و بگاه ایلد جنوب
 نیم مزبور ایلد راست پر کسین قرار ایدرب سار کاره غالی اجرا
 اولور ایله یه مقام نو اهر عشیران و احسی مقام ایلدوب حتی طنبور
 جمله ناک اورطاسی اولوب کورنی عرضن بر تعبیر وار که خط اوست و
 وینله کنی کچی بوسه ازین محلی وسطی بوجم در ایله حرکتی اولی
 بود که بوسه ات و غزال ایلد شروع ایدوب نو احسینی اوج
 کرد ایند و مجنون عودت و نوایه کلام کی بر منی غزال ایلد نغز ایدوب
 غزال ایلد بوسه ک ظهور ایدین پر کسین قرار ایدر کچی مکت ایدر
 نیم بی نش بور اولور و بطور اوزره حرکت ایدوب بوسه کسین
 و گاه پر کسین قرار ایدر سه مقام نشا بورک اجرا اولور وینه
 نو اگوستروب تام بر ایلد مجر چی نیز نوایه وار بجه سیر ایدوب بوز
 توفیق اوزره نو اهر کسینه کلو دیزر چارگاه سگاه و دگاه
 حنی راست کوستروب وینه نو اهر کسین قرار ایدر سه سطحانی
 نو اجرا اولور حنی بطور اوزره عشیران پر کسینه اینوب قرار
 ایدر سه نو عشیران اولور و بویکه قیاس نرم حصار پر کسین
 ایدین سه مخراب حنی نغز ایلد حرکت و مجنون کسینه پر کسین
 نیز نو اگوستروب و عودت نو ایلد چارگاه پر کسین کوردی طابع
 ایدین نیم ایلد دگاه و راست عراق پر کسین پر منی مقوم
 بگاه طوبیله قرار ایدر سه مقام عریان ظاهرا اولور مقام
 حسینی بر غیب پر کسین کسبله دگاه عشیران اولور و قنی چوق

نجات اجزا و ظاهر اولو در حرکتی اولی در ۵۵ در هر دو سکن شریف حرکت
 ایدوب حساب و نوا هر سکن حسینی بر هر سینه چند قیاسی و نوا
 نوا هر سینه چهار مخطاب نغمه ایدوب اوج کرده اند و مخیر هر سکن
 عدوت ایدوب نام بر هر لایه و گاه هر سکن فرار ایند که
 حسینی مقامی اولادینی معلوم اولو را بعدی محسوس کرده اند ایدوب
 شروع نمیکردند و در هر سینه کلامی حساب بر هر سینه اینوب بر مقلد
 کشت ایدوب وینه نوا ایدوب بر مقلد کلامی کلامی کلامی کلامی
 نغمه ایت که نوا را نیز نوا ایدوب حرکت و حسینی بر هر سینه ایند که نام
 بر هر لایه صبا بر هر سکن جانی چار گاه کبی نغمه این رک و ده هر سینه
 ایند که اگر عزیزی بر هر سکن فرار ایدوب هر سکن فرار و ایند که
 نغمه ظاهر اولو در حقی عراق بر هر سینه و گاه هر سکن فرار ایدوب
 حسینی مقامی اجزا اولو در حقی نوا نغمه کلامی حسینی کلامی کلامی
 نوا ایت که در عجم نغمه و چار گاه اغاز سنی ایدوب کبی و گاه هر سکن
 فرار ایدوب نغمه حسینی ظاهر اولو در حقی نوا کلامی نغمه نغمه نغمه
 نغمه و نسوبه در حقی کلامی حسینی ایدوب و حرکتی مخیر و نیز نوا ایدوب
 نام بر هر لایه عشیران بر هر سینه فرار ایدوب حسینی عشیران
 اجزا اولو در جمله حرکتی اولی تعریف اولنمان بوسلک بر هر سینه
 شروع مخیر حسینی ایدوب نغمه نوا نغمه بوسلک بر هر سینه نغمه
 و حسینی ظهور بده نرم بوسلک بر هر سکن و گاه بر هر سینه ایدوب
 و نام بر هر لایه عشیران بر هر سینه ایند که یک گاه ایدوب عشیران فرار
 و بر هر سینه بوسلک عشیران اجزا اولو در حقی نغمه نغمه نغمه نغمه
 او در ظاهر اولو در حقی نغمه بر هر سکن حرکت ایدوب و نغمه نغمه
 اولنمان بر حقی نغمه و نوا ایدوب شروع حسینی نغمه نغمه نغمه نغمه

ایدوب

ایادوب نوا و غزال بر حسنین سکا : دگاہ ایله وزیر کولہ ایله بود
 ایادوب محی عرف و عشیران کوسنر سکا : شیخ نغمه سی اولور و نیلویب
 زبر کولہ ایله دگاہ قرار ایبرسه حجاز اولور محی دبیرس مجیر ایله حرکت
 والنتی کی نیم مرقوم زیر کولہ بر حسینه متقابلہ رکبو محله حرکتی سبیلہ
 شہناز اولور ایلمی مجیر و یونیم شروع اولن رفیع اوج حسینی
 محی نوا ایله غزال و سکا و بر محی دگاہ ایله قرار و بر دکن تمام
 حجاز اولور ایلمی مقام احد مدین سؤل طور ایله بیان
 اولور کمره ای دگاہ بر ظرب ایله نواب ع چار کاه تیش اولان تم
 و غزال بر حسینه چارہ خطاب آغاز ایادوب نوا حسینی محم
 بر حسینه جزئی نوا ایله و بر بع حسینی نوا محی تام هر لایله و نوا
 اینرین صبا لذتی و بر رک دگاہ قرار ایدر نانی حجاز کچی نواب
 چقبوب حسینی اوج کردانیه و جزئی خیر ایله عودت ایادوب نواب
 کاه کن غزال ایله مرکورین ع مکث ایبر و کینه حرکتی اوج ایله کردانیه
 و مجیر دبیرس نیز نوا بجز عودت و حسینی بر حسینه عجم کردانیه و مجیر
 عودت ایدر یونیم یورام نوا و نابی اولوب و اطاعت و بر دکی
 مناسب اولس ایله مجیر اولوب و نیز نوا و نوا کور بر لاین مجیری
 اوزره دگاہ بر حسینه قرار ایبره تمام اوج یورسم اوزره اولور
 کن و بر حسینه شروع حرکت ایادوب کردانیه اوج حسینی و کینه اوج
 کوسنر و چینی اقامت و بر حسینی و کن و بر حسینه نیز نواب
 نیز عودت و نوا بر حسنین تام بر لایله ضو غری غری بر حسینه
 اینر کن و ناک عینی و نوب بر البت ع بو بر قرار ایبر رکب عاوم
 اوله محی یونیم اوزره اول غزال بر حسینه شروع اولوب نواب
 حسینی اوج کردانیه و نیز ایله عودت و حجاز کچی دگاہ کلوب بعج

۱۲

رفتاری کبی عارف بر حسن فرار اید رس راحت الار و احوال
 اول نور و جمله سگانه نغمه لری بکنه بنوب و بنه عراقی فرار اید رس روی
 عراق اولور سخن نذر اید حرکت اید و اوج نغمه لری بکنه اید و ب دگاه
 قرار اید رس مخافت عراق اولور و جمله اصغر جان کبی نغمه اید و ب
 و دگاه بر بن عشیران سبر اید و ب و نام بر لری اید عودت و دگاه
 بر حسن فرار اید رس کشتن عراق و مقامی اید اول نور اید بی
 و رشده نغمه بی حصار مقام شعرا کبی بر کسبک التنا اولان
 بنادر که مقام هزام و مقام تفصیلاً شعری جی اسم تستید
 اولونان بنادر که بوقه مان شعبه مرتوم بنوین ظهور اید و ب شویاید
 حرکت اید که و ب رس دگاه بر حسن حرکت اید و ب بر بنی
 بر حسن جفت نغمه لری بکنه اید و ب بوع اوج کرد اید مخیر
 بی و ب رس نیز بر لری اید نیز بر لری کبی کبستر و ب بوع اید
 مخیر بر حسن بکنه کسبده و بنی کبی کبستر و ب و نام بر لری اید عودت
 اید و ب کبی بر حسن بنام فاکو بر جانی نیم اید نغمه اید و ب و برون
 چارگاه اینوب سگانه و بکه بر حسن فرار اید لکن سخن نغمه اید کبستر
 دگاه بر حسن حرکت یا کبستر بوسک بر حسن اید از اید رک مرکز
 نیز جنوب بوع حسی اوج کرد اید و مخیر بر حسن بن و ب بر حسن بن
 کبی اوج کبکن عجم بر حسن نغمه اید و ب و ججه اید کبکنه مخیر کون عودت
 نیز بوسک و نیز نوارین حسی بر حسن کبکنه کبکنه فاکو بنی بن بند
 چارگاه این کت اسابنی اوزره دگاه بر حسن فرار اید رس مقام
 عجم ایدی مقام عجم حرکتی اوله دگاه بر حسن شروع اید و ب حسی
 نوا و حسی عجم اید کرد اید و ب رس مخیر کبی کبستر و ب و عجم بر حسن
 کبکنه اید و ب و کبکنه عودت مراد اید کبکنه مخیر اید حرکت اید و کبکنه اید

۶۰

عجم حسینی نوا چاکا و سگاه مخی و گاه بره سینه ایندگی راست
 بره سینه و گاه بره سینه ایدر و لکن بر نوا مخی بود که تعریفه کور
 حرکت و کینه عجم حسینی نوا و چاکا بره سینه کور دی و نهانند
 ظاهر اولان نیم بره سینه ایندگی و گاه و راست که ستروبینه و گاه
 بره سینه فرار ایدر سه عجم کور دی اولور مخی دیر سه و گاه راست
 عراق استوب و نرم عجم بره سینه عشیران بره سینه قرار ایدر سه عجم
 عشیران مخی ظاهر اولور ایدر مخی بره سینه اوج عراق بره سینه یک مخی
 اولوب و تمام منور اجرا اولت قه البت مکت و به تابع بره سینه کور
 قرار ایدر سه است و بی بیان اینست چون و حرکتی اولی عجم بره سینه
 و در ظاهر اولان بره سینه اینست اولان نام بره سینه اوج اولوب شروع
 آغاز می بود بره سینه ظهوره کتورب کرد ایندگی و مخی که ستروب کرد و عجم
 و نام بره سینه ایدر سه بره سینه حسینی و نوا اولان کینه بره سینه اوج
 جنوب و کینه اوج بره سینه شروع ایدر سه و نام بره سینه کرد ایندگی چون
 عودت نوا چاکا سگاه و گاه راست و عراق بره سینه قرار
 ایدر مخی و بر سه سینه اوج حرکت و نیز نوا به قدر جنوب و بند با اسلوب
 اوزره ایدر سه عراق بره سینه قرار شد مقام اوج ظاهر اولوب ایدر سه
 و تمام و بود اجرا اولان بره سینه اول بره سینه اوج بره سینه کرد ایندگی
 بره سینه یک اینست که و بود اولان نیم بره سینه دن ظهوره کور ایدر سه
 حرکتی اولی نیم منور دن شروع ایدر سه و بند و مخی دن کور عجم
 ایدر سه نیم منور دن حسینی مخی نوا و چاکا مخی تعریفه کور سینه
 بره سینه و گاه و راست بره سینه قرار ایدر لکن تمام مقوم
 ایدر سه و برات ایچون کینه بود بره سینه حرکت ایدر سه کینه و بره سینه
 اولان نیم منور کله یک کینه است ایدر سه نیز چاکا بره سینه

انچه از ایدوب کرد اینه بر چرخ سینه کارکنیم فرمودن تعریفی اوزره
 اینوب راست بر کسند قرار ایدوب - تمام ماه سور اجرا اول نور
 حقی دیرسه جمله حرکتی بوطور اوزره اولوب دکاه بر کسند قرار ایدوب
 ماه دور بوساک اجرا اول نور - تمام کرد اینه جمله تمام بر لرون ظهوره
 کلوب حرکتی راست بر کسند - مقابل اولان بر بر بوم قناره
 لرو اینه اعتبار اولنوب بر چرخ فرمودن مجیر کسند ب لرون بواج
 حسینی نوا چارگاه سگاه حقی دکاه بر کسند قرار ایدوب و کسند
 نیز چارگاه و نیز نوا ایله نیکو شروع ایدوب و کسند بوساوب اوزره
 حرکت ایدوب دکاه بر کسند قرار ایدوب - تمام عرضار سگاه حقی
 چارگاه نوا حسینی بچ و بوب لرون بر منظر اب ایله مجیر کسند
 لرو اینه بر کسند کسند نوا ایدوب جفده و حقی کسند بوساوب دکاه بر کسند
 قرار ایدوب حقی دیرسه مجیر ایله آغاز ایدوب و نیز نوا جفده حقی کسند
 عودت ایدوب مجیر کرد اینه و مجیر ایدوب حسینی بر کسند کسند بوساوب
 اوزره کسند دکاه بر کسند قرار ایدوب - عرضار اول نور تمام مجیر
 شول رسم اوزره اول نور کسند مجیر دکاه بر کسند عکسی
 اولوب و حرکتی آغاز ایدوب کسند نیز چارگاه بر کسند شروع آغاز
 ایدوب مجیر لرون بواج و حسینی بر کسند جزئی مکنت ایدوب
 صکره بر چرخ چارگاه این کسند سگاه و دکاه بر کسند قرار ایدوب
 و بومفت و منسوب اولان - مخالف تیری حقی بود و مجیر کسند
 بر کسند حرکت ایدوب چارگاه بر کسند این کسند بوساوب کسند
 دکاه بر کسند اینوب بوساک طوری کسند قرار ایدوب - مجیر بوساک
 اجرا اول نور حقی دیرسه کسند مجیر کسند شروع ایدوب و التنا کسند
 نیز بر کسند را اولوب و نیز کسند بواج و حسینی نودن مجیر

کلی

بی شروع اولوب و غزال پر حسدن سگاه و دونه پر حسدن قور
 ایدر سگاه بنار و مقامی ظاهر اولنور چی دیبرسه بر طینی مجرته بندگن
 تعریف نیز بوسناک پر حسدن حرکت ایدوب بعین مجرته نیم فاکور
 دن کینه اوج و حسینی نوا چارگاه خنی بوسناک پر حسدن دکاه
 پر حسدن فراد ایدر سگاه بنار بوسناک اجرا اولنور خنی فی کجه
 حرکتی شهنار اولوب نوا پر حسدن کلهکن چارگاه پر حسدن
 کوروی مقامی ظاهر اولان نیم فاکور دن بر طینی دکاه ایدر فرار
 ایدر سگاه بنار کوروی اجرا اولنور خنی مجرته حسدن یوقاری
 اولان کولک تام بره لر و نیم بره لرین نرمنه نیم و تام بره لرین
 عینی اولوب دکاه پر حسدن مقابل اولان مجرته پر حسدن کور دن
 پر حسدن مقابل اولان سینه پر حسدن نرمنه سگاه پر حسدن ک
 عینی اولان تیر سگاه پر حسدن و نیز سگاه پر حسدن ک ایدر سگاه
 اولان نیم بره پر تیر سگاه پر حسدن و نیز چارگاه پر حسدن ک
 و نیز سگاه پر حسدن ک اراسندن کی اولان نیم سگاه کوستوب
 و نیم فربور ایدر سگاه پر حسدن سگاه بوزندن اولدیفندن تیر سگاه
 اولاسی کجه تیر چارگاه ایدر شروع ایدوب بعین فربور نیم ایدر کور
 عودتنه نیز بوسناک اجرا اولنور خنی تیر نوا پر حسدن ک التناع
 کی و نیز چارگاه پر حسدن ک ایدر سگاه نیم فربور چارگاه ایدر حرکت
 ایدوب و نیم فاکوری کوستوب نغمه ایدوب مجرته پر حسدن ایدر
 تیر چارگاه و نیز سگاه مقامی ظاهر اولنور خنی تیر نوا دن شروع حرکت
 ایدوب بعین چارگاه اولان پر حسدن بومقاه غزال پر حسدی
 اولوب خنی نوا پر حسدن و بونیم پر دن چارگاه پر حسدن حسف
 ایدوب و نیز سگاه پر حسدن اینوب و مجرته پر حسدن ایدر سگاه نیز چارگاه

اولورخی زمینجی مجازت منی اجرا ایوب و راست پرده سینه
 ایندگی نکرار و کاه و سکا و چرخه پرده سینه ایوب رک
 وینده هرانی راسته قرار ایوب نکریم معانی ظاهر اولدینی کجی
 نیز هر لرحمی بودید حرکت ایوب کرداینده پرده سینه قرار ایوب
 نویف اولنان منقارین جلیسی نیز هر لرحم لرحم زمینجی
 و کرک نیم هر لرحم اجرا اولنور لکن شوطریفه اولو کجی
 مسینی پرده سینه : : : : : پرده سینه فایم ایوب
 علیبد حرکت و اجر سینه سعی قدرتی
 واز ایوب جلیسی : : : : : واز ایوب
 اجرا اولنور حق طنبور
 سائر سازه
 قیاس
 و کلمه
 م

تقریباً بیوم ساعی زمانه					
<p>مذکورہ دیکر بہرکس آن اسنہ نوم فروردون برینے نصیب این کسن کک وفتہ وکوک زہرہ وکوک مہا شراولس چون معا اولیما بیوم و مغانت تعریف فرکورا وزرہ اجر الیوم وقت اولیاد حتی مینے است مہا شراولس عمل اولیاد</p>					
بیوم	بیوم	بیوم	بیوم	بیوم	بیوم
۱	زحل	ذہر	مشتر	عطارد	مرج
۲	مشتر	مشتر	عطارد	مرج	زحل
۳	مشتر	مرج	زحل	شمس	زہرہ
۴	مرج	زحل	ذہر	مشتر	عطارد
۵	زحل	شمس	مرج	عطارد	زہرہ
۶	مشتر	زہرہ	زحل	شمس	مرج
۷	مرج	عطارد	مشتر	ذہر	زحل
۸	شمس	مرج	عطارد	مشتر	ذہرہ
۹	زہرہ	زحل	شمس	مرج	عطارد
۱۰	عطارد	مشتر	ذہرہ	زحل	شمس
۱۱	مرج	عطارد	مشتر	ذہرہ	زحل
۱۲	زحل	شمس	مرج	عطارد	مشتر

شمس

امدی بو ترکیب برین حکمی هر هر اسمک الشاعری اوزان رقم سوال الشاعری
 رقم سوال الشاعری وارور اجرائی موسیقی اوزان رقم بر فنی اسم
 نظر اید رسن رقمه اعتبار اید. وب اول رقمی رقمه
 یعنی بولوب نموده کتور ملی حتی او اسمی جوی
 غمناک اسم فرخناک اولو بی شاه
 حرم وصفایاب اولور
 ترکیب نو نوید

ایوب	محمد امین	عنان	مجتبی	محمد صوفی	محمد جلال	اسمعیل	عمر
محمد صوفی	قلیب	ابراهیم	اسحق	صالح	ایوب	سایون	محمد
محمدی	حسین	سید	حسین	راشید	نارفت	طاهر	عسکری
عبداللطیف	محمدی	عبدالله	ولی	شکری	نظیر	عبدالمجید	محمد صوفی
حسین	محمدی	سید	بکر	محمد	بوسنت	فریح	صباح
دوایت	محمدان	حبیب	بمقرب	حسین	محمد	محمد	محمد
شاکر	محمد	محمد	نوری	شاکر	عائسی	محمد	محمد
رفعی	محمد	محمد	محمد	رضا	لطیف	محمد	محمد
محمد	محمد	محمد	محمد	محمد	محمد	محمد	محمد
محمد	محمد	محمد	محمد	محمد	محمد	محمد	محمد

ایوبی

<p>امدی کلرک پدی دبا کرناغ زو لرین ترکیب و ترتیبی و کواکبر تعانی اولان ویدی بدیزاید اور فنی و ادبسی مشتمل و ترکیبات بو نادر معلوم اوله</p>			
<p>اول قمره تری ایگ کونیا</p>	<p>زغال سره چنگر چای آه راست شمس کرم نرانی شبنم</p>	<p>مشتری کرم نرانی فوجر سره قرد نرانی مایه</p>	<p>مخبر کرم چنگر چای شبنم</p>
<p>اون ایکی بره به مشوب اولان مفا عار و بو جهر بو نادر</p>			
<p>سرطان ابی دم اصقبا ن</p>	<p>حوزا باوی عرق</p>	<p>شور چای راست</p>	<p>جانری عرق</p>
<p>حوت ابی یقوا</p>	<p>دلوحی پوستان</p>	<p>جای پچه حجاز</p>	<p>فوسن حسینی</p>
<p>عقرب ابی رهاو می</p>	<p>میزان ناری زیر کول</p>	<p>سینله چای بزرگ</p>	<p>اسه باوی کوچک</p>

امدی

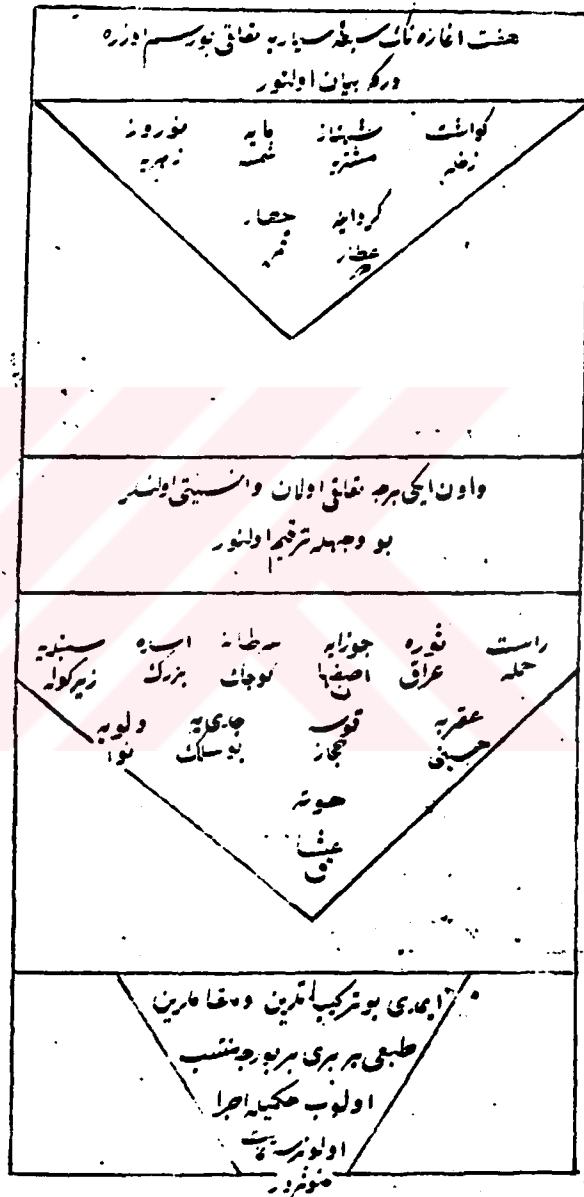
ایمانی بوی مار صبا حدت فوشا و خدای
 بوند اجرا اول نور

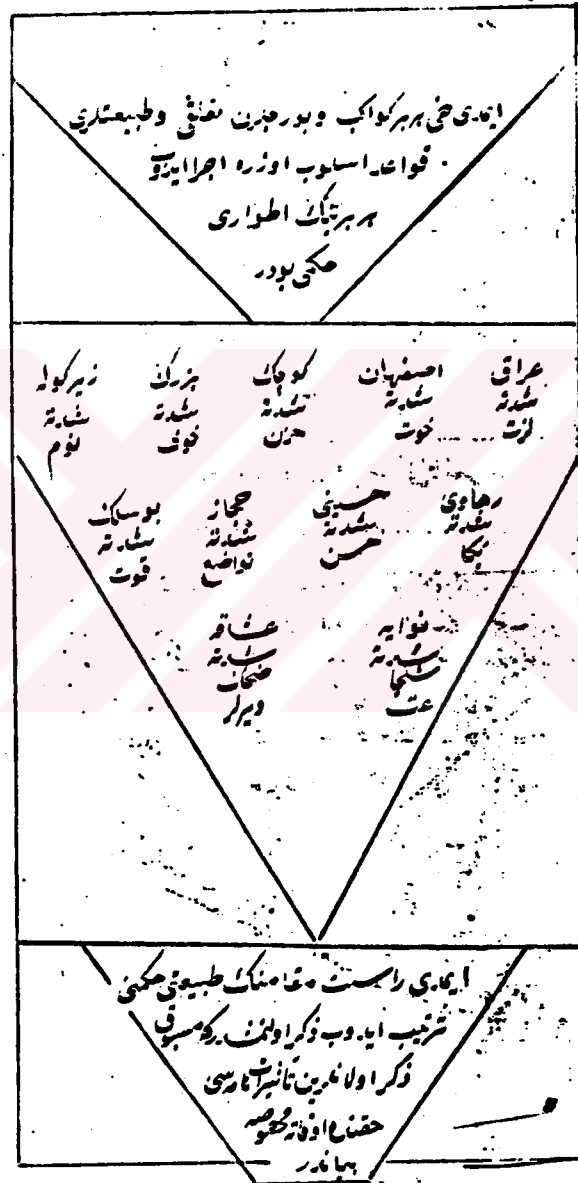
عشق حسینی کویان نورد و کشتی بوزان
 حصار رجب یوز مجر حسینی عجم
 سهر عشاق مایه
 نوا عشیقین
 نورد رونی

امری فایک ترکیب اخر فوشا حدتین ایکنسی
 وقتندوک گرم نش در بو ترتیب اجرا
 اوللی صنوم
 اول

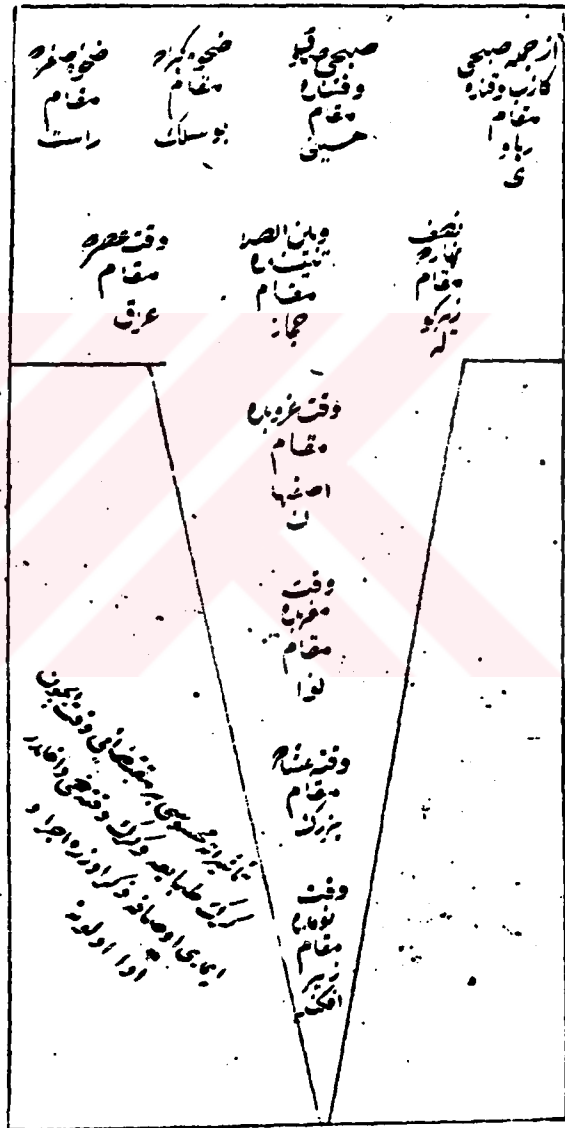
عراق نوب کول نوا کواشت سگاه زا اول
 روی حصار سگاه مستعار نهانده هابون
 عراف غایق مایه مسبق سازکار
 معتدل سگاه بحجم
 عراق بحجم

<p>ایمدی یا سنو وقتله قدر اجرا اولوبنجی مقامات و ترکیبات بونوردور</p>
<p>اصفهان رعادی بوسلک و جرمینی قارچنار بسته اصفهان زیرکشید بسته نکار زفره کرداینه بوسلک بجلمینی</p>
<p>ایمدی یا سنو وقتله ناصیاب و کین برچشکیر بود وقتله اجرا اولوبنجی مقامات و ترکیبات بونوردور معلوم اوله</p>
<p>راست بزرگ حجاز شهنار سلک بسته نکار نکرینز کرداینه نکار عشیران بچکاه راپیت عزال عزال حجاز مخالف راحت نهشت عجم نهاید بخرانک حجاز بزرگ بوضی تمام اولدی</p>

از کتاب

Ö Z G E Ç M İ Ş

1967 yılında İzmir'de doğdu. Gürçeşme Lisesini bitirdikten sonra 1984- 1985 öğretim yılında kurulan Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı'nın giriş sınavını kazandı. 1989 yılında Öğr. Gör. Onur Akdoğu danışmanlığında Haşim Bey- Kişiliği- Besteciliği adlı bitirme ödevini vererek Temel Bilimler Bölümünden birincilikle mezun oldu.

Aynı yıl Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Konservatuvarında Öğretim Görevlisi olarak göreve başladı. Bu Üniversitede Türk Müziği Nazariyatı ve Solfeji, Türk Sanat Müziği Repertuarı, Müzik Tarihi ve Keman dersleri verdi. Bir buçuk yıl sonra lisanas üstü eğitim-öğretim yapmak amacıyla İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarına Araştırma Görevlisi olarak geldi. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ; Musiki Anasanat Dalı Türk Sanat Müziği Alanında Yüksek Lisans programını 1993 yılında "Hafız Post Güfte Mecmuası" (Türkçe Güfteler) adlı tezi Prof. Dr. Selahattin İçli danışmanlığında hazırlayarak tamamladı. 1993 yılında İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde girmiş olduğu Sanatta Yeterlilik sınavını kazandı.

Aynı yıl Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarına geri döndü. Bu kurumda Ses Eğitimi Bölümü Başkanlığı ve Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu 1995 yılında bu Üniversite ile ilişkisini kesen Doğrusöz, aynı yıl Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarına Öğretim Görevlisi olarak girdi. Halen bu Üniversitede görevini sürdürmektedir.

Yapılan Çalışmalar

- Ruhi Ayangil ile yapılan röportaj, Müzik Bülteni, İstanbul, Mart 1992, Sayı: 2
- Doç. Yalçın Tura ile yapılan röportaj, Müzik Bülteni, İstanbul, Mart 1992, Sayı 2.
- "Müzik Türlerinin Geleceği", Müzik Bülteni, İstanbul, Haziran 1992 , Sayı 3.
- Prof. Dr. Nevzad Atılığ ile yapılan röportaj, Müzik Bülteni, İstanbul, Haziran 1992, Sayı 3.
- Ayhan Songar ile yapılan röportaj, Müzik Bülteni, İstanbul, Kasım 1992, Sayı 4.

- Prof. Ercüment Berker ile yapılan röportaj, Müzik Bülteni, İstanbul,1993, Sayı 5.
- Türk Müziğinde Eleştirinin Gerekliliği, İstanbul Türk Müziği Günleri- Kültür ve Müzik Sempozyumu,Tebliğ, İstanbul, Mayıs 1993.
- Türk Müziğinde Eleştirinin Gerekliliği,Orkestra Dergisi, İstanbul, Mayıs 1993, Sayı 237.
- Türk Müziğinde Eleştirinin Gerekliliği, İstanbul Türk Müziği Günleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1993.
- Japon Müzik Eğitimi Üzerine Bir İnceleme, Gloria J. Kiester'den çeviri, Orkestra Dergisi, İstanbul, Ağustos 1994, Sayı 248.
- Sanat'a Evet, Gaziantep Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, Gaziantep, Kasım 1994, Sayı 14.
- Haşım Bey'in Hayatı Ve Eserleri, Gaziantep Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi, Gaziantep, Mart 1994, Sayı 15.
- Hafız Post Ve Güfte Mecmuası, Ege Üniversitesi Devlet Türk Musiki Konservatuvarı Dergisi, İzmir, Kasım 1996, Sayı 7.